

LEON BLOY

Můj Denník

Dobré Dilo

217

ve Staré Říši na Moravě

LEON BLOY

Můj Denník

Čas jest pes, který nekouše než chudé.

LEON BLOY

Můj Denník

pokračováním k

Žebráku Nevděčnicku

1896–1900

Šestnáct měsíců v Dánsku

1919

Dobré Dfio

ve Staré Říši na Moravě

Důstojnému pánu

P. Josefu Hanušovi

pozdravení!

Propast volá propast a toto
De profundis Mareknoirovo
svolání přivaly poříknání.

Otto Albert Trchý.

LEON BLOY

Můj Denník

Žebrák Nevděčník končil v listopadu 1895. Osm let uplynulo a *jest to stále stejné!*

V přestávkách tento Žebrák napsal, Bůh ví, za jakou cenu! půl tuctu knih, jimiž ani jeho nepřátelé nemohou pohrdnouti. Celá jeho existence byla tedy takovým zázrakem bolesti, poutí tak pekelnou, že i soudcové nejukrutnější jednosvorně usuzují o přepínání trestu.

Bezpochyby jest nesnadno příliš ztrestati vzpurníka, jenž se uvolil padnouti hladem pro Ježíše Krista, avšak přece jde to tuze daleko. Ostatní chudí, kteří ho znají, nemohou neviděti tu jakéhosi nápodobení nekonečného pekla, a ti někteří bohatí křesťané, obdivovatelé, neb tak zvaní obdivovatelé díla Leona Bloy, jeví se jim demony tohoto pekla. Pokuste se, opravdu, představit si obludnou nesmyslnost, satanské poblouzení, vymezené, jak tuto následuje.

Armáda, jež byla druhdy vítězitelkou světa a o níž se věřilo, že jest stejně velická jako nepřemožitelná ještě před tak krátkým časem, jest naprosto přemožena. Zráda nebo pitomost vůdcův a ustavičné couvání vojáků bez varlat přivodily tento stav. Pohroma jeví se nesmírnou, neporovnatelnou.

Jeden jediný vzdoruje, jehož nemohou poraziti, dobrodruh, chcete-li, odvážlivec, biřic Tulák, jakýsi velikodušný zoufalec. Kromě něho není nikoho, kdo by nám pověděl, že není dovoleno nikdy se vzdáti, nikdy

přijmouti podmínky, ani *čestně*, byť nám mířilo tisíc nožů na hrdlo, a že tak dlouho, pokud muž odhodlaný udržel se na nohou, Bůh jest v tomto člověku, by vše napravil, by vše spasil.

Nuže, tento jediný jest v ošklivosti, proklínán, zapřen, poplván . . . *nespozorován*. Ti, kteří by měli bojovati s ním, *pod* ním, a pro něž umírá každého dne, nemajíce dosti na tom, že ho vydávají nepříteli, štvou naň líté psy. A Božím-li zázrakem někteří, vidouce z daleka velkodušnost tohoto osamotnělého bojovníka, pozastaví se na minutku, úžasem zadrženi, tu brzy prohlašují, že taková nepředloženost a nemoudrá odvaha vrhá je v nebezpečí . . .

Abych mluvil bez metafor a ke každému, kdo přijde, jak slušno na křesťana, jenž jest naprosto sám, pravím, že bohatí katolíci jsou neomluvitelnými katany. Nalezl jsem někdy pomoc u lidí bez Boha, kteří viděli ve mně aspoň umělce. Katolíci neuviděli toho aniž čeho jiného, a ti u velikém počtu, kteří by byli mohli tak snadno učiniti cestu mou méně bolestnou, byli často mými nejnemířitelnějšími nepřátely.

Tvrdí se mi, že mohu počítati tisíc kupců na každou z mých knih, což dovoluje vydati je, bez jakéhokoliv vedlejšího zisku, pravda, jak se stává při vydávání děl, z nichž netryská blátivý kal a na něž již pro tuto jejich malou výnosnost slušelo by nám s úctou pohlížeti. Nuže, možno počítati, že každý exemplář koupený jest čten průměrně alespoň třemi osobami. Tedy hle, přes skvělý a nerozrušitelný neúspěch, zabezpečený mlčenlivým nepřátelstvím žurnalismu, provázen jsem třemi tisíci čtenářů, kteří jistě nejsou ani analfabety, ani podomky, neboť mířím zřídka níže než hlava a nikdy níže než srdce.

Jest uvěřitelné, že ze středu tohoto davu nikdy mi nepřichází ani jediný? Několik chudých s pláčem sdělilo mi svou nemožnost. Nikdy bohatec se nepředstavil. A přece jich bylo dosti, a moje knihy k nim křičely dostatečně, co bylo třeba učiniti. — Popatř, bídniče, co se trpí pro Boha a pro tebe. Viz tuto rodinu bez chleba a tohoto otce, jenž jest hnán uchýlovati se od slávy Syna Božího, by šel v mukách nevypravitelných k slávě Ducha Svatého, jíž jest žebrota s hojnou hanbou. Slyš také slabý chrapot těchto nevinných, kteří umírají . . .

„Co jste učinil pro mne? psal jsem posledně jednomu z těchto proklatcův, který mne ujišťoval způsobem nejenergičtějším o svém *obdivu* a o své *lásce*. Co byste učinil, kdybych k vám zavolal o pomoc, kdybych k vám křičel ve Jménu Našeho Spasitele ukřižovaného?“ Nic tak neodstrašuje a nezavazuje naděje jako tyto dotazy tolikrát a tak marně vyslovené.

Nedovedu si představit nespravedlnost dokonaleji mrzkou jako nespravedlnost Otců Augustiniánů od Nanebevzetí Panny Marie, používších obrovského svého vlivu k definitivnímu zhovadění katolické společnosti. Ve smyslu tom *Kříž* a *Poutník*, jichž úspěch byl neslýchaný, byly neporovnatelnými žernovy hlouposti. Po dvacet let duše křesťanské byly jimi systematicky a *patolízalsky* splošťovány. Nikdy Demon nepotkal tak roztomilých služebníků.

Tihle věděli, kdo jsem, přijímajíce mne ve svém domě, když můj literární život ještě nezačal, ba kdy ani *Kříže* ani *Poutníka* ještě nebylo. Věděli spíše než kdokoliv a lépe než jiní, jakým válečným strojem mohl jsem se státi. Brzy vládli nesmírnými prostředky. Bylo jejich přesnou a zřejmou povinností, by mne čestně vyzbrojili, by mne strašně použili. Shledali prospěšnějším

opustiti mne, vydati mne smrti na pospas, zanechati mne třetinu života v blízkosti zoufalství, dávající přednost před ušlechtilým morkem, jímž jsem mohl oživit tuto ubohou společnost katolickou v posledním tažení, seslabujícím sentimentálním cukrovinkám své officiny. A byly duše, jež čekaly ode mne svého chleba! ...

„Řehole našeho Řádu nám ZAPOVÍDÁ dávatí AL-MUŽNU“, pravil mi jednoho dne jeden z nich. Toto slovo, obłudné již ve svém slovném smyslu, pochopeno ve smyslu duchovním, jest doslovně dábelské.

Vymetli je jako štěnice a obtížnou havěť a dobře učinili. Hnusní katolíci tohoto času dostávají, čeho zasluhují, a dostanou ještě více. Po řeholnicích světštlí, pak zuzavírání a zneuctění chrámů, dítky vydány demonům na pospas, vyhlazení křesťanství. Po hezkých třicet let, co to vidím, a jako jarý chlap křičel jsem to tak silně, až zdi se otrásaly. Dnes, co dělati? Není již kněží, není již mužů, není již žen, není již dítek, ... snad. Každá pozemská pomoc jakoby byla zmrhána.

Necht, jsem hnán křičeti až do konce, neboť jsem poslán na Svědectví. Není pomoci, nelze z toho uniknouti. Od té doby, co se vzpínám, natahují mne na skřípec a mučí mne, a přejete-li si je věděti, takovéto jest tajemství mé literární existence. *Každá z mých knih jest VYZNÁNÍM, vyrvaným mukami.* Takto právě mojim katanům dostalo se *Zoufalce, Krvavého potu* a všech ostatních bez výjimky. *Chudá žena* samojediná nezbytně potřebovala, by byl proražen v dolních šachtách zcela pravdě nepodobný počet koutů hornickým kladivem. Dnes cítím se stár a rozdrcen, a smrt bude mi sladka po takovém životě.

Věřil jsem velmi dlouho, že mým utrpením přivolán přijde ať jakýkoliv osvoboditel, člověk Boží nebo

člověk bez Boha, jenž, vida mne samotna proti všem, blízkého zkáže, a tuše, že jsem vysílen, dá mi prostě, čeho třeba, bych dokončil své dílo v pokoji, jako vznesení lidé z dřívějšíka zakládali kláštery nebo budovali basiliky pro spásu svých duší. Jakými zoufalými výkřiky nevolal jsem tohoto Neznámého v hodinách krajní opuštěnosti!

Nevolám ho již, avšak odvažuju se naděje, že spravedlnost pohrobní, udělovaná i katolíky zámožnými umělcům zahrabaným, bude prospěšna mým dítkám, a že mých třicet let muk zabezpečí jim jednoho dne kousek chleba.

Lagny, 28. srpna 1903.

Kdož četli *Žebráka Nevděčníka*, pochopí bez námahy, že po zavraždění z konce bylo třeba nějakého času, bych se zotavil. Po několik měsíců můj *Denník* byl skoro úplně přerušen. Sotva jsem shledal zvláště k prvnímu roku několik listů na nečisto, několik poznámek zběžných a skoro telegrafických. Cítil jsem příliš dobře, že ničemu nebyl konec, že se připravovala naopak nová serie muk, i byl jsem tak hluboce zmalomyslněn!

1896

LEDEN

1. — Anketa *Merkuru* o Dumasu synovi, jenž právě pošel.
Moje odpověď:

Takové jestiž moje „mínění“ pro čas i věčnost:

Syn Dumas byl *hlupák a pokrytec*.

Mrzký pláč tisku nebo nášky podělaných škrabalů jako Copée nedovolují předpokládati, že nová literární generace mohla by býti dosti nízká, by udělila nechť jakoukoliv důležitost zmizení tohoto mulata.

8. — Henry de Groux, prozatímně ubytovaný v Bruselu, píše mi, že bohatý Belgičan dal by rád nějaký peníz, kdyby dostal vlastnoruční můj dopis, v němž bych mu pověděl, co myslím o hanebném článku Zolově, uveřejněném *Figarem* k pohřebním obřadům Verlainovým.

Úryvek z listu velerabínu Zadochu Kahnovi:

... R. 92. v zápětí za hojným pohoršením, způsobeným p. Drumontem, napsal jsem *Spásu skrze Židy* v neskonale nestrannosti, ačkoliv jsem byl drásán mukami bídy, jedině pro spravedlnost a bych vzdal slávu Bohu, jehož zaslíbení Israelovi jsou *in aeternum* a nemohou býti vymazána. Tato kniha, pojatá ve smyslu věsteb Písma Svatého, měla zatíti, pod trestem nicoty, až ke kořenům věcí. Bylo mi tedy upotřebiti metody, doporučované svatým Tomášem Akvinským, jež zakládá se na tom, že *vyčerpá předně námitku* dříve než přikročí k závěrku. Methoda to výtečná a veliké filosofické upřímnosti, jež však se mi vykládala ve zlé i těmi, jimž, jak jsem soudil, prokázal jsem čest, jak toho dosud žádný křesťan nebyl učinil, myslím, po celých devatenáct století. Schválně jenom moje ná-

věští viděli, nedbajíce toho, že jejich násilnost byla vypočtena za tím účelem, by dala veškeru svou sílu mému závěrku . . . Ba i vy . . .

[Tento list přirozeně zůstal bez odpovědi, neboť příjemce není člověkem, jenž by uznával potřebu revise úsudku nespravedlivého nebo pitomého.]

ÚNOR

1. — P. E. Marlierovi v Bruselu:

Milý pane, s dokonalou radostí hodlám vám tedy povědět, čeho jsem zakusil při četbě oně věci p. Zoly, již složil podél ohrad *Figara* z 18. ledna právě minulého. Často jsem mluvil o této hmotnatě nabubřelé osobnosti, a některé z mých článků dodávaly se dosti velkého ohlasu, aby lidé všímající si literatury nemohli nevědět o povaze mých citů. Avšak jsem tolik hojný, když jde o tohoto „samotáře“, jenž chce nyní nám to *dělati* po kančímu, že se mi zdá vždycky, jakobych byl ničeho neřekl.

Jako každý četl jsem i já *Figara*, a prvně mi přišlo, bych si od srdce vyhuboval v *Merkuru*. Na neštěstí však ihned počítal jsem, že číslo únorové, právě majíc být natištěno, nemohlo by zařadit moji prosu, a že by jí bylo počkat až na březen; ohromnost takového zpoždění mne odstrašila.

Ale uvázlo mi to v žaludku, i chápu se dnes chvatně této vhodné chvíle, bych to ze sebe vydal.

Kdyby Zola byl spisovatelem, — což Bůh, to připouštím, mohl dopustit — jedna nebo dvě stránky byly by mu nadbytečně od dlouhé doby stačily, by do nich nakupil všechn svůj intelektuální výměšek. Malé pozitivní sprostfáctví, jemuž se propůjčuje za šaška, není opravdu filosofickou Sumou mnoho místa zabírající a může se pohodlně směstnati necht do čehokoliv. Čtyři sta řádků, dávení vyvolávajících řádků, jež *Figaro* nám vystavuje na odiv, svede se konec konců na málo transcendentní nález, na takovýto skrovňounký lanýž: *Každý spisovatel, jenž nedobývá peněz, marně se dvoří ddmě*. Sázím se o nevim co, že se tam nic jiného nenajde.

Ubohý Verlaine v hrobě! A přece on zaplatil nám toto vykání. Ubohý veliký básník, uniklý konečně ze svých cárů soužení a hřlichu! To jej hnusný autor *Rougon-Macquart*, rozzuřený, že mladí na něho srali, to jej ráčili si vybratí, by demonstrativně, k lepšímu přesvědčení, sám proti sobě postavil, by tím jasněji zazářily nekonečné přednosti nečistého zaměstnání v literární krávně nad Poesií Serafinů. Za jakoukoliv cenu chtěl si pyšně vyšlapovati a vláčet každou svou rolničku hováda kolem rakve tohoto nuzáka, jenž křičel o slitování v nejkrásnějších verších světa.

„— Přece tě na konec pohřbíme! jakoby mluvil. Není to opravdu příliš záhy. Vedle tebe podobal jsem se cídící stok, a mých dvacet svazků padalo z rukou jinochům, jakmile zaslechli tvoje verše. Ale v této hodině já vítězím. Já jsem ze železa, já jsem ze žuly, nikdy se nepřecpu a neožeru, vydělávám čtyři sta tisíc franků ročně a čerta se starám o chudé. Ať se to dobře ví, ať všem národům se to zvěstuje, čerta se starám o chudé, a jest to tak velmi dobře, že chcípají v hanbě. Bohatým býti, v tom síla, spravedlnost, pevná sláva, pravé šlechtictví, nepřestupná velikost! Toliko tehdy jest někdo mistrem a má právo na to, by byl obdivován. Ať žijí moje peníze, ať žije moje dráčka a hanba Poesií! Jsem úctyhodný genius věků.“

Kdyby bylo možno pochybovat, že Verlaine bylo opravdu největším básníkem soudobým, porfyrogenet a královské dítě Poesie, zbloudilé mezi ožralou chásku, jaké jistější svědectví než tato zběsilost, tento vztek nejbohatšího potentáta muflů?

Obdivujeme se větvivému čichu tohoto nejedlého prasete. Bylo možno bučetí náfky nad mrchou syna Dumase nebo nad tím neb oním bonzou snadného úspěchu, aniž zakročil. Blízký konec lysého Coppéa nekormoutí ho o nic více. Tihle ho netísni ani neodsuzují. Ale Verlaine, toť něco jiného.

Vyřizuje se tedy jako nějaký domácí pán, zuřivý vlastník na nešťastného nájemníka, který by se beze všeho hluku stěhoval.

„— Jen počkejte, holotí, zapomínáte, že jsem a že já jsem, kterýž jsem, a že vše zde přísluší Mně. Literární garno jest mým výlučným vlastnictvím, a nedopustím, by kdo vybočoval. Ano, *JÁ* jsem pracit. Prodal jsem mnoho lejna, ještě více jsem ho nadělal, a hanba snilkům, kteří neplatí svého nájemného.

„Stav se neskonale prasáčtější než kterýkoliv člověk, zprzniv s neporovnatelným úspěchem, co bylo možno zprznit,

chci, aby se uznával ve mně patron, šéf absolutní, kalif, a odvolávám se k veškeré buržoasní chamradi, která mne svým hlasováním vyvýšila. Jsem jediný, a nesnesitelným nepořádkem jest, když někdo jest obdivován bez mého rozkazu nebo bez mého dovolení."

Taková jest *jakost* hlasování, již zdaleka Zola neomylně čenichá. Honosí se pudem starého Žida, by rozeznal dobrou minci od špatné, které se mu na jeho účet vždy dostává a s níž jest se mu spokojiti. Přepečlivě tajené důvody jeho zuřivosti projevují se proti jeho vůli v okazalosti jeho „Nenávisti“. Ať dělá cokoli, cítí se špindírou a strádá nepotěšitelně tím, že vleče za sebou jen špindířský dav.

Verlaine raté! Barbey d'Aureville raté! Villiers de l'Isle-Adam raté! Jest snad čtvrtý, jehož jméno jest na špičce jeho péra, ale nenapíše ho, protože nositel jest ještě živ a že by mu to mohlo způsobiti krapet reklamy. Věru, tihle panovali a panují ještě, a to *bez peněz*, nad aristokracií mládeže, již se hnusí luzovité kramářství našeho chrapouna literatury. A hle, co se neodpouští.

A přece, přiznejme si to, trochu to ohromuje, když tento vraždivý a špinavý kompilátor opovrhne takovým umělcem. Znal jsem zvláště d'Aurevilleho, v jehož důvěrnosti měl jsem čest žítí více než dvacet let, a vzpomínám si na tu zvláštní agonii převznešeného a velkodušného spisovatele, když jeho úřad kritika zavazoval ho čísti některý Zolův román. Představte si orla zajatého v žumpě, byt jen na hodinu, na čtvrt hodiny, ba na minutu, která by se mu zdála věky a věky!

A teď, milý pane, budete se mne ptáti bezpochyby, kterak jest možno přese vše, aby Zola spáchal vešplecht článku tak nestoudného a tak groteskního. Můj Bože! odpověď jest prostá. Zola jest hlupák. Vynesen jsa rozmarem Štěstěny k neslýchané literární situaci, stal se po výtce „mimusem“ této bohyně, dle rčení Juvenalova. Zítra nebo pozítří snad uvrhne ho do propasti sviňstev. Ale nešťastník ten, který snad byl by býval počestným přístipkářem péra a jehož úplně spilo jeho zázračné vyzdvižení, nepochybuje ani dost málo a zcela jistě se domnívá, že dobyl po věčnost svého pohoršlivého triumfu.

Měte vlastní zásluhu sáhovkou svého úspěchu dle metody buržoů, jichž jest nejkoncentrovanější masitou trestí, jak oni však příliš slabí jsa, by nesl obrovský blahobyť, došel až tam,

že se uvěřil býti Orakulem, Otcem světél, Parangonem soudnosti, a poněti směšna, bylo-li kdy v něm, zničilo se nadobro.

Co mysliti o pontifikovi, na něhož se zapomnělo jako na staré punčochy, když pohřbívali Verlainea, a jenž, zuře nad chvalořečmi, jimiž se poněkud zpozděně nešetilq tomuto velikému lyrikovi, až do té míry nepodezřívá švandu své huby, že takto fňuká:

„Eh! do opravdy, mezi mistry naší mládeže jen zhození, neznámí a neúplní? (*Verlaine, Barbey d'Aurevilly, Villiers de l'Isle-Adam.*) Ani jeden muž, který by měl co říci davu a jehož by dav poslouchal? (*Zola, na příklad.*) Ani jeden muž s ideami širými a jasnými, jehož dílo by se vnucovalo se všemohoucností pravdy, skvělé jako slunce? (*Idem.*) Ani jeden člověk zdravý, silný, šťastný, atd. . . . Opravdu, jest to velmi neobyčejno, tato výlučná volba geniů nemocných . . . Mistrům neznámým, kteří *SE NEPRODÁVAJÍ*, žáci skrytí, omluvení, že *se neprodávají* . . . U mne samotáfem jest ten spisovatel, který se uzavřel do svého díla (*Jest někdo!*) . . . svoboden před každým vlivem a který nečiní literárně než to, co chce, nezvikatelný urážkami.“

Nezvikatelný urážkami, budiž! Poslední drožkářská herka by právě tolik řekla, kdyby byla obdařena řečí, a řekla by to snad lepším stylem. Prodávati se nebo se neprodávati, taková jest samomluva tohoto Hamleta. Věřím velmi silně, že jen dvě věci dovedly by na Zolu působiti, klacek nebo nedostatek peněz. Jsa bohat a maje se dobře, náš dareba jest nezdolatelný.

Kdyby aspoň něco k dobrému poskytla jeho úžasná hloupost, přilís hustá, aby byla komickou. Tato hloupost jest celým tajemstvím odstrašující nudy jeho knih, v nichž nikdo nikdy nedovedl objeviti jedinký rys té roztomilé francouzské dobrodušnosti, pro kterou se odpouští i pedantství a pro niž možno někdy zapomenouti na okamžik i na nejcumplnější výpady proti lidské duši — pro niž Ježíš zemřel a která věčně žije.

Bez data. [V oné době a jedinkrát za svého života byl jsem dohnán k tomu, bych přijal uspořádání a zfrancouzštění cestovního denníku jistého zaatlantického obchodního cestujícího. Netřeba připojovati, že jsem byl dokonale napálen. Toto dílo, nadepsané *V horkém pásmu* mělo býti uveřejněno

ve svazku s touto předmluvou, která bude objevem některým dobromyslným osobám, neúplně zpraveným o mých hanebnostech].

Ano, milé dámy a milí pánové, jsem cestovatelem obchodním, ba i commis-voyageur, jak se říkalo za dob Balzakových. Prohlašuju to nikoliv bez okázalosti a bez slasti. Jsem commis-voyageur, jako jiní jsou umělci nebo kyklopy, generály nebo toreadory, a odvažuju se lichotiti si, že nejsem naprosto posledním kaprálem v stále činné armádě těchto obratných dobytých vesmíru. Kdo smí mně vyčítati, že nejsem prost tajné pýchy, že jsem ztekl Kordillery, šlapal Pampy, nedbaje střelby, trvalé střelby puškové i kartáčové ve všech hořících městech Jižní Ameriky, od Fernambuku až k Buenos-Ayres, od Buenos-Ayres až k Valparaíso, od Valparaíso až ke Guayaquilu a od Guayaquilu až k Panamě, v pokojném úmyslu, abych zajistil přízi Brazilkám a Patagonkám, nebo abych okrášlil našim nejvzácnějším hedbávným zbožím skvělé krásy peruánské a ekvadorské?

Ah! přiznávám se, více než jednou byl jsem pokoušen považovati se za hrdinu a bylo mi vzdychati nad zarmucující maličkostí tohoto globu, na němž, jak Juvenal svědčí, Aleksandr Veliký nenalézal dosti prostoru k dýchání. Můj Bože! ano, byl bych rád vystoupil na oblohu, kupčil na Měsíci, oddával se pochůzkám po Marsu nebo po Jupiteru, podivem naplnil svými nabídkami melancholického Saturna, seznámil až vzdáleného Nepetuna s některými našimi modními domy.

Obmezen jsa na nepatrný okršlek naší planety, hleděl jsem zaznamenávati pozorně svoje dojmy nebo pozorování pérem prostinkým, vytrženým něžně ze symbolického křídla nohy Merkurovy . . .

Usoudí obecenstvo přemrštěnou tuto ctižádost představitele obchodu, který neuspokojen tím, že trápil Východ i Západ svými vzorky a ukázkami, žene odvahu odbornickou až tam, že vystavuje na odiv ve formě literární essey smělé mínění přítomnosti o šňůře novinek v planoucí kšticí Apolonově? Proč pak ne? Dal jsem si namluviti, že literatura jako druhdy říše Byzantská — jest tolik zprzněna, že kdokoliv může si v ní osobovati přednost, a nejpodezřívavější kritika nezakazuje mi doufati, že se kde komu vyrovnám.

Což na tom? ostatně, bude-li moje kniha, byť psána v tibetštině nebo botokudosštině, a byť se zdála vymyšlena kravou brahmaputránskou, jejíž ocas byl by zůstal v rukou dokonávajícího některého sektáře Sakja-Muniho, — ah, ano, opravdu, což na tom? bude-li přece užitečná některým a popožene-li o hmyzí krok universální vítězství našeho průmyslu.

BŘEZEN

26. — List velmi bohatého mladíka, Marseillana a velmi oddaného literatuře, který mi hlásí, že jest protestantem, že však „na náboženství málo záleží“. Zase jeden, který nekráčí do Absolutna. Oznamuje svou příští návštěvu. Bude hezky přijat, bude-li mi vychvalovati krásy protestantismu!

DUBEN

4. — Návštěva zmíněného mladíka, který u nás snídá. Schlamstl nám tento myslitel některé velmi hubené zásoby, na něž jsme spoléhali k zítřejšímu živobytí. Jest právě dosti dobře vychován, aby nemluvil o svém protestantismu, ale baví nás s provenčalským taktem svými cestami po Anglii a příjemným pohodlím svého života.

5. — Neděle Velikonoční. Počátek nového přísnějšího postu.

8. — „Zajisté že Bůh mne miluje, když přízeň takového setkání byla mi dopřána.“ List jiného Marseillana méně mladého, přítele předešlého [a povolaneho, by se stal o několik měsíců později nejskvělejším z mých srand].

KVĚTEN

20. — Jsem dohnán dnes ráno k tomu, že vedu naši Verunku k příteli, *by se mohlo toto dítě najít*.

30. — Uvádí se do prodeje *Rytířka smrti*, znovuvydaná *Merkurem Francouzským*. Toť můj první svazek od *Povídek Nezdořilých*.

ČERVEN

3. — Dnes ve svátek svaté Klotildy moje drahá Johanka, krácejíc ulicí Amsterdámskou, byla náhle zahalena náramným proudem žhoucí páry a plamenů, které se vychrlily z jakéhosi kotle asfaltu a na vteřinu ji úplně zastřely. Bylo tím lze zabiti mnoho lidí, a svědkové mysleli, že jest mrtva. Nestalo se jí nic zlého, a odcházela, zahloubána v lásce Boží. Zázrak jest prostý jako Substance.

10. — Věnování *Rytířky* výbornému umělci Marcelu Schwobovi, který mi poslal svou *Křižáckou Výpravu dleek*: „Měl jsem dvě pramalounká dětátka, která odešla do Jerusalema, a miluju vás, že jste vyprávěl jejich pouť, *Domine infantium, libera me*.“

12. — Znovu se dávám dnes do *Chudé Ženy*, přerušené a skoro opuštěné od r. 91. *Bylo třeba* příválu bolestí, neuvěřitelného nasycování hněvy a hořkostmi, jimiž naplněno bylo toto mezidobí.

19. — Ve dvou hodinách tři listy od téhož pitomce. Jest pravda, že jest to pitomec z Marseille, ba advokát. Mám od

této mladé loutky, zmíněné výše 8. dubna, spoustu listů slabě psaných, jež uchovám jako nejdrahocennější dokumentární kolekci pro *Psychologii Farisejce*, již budu psát.

23. — Konec článku o *Rytířce*, který byl určen *Journalu* a nebyl uveřejněn, posílá mi v kartáčových obtazích Jan Lorrain, a zpravuje mne o příkazu, dle něhož nikomu se nedovoluje o mně mluvit. Dareba, šťasten, že mi může doručiti takové nadělení a který nenapsal snad těchto řádků než aby byly zamítnuty, mstí se takto za mé věnování: *Jeanu Lorrainovi, jenž jest velmi hezký pán*. „Poněvadž člověk ten neeksistuje, praví, trhám věnování.“ Otázka *POHLAVÍ*, vyzdvižená Jeanem Lorrainem? To by bylo nesmírné.

ČERVENEC

24. — Edmond de Goncourt zemřel, nevím již kterého dne, zanechav šest tisíc franků důchodu každému ze spisovatelů, kteří chodili pravidelně k němu v neděli a kteří tudíž byli samojedinými spisovateli. V době *Černé Kočky* byl bych to nazval „poslední *péra* (brky) starého krocana“. Akademie decemvirská, jejíž děkanem nebo presidentem jest Huysmans.

SRPEN

23. — Čekal jsem peníze, Bůh jen ví, s jakou úsilnou žádostí! Listonoš mi přinášel rekomandovaný dopis, který otvírám kříče rozkoší. Jest to podobizna oné mrchy Wagnera, kterou mi de Groux posílá z Bayreuthu, kde jest zajat svým ubytovatelem, že nemůže platiti.

24. — Práce nemožna. Strastmi hlava nefunguje a srdce jest prázdné. Umění mne vysiluje. Jsem tak zemdlen a unavuje mne zkoumání „znamének, která nedávají život!“

ZÁŘÍ

24. — Můj marseilleský advokátek mne opouští. Jeho podvodný kousek zasluhuje býti předložen. Rozjítí člověka nestoudnostmi až se přiměje k tomu, by prudce odpověděl. Pak napsati roztržkový list nepřekročitelné důstojnosti. Každému po zásluze, pravil jsem to mnohokrát. Proč jsem tak snadno postavil si na roveň tolik dobrotisek, jichž bylo třeba nechati na svršcích obuvi? Tento myslil o sobě, že jest mne *vyšším* a nešťtil se zalévat mne svými radami. Viz o tomto vzácném hochu v *Žebráku Nevděčnicku* poznámku dne 30. září 1895.

ŘÍJEN

1. — List Grouxovi, stále v Bruselu. Namlouvám mu, by zaznamenával každý den sprostáctva nebo hlupoty belgické, jež upozoruje, a to pro brožurku, již podepíšeme oba a jejíž titul by byl: *Přivtělení Francie k Belgii*.

5. — Hanebné šlení frankoruských slavností. Celá Francie jest pod botou mladého caře. To nás vrhá daleko od Moskvy, ba i od Sevastopolu.

7. — Jest mi běžeti na druhý konec Paříže, i jsem krutě potrestán, že jsem nedbal rady, která mi byla dávána, bych volil cestu drahou Okružní. Narážím na zeď pěti set tisíc lidí,

kteřá přehrazuje Paříž v jejím středu jako při pohřbu Viktora Huga. A tak, hle, zapadám na dvě hodiny v dav, nádvkem k rozhořčení trpě nemocnou nohou. Car jel mimo těsně blízko mne s celou maškarádou, aniž jsem ho mohl spatřit, tak tlustá hradba vlasteneckého masa byla mezi mnou a tímto zmetkem.

Vraceli se z francouzské Akademie, kdež důvtipný Moskovan, přesvědčen jako všichni vzdělaní cizinci, že akademikové něco dělají, nařídil *sezení slovníkové*. Starý Coppée, pověřen první úlohou v této frašce, byl připuštěn políbiti ruku carevně!... Hrozno pomysli na to, co kapalného *pod republikánskou Francií*.

Zaslechl jsem křik: *Af žije Hanotaux!* který jest zcela jistě nejúžasnejším křikem tohoto věku.

Spojenectví frankoruské. *Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terrae* (Jerem. I, 14).

13. — Paní de P.:

Paní, jste dokonale milostiva, že jste mi ráčila psáti v takových výrazech. Avšak jsem tím šťasten zvláště pro mou drahou ženu, která mi ukládá, abych vám vyjádřil její vděčnost. Považte jen, že od osmi let, co Bůh ji postavil na mou cestu, neslyší a neče než proklínání nebo slova opovrhlivá na účet svého manžela.

Nuže, právě píšu novou kapitolu *Chudé Ženy*, která ji uchvátíla. Jako už tolikrát znovu rozhořčila se nad výjimečnou nespravedlností, *lidsky nevysvětlitelnou*, již jsem obětí. Váš list byl mi výtečnou pochoutkou, libým osvěžením.

Pochopíte zajisté, Paní, cit spravedlnosti, který mne má k tomu, bych vám psal takto hned na ponejprv o podivuhodné družce, již jsem zavázán tím, že dosud nejsem mrtev. Od prvního dne, spatřivši mne chudého, zmořeného zármutkem, skoro podléhajícího; vše opustila. Viděla asi ve mně velikost a chtěla mne zachrániti děj se co děj. Trpěli jsme spolu skoro vše, co možno trpěti, a náš život v tak málo letech byl takovou básní bolestnou, že stačí nám ohlédnutí se za sebe, bychom společně plakali.

Poslze právě *skrže ni* plšu, její podivuhodná Intulce mne vede, a zaslужuju-li neobyčejných pochval, jimiž mne ctíte, tu proto jen, že mi *dala* často přeložiti šťastně své ideje nebo své city.

18. — Pramladounkému člověku, o němž byla řeč výše,
26. března a 4. dubna:

Qui non est mecum contra me est. „Nebyl-li jste nikdy mým přítelem“, o čemž jsem nevěděl posledně, kdy jsem vás viděl, jste nezbytně mým nepřitelem, právě jako p. de Saint-J., s jehož smýšlením se zasnubujete. Jest tedy od nynějška zbytečno psáti mi. Můj čas jest drahocenný. Prokázal jsem vám čest, že jsem vás přijal za stůl. Pln vděčnosti sám jste se poctil, darovav mi několik kusů obleku bez účtu. Jsme tedy vyrovnáni.

List p. de Saint-J. jest vzácného pokrytectví. Nechce mi vrátiti mé korespondence, praví, ani dva listy, jimiž ho obšířdila moje žena. To páchne krásným marseilleským uličnictvím. Rozumím teď kvitanci, kterou mi poslal. Kupoval tak moje autografy. Dobrý obchodní výpočet. Jsou lidé, kteří je zaplatili dráž, ba i ve společnosti židovské. Ale vizte. Raději zůstanu jeho dlužníkem a vracím mu jeho papír ve dvi přetržený.

Nad to řekněte tomu pánovi, že jsem dokonale jist, že zneužije mých listů, jak jen mu bude možno, ač-li tak již neučinil. Dodávám, abych skončil, že uchovám si jeho listy, až dá za ně náhradu, již požaduju, marně ovšem, neboť nemám právě co dělati se šlechticem. Listy p. de Saint-J. jsou málo vzácné, pravda, neboť autor není nadán. Ale budou snad užitečné romanopisci a zvláště psanci, jemuž jest se brániti proti mnoha sprostým nepřátelům.

Jindřichu de Grouxovi:

Milý Jindřichu. Ačkoliv jsme daleko Vánoc, myslím, že netřeba vyčkávat den, dva dni, by se zapíchlá ta hovádká. Řekněte našemu příteli, že jest na čase zabiti všechna prasata, jež dostane pod ruku. Chutné maso těchto zvířat jest nanejvýš žádoucí a očekává se každého dne s netrpělivostí, které nepochopíte.

20. — Korespondenční listek Jindřicha de Grouxa, illustrovaný překrásným prasetem. Jest v něm plno dobré vůle

(v Jindřichu de Grouxovi), ale nemá právě na tu chvíli zvlírat pod rukou. Jakoby bylo málo prasat v Belgii.

30. — Po bolestné a bezvýsledné pochůzce pozoruju, sestupuje po jakémsi schodišti, jež se mi zdá schodištěm propasti, že jsem ztratil klenot, malé ceny, vzácný však vzpomínkou. Vzávav zoufale svatého Antonína Paduánského, křehkou a neřknutou tu věcičku ihned nalézám na zemi, na místě, kudy paděsát osob přejde za minutu. Působí to na mne, jakoby mi Bůh řekl: „Neboj se, jsem s tebou“.

LISTOPAD

6. — Lékaři městského obvodu:

Milý pane, přijal jsem včera večer vaši upomínku s veškerou resignací, již možno nadíti se od člověka, který právě stěží zaplatil své nájemné. Pravda, že tomu již rok, i stojím nad tím zmaten. Jest pravda také, že čas utíká velmi rychle, i když se nebavíme. Uznávám tedy rád, že by bylo spravedlivě vás uspokojiti, a připravuju se na to statečně. Ale žasnu nad cenou 5 franků za návštěvu. Tato taksa nezdá se mi nijak přemrštěnou pro důstojné kupce, uchýlivší se ze záležitostí, když před tím dvacet let prodávali na falešné váze, nebo pro staré sluby, kteří se stali domácími pány nebo váženými občany na Grand Montrouge; ale myslím, že s umělcem bylo by dobře jednati s menší krutostí.

10. — Slavný bibliofil Edmond Deman svoluje vydati *Žebráka Nevděčníka*. De Groux velmi se o to staral, snažil, trdil, pronásledoval, často nikoliv bez násilností. Bylo třeba si proto vjeti do pačesů, při čemž jistě ten z obou, který není malířem, byl v nepopěrné výhodě. Posléze však Deman se odhodlává, a na mou věru! velice ušlechtilě, do té míry, že mi odesílá telegrafickou poukázkou a před odevzdáním rukopisu

dvě stě franků na má práva autorská. *Poukázkou telegrafickou!* Hbití andělové, kteří vidí bídu a bolest, vědí, na kterých oslňujících branách tato dvě skrovninká slova jsou napsána.

18. — Úryvek listu jistému přenešťastnému člověku:

... Přicházím teď k vaší „hydrostatice“. Mluvíte ke mně o moři, na němž bohatí plují v jachtách, na němž nepatrní veslují na loďkách, na němž posléze chudí plavou nebo se utápějí. Nuže! milý příteli, to není to, a nechci příslušet některé z těchto tří skupin.

Víte, čím jest pro mne moje podivuhodná žena. Takováto jsou vlastní její slova při četbě tohoto místa vašeho listu: „Náš přítel se klame. Zapomíná, že *Přítelé Boží krácejí po vodě.*“

29. — Dr. Coumétou, Paříž-Montrouge:

Milý doktore a příteli, nevyrušujte se k vůli mně. Leon Bloy, praví Kain Marchenoire, jest do kofenů vyléčen, a jeho uzdravení začalo asi za tři hodiny po vaší návštěvě. Tak stala se „výjimka“ málo podobná pravdě, na niž jste mi nevěrecky nabídl naději. Já jsem tomu uvěřil ihned, a právě proto jsem byl uzdraven. Víra, toť již splnění, *Fides substantia rerum sperandarum*. Lékařové hodní toho jména nejsou celkem než jakýmsi eksorcisty, protože působí suggestcí.

Připojuju toto. Jsou lékaři, jichž pouhá přítomnost zabíjí nemocné, toť známo. Při pohledu na ně vzrušení prostě nepřátelské stává se zběsilým. Jsou jiní, vám podobní, jimž netřeba než se ukázat, aby zlo se obrátilo na útěk. Jakýsi to zázrak, kterého nemožno vyvrátiti ani pověřiti ať jakýmkoliv fyziologickým pokusem. To se děje ve světě duchovním a neviditelném, mimo nějž jsou pouze domněnky a strašidla.

20. — Kapitéanu Bigand-Kairovi, jemuž věnována jest *Chudá Žena* nedokončená, a který se již zmítá, aby připravil této knize veřejnost a reklamu:

... Prosím vás o to snažně, ušetřte si svých pochůzek. Kterak možno, abyste nesrozuměl, že nepotřebuju, by mne kdo

představoval? To by bylo obludné. A ta vaše začátečnická k tomu způsobilost, daleka toho, by mně posloužila, jak se domýšlíte, bez jakékoli pochyby by mne *strhala*.

K čemu by mi byla léta děsných muk, působených postavením, které se nezměnilo ani na jediný den a které jest mým *jediným* důvodem bytí, kdyby v mém věku padesáti let a pro nejdůležitější z mých knih, bylo mi se dožebrať souhlasu někoho nižšího, nebo ucházeti se o titulní obrázky, z nichž nejlepší nebyl by za hrdou nahotu obálky vydavatelovy? Rodin! falešný genius, jemuž se — dobře si toho povšimněte — *kde kdo* klaní a z jehož dílny jsem vyšel přecpán nudou, ba i lehce proniknut ošklivostí! co vás nemá?

Krásná a velická kniha, aspoň tak myslím, jest vám věnována. Pro jméno Boží, netrmácejte se zbytečně. Lidé nemohou nic pro mne. Nic.

PROSINEC

1. — Pozoruhodný list mého nového vydavatele:

„ . . . Rozhodně nebudu vás žádati, byste změnil jedno slovo v tomto mučivém denníku. Kterak byste směl k tomu svoliti? Váš život podobal se málo životu jiných a dlužno, byste cítil a mluvil jinak než oni. Kromě toho mám za to, že mým posláním jest prostě vydati pokud možno nejméně špatně myšlenku autorovu. Vyčítal bych si, kdybych vybočil z této úlohy a kdybych si přál, byste překrucoval, porušoval, byť to bylo jen vynecháním, to, o čem — upřímně — usoudíte, že jste povinen říci.

EDMOND DEMAN.*

17. — Žádost o pomoc k jistému příteli v Bruselu:

Rok tento byl krutý . . . jako tolik jiných. Hrozné shánění chleba den jak den . . . ohavné běhání, marné pochůzky, pomoc bolestná . . . Posléze ztracený čas a práce bez ustání odkládané nebo přerušované . . . *Chudou Ženu* bylo mi odvésti vydavateli v říjnu, potom v listopadě, potom v prosinci, a teď, ač již dotrpěno a dodřeno toto dílo chýlí se k svému zakončení,

nelze mi nadíti se, že je dopíšu před prvními dny února. Aspoň kdyby šest týdnů, které nás oddělují od té doby, nebylo hrozně promrháno.

Chvilu zdá se k pohledání. Jednak *Chudá Žena*, nejdůležitější z mých knih, dílo mé plné zralosti, netrpělivě a zvědavě očekávané mnoha lidmi, jak mne ujistují, jež by rádo vyšlo na jaře. Jednak *Žebrák Nevděčník*, denník mého života, který se podobá velmi málu životů, za to vám ručím, dlouhý to náfek útočný a matící se, k jehož uveřejnění žádný pařížský knihkupec se neodvažoval a který bude vydán v Bruselu, asi zároveň, p. Demanem.

Cítíte, milý pane, jak jest pro mne důležité soudobé uveřejnění obou těchto knih? Ale dlužno podporovati mne . . . Pro lásku Boží a lásku k umění, učinite něco . . .

1897

LEDEN

1. — Dostal jsem 500 franků od přítele, na němž jsem žádal pomoci 17. prosince.

2. — Dovíám se, že člověk tento se rozhodl po prudkém listě Jindřicha de Grouxa. [Úsilí to ostatně nebylo obnoveno. Poznal jsem dvě leta později, že můj dobrodinec byl vyléčen náhle z jakékoliv potřeby přispěti mi na pomoc, a to v den, kdy se dověděl, že můj katolicismus jest *něco jiného než literární postoje*].

Aby se nic nezměnilo na jistém ustáleném pořádku, *Merkur Francouzský* míní, že francouzská akademie, složená ze čtyřiceti údů, a akademie Goncourtova, utvořená z deseti údů, dohodnou se na celkovou číslíci čtyřiceti Nesmrtelných, odkudž tato otázka: *Kterých deset Akademiků třeba vyloučiti?* Moje odpověď:

Hlasuju pro celkové vyloučení toho i toho rance. Stěží bych vyjmul p. Viktora Cherbulieza, který umí švýcarsky a J.-K. Huysmansa, který píše dosti čistě holandsky.

Jest také Paul Bourget . . . Ale od té doby, co ho učinili vévodou de Brogliem, odstrašuje mne.

7. — Dostal jsem článek jistého pána o *Rytíři Smrti*. Praví se v něm, že jest to kniha „pomatená, hysterická, necudná . . .“ Skoro že by se mohlo hádati na onoho mladého Švýčarka, který mi radil r. 92, bych psal pro „mladé šlechtické dívky“. (Viz *Žebrák Nevděčníka*, dne 27. srpna 1892.)

8. — Milý pane Demane, jsem poněkud pokořen, že jste mne předešel. Právě jsem se strožil oznámit vám novinu, za níž mi blahopřejete. Napsal jsem Marlierovi, jehož jsem již znal a který mi poslal 500 franků minulého roku, platě tak zakázaný autograf. Prosil jsem ho, aby mi pomáhal dokončiti můj román. Právě na tuto prosbu odpověděl novou zásilkou téže sumy.

Zajisté nikdy peníze nepřišly více vhod... Učinil jsem tedy násilí své obyčejné *nevděčnosti* a jak jen možno ihned jsem poděkoval.

Přece však jsem vám povinen celou pravdou. Bylo by bývalo třeba dvakrát tolik, aby moje psové živobyti bylo jakž takž zrovnovážněno až do ukončení *Chudé Ženy* a *Žebráka*. Dodavatelé a domácí páni skoro všechno pohltili. Víte, kterák žiju. Ani centimu důchodu a jediné péro, bych se protloukl. Nemohu rozumně spoléhati leč na Boha a na lidi známé nebo neznámé, jichž srdce Bůh mi nakloňuje. V takovém postavení, které jest ustavičným zázrakem, jest příliš zřejmo, že slabá pomoc vždy předem se ztravuje... Milý Demane, využijte svého vlivu v Bruselu. *Žebřejte na mne*. Víte, jest mi to zcela jedno, považuje-li mne kdo za žebráka, protože mám útočiště k *nevděčnosti*.

12. — Kapitola XV, druhá část *Chudé Ženy*. Pokus o velkolepou karikaturu.

21. — Dech smrti zavanul přes náš dům.

25. — Povšiml jsem si ve verši 14. v kapitole IX *Skutků* gerundiva „alligandi“, jež *plně* vyjadřuje svatého Pavla. *Hic habet potestatem*... *ALLIGANDI omnes*.

30. — Den smutný jako všechny dny naší staré bídy. Dnešek snad přežijeme, ale pouze dnešek. A pak ty prošlé platební lhůty demonovy. A při tom všem dlužno ještě pracovat!

ÚNOR

18. — Historik Naundorffův, Otto Friedrichs, který již léta se neobjevil na obzoru, píše mi, že Král *Hnoje Lilij* přestal

hýřiti — smí-li se říci, že bylo to kdy možno tomu ubožáku — a že by bylo spravedlivě nevydávati znovu tohoto dílka, jež jest přídavkem k *Rytlířce Smrti*. Souhlasím bez nesnází a prosím ho, aby přišel. Kdo ví, zda skrze něho nebylo by možno naléztí nezbytné vědomosti na sepsání knihy o Naundorffovi? Léta již pomýšlím na toto neporovnatelné drama.

19. — Dokončena XXIII. kapitola druhé části *Chudé Ženy*. Přiznávám se, že si tolik zakládám na tomto kusu jako Napoleon na velikém manevru u Řezna, na nějž, jak říkal, byl tak hrd.

20. — Za řečí o věcech krétských všeobecně se plivá na loyálního sluhu sultánova a některých jiných potentátů, na Hanotauxa. Jaká nespravedlnost! Jakoby Gabriel byl geniálním mužem a jakoby byl méně špindírou než ti, s kterými jde!

List jistého venkovského domácího pána, který ke mně mluví o *božském Mistru*, táže se sám sebe, není-li třeba vyhoditi na ulici prachudé lidi, za něž jsem u něho prosil.

27. — Jaká skvostná idea pro kapitolu XXVI! Požár Komické Opery, přeložený do deliria božské lásky v duši Klotildině! Pracoval jsem na tom dnešní noci s opojením.

BŘEZEN

2. — *Chudá Žena* dokončena.

— Jste jistě velmi nešťastna, ubohá ženo, pravil jí kněz, který ji viděl celou v slzách před Velebnou Svátostí a který na štěstí byl opravdovým knězem.

— Jsem dokonale šťastna, odpověděla. Nevstupuje se do Ráje ani zítra, ani pozítřku, ani za deset let, vstupuje se tam *dnes*, když jsme chudi a křížováni.

— *Hodie mecum eris in Paradiso*, šeptal kněz, vzdaluje se, vzrušen láskou.

Praví se mi, že toto místo jest neodolatelno. Arciť jen tehdy, myslím, jsme-li křesťany a potřebujeme-li Ráje.

3. — Návštěva Otty Friedrichse, jemuž se líbí myšlenka knihy o Naundorffovi, kterou bych já napsal. Slibuje ihned, že mi shledá látku.

9. — Narodila se Magdalena, moje druhá dcera. Protože člověk jest nesmrtelný, jest každé narození novou propastí. Propastí k Bohu, k Ráji, k Peklu, k Neodvolatelnému, k Nena-pravitelnému, k Absolutnu . . . Pobavil jsem se zjistiv, že naše Magdalenka narodila se o půl desáté ráno, pod přímým vlivem Saturna a na sklonu Jupitera. Kéž títo démonové na věky jsou zmateni!

10. — Henrimu Provinsovi, autoru *Posledního zákonného Krdle Francie*, ve dvou svazcích, které mi právě poslal s povzbuzujícím listem :

Pane, dostal jsem dnes ráno, zároveň s vašimi řádky tak ochotnými, oba svazky, které jste mi ráčil poslati. Náš přítel Friedrichs zpravil mne o tom, jak jste ušlechtilé přilnul k našemu záměru. Bůh dej, aby se vtělil. Již přes deset let na to pomýšlím.

Jest na čase *mluviti k duším*. Zdá se mi, že až do dnešního dne obraceli jste se jen k poznávací stránce ducha a že věc Ludvíka XVII. jest ode dneška dostatečně známa a *naučena*. Třeba teď, aby nějaký neodvislý a silný umělec vpravil do srdcí toto vidění morální veleby a bolesti. Nevím o ničem větším v tomto aniž v kterém jiném věku.

Odvážil jsem se sníti, že já jsem tímto umělcem, tímto spisovatelem, Vaše výrazy mi dokazují, že nesoudíte o mně, že bych byl příliš opovázliv. Víte snad, že moje postavení spisovatelovo jest dokonale jedinečné . . .

[Následuje věrná historie, ale příliš již podávaná.]

... Dostalo se mi mzdy, již jsem mohl očekávat. Do vůle mne zhanobili, vytrpěl jsem od nich nejkřutější bídu. Posléze mi zavraždili dvě z mých dítek... Přece však nemohli mne zničit, a kniha, která hnedle vyjde, ukáže dobře, že jsem živ. Kdybych byl chtěl páchat prostitutci jako tolik jiných, byl bych bohat, toť velmi jisto, a nepotřeboval bych býti podporován. Jest pravda, že bych pak nikterak nemyslí na Ludvíka XVII., jenž byl žebrákem vznešeným.

11. — Křest naší Magdalenky. Kmotrem a kmotrou dva agonisující. [Kmotra byla zahrabána za dvě léta. Kmotr, Henry de Groux, nebyl zahrabán. Jedné letní noci 1900 zardousil svou ubohou duší, která se vláčela za jeho patami vzlykajíc; sám však ještě jakoby žil. Toto psal jsem 15. září 1903.]

13. — Anketa revue *Spectateur catholique* z Antverp. Vrchnímu redaktoru:

Pane, poněvadž jsem ve vašich očích „evropským myslitelem“ a protože mne zahrnujete ctí porady, tu jest, jak možno v málo slovech moje odpověď na vaše tři otázky:

I. *Jsou křesťanští národové vespolek solidární?*

— Zajisté a nesporně. Jsou solidární v témže kretinismu, v témže bídilství, v téže zbabělosti, v téže ukrutnosti, v témže lakomství, v témže velocipedářství, v téže mrzkosti a hanbě.

II. *Možno obětovati zájmy křesťanské civilisace na udržení pokoje za cenu jakoukoliv?*

— Otázka takto položená jest naprosto nesrozumitelná. Málo však na tom záleží. Jsem hlavně pro křesťanské barbarství.

III. *Jsou dvě mordálky, mordálka individua a mordálka Státu?*

— Není již žádné.

14. — Henrymu de Groux:

... Ve jménu téhož Boha, o němž mluvím bez ustání, neplážete se příliš s Řeky. Není na světě národa méně zajímavého, a všechen hluk, který se tropí kolem nich, není než mrzký žvást. Odmítám naprosto soucítiti s těmito schismaticky, obývajcími

zemí, vydanou na pospas všem demonům po tři tisíce let, a jichž předkové ve středověku dopustili, aby zmetaly všechny Křížácké Výpravy. Jejich historie jest pouze brázdou hniloby a krve.

Jak se teď Evropa chová, toť dokonale nectné, o tom není pochyby; ale nepozorujete, že všechen ten fecký tlach jest hlavně proto, aby se zapomenulo na Armenii, jejíž odstrašující vraždění nepohnulo žádným z našich rytířských studujících, kteří mluví dnes o tom, jak se dali zabít pro Řecko, a kteří by silně dělali do katů, kdyby je člověk měl k tomu, by dostáli slovu?

Přece víte, co to jest Armenie? Jest to nejtajemnější země světa, místo vyvolené na *Usmíření*. V ní skončila se potopa a znovu začalo se lidské rozmnožování.

Po deset století aspoň nebylo nikdy než jedné Východní Otázky, otázky o trojí tváři a trojím obratu. Vyhlazení neb aspoň vypuzení Musulmanů, vyhlazení Řeků a dobytí Svatého Hrobu. Vše ostatní jest pitomost nebo lež.

Ale co mysliti o tomto papeži, který se zabývá parlamentární politikou, zatím co rozsekávají na kousky dva nebo tři sta tisíc křesťanů v Armenii? Ah! dlužno míti víru statnou a nespolehatí vpravdě leč na Boha!

20. — Henri Provins, nespokojený *Hnojem Lilii*, který právě četl, nechce mne již podporovati v mé knize o Ludvíku XVII. Odpověď:

Pane, přerušuju četbu vašeho velmi zajímavého díla, bych odpověděl na list velmi nepředvídaný, jímž jste mne právě poctil. Právě při *Hnoji Lilii* znovu zapředl jsem známost s Friedrichsem, jehož jsem dávno ztratil z dohledu. I on mi vyjádřil, zcela však jiným způsobem svou nespokojenost, prose mne, abych nevydával znovu tohoto pamfletku, na jehož nespravedlnost mi ukazoval. Ihned jsem mu odpověděl úhrnkem, že jsem k tomu svolil rád, a že ho prosím, by ke mně přišel na návštěvu, abych mu sdělil, čeho důležitost jistě ocení. Přišel vskutku, i zabavil jsem ho svým záměrem, jejíž nesnadnosti výjimečně nešťastného života nedovolovaly uvéstí ve skutek.

Otázka se takto ustrojila. Vše, co bylo možno napsati na důkaz, že syn Ludvíka XVI. nezemřel v Templu, ale že jeho děsný život se prodloužil až do 1845, bylo napsáno vámi,

Friedrichsem a jinými a není již, proč se k tomu vraceti. Nikdo více než já není přesvědčen o faktě přežití, nikdo tolik jako já není proniknut nadpřirozenou krásou tohoto tajemství *smířené* a nespravedlnosti. Ba myslím, že jest nesnadno vyjádřiti se vzhledem na to s větší silou, než jak jsem to právě učinil v *Hnoji Lilii*.

Ale vizte, co vzešlo zcela nesporně z tohoto tajemství. Jest to lhostejnost davu. To, že Ludvík XVII. unikl, i jeho bloudivý život, se vším, co z toho pro historii vyplývá, jest a zůstává dnes jako před padesáti lety tajemstvím malé skupiny, kterou její politické naděje vysazují nepřátelství všech stran, a již jisté osobnosti zostudily nebo hrozně zostuzují.

Nuže, jest hluboce nespravedливо a tudíž protiví se slávě Boha, když něco velikého, co chtěl, jest zneuznáváno nebo když se tím pohrdá. Jest, čím to změnit? totiž by velkolepá bída Ludvíka XVII. byla authenticky, zřejmě a všeobecně historií re-stituována? Neznám než jednu cestu, ale mám v ni důvěru.

Pomyslete, pravil jsem svému návštěvníku, aby tak některý bujarý romanopisec, znající tuto podivuhodnou historii, po svém způsobu ji *zdramatizoval*? Byla by dávno známa, a sympatií bez počtu vzbudilo by podobné odhalení. Obraznost jest vítězo-slavným obloukem srdce člověka. Jest také branou, již pouze umělci dovedou otevřítí. Věříte-li, že jsem takovým umělcem, pak chvíle nadešla. Právě dopisuju dílo, které mne drželo v zajetí. Proč bych netěžil z tohoto uvolnění, bych podnikl s vaší pomocí a pomocí vašich přátel jedinou knihu, které se ještě nedostává při Ludvíku XVII.? Jenže tato pomoc jest nevyhnutelná. Pochopil jste dobře, není-liž pravda, Henri Provinsi? že jsem nežádal ani mzdy, ani almužny, ale jediné hmotné pomoci, aby bylo jak učiniti knihu.

Friedrichs mi odpověděl s velikou prostotou, že to shledal zcela spravedlivým, a dal mi na srozuměnou, že taková ouvertura se mu velmi líbí. Slíbil mi tudíž, že podnikne potřebné kroky. Co do *Hnoje Lilie*, tu bylo předem odbyto, že není proč se k tomu vraceti, a že budu míti na zřeteli jediné rehabilitaci památky velikého Nešťastníka, aniž se budu starati sebe méně o jeho potomstvo. Za několik dní ohlásil mi, že si zajistil váš souhlas a vaše přilnutí, i napsal jsem vám způsobem, jak jsem myslil, dostatečně zřejmým. Zdaleka jsem tedy nepředvídal vrtolu, který vás dnes zdržuje.

Pravíte mi, že věříte v souružensví, v reversibilitu bolesti nevinosti ve prospěch vinníků, ve výkup krví. Zajisté, nemožno býtí křesťanem a tomu nevěřiti, a napsal jsem množství svazků, bych neřekl než to. Ale dodáváte, jak jest smělo tvrditi, že Burbonové jsou navždy odvrženi. Běda! bojím se, aby nebylo velikou neopatrností tvrditi, že není tomu tak. Katolíci jsou ve svědomí vázáni věřiti též v Neomylnost papežskou, a jest velmi nesporno, že pomazání Napoleonovo Piem VII. jest stejně faktem historickým jako aktem vpravdě *papežským*, toho dbejte! zajímavým aktem *kázně*, když ne Církve, aspoň křesťanstva.

Pravíte ještě, že Ludvík XVII. *byl by jistě zemřel* v Templu, kdyby jeho rod byl zavržen. A proč? Naopak zdá se mi, že strašný osud tohoto bloudícího a nešťastného knížete jest mnohem důvodnější než by byla bývala jeho temná smrt ve věku deseti let, a že se vidí takto tisíckrát lépe ruka Boží nad rodem, který od ediktu Nantesského a uzákonění levobočků všechno učinil, čím bylo možno zničití víru křesťanskou v království velekršesťanském.

Zajisté, dynastie napoleonská nezdá se méně odvrženou a pro zločiny téhož druhu, neboť není veliké rozmanitosti přestupkův u těch, kteří kralují na zemi. Záhodno-li z toho vyvoditi, že Napoleon IV. zemřel nezbytně v zemích Zulů? Tento rovněž má svůj úmrtní list stejně zákonný jako britanský, a rád bych věděl, který státník by se odvážil spolupodepsati jej *v celé jistotě svědomí*.

/ Nad to, pane, jsem přesvědčen velmi hluboce, že demokracie nejsou dnes schopnější života než monarchie, a že v podstatě *vše jest odvrženo*, protože se dotýkáme tajemné doby, v níž Bůh chce jednati zcela sám, jak se mu zlíbí. Pravím to, odpovídaje předem na vaši námitku, na mnohá místa *Rytířky Smrti*, a mou novou knihou jen by se to lépe řeklo.

Ah! ano, snil jsem o této knize *jen a jen* pro Slávu Boží. Můžete tomu věřiti u spisovatele chudého, který přijal nejhorší utrpení pro pravdu a spravedlnost. Ten, který odpočívá na hřbitově Delfiském, byl by to pochopil, on, který *nechtěl býtí králem* a jenž nepožadoval na Francii než právo nositi jméno svého otce. Snil jsem o tom, jak ukázati ve světle absolutního a nezvratného tvrzení neslýchanou velebu tohoto Kajicníka; drceného pro hříchy svého rodu a trpícího pro něj všechno, co člověku možno trpěti. Co říci ještě? Snil jsem o tom ukázati

ho zcela zasypaného těmito Lilijemi Francie, které nejsou marným symbolem, a předobrazujícího takto budoucí gesta Boha strašlivého, v nadměrném trápení tohoto břemene.

Ano, myslím, že by to bylo veliké a nemíním se toho ještě vzdát. Vytočí-li se a uniknou-li z toho ti, kteří ve mně vzbudili naději na jejich přispění, Bůh se o mne a o mé dílo postará. Třeba-li pro to ještě trpět, svoluju k tomu, ztrávím ostatně svůj život v utrpeních. Netruďte se tedy již pro mne, pane, a račte přijmouti...

22. — Dověděl jsem se o smrti Rudolfa Salise, polykače šavlí literárních a uměleckých, smutného chvastouna, jehož ráčil Bůh postavit na začátek mého spisování jako otcovskou výstrahu nicotnosti této roboty. „Krčmář šlechtic“ mého vynálezu, zbohatlý na útraty čtyřiceti chudých umělců, jež vydrancoval, odešel zcepenět blázně na okraj chrchlu, aniž se mohl radovati jednu hodinu ze své zámožnosti. Mám pocit čehosi prokletého, co se hroutí daleko za mnou.

23. — Mrzutosti s Henri Provinsem neustávají; zdá se, že ničeho nepochopil z mého posledního listu, neboť píše mi způsobem temným a málo přívětivým. Jest posedlý myšlenkou, že lpím na tom, jak znectiti jeho Knížete. Jsem dohnán obnoviti velmi výslovné a velmi slavnostní ujištění, že se nedotknu onoho ubohého Karla XI., který panuje v Holandsku nad patnácti rozptýlenými přivrženci.

24. — Zblbnutí. Po tři dni nebo spíše tři noci, ačkoliv jsme v době plnoluní, nemožno spatřiti této hvězdy. A není přece mračen. Průzračné nebe jest poseto hvězdami, a zdá se, jakobych sám pozoroval tento zázrak. Přezkoumav věc bedlivě, vidím, že není zázraku. Luna vychází později a ukazuje se málo.

26. — Konec překážek. Friedrichs mi dává peníze, sebrané až po tento den, „od práce“ za budoucí knihu o Naundorffovi.

27. — Lékaři předměstskému z 8. listopadu:

Opravdu, milý pane, jest nemožno býti více lékařem Montrougeským. Tu máte tedy peníze, o něž mne upomínáte a které vám posílám, aniž bych již otálel, nikoliv byv pohnut k tomu nestoudným listkem, který jste vpustil včera do mé schránky, zvoně před tím zběsile, ale jedině proto, že se shledává, že váš půvabný rozmar projevil se právě ve chvíli, kdy jsem byl s to, bych vás uspokojil.

Byl bych vám dal 500 franků ze srdce rád, zrovna jako vám dávám tuto slabou sumičku, kdybyste, jakmile jste byl zavolán k mé ženě, přiznal se pokorně, že její chorobě nerozumíte, a kdybyste místo léčení, jehož zhoubný účinek bylo třeba s velikou námahou zastaviti, loyálně a rázem prohlásil svou nemohoucnost. Myslím však, že není lékaře, schopného téhle pokory.

31. — Po kněžské řezi bera v potaz missál, nalézám toto v dnešní bohoslužbě o čtvrté slavnosti po neděli Laetare: *Lutum fecit ex sputo Dominus: et linivit oculos meos: et abili, et lavi, et vidi, et credidi Deo*. Právě takto Bůh dělá své kněze, z bláta a chrchlů. To stačí k léčení očních zánětů a slepot.

Četba o Naundorffovi. Objemná bibliografie, ale jednotvárná. Historicky zprvu Otto Friedrichs, mnohem později pak Henri Provins zanechali po sobě jen paběrky. S výjimkou několika stránek takových, jako *Právo Minulosti* od podivuhodného Villiersa de l'Isle-Adama, dílka ztraceného uprostřed svazku povídek, vše ostatní jest skoro totožno v zpozdilosti nebo v deklamatorském přežvykování. Neštěstí, až i obraznost by se zula, Tuláka vyvlastněného, byla by skoro snesitelná bez potupy literární. A by tato potupa byla v míře jak slušno, bylo třeba, by nejbídnějším naundorffistickým spisovatelem byl Naundorff sám. Několik dní čtu u Friedrichsa rukopisnou korespondenci syna Ludvíka XVI. s jeho lidmi. Toť odstrašující...

[Soud příliš tvrdý. Friedrichs uveřejňuje dnes — u Dargona — *Důvěrnou a nevydanou korespondenci Ludvíka XVII.*,

jejíž první svazek, který mám před zraky, pozměňuje velice můj dojem před osmi roky. Vymíňuju si, až druhý vyjde, že se vrátím svědomitě k této otázce. — 3. května 1904., opravuje kartáčové otisky přítomného *Denníku*.]

DUBEN

14. — Málo srozumitelný list mladíčka, který jakoby ode mne žádal autografu ve formě předmluvy, kterou by si svázal v knihu s *Pokušením Svatého Antonína*. Rád by věděl, zač bych mu to udělal. Přichází to z Marseille. Chraňme se.

Pane, poněvadž mám za to, že běží o knihu Flaubertovu a že by mne náramně rmoutilo, kdybych vás dohnal mobilisovati „vaše finance“, tady máte „mou rukou“ a **ZDARMA** předmluvu, o níž mne žádáte s tolikerým taktem:

POKUŠENÍ SVATÉHO ANTONÍNA od Gustava Flauberta jest jedna z nejhlupejších a nejodpornějších knih, jimiž se honosí současná literatura.

Přijměte,

LEON BLOY.

15. — Bych se potěšil z Naundorffa, podnikl jsem četbu *Života Anny Kateřiny Emmerichové* od P. Schmoegera, tři svazky, přeložené z němčiny, jichž jsem posléze nabył, dlouho si jich žádav. Neznám knihy krásnější a neznámější. Kdyby byla čtena dvaceti osobami v diecesi, Bůh by změnil tvář světa.

KVĚTEN

3. — Krajní nesnadnost snést se s ubohým hlupákem, jenž jest na neštěstí kmotrem naší malé Veroniky. Neví se dobře, co to jsou pitomci. Kterak vysvětliti si jejich potřebu po letech

pokornosti, státi se pojednou drzými, tasiti meč, provázeti Spartaka do Picena?

5. — Požár *Bazaru Dobročinností*. Velice mnoho krásných dam bylo na uhl spaleno včera večer, ani ne v půl hodince. *Non pro mundo rogo*, praví Pán. Podivuhodná hňupovina Coppéova. „Shromáždily se, aby konaly dobro“, napsal. Celý svět, samo sebou se rozumí, obviňuje Boha.

8. — Rozruch nad požárem trvá. Jen považte! Osobnosti tak bohaté, v parádních úborech, jimž stály kočáry u vrat! Jejich kočáry na věky zbytečny! Vše to pro lásku k chudým. Ano, vše to. Když jsme bohatí, tu se miluji chudí. Krásné toalety jsou odplatou za lásku k chudobě. A hle, kdo odsuzuje Evangelium. Papežský nuncius přišel požehnat *Sviní, jež přede*, krátce před ohněm. Sotva vyšel, již to začalo . . . *Judex tremebundus ante janua*.

9. — Svému příteli Ondřeji R.:

PRO ROZHOŘČENÍ PITOMCŮ.

Žádáte ode mne „několik slov“ o přítomné katastrofě. Svoluju k tomu tím raději, že trpím, když nemohu křičeti, co myslím.

Doufám, milý Ondřeji, že vás nepohorším, řka vám, že při četbě prvních zpráv o této strašné události zakoušel jsem čistého a *líbezného* dojmu člověka, s jehož srdce spadla nesmírná tíha. Malý počet obětí, pravda, obmezoval moji radost.

A tak přece již, pravil jsem si přes to, *posléze*, POSLÉZE! ejhle, počátek spravedlnosti.

Slovo *Bazar* sdruženo se slovem LÁSKY, DOBROČINNOSTI! Strašlivé a žhoucí jméno Boží sníženo na přívlastkový genitiv tohoto nečistého slůvka!!!

V tomto bazaru tedy, v němž odznaky, vývěsné štíty, ozdoby vypůjčeny byly z pajzlů, z bordelů, *U Svině, jež přede*, na

příklad, v této aristokratické dupárně kněží a jeptišky pobíhali, vláčejlce tam ubohé nevinné bytosti!

A Nuncius Papežský přichází a všemu tomu žehná!

Ah! příteli, jakou brožurku bylo by lze napsati! *Žhář Dobročinného Bazaru.*

Dokud Nuncius Papežský neudělil svého požehnání krásným toaletám, jemné a rozkošné kostry, pokryté těmito krásnými toaletami, *nemohly* přijmouti černé a hrozné podoby svých duší. Až po tu chvíli nehrozilo nebezpečí.

Avšak požehnání, *Požehnutí*, nevýslovně svatokrádežné požehnání toho, jenž představoval Náměstka Ježíše Krista a tudíž Ježíše Krista samého, spělo, kam táhne povždy, totiž k OHNI, jenž jest praskajícím a potulným stanem Ducha Svatého.

Tehdy bezprostředně Oheň byl odpoután, a VŠE VEŠLO V PORÁDEK.

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: Ut sit eleemosyna tua IN ABSCONDITO (Math. VI, 3 et 4).

— Nevonělo vám takovéto Slovo, není-liž pravda, spanilomyslná a krásná Madame, a chtěla jste právě jeho opak. Nuže, pohledte. Byl právě jistý chudý, jenž přilíš hladověl, jemuž se ničeho nedávalo, a jenž byl z chudých nejhladovější. Tímto chudým byl Oheň. Avšak Náš Pán Ježíš Kristus se nad ním slitoval, poslal mu své požehnání sluhou svého Vikáře a tehdy jste mu poskytly nádhernou almužnu, dokonale *zjevnou* almužnu svými chutnými útroby. Pokud se týká vaší „pravice“ a vaší „levice“, buďte pokojna. Slovo se splní do té míry, že ani vaši hrdopyšní a vyšňošení čeledínové nedovedou rozeznati ani té, ani oné, a že bude třeba čekati na to až do Vzkříšení Mrtvých.

Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Mat. VI, 2).

I nad tímto Slovem ohrnujete nosík, není-liž pravda, markýzko? Každý ví, že Evangelium bylo napsáno pro luzu a krásně bys byla přijala Toho, jenž by se byl odvážil poraditi tobě, bys prodala *in abscondito* svoje „trumpetky“ a nabírané volány k úlevě nešťastníků! Přece však dostane se ti „tvé odměny“, a zítra ráno, ó vikontesso, seberou vás na lopatu i s vašimi klenoty a vaším zlatem roztaveným, a hodí vás do neřádů...

Ani tak nerozrušuje, nemate a v zoufalství neuvrhne katastrofa sama, jež ve skutečnosti jest čímsi malým v porovnání na příklad s katastrofou arménskou, nad níž nikdo z tohoto krásného světa se nekormoutí.

Nikoliv. Obludná podívaná jest vpravdě a především na všeobecné pokrytství. Neboť vidíme, kterak vše, co drží v ruce péro, lze nestydatě jiným a sobě samým. Konečně a zvláště jest to nesmírné a klidné opovržení všech skoro bez výjimky k tomu, co Bůh praví a co Bůh koná.

Obzvláštní ráz a okolnosti této události, její bleskohbitá, skoro nepochopitelná *náhlost* a *prudkost*, jež znemožnily jakoukoliv pomoc a již jest málo co podobného od Ohně s Nebe, *stejnotvárný* vzhled mrtvol, na něž Symbol Lásky milosrdně vrhl se s jakousi božskou zuřivostí, jako by běželo o pomstění jakési bezejmenné zpronevěry, vše to přece bylo dosti jasno.

Vše to neslo velmi nepopěrnou známku trestu a tím více, že nevinní byli zasáhnuti s vinnými, což jest biblický otisk Pěti Prstů Božské Ruky.

Tato myšlenka tak přirozená: Bůh bije, tedy bije spravedlivě, nikomu na mysl nevstoupila, nebo, přišla-li někomu, byla ihned s hrůzou zapuzena.

Ah! kdyby šlo o dělnickou vrstvu horníků, lidí to s rukama umouněnými, bylo by se snad vidělo jasněji, oči by byly mnohem méně naplněny slzami. Avšak vévodkyně nebo bankéři, kteří „se shromáždili, by konali dobro“, jak to skutečně vyslovil slechetný kakal François Coppée, jen si pomyslete, milá paní.

Na základě své plnoprávné autority časopis *La Croix* (Kříž) kanonisoval oběti. Výtečný kleštěnec žádoucích panských předstírání, páter Bailly, připomíná Johanku z Arku (!!!), jejíž výroční se skoro slavila, mluvil o „hranici, na níž lilie čistoty byly smíšeny s růžemi lásky“.

Domýšlím se, že tyto cudné lilie a něžné růže rády by se byly ráčily s vaňkem poraditi, byť to bylo za cenu ani nevím jaké prostituce neb ukrutnosti, a přiklonil jsem sluchu k vnitřnímu našuškování, že nejstatnější z těchto květin nepohrdly by ani zavražděním nejslabších, jež by překážely jejich útěku.

„Každý sám za sebe, paní! . . .“ Toto slovo bylo propověděno. Byla to snad *Svině, jež předla*.

Bychom se vrátili ke *Kříži*, nezdá se vám, Ondřeji, že tento způsob rouhání, takováto demonická sentimentalita volá po nové

katastrofě, jako jistá tělesa přitahují blesk? Není radno pohrávat si se svatými věcmi, a strachem aby se člověk tetelil, když vidí, kterak se zohavuje jméno Lásky, jež jest vlastním jménem Třetí Božské Osoby.

Toť hle, milý příteli, vše, co vám mohu říci o tomto požáru. Děkuju vám, že jste mi poskytl takto, na čem bych si trochu ulevil. Potřeboval jsem toho.

Čekajte ostatně a připravte se na mnoho jiných katastrof, vedle nichž pohroma hanebného Bazaru bude se jevití dobrotvou. Konec století jest blízek a vím, že svět jest ohrožen, jak nikdy nebyl. Jistě jsem vám to již řekl, protože to pravím každému, kdo to chce slyšeti; avšak v této chvíli pravím vám to silněji a prosím vás, abyste si to zapamatoval.

Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet . . . Orate (Mat. XXIV, 21).

Objímám vás . . . zatím.

10. — Jistému velmi nešťastnému člověku:

Milý Marcele, dovidám se, že trpíte a že jste smuten, ba naříkáte si, že se nemůžete modlití. Nemůžete-li se opravdu modlití, nemodlete se, ale vyslovujte často jméno Ježíš, nic než tyto dvě slabiky, honosící se tajemnou mocí, a pocítíte, že vám bude spomoženo. Tvrdím vám to na čest Boží. Modlil jsem se, přijímal jsem ve váš prospěch. Avšak co mohu, nebudete-li sám sebe podporovati? Odvahu, milý příteli. Nezapomeňte, že jste byl vykoupen jako ostatní.

19. — Zase anketa. Nikdy mne neopomenou. Jistá revue chce věděti, co myslím o klerikalismu.

„Klerikalism“ jest slovo nejasné a zbabělé, slovo zahnilé, jež odvrhuju s nechutí.

Chce-li se tím rozuměti římský Katolicismus, totiž *jediná* forma náboženská, vizte odpověď velmi zřetelnou na vaše tři otázky:

I. Jsem pro absolutní Theokracii, takovou, jak jest stvrzena Bullou *Unam Sanctam* Bonifáce VIII.

II. Myslím, aby církev třímala v rukou svých Oba Meče, Duchovní i Časný, že vše jí přísluší, duše i těla, a že kromě ní nelze spasenu býti ani jednotlivcům, ani společností.

III. Na konec jsem toho přesvědčení, že jest urážlivě pro lidský rozum, když se projednávali jakožto otázky principy tak elementární.

Dnes večer, když mi Johanka kladla Magdalenku do náručí, upozornil jsem ji, jak jest prospěšno nositi blízko u srdce některé z těchto nevinňátek. Zrovna jako bychom nosili ostatky mučednickovy.

24. — Slavnost Naší Milé Paní Pomocnice. Započato s rozprodejem *Chudé Ženy*.

28. — Neblahá návštěva na *Laciném Trhu*, kdež, jak mi uloženo bylo, shledávám rozličné věci. Vycházím odtud soptě hněvem, *spirans minarum et caedis*, vyhubovav napřed řádně několika osobnostem. Styk s tímto davem jest mi naprosto hnusný a způsobuje ve mně nejzhoubnější smutek. Za nic již nemohu snést Světa.

30. — Oktavu Mirbeauovi:

Jeden z mých přátel, kapitán Bigand-Kaire, mi oznamuje, že chcete dobře mluvit o mé nové knize, *Chudé Ženě*, v plném *Journalu*. Nemohl mi dát zprávy příjemnější, a myslím, že jakýkoliv výraz vděčnosti zdál by se vám trochu všedním.

Žije v ústraní, pln opovržení k světu a s ničím ze světa se nezasnoubiv, měl jsem čest dlouho, hluboce si pochutnávat na všeobecném nepřátelství. Co spravedlivějšího?

Bylo by proč se bouřiti, kdyby podobný způsob nezjednal mi proslulosti nekřupy, obžery, pohotového zákefníka, zbabělce, sodomity, posléze a zvláště nečistého žebráka, poněvadž jsem chud. Žil jsem tedy o této legendě, bládně, pravda.

Jednoho dne před třemi roky několika rytířům kalamáře podařilo se připravit mne o posazení, jež bylo mým jediným pramenem výživy. Dvě z mých dítek tím zemřela. Tento účet bude vypořádán, — nikoliv pérem mým.

Posílám vám zároveň s tímto listem eksemplář své knihy a libý pamflet, který vás snad pobaví. Pochopíte, že autor těchto

věcí a mnohých jiných téhož genru nemůže býti z těch, kdož si vyžadávají článků na soudruzích. Bylo třeba, jistotně!, aby to Bigand vzal na sebe! U vás se mu to podařilo, Bohu chvála! Zdá se, že milujete spravedlnost, pro niž umírám deset let. Naskytuje se vám vhodná chvíle, a nikoliv banální, a nebudete hledati marně srdce zavržencova, když budete hledati jeho srdce.

Aspoň jedna stránka *Chudé Ženy* byla psána *pro vás*. Jest to stránka v kap. XIV. dílu II., kolem onoho odstavce, jenž začíná slovy: „Žádám si nebýti spoluvinníkem . . .“, když vypravuju o vlastním pohřbu pod autobiografickým a skoro slavným pseudonymem Kajna Marchenoira. Ano, na onom místě myslil jsem na vás, Mirbeaue, s trochou hořkosti, vyznávám to, ale nikoliv snad bez naděje, osměluju se vyznati . . .

ČERVEN

2. — Příchod Jindřicha de Grouxa s jeho ženou a dcerou. Pohostinství této rodině.

3. — Setkal jsem se s Rosnym na plošině tramvajové. Novopečený rytíř Legie a pitomec málo skrytý v čepičce člena Akademie Goncourtovy, ukazuje se, nevím proč, velmi nestoudným, velmi uličnickým. Podařilo se mi odzbrojit de Grouxa, který umíral žádostí nafackovati mu. Nač to? Jsou *dva* Rosnyové, z nichž jednoho nikdy nikdo *neviděl*. Neví se, který jest vyznamenán řádem, který jest členem, kterému lze nafackovati. Neví se, jakou špinavou aféru hodili by na ruce.

7. — Přítomnost de Grouxova v domě velmi nám život znesnadňuje.

9. — Lístek Lugné-Poéa, jemuž jsem poslal *Chudou Ženu*. Žádá mne pro své divadlo o nějaký kus — mne!

13. — *Journal* uveřejňuje velmi krásnou kroniku Mirbeau-ovu o *Chudé Ženě*; ale koho obviniti z umístění tohoto článku — který by mi byl tak prospěšný — v jediný snad den celého roku, kdy Pařížani nečtou ani svých žurnálů, totiž v den Velké Ceny? Oktavu Mirbeauovi:

Pane, právě jsem čtl váš šlechetný článek a nechci otálet ani hodinu s poděkováním. Ona stránka *Chudé Ženy* jest slavně vyvrácena. Vám děkovati! běda! kterak bych to mohl bez hlouposti? Jste příliš obdobně povahy se mnou, abyste necítil, čeho jsem zakoušel nad vaší statečností.

Vy jste první. Tím vše řečeno. Nevím, jakých nebezpečí bylo vám překonati pro mne, neboť není listu nepřátelštějšího Leonu Bloy jako *Journal* a se všemi Xau-y toho krámu jistě to kroutilo . . . Divím se, že jste se dovedl srovnati s mým křesťanským Absolutnem. Neboť konec konců autor vašich knih jest oddělen ode mne mnohými propastmi. Mnoho se mluvilo o mé pýše, protože jsem samotáfem. A kterak bych mohl nebýti samotáfem?

Užel jste aspoň velmi dobře, že nejsem z tohoto století, a sám bych to nedovedl říci lépe. Ah! zajisté, nikoliv, nejsem z tohoto věku! Vstoupil jsem do života literárního v osmatřiceti letech, po děsném mládí a po nevýslovné katastrofě, která mne vyvrhla z života *vylučně rozjímavého*. Vstoupil jsem do něho jako vyvolenec v nemilosti vstoupil by do pekla bláta a temnot, bičovaný Cherubínem neúprosného nezbytí, *Angelus Domini coarctans eum*. Při pohledu na mé ohavné nové společnosti, hrůzou mi všechny póry sršely. Kterak by bylo možno, aby moje *literární* pokusy byly něčím jiným leč vzlykotem nebo vytím?

Jest možno, že moje postavení, jednotvárně strašné po třináct let, bude pozměněno vaším článkem. Ale jakého utrpení bylo třeba! Ostatně vše bude ode mne řečeno v *Žebráku Nevděčnicku*, denníku čtyř let mého života, jež hodlá uveřejniti jistý belgický vydavatel, poněvadž žádný obchodník se špinavým papírem neodvážil se v Paříži vzít na sebe knihu tak nebezpečnou. „Na každého psa obejde“, praví přísloví . . .

15. — První příjemný účinek článku Mirbeauova. Edmond Lepelletier odpovídá naň v *Echo de Paris*, bez výmluvnosti,

ale se vzácnou rozlišivostí. Oznamuje svému obecenstvu, (jež bude jednoho dne obecenstvem François Coppéa,) že jsem „ropucha slizká a odporná“, „dareba“, „bytosť mrzká a sprostá“, „pomatenec směšný a zlý zároveň“, „halama“, „necuda“, „zba-bělec“, „chrlič urážek“, „písal věci nečistých“. Ve všem tom nic příliš vynalezeného. Patnáct let tyto věci se všude tisknou, ale u Edmonda jest to tak prostosrdečné a tolik se upřímností plýtvá! Příklad: „Jeho chudoba ostatně jest pouze relativní. (Chudoba Leona Bloy, dobře rozumějte.) Bydlí ve ville zralé jistě dámy a šlechtetné, tam dole na Montrouge“. Až jsem plakal rozněžením.

Moje bezprostřední odpověď: „Můj milý Edmonde, vele-dík za tuto vřelou reklamu!“

Tváří také, jako by nabízel Mirbeauovi, aby si zvolil, buď že jest bzdina nebo blbec proto, že mluvil o mně, jak se slu-šelo, ba zaběhl až tak daleko, že mu pohrozil bojem.

Dobrá chvílka pro Mirbeau-a, by nabídnul v oplátku to-muto paladinovi několik kopanců do zadnice s přívědí, že jest mu nemožno skříziti, co se uvyklo jmenovati čepelím, s odpůrcem, jímž pohrdá Leon Bloy. Ale bylo by třeba, aby Mirbeau byl mým přítelem nebo aspoň milovníkem záření a skvělosti. To by bylo příliš na něho.

16. — Jistý starý přítel, vypovězený, že se pokusil s někte-rými svinstvými na mladou dívku, která jest nám svěčena, mstí se listem, v němž mi spílá Jidášů (???)

20. — De Groux snídající u nás s kapitánem Bigand-Kairem, jemuž věnována jest *Chudá Žena*, činí neuvěřitelná a marná úsilí, by ho nadchnul k roztrhání Lepelletiera. Proč mařiti tento prospěšný hmyz?

23. — Dětinny článek Severinové o Jules Vallèsovi, při zmínce o mé knize. — „Ovšem, drsný spisovatel! — Ano, otče.“

24. — Severinové:

Pane, váš článek jest jistotně do syta lichotivým, protože se přiznáváte, že jste jej nepsala leč pod spárem a zubem nejvelitelštější potřeby spravedlnosti. Vždyť dovedl přemoci ve vás bolest „kruté rány“ (ač velmi *nedobrovolné*), a to tak, že vám bylo dopřáno zakusiti pro mne „něčeho bratrského“; zajisté, tof vítězství, které není banální.

Nejsnadnější věcí světa jest býti nespravedliv. A přece co prostšího než tázati se, zda člověk, který nasazuje svůj život a který obětuje, co já obětoval, neposlouchá, byť v slepě, příkazu, absolutnímu velení svého svědomí, neméně velitelského než vyšší onen cit, jemuž jste ušlechtilé povolila? To zdá se vskutku velmi prostínským a počátečně spravedlnosti. Ale jak já to vidím, málo lidí si to uvědomilo. Duše soudobé visí dosti nízko, věříme, Pane, a *svobodná* volba hrozného života jest jakousi ideou gothickou a vzdálenou, které se nedostává velmi snadno slyšení.

Bude vám připočteno, Severinová, že jste neuviděla ve mně přese vše ani hlupáka, ani duše mrzké, a že jste měla statečnost říci to. Bude vám to velice počítáno Někým, jenž není lidmi, opravdu.

26. — Henrimu Provinsovi, jehož *Chudá Žena* velmi dojala:

Milý pane, čta znovu váš poslední list v hodině úzkosti, cítil jsem dnes ráno, že jsem špatně učinil neodpověděv naň. Snad s přísného a všedního hlediska světských slušností tento list nepřipouštěl by odpovědi. Ale toto hledisko nesmí býti hlediskem samotáfe takového jako já, a jest velmi jisto, že vaše stránky mi byly blahodějny.

Blahodárné, opravdu. Pomněte, že jsem vskutku ustavičným protagonistou všech svých výmyslů, že vtěluju věrně, za cenu jakých bolestí! všechny trpící, všechny krvácející, všechny zmučené, jež jsem se pokusil vzbuditi k životu, vlévaje jim svou duši. To způsobem tak úplným, tak naprostým, že mi bude třeba nezbytně, byť mi bylo tím i zemřítí. *Přepodstatnití se* v Ludvíka XVII., bych jej se zdarem namaloval.

Ludvík XVII. ! Bude třeba — Bůh chce snad, aby to byl vrchol mé spisovatelské dráhy — bude třeba s veškerou nezbytností vzít své trýzně otce, křesťana, umělce, sebratí a shrnouti v jedno agonie bídy, pokoření, potupy, smrtelné úzkosti tak psaneckého a rozkřičeného života, jakým jest můj život, bych vstoupil do duše, strašně probodené duše bolestného knížete. Bude třeba, bych obýval tuto duši, která byla nejspíše nejsamotářtější z duší, bych si v ní postavil svůj stánek, bych učinil svým, intuitivní přibuzností vlastních utrpení, naprosto nesrovnatelné neštěstí tohoto člověka, na němž Bůh žádal žítí v skrytosti, v hanbě, v *směšnu*, s břemenem čtrnácti věků na srdci !

Opravdu nevím, budu-li kdy moci vypověděti rozrušující a nadpřirozenou velebu podobného osudu, jistotně jediného. Vše, co bylo možno napsati na historickou vysvětlenou, bylo učiněno vámi neb jinými. Běží teď o to, probuditi pláč, vzlykot, otevřítí splavy soucitu nad neslýchaným neštěstím Ludvíka XVII. Takového úkolu jsem se podjal. Kéž Bůh se nade mnou smiluje ! . . .

[Slib, který nebyl splněn a který splněn býti nemohl. Učinil jsem, co mi bylo dáno učiniti, a *Syn Ludvíka XVI.*, uveřejněný 1900, není nehoden spisovatele, jemuž i jeho nepřátelé často přifkli sílu a velikost. Ale co chcete? Ludvík XVII. byl příliš pozadu za svým neštěstím. Jeho přílišná prostřednost zabíjela soucit. *Říjen* 1903.]

. . . Zvláště jsem si vroucně přál říci vám, kterak váš list mi byl sladký. Můj život není tak. Často jest více než strohý, a pochopil jste, že nebylo možno pochmurné stránky mé knihy vynaléztí. Do jisté hloubky úpění a vzlyky se nevynalézají. Dlouhou dobu již netřeba mi než čerpati ve svých vzpomínkách, bych napsal knihy nejbolestnější. Jako všechny bytosti zaujaté Absolutnem, mám velmi málo přátel. Ba mám tolik nepřátel, jako bych byl politikem. Naskytlo se mi kdysi rozhlásiti některé hanebnosti, i souhlasí se způsoby tohoto světa, že nejmrzčejší uličníci pára přiznávají si právo tupiti mne a urážeti mne pokaždé, když myslí, že se jim to podaří beztravně. Právě proto výraz pravé sympatie mi tolik lahodí.

27. — Náhlý a tajemný odjezd rodiny de Grouxovy. Blahý konec tohoto rozvratného pohostinství.

29. — List Maeterlinckův:

Pane, právě jsem četl *Chudou Ženu*. Toť, myslím, jediné dílo z děl těchto dní, v němž jsou zřejmé znaky genia, rozumí-li se geniem jistě záblesky „v hloubce“, které znovu svazují to, co vidíme, s tím, co nevidíme, a co se nechápe ještě s tím, co se jednoho dne pochopí. S hlediska čistě lidského vzpomínáme si nedobrovolně na *Krdle Leara*, a nenalézáme jiných obdobných památek v literaturách. Věřte, Pane, mému přehlubokému obdivu.

MAURICE MAETERLINCK.

ČERVENEC

1. — Jubileum staré coury Viktorie v Londýně zbraňuje, abych se dostal k nějaké sumičce hrozně potřebné.

3. — Rachildě:

Rachildo, moje drahá přítelkyně, rozhodně váš článek jest tím nejlepším, nač jsem se až podnes zmohl. Viděla jste dále a hlouběji než ostatní, a měla jste sílu neuvěřitelnou, když tolik „hlupot“ vás pokouší, vás prosí na obou kolenou, abyste z nich neslyšela než jedinou. Souvisí to bez pochyby s tím, že jste zanedbala přečísti střední kapitolu mé knihy, t. j. počátek kapitoly XX. Předvádí mou *Chudou Ženu* jako ženu *čestnou*, běda!, zapomínajíc, nebo nepoznávajíc, že jsem psal tuto prudkou báseň jedině a určitě v nenávisti žen čestných. Všecko se pleskne, pravdaže.

Přece však viděla jste ostatek. Promlím vám, samo sebou se rozumí, „jho náboženství hanebně vražedného“, obecné rčení, vypůjčené v bohaté kolekci Františka Coppéa a nejspíše požehnaného vašim prasetem abbéem Charbonnelem. Jest tuze třeba prominouti vám to, protože jste „nečistá a velmi nedokonalá a poněvadž bloudíte v temnotách zevnějších“.

Jsem přesvědčen, že jste mne četla s všemožnou pokorou, což jest pravý postoj k spozorování toho, co nepozorují hrdopýšci.

Na příklad jsem vám zavázán živou vděčností, že jste mne obmyla od „hrozných pých“, kterou mi vyčítají neproměnně soudci,

neznající smyslu toho jména. Pýcha jest vskutku jedinou neřestí, z níž nemožno se hájiti beze směšna. Možno se hájiti, že máme genia, nikoliv však, že jsme pyšní. Děkuju vám, že jste na to myslila.

Chtěl jsem často mluvit k vám o vašich knihách, Rachildo, a opravdu jest to příliš nesnadno. Velmi upřímně nevím, co o vás mysliti. Kdybyste, při sám Bůh! byla vědomky ohavnicí, loťficí! Ale vy jste perversní upřímně a přiznávám se, že to mne mate. Jdete do temnot instinktivně jako rostliny tíhnou k světlu. Vaše knihy nemají ani omluvy masa, toť odstrašující. Myslel jsem a řekl jsem si, že nemožno, aby studená mrzkost *Kněžny Temnot* byla předstihnuta. Chyba. *Mimo Přirozenost* jdou dále, a jdou tam, jak jsem právě řekl, bez masa, jako demonové.

Tedy jest to velmi prosté, *neznám vaši meze*, a naháníte mi strachu.

Tohle jest vše, co vám může říci člověk Absolutna, Křesťan. Netázala jste se nikdy sebe, co jistě způsobují u některých duší vaše děsné knihy, na neštěstí prosycené Uměním? Líbí se vám prohlašovati, že jste nevědomé a pokojné hovádko. Přece však zahlédl jsem ve vás cosi jako dobrotu. Oh! snad se klamu, ale pak věru při této domněnce ne a ne pochopiti, jak to možno, abyste nebyla nikdy ani na hodinku trýzněna nepokojem.

Johanka Rachildě:

Paní, z hloubky naší samoty posílám vám dík za to, jak jste řekla, že můj manžel jest mužem geniálním. Ale, věřte tomu, jsmeť daleko zoufalství. Slovo to nikdy se u nás nepropoví.

Jsem dokonale jista, že Leon Bloy ví, kam jde, a tudíž dokonale šťastna ho následuju. Hledáte Absolutna svým způsobem. Jsem tedy s vámi, byť jsme se nikdy nesetkali, neboť hnusím si prostřednost a miluju ty, kteří se odvažují jíti až na konec.

Věděla jsem dobře, že pocítíte nadpřirozeno *božské* v jistých stránkách *Chudé Ženy*. Sice, k čemu by bylo dobré býti s demonem? Jak se někdy nudíte! V těch chvílích, paní, věřte mé velmi vroucí sympatií.

16. — Jakémusi mandarinovi, jenž mi poslal 500 franků, jehož hlediska však jsou výlučně lidská a který mi psal zároveň o věcech velmi moudrých:

Milý pane, přijímám dnes ráno 500 franků, které jste mi ráčil poslati na službu Knížeti vyděděnému a ze sympatie k neméně vyděděnému autoru *Chudé Ženy*... Prosím vás snažně, přičiňte se vzhledem ke mně o hlubokou lásku, která zakládá se na tom, že se táže, co Bůh dal jednomu ze svých tvorů a čeho na něm v oplátku požaduje. Proč byste nepřipustil, že moje povolání jest snad *jedinečné*? Dávno před tím než jsem napsal jedinou řádku, pochopil jsem, že oběti jakéhokoliv pozemského štěstí bylo na mne žádáno, i splnil jsem tuto oběť. Odporuji vaši pozornosti stránky *Zoufalce* v kap. XXXVIII. Jsou to, myslím, nejcentrálnější stránky oné knihy, ty, které vysvětlují vše, a právě těmito stránkami odpověděl jsem deset let napřed na list, který jste mi právě poslal...

Soudíte mne *lidsky*, aniž dbáte toho, že jsem zcela mimo všechna hlediska lidská a že právě v tom jest moje síla, moje jediná síla. Pravda velmi čirá, která prozaňuje ve všech mých knihách, jest, že *nepíšu než pro Boha*. Želíte, že nejsem v takovém postavení, bych mohl konati celé dobro, jehož právem se ode mne očekává. Ale co pak vy, milý příteli, o tom víte? Mluvíte ke mně o vyučování křesťanství, budíž. Jest jistá věc, které Církev vždycky vyučovala a která jest naukou všech svatých bez výjimky. Totiž to, že na spáse jediné duše více záleží než na podpoře těl sta tisíc chudých. To není definováno v dogmatě; ale jest to tolik spojeno s podstatnou Naukou, se Slovem Boha, že jest nemožno býti křesťanem tomu, kdo o tom pochybuje.

Nuže! byl-li mi udělen dar psátí, není neskonale žádoucí domnívati se, že mám zvlášť posláním působiti na duše? Takové posláním jest jistotně velmi cizí duchu světa, toho světa, za který Ježíš, jak pravil výslovně, neprosil (*non pro mundo rogo*), a který považuje duše za méně než nic. Ale vy, který žijete v tomto mrzkém světě na způsob cizince, protože jste dal to nejlepší ze svého úsilí při, již pohrdá, nemůžete a nesmíte mne nepochopiti.

Hle, již podruhé vyčítáte mi středověk, jako byste sám z něho nebyl, z toho Středověku, který byl po Dobách Apoštolských nejkrásnější epochou světa. Doba, v níž se větilo, v níž se milovalo až k smrti, v níž byli věrni až na popraviště, v níž se obětovali úpině, v níž Tělo a Krev Ježíše Krista cenily se nad všechny věci. Z které doby tedy jste nebo domníváte se býti, když dáváte samovolně své peníze umělci psanci, poplivanému

davem, který jest vám sotva znám, z lásky k nešťastnému knížeťi, jehož celá země zapfela? Smířte se s tím, jste beze svého vědomí a způsobem, který jest vám dán, ano, jste prostě jedním z těch, kteří odcházeli na dobývání Svatého Hrobu, a Bůh, který „zná své“, dovede vás poznati.

Pravíte, běda! nebo spíše ten, kým sebe mníte býti, že „není vždy dobře všechny pravdy tisknouti“. Jakéže zvláštní pravdy bylo by dlužno skrývati? Já se přidržuju *praedicate super tecta* Evangelia a dal bych se spáliti spíše na malém ohni než smlčeti pravdu.

Bychom se vrátili k dobru, které bych mohl vykonati: což to není ničím vyrvati mnoho duší drápům Lutherovým, není ničím to, že jsem dal kněze Církví a nevěsty Ježíši Kristu, že jsem potěšil a znovu smířil agonisující a že jsem vytrpěl proto dobrovolné muky?

Ah! nelitujte mne. Kdyby byl býval můj život jiný, kdybych byl býval opatrným, *umírněným, slušným*, čím bych byl dnes? Bez pochyby vydělával bych mnoho peněz a měl bych obdiv pp. Žurnalistů; ale nemohl byste mne nikdy poznati, rozeznati mne v davu těch, kteří jsou takovíto, a co by vás mělo k tomu, byste mne ctil? Jakým právem byste směl zbaviti chudé toho, co jste mi dal, kdybyste nemyslil v hloubce, že právě tento blázen, tento prašivec, tento samotář, jest povolán a že jeho třeba dnes, by hájil nemožné pře Ludvíka XVII., a že snad právě proto tolik trpěl? . . .

23. — Dostal jsem svazky Agenora de Gasparina (III). Připojení tohoto daru knihovničky mých záchodů. Přijdou tam do styku s Bourgety, Renany, Zoly a Anatoly Francy.

24. — List jisté kalvinistky, pitomý a k dávení, v odpověď na zaslanou *Rytířku Smrti*. Mluví mi o Bibli, o Noci Svato-Bartolomějské, o nebezpečích nečistoty, atd., a udílí mi rady.

25. — Vždyť jsem pravil, že Edmond jest mým dobrodincem! List neznámého:

. . . Věřil byste, že právě zuřivý hanopis proti vám od Edmonda Lepelletiera v *Echo de Paris* podnítil mne k jich (vašich

knih) poznání. Z toho, že tento blátivý pitomec rozvzteklil se takovým způsobem, ihned jsem vytušil vysokou a mohutnou individualitu. Nezklamal jsem se . . . Zatím, než vás uvidím, přijměte tuto částku, prosím vás za to, ve *jménu svých dítek*. Pěťadvacet luisdorů! Co jest to dnes?

SRPEN

4. — Obrazoborci. Celé odstrašující století Byzantské Říše, nejtragičtější všech historií! Že nemám aspoň deset let! To by stačilo k učenému bádání. Ovšem ještě důchodů páně Schlumbergrových by bylo třeba. Neboť záhodno dnes, aby měl důchody, kdo chce býti historikem, zvláště Byzantska. Čím však jest nejkrásnější vypravování, přirovnáno k otisku událostí v Podstatě? Není než jeden způsob, jak čísti dějiny, totiž umřítí.

7. — Začal jsem devítidenní pobožnost k Slávě Boží, ve prospěch nebožtíků.

Jistému příteli:

Znáte mou situaci. Dosti jsem vám ji ukázal . . . Předevčirem zase dostal jsem z Dijonu vlídné oznámení, že „si opatří u mě *pokladny* jistý poukaz od 15. běžného měsíce“. Tento skličující styl fine se z přetlustého obchodníka vlnem, jehož dlužníkem jsem od 1895. a kterého jsem v té době prosil, by čekal do neurčita, protože moje žena tehdy zápasila se smrtí v nemocnici, můj druhý chlapec, zbavený náhle své matky, byl blízek smrti, a já sám ve velikém nebezpečí. Tento milionář nemůže již, zdá se, čekat. Čas od času jsme uvědomováni tímto způsobem, že minulost trvá stále. V podstatě dávno již nemám jiného útočiště než své každodenní Přijímání, které mi poskytuje síly kráčetí vprostřed plamenů . . .

12. — Kde se vzal, tu se vzal, objevil se Henry de Oroux, zanechav svou ženu nevím kde, přišed z místa, o němž, jak

se zdá, sám není v jistotě. Ubytujeme ho, seč jsme. Jeho přítomnost přivádí trochu nepořádku. Dostavuje se chudák ten, by nám působil utrpení?

19. — Dostal jsem *Durendala*, belgickou revue výtečné hlouposti, která uveřejňuje bez mého vědomí můj nevydaný článek; jeho rukopis dal jsem kdysi jistému mladému muži, jehož jsem považoval za svého přítele. Uveřejnění neoprávněné, *vadné* a na škodu tolik, že by z toho bylo soudní řízení pro krádež chleba chudých, by se hodil do záchodů. Pachatelem této mrzkosti jest holandský advokátek, *zdomácnělý v Belgii!* svým blbým otcem. Jest jmenován v *Žebráku Neydčnicku*, 26. května 1892, 8. března, 17. října 1893, 10. května 1895 a na konci v odstavci: „Hle, co se mi vypravuje“. Vzdávám se naděje, že potkám kdy rodinu dokonaleji sprostáckou.

28. — Dobrý článek o *Chudé Ženě* od Yvesa Berthoua v *Tréve-Dieu* (Boží příměří), „revue umělecké a literární“, uveřejňované v Havru měsíčně z žebráckých grešlí. Poslal jsem svou knihu s tímto věnováním: „Příměří... Nikdy!“ Jest v tomto výborném článku věta jakási: „Výmluvnost jest běžným stylem Leona Bloy“. Nepozoren jsa domníval jsem se čísti: „*Naděje* jest stylem, atd.“ a vyrazil jsem náramný křik podivu, bědal

ZÁŘÍ

6. — Ondřeji R.:

Ve vašem lístku červencovém byla otázka, na niž dlužno posléze odpovědět.

„Proč, ptáte se, Ježíš nazýván jest *Člověkem a Synem Člověka*, zatím co jiní jsou nazýváni *narození z Ženy*?“

Odpověď. Ježíš jsa způsobem nekonečně věrným a tajemným novým Adamem, totiž PRAVÝM ADAMEM, jest *jediný* ve smyslu absolutním, jemuž sluší jméno *člověka*. Ostatní, kteří se jmenují Abraham, Mojžíš, svatý Jan Křtitel neb i Hanotaux, nemají k tomu práva, leč účastenstvím, synovskou závislostí.

Nuže, když Ježíš jest jediným člověkem, jediným Adamem, kterého člověka nebo kterého Adama synem může býti nazván, ne-li *Sebe sama*, skrze něhož vše bylo učiněno? *Verbum Caro factum est* jest opakováním *Factus est Homo* Genese, právě tak jako *Fiat mihi secundum verbum tuum* Marilino odpovídá totožně *Fiat lux*, které otvírá vypravování o Stvoření, právě tak ještě jako *Benedictus fructus ventris tui* Alžbětino jest doslovným naplněním *Benedictus fructus ventris tui* Mojžíšova, když mluví jménem Boha k národu vyvolenému, v kapitole XXVIII. Deuteronomia. Atď., atď.

Tyto vztahy bylo by možno rozmnožovati do nekonečna, neboť Duch Svatý říkal vždycky *totéž*, — vždyť celý svůj život jen tohle jsem psal — ; všechna slova sbíhají se v jediném Slově, všichni lidé v jediném Člověku, všechny bytosti v Bytosti jediné a nejtěživějším ze všech tajemství jest, že na soudě všeobecném, oznámeném ve Svatém Matouši, Ten, který sám o sobě praví Syn Člověka, nebude moci činiti nic jiného než SOUDITI SAMA SEBE ve své Spravedlnosti nekonečné, ve svém Milosrdenství nekonečném, ve své Samotě nekonečné. *Ut sit UNUM sicut et nos UNUM sumus*.

Když jsem četl v Evangeliu tato dvě slova: *Filius Hominis*, vím, aniž jsem to mohl pochopiti, ale vím naprosto, že jsem četl týměž pohledem v hrozně zkrácenině 45 knih Starého Zákona a 27 nového — všechny historie, všechny vědy, všechna tajemství. Zároveň v téže chvíli vím, že jsem jasnovidcem v nejhustších temnotách a slepcem v oslnění Světla . . .

Ale věděti to, můj milý Ondřeji, *věděti to opravdu*, toť dosti již, by se tálo rozkošl jako vosk před žárovíštěm.

9. — Přítomnost Jindřicha de Grouxa, jenž přišel předčirem, způsobuje, co obyčejně. Zmatek, rozrušení myslí, ochromení, neschopnost, nezpůsobilost k práci, bezmocnost vzchopiti se. Přátelství nahánějící strachu.

12. — Viditelné jest stopou šlépějí Neviditelná.

13. — Odpověď jistě podivné paní, která mne prosí, abych použil svého vlivu, bych povzbudil jejího syna *studiu Práva* (!):

Paní, ač silně zaměstnán, nechci, abyste čekala odpovědi na list, jehož napsáním mne cítíte. Váš syn jest vskutku přijímán do našeho domu od nějaké doby, mou ženou a mnou, výsada to, již není dopřáno leda malému počtu, a mohl by vám sám říci, že jeho přijetí nebylo snadné. Žijeme samotářsky, vylučně zaměstnání výchovou svých dítek, a duchovním vzděláváním svých duší v naprostém opovrhování světem . . . Naše dvěře, snadno otvírané chudým a pokorným, jsou neúprosně zavřeny každému, kdo smrdí prostředností nebo penězy. Jen proto byl váš syn u nás přijat, že jsme v něm rozeznali opravdovou pokoru, velikou úctu k našim citům a k našim osobnostem, dokonalou přímou, vzácné způsoby a skutečnou povýšenost inteligence. Přijali jsme ho však zvláště v naději, že mu budeme prospěšni. Nuže, v naší hodnosti křesťanů, u nichž všechno, co není Bůh, jest ničím, nemůžeme pochopiti než jeden způsob, jak býti užiteční jinochu takovému, jakým váš syn, totiž navésti ho, aby sdílel s námi ošklivost k světu a vzbuditi v něm žádost života vylučně zasvěceného jako náš tomu, co jest nehynoucího.

Tím dosti pravím, že nemohu nikterak přistoupiti k názorům, jež mi vykládáte. Nevím, zda můj vliv jest tak „značný“, jak ráčíte říkati. Ale domýšleje se, že bych jej měl, chránil bych se velice zneužiti ho, bych ho určil k volbě stavu dřívě, než bych věděl s *jistotou*, jaké jest jeho povolání. Jednaje jinak, jistotně bych se velmi prohřešil, a váš syn měl by jednoho dne právo obviňovati mne.

A pak studium práva, mimochodem řečeno, zalidnilo Francii tolika advokáty nebo ouředníky, a tyto dva stavy, čestné kdysi, v tomto posledním věku tolik se připravily o čest, že bych chápal velmi dobře, kdyby vnukly mladému muži dobře vychovanému nepřekročitelný odpor.

Ještě jednou, za nic se nesúčastním záměrů rodinných, v nichž Bůh jaksi není tážán o radu, neboť s lítostí neodhaluju ve vašem listě nejvzdálenější zmínky o věcech božských, které přece by měly býti jak pro nás tak pro vás jedinou a ustavičnou starostí.

Dodávám, že táž zdrženlivost, která mi zbraňuje podporovati vašeho syna na té neb oné dráze světské, zapovídá mi

rovněž od ní ho odvraceti. Není se vám tedy v tomto smyslu něčeho báti. Jak dlouho bude chtít mne poslouchat a mně věřit, použiju všeho, veškeré své přesvědčivé síly, bych mu připomínal jeho povinnosti křesťanské, do nichž přísluší přikázání ctít svého otce a svou matku.

18. — Našel jsem v jistém článku žurnálovém, za řeči o vylidnění:

„Francie se stala zemí *synů jediných* a zemí SYNŮ JEDINÝCH jest určeno zahynouti. Čtouce, domnívali jsme se slyšet *Credo* i vzešla nám pro Francii skvělá naděje.

29. — Henrimu Provinsovi:

... Ludvík XVII. působil mi veliké úzkosti ducha a srdce. Víte, že jsem měl záměr románu, poněvadž tato forma jeví se mi nejmělečtější, nejpronikavější. Ale brzy ocitl jsem se před neslýchanými nesnadnostmi. Běží o fakt historický — a o jaký fakt historie! — u něhož záleží na tom, aby nebyl zbaven úvěru nebo oslaben nějakými umělostmi obraznosti ... Omezím se tedy na úkol historického vykladatele; půjdu přímo před se pláče, jako vznešení rozsévatelé ze žalmu, s tvrzeními tak naléhavými, tak velitelskými, jako Pravda Boha v jeho Prorocích, a které se budou zdát tak vysokými jako hory.

30. — Počata *Eksegese Obecných Řčení*, [přerušená od 36té stránky a do níž jsem se znovu dal teprve 1901.)

ŘÍJEN

9. — Jistý ubohý stařec, úmyslně zavražděný domácím pánem, nedočkavým navštívití skříně, zemřel dnešní noci k jedné hodině na dva kroky od nás. V té chvíli naše obě dítky se probudily, tolik se cítilo, že tudy kráčí smrt.

18. — Zaslechnuto v spánku : Ježíš na kříži byl podporován zázračně slzami Marie, která byla jeho největší bolestí. Nebylo třeba méně než největší bolesti, by se mu bránilo zemřítí. — JOHANKA.

LISTOPAD

2. — Podivuhodné darebáctví domácího pána vražedníka, který zneužil žalostného postavení vdovy ochrnuté, nevědomé a přestrašené, by na ni vyloudil podpisy, obrátí ji teď a brakuje bezpečně pod okem správného zákona. A my nic nemůžeme a můra na nás sedá. Tento ďábel, (jehož jsem se pokusil namalovat v jedné své knize), považuje se zde „za smetanu počestných lidí“.

4. — Přichází mi nový přítel, získaný *Chudou Ženou*, v níž nedovedl spatřit ani učuchati proslulé výkaly, jež s jistotou každý mluví nalézt ve všech mých knihách a jimiž se zarmucují někteří z oněch farisejců s „rukama umytýma“, kteří nesnadno snášejí učedníky Ježíše Krista. Zbytečno připojit, že jest chud. [Tento přítel se jmenuje Auguste Marguillier, a nemyslím, že najdu kdy jistějšího. Říjen 1903.]

21. — Jinému příteli se vztahem na mladého kalvinistu, který tvrdil, že moje knihy ho obrátily a jenž chce mi býtí představen:

Přijmu rád p. Jiřího D. v pondělí mezi druhou a třetí hodinou. Ale pamatujte, co jste mi řekl. Čekám člověka dobré vůle, který již přijal katolicismus a *kteří chce rozhodně odpřisáhnouti*. Představím ho pak jistému velmi dobrému knězi, člověku prostému, který ho uvede do Církve. Toť vše. Nedospěly-li

věci až tam, raději nechci poznati vašeho přítele až později. Nemohu se zajímatí leč o lidi v pravdě muže a věda, co chtějí. Úkol apoštola nebo „věštce“ nikterak mi nesvědčí, a čím dál tím více dbám toho, abych nebyl ukazován jakožto divotvorce nebo jako mag. Dobře mi rozumíte, není-liž pravda?

Proč mi nepíšete prostě? Proč mne častujete frázemi, které nemohou slušetí leda nějakému Peladanovi? Proč to „zjevení Tří Osob Svaté Trojice“, jež mám učiniti vašemu příteli? Snažil jsem se býti člověkem modlitby a nepomyslí jsem na takové poslání. Proč také „zlato mého ducha, jímž rozumíte Slovo Boží, které jest ve mně“, jako bych kdy řekl něco podobného? *Eloquia Domini* ARGENTUM. Takový jest text, jehož zpotvoření mi bezdůvodně namlouváte. Kterak jste mne to četl?

Ale, zlato nebo stříbro, jakým právem se domýšlíte, že Slovo Boha jest ve mně, a kterak odvažujete se dávatí mi podobné postoje? Tím ničl se předem celá autorita, již bych mohl mítí na vašeho přítele, který neví, co jest Církev, co jest Kněz a který přirozeně spoléhá již mnohem více na mne, považuje mne po vašem za proroka, než některého praskrovného církevníka, jehož posvátného stavu nezná.

Nevidíte, příteli, že, puzen bez svého vědomí, myslím, jakousi literární zběsilostí, sesměšňujete mne?

28. — Četl jsem dvěma málo obyčejným posluchačům dvě první kapitoly *Syna Ludvíka XVI.* [Dojem velmi veliký, který by mne měl povzbudití. Právě opak se udál. Vyčerpav nebo uvěřiv, že jsem vyčerpav hlavní myšlenky, podlehl jsem strachu z tohoto strašného *soukromníka*, který měl býti mým hrdinou, a nebylo mi třeba méně dvou let, bych s ním styky navázal. *Syn Ludvíka XVI.* byl přerušen dvěma roky]

29. — Poněvadž lidem nechtělo se poslouchati Života, třeba jest, aby poslouchali Smrti.

PROSINEC

3. — Svému belgickému vydavateli:

Milý pane Demane, dostal jsem včera ráno dvojitou žádost o kartáčové otisky a váš list, oznamující mi záсылku ubohé sumičky deseti franků, které dosud očekávám.

Jest kruto tolik mne trápit pro tak skrovnou částku, když nemám ani nejpotřebnějšího pro svoje, a jsem přece doháněn platit poštovné, jež se ke všemu zmnohonásobňuje.

Poněvadž dlužno již dokončiti tyto první kartáčové otisky *Žebráka Nevděčníka*, hodlám dnes odpoledne šlapati dlažbu Patřízskou, bych shledal potřebné centimy k oznámkování přítomného listu, k oznámkování a rekomandaci balíku, aniž mluvím o tom, čeho bude třeba zároveň, bych vyslidil, kterák prodloužení o den pobyt ve svém žalostném pelechu.

Ujišťuju vás, milý pane Demane, že jest někdy zvláště sladko, když jest člověk chudým umělcem, říci si, že nejsme nesmrtelní.

4. — Četba *Paměti* Marbotových. Dlužno věřit, že mám Napoleona v krvi. Nad každou knihou, vztahující se k slávě tohoto Zázračníka, chvěju se, supám, skoro vzlykám, jako by Bůh tudy šel.

14. — Výhoda ošklivosti nad krásou. Krása se končí a ošklivost se nekončí.

16. — Rozhoduju se nekouřiti již. Obětuju za duši jistého nebožtíka tento zvyk, tuto vášeň pětatřicetiletou.

[Nemyslím, že možno pykati krutějším pokáním. Sestárnul jsem tímto nesmírným úsilím. Po šesti letech ještě tím trpím. *Jsem stále kuřákem*, ba kuřákem vášnivým; jenže nevykouřil jsem jediné cigarety za více než dva tisíce dní. *Prosinec* 1903.]

18. — Odpisáhnutí u Svatého Petra na Petit Montrouge mladého kalvinského malíře, který praví o sobě, že byl mnou

obrácen. Od narození jsa idiotem, myslel jsem, že takový obřad rozohní kněze. Poněvadž však odpřisáhnutí jest *zdarma* jako křest, všichni kněží farnosti měli něco jiného na práci, vyjma jedinkého, velmi chudého a velmi pokorného, který jistě odnesl si nazejtří urážlivé výčitky za to, že rozžehl půl tuctu svíček bez dovolení. Ježíš umírá podruhé nikoliv již na Kříži, ale na prahu svého Kostela, své Církve, zadušen hnusem.

20. — Jistá mladá Dánka lutheránka, žijící u nás osmnáct měsíců, žádá si rovněž katolicismu. Bude to již páté odpřisáhnutí, jehož jsme dosáhli u nás od r. 90., doby mého sňatku. Právě proto bez pochyby neumírám.

1898

.

LEDEN

1. — Ani listu, ani přítele, ani sou.

Cvičení v svobodě zakládá se na tom, zbaviti se vlastní vůle.

2. — Umíráme zármutkem a bídou. A ta trýzeň slyšeti naši Verunku, kterak trpí a pláče...

Vkládám na dobráka kněze, který mne miluje, aby vyhledal kněze Olmera, faráře u Svatého Vavřince v Paříži, a by na něm pro mne něčeho vymohl. Tento Olmer, rodem Žid a vyrván prý lupem Synagoze od útlého mládí, vládne, zdá se, značnými penězi, neboť přinesl do farního krámu ducha záležitosti, jež má po svém rodě.

— Proč, pravil jsem svému vyslanci, člověk, který nalézá tak snadno miliony na to neb ono dílo, nenašel by několik tisíc franků nezbytných, by se zajistila poněkud hmotná bezpečnost jednomu z nejvzácnějších spisovatelů, jež Církev ještě má? Taková jest otázka, kterou předkládám vašemu úsudku a vašemu srdci domnívaje se, že najdete, čím působiti prospěšně na tohoto faráře, celého ve zlatě.

7. — Dovídám se nepřímou o smrti devadesátníka Rosellyho de Lorguesa, předvoditele pře Křištofa Kolumba u simonické Kongregace Ritů. Vykonal jsem pro tohoto nebožtíka nesmírné a nesnadné práce, jež zůstaly beze mzdy. Zůstavuje, povídají mi, své jmění jakémusi kmoťfenci, pitomému a jlmž opovrhoval, který však jest již bohat, což jest bez námitky. Není dovoleno

nikdy nic zůstaviti chudým. Zdálo se mi, že jsem už dávno po-
hřbil tohoto starce.

9. — Jindřichu Provinsovi, ke knize o Naundorffovi:

...Váš list Vánoční vzbudil v nás podiv velmi trapný. Proč provázíte přiznání své nemohoucnosti učiniti, oč jsem vás žádal, úvahami nebo poznámkami tak málo přátelskými? Kdy a kterak dal jsem vám právo, byste se mnou zacházel způsobem takovým? Jest šlechetno zneužiti takto služeb peněžních, kterých jste mi pro-
kázal, a tak neobyčejně býti zbaven spravedlnosti a dobroty? Váš list byl napsán nejspíše s krajní prudkostí. Nad některými výrazy byste žasl.

Ale čeho naprosto nelze strpěti, toť postavení, do něhož jste mne uvedl vůči paní B. Zabíháte — opravdu toť neslýcháno — zabíháte až ve výrok, že tato paní „požaduje správnosti“ (!!!), a vyhrožujete mi jejím rozhořčením. Což pak jsem v službě u této kacířky, u níž jsem o nic nežádal a která by byla nedostala ani řádky ode mne, kdybyste nebyl na mne naléhal, abych jí psal?

Kdybych byl věhlasným hlupákem jako Coppée, tato milio-
nárka by mi nevyčítala pramalé částčky peněz, jež pro mne pu-
stila. Žadonila by na mně, abych čerpal v jejích pokladech, vlíte to dobře.

Posléze zdá se, jako byste *mi vracel moje slovo*, jako byste mne propouštěl z jakéhokoliv závazku o ukončení knihy začaté. Což jsem se komu zavázal svým slovem, aby mi je kdo vracel? Jsem svázán, aby mne někdo rozvazoval? Dávno před tím, než jsem vás poznal, již jsem tuto knihu zamýšlel. Nalezl jsem jednoho dne svým dobrým přítelem Ottou Friedrichsem několik osob, ochotných pomáhati mi v záměru, který se jim líbil, a zcela přirozeně přijal jsem tuto pomoc s radostí a vděčností. Následuje z toho, že jsem placeným dělníkem nebo sluhou, bych odvedl práci v určený čas? Za *Chudou Ženu* bylo zapláceno více než *třiceti tisíci franky*, a bylo třeba *šesti let*, by byla napsána, doby, v níž mnohá jiná díla přímo honorovaná, neb o nichž se tak aspoň myslí, byla napsána.

Nevím, jaká bude historie mé knihy o Ludvíkovi XVII. Bude dokončena letos nebo na rok? Nevím. Ale ani přerušením pod-
por, ani nynějším nebo budoucím *duševním stavem* jistých osob-
ností nezmění se ničeho na tom, že splním svou vůli, nic než

svou vůli, jak jsem vždycky učinil i v okolnostech, kdy mi vážně hrozila smrt.

11. — Témuž:

Nechci zajisté vás přetěžovat korespondencí se mnou. Ale myslím, že jest užitečno probrati jistá místa vašeho listu.

1° Předně, nikdy jsem nemyslel, že jste *buržoa*. Tak dalek jsem byl toho, že naopak cítil jsem k vám přilichlost velmi živou, přátelství skoro něžné, jemuž by nebylo možno se zrodit, kdybyste byl buržoa; ale byl bych dohnán viděti ve vás buržou, rozhodně, kdybyste svěhlavě věřil, jak se to zdá, že nemyslím než na peníze a že mělím přesně mravní nebo intelektuální hodnotu osob podle množství mince, kterou mi dají.

2° Jest dokonale nesprávně říkati, že jsem z těch, kteří „pasou dychtivě po hnidách“. Nic není více proti mé povaze. Obyčejně sotvaže spozoruju hovado, a jen proto jsem se do vás pustil, že opravdu píšete mi věci hrozitánské.

3° Pravíte, že jsem se „utábořil na hoře“. — Tohle nazývají horou! pravila mi moje žena smějíc se. V Norvěžsku říkáme tomu *díra*. Taková jest ta vaše „přesnost“, váš oční přelud člověka záležitostí?!!!

4° Proč pravíte, že dříve než jsem vás poznal, myslil jsem o vás, že jste „špatným bohatcem“, a tak schopen všech krutostí a všech mrzkostí? Ani ve snu jsem vás neměl za špatného bohatce, ale neobracel jsem se na vás ve své tísní leč proto, že jste mi pravil, jak jste sám skoro chud, neboť naučil jsem se ze zkušenosti svého krutého života jakož i z náboženského rozjímání, že *nemůže býti DOBRÝCH boháčů*, a že s milosrdenstvím lze se setkatí jedině u chudých.

5° Pověděv několik slov o snadnosti, s jakou dáváte, ptáte se mne, zda jsem velmi jist, že jsem se taktéž choval k jiným. Nevídám tuze dobře, proč mi kladete tuto otázku, neboť jiným by slušelo, aby na ni odpověděli — ti někteří třeba, pro něž jsem se svlékl až do úplné nahoty a kteří mne potom obvinili, že jsem žebrák, neboť taková jest moje legenda. Mají pravdu. — Milý bratře, pravil svatý Jan Almužník nešťastníkovi, jemuž pomohl, proč mně děkujete? Vždyť jsem pro vás ještě neprolil své krve.

6° A s tou paní B..., trvám na tom, že její *štědrosti* vůči mně nedávají jí naprosto práva zvidati o mých pracích. Až kniha bude,

poví se jí, dodá se jí eksemplář na lepším papíře. A toť vše. Otázka času netýká se jí a všechno šetření o tom, jak užívám svých hodin nebo sous, které mi dala, nebudou leč ponižující nebo pitomé.

Hleďme, milý příteli, vy máte duši šlechetnou, tuším. Nuže! pomyslete si, že jsem dal chudákovi 0 fr 50, totiž poměrně neskolnale více, než jsem dostal od paní B. Myslíte, že tato štědrost mi poskytuje právo trápití tohoto chudáka pokaždé, když ho potkám, podezíravými dotazy? Vždyť takováhle almužna jest almužnou farisejců, jak se tropí v Ženevě a v šeredném světě Kalvínově. Nefekl jste mi sám, že tato paní, vedle níž finančně jste ničím, nechává vám úplně na starosti dávatí roční plat Knížeti? Co přesvědčivějšího?

Ah! dotkl jsem se pravého místa, a právě proto neodpověděl jste na jistou větu mého listu. Paní B. dala by padesát tisíc franků tomu neb onomu vítězivému zadělanici jako Coppée, byla by je dala samovolně a byla by se dělila žádati účtů na takovém velíkán! Se mnou netřeba okolků.

7° Posléze ta slečna de la T. Kterak bych mohl uvěřiti dobrým úmyslům osoby, jež, davši nám — mně zvláště — svědectví nejnáhlejší, nejprudčí přelchynosti, jmenujíc mne svým bratrem a tisknouc mne do svého náručí, stává se hned potom tak studenou, tak lhostejnou, tak *velkou paní*, že člověk, aby si vysvětlil takovou změnu, potřebuje skoro hypotheses nějakého pomatení?

Slečna de la T. jest jedinou lidskou bytostí, kterou jsem potkal, schopnou mluvití bez přetržky *osm hodin* jedině a vášnivě o sobě. Nad tímto divadlem vpravdě neslýchaným jsem se zamyslíl. Proč mi říkati, že jest „velmi zlé“ mysliti takto? Mohu-liž učiniti jinak a zda mžiková a tak úplná změna osoby neopravňovala ke všem podezřením?

Tahle aspoň nemůže říci, že jsem jí o něco žádal a že pro mne za nehet učinila.

Hle, co nalézám ve svých poznámkách k 6. listopadu:

„O slečně de la T. Boháčů milosrdní nedovedou býti milosrdnými leč k chudým v *hadrech*. I ti mezi těmito bohatci, kteří jsou schopni do kůže se svléci, neučinili by tak, leč pro bídky zastrašující. Nahradili by *dekorum* bohatství *dekorem* bídy. Pořád *žádost oči*.“

Posléze nejsem spokojen s vámi, ale bylo by mi kruto vás ztratiti, když jsem se přece ničeho proti vám nedopustil. Aniž to víte, jste ještě tak pln legendy, která mne obletuje, a člověku světa jako vy jest tolik cesty ujíti, by přišel až k samotáři jako já!

14. — V pět hodin večer návštěva neznámého, vyslaného *Právy Člověka*, novým listem, zrozeným z konfliktu Esterhazyho a Zoly, jenž rozvádí v této chvíli tyto nálevníky. Papír ten rád by ze mne těžil na doporučení Severinové (!). Ale dlužno tam jít hned. Vyslanec má na štěstí kočár. Poddávám se, doufaje po způsobu chudých, ani nevím več. Cesta zbytečná a unavující. Není co dělati v tomto krámě plném Zoly, kde jsem hned na po-nejprv naivně žádal jeho kůže. I když bych již tam mohl psát, styky by byly hnusny a mzda skoro žádná.

15. — Jistému knězi, jehož nemožno jmenovati, aby nebyl udán a označen pomstě svých vrchních:

Milý abbé, prosím vás, ustanovte určitě den odpisání Anny Andersenové a písemně mi to oznamte. Tato mladá dívka ráda by tomu učinila konec, a myslím, že by bylo dobře vytěžit její horlivosti. Byli jsme dohnáni zřící se záměru, slaviti obřad v kostele. Překážky jsou tak nesmírné, že by bylo dětinské doufat, že je přemůžeme. Pravdou prohlášenou před padesáti dvěma lety na hofe La Salettské jest, že pramálo lidí zajímá se o věci Boží, a že většina kněží dřepí v nejbližším ateismu.

Spokojíme se pokorně sakristií beze svící, protože farnost Svatopeterská je neschopna této almužny — očekávajíce Katakomb, do nichž vzácným křesťanům tohoto konce věku bude bez pochyby brzy sestoupiti.

Neodvážuju se vám psát o abbéovi Olmerovi. Nejjistější, myslím, jest ničeho nedoufat od lidí, zvláště dnes. Bůh mne snad chce zkoušeti způsobem hroznějším právě ve chvíli, kdy co nevidět odevzdám mu v každé ruce — po duši, zaplacené jeho Krví.

Netřeba-liž, bych byl nalezen na hnojišti v době dle všeho převelice blízké, v níž Duch Boží, jehož čekám s tak velikým pláčem tak dlouhou dobu, navštíví tento příšerný svět?

20. — List, oznamující mi, že farář Olmer mne zítra přijme. Jest mi zároveň řečeno, že tento farář mi dá nejspíš práci (!!!). Mluví se mi ani nevím o jakém zvrhlém sakristijním žurnalismu, jehož snad bude ode mne požadováti. Pln nepokoje a předem

již bleje, vydávám se na dlouhou a nudnou cestu. Osobnost tu jsem našel; nekonečný stařec s hlavou dřevěného koně. Ó ten farisej! Ó ten kněz přišera! Předem hned oznamuje mi s výše ledovce, že naprosto neví, co mne přivádí, neboť sjednavatel nic mu nevysvětlil. Chápaje tudíž, že není ani centimu se nadíti a se srdcem zkrouceným při myšlence, že by bylo třeba vysvětlovati něco tomuto Jidášovi s břichem zašitým bílou nití, odpovídám prostodušně: „Jest to příliš nesnadno!“ Naráz propuštěn, odcházím, potácejí se s ošklivostí a hrůzou. Navštívit soudobého kněze, faráře pařížského, a mlti ho o něco žádati, jaká agonie!

21. — Podivno, že Boha neunaví dívati se, jak trpíme. Na jeho místě, zdá mi se, že bych byl dávno přesycen trýzněmi těch, kteří mne milují!

22. — Nesmírný smutek. Smutek odsouzcenců na smrt, bez reptání. *Hodie mecum eris in Paradiso*. Tohle slovo potěšuje i trápí. *HODIE. Dnes*. Bychom poznali smysl tohoto volání ukřižovaného, dlužno poznati blůdu.

23. — Odpřisáhnutí naši mladé Dánky. Pochůzkami dosaženo, že bylo možno obřad vykonati *potajmu* v kapli jisté nemocnice, která nepřísluší ještě městské správě. Ale *potajmu*, věřte mi! Taková událost, kterou by bylo slaviti vyzváněním ve všech farních kostelích, k čemuž by přizvukoval hučák metropolitní, vykrášením ulic a osvětlením a ani nevím jakým nesmírným prozpěvováním zástupů, — taková událost, pravím, nebude nikomu známa. Vždyť i kněžstvo div se nepohoršuje, vidouc ubohou lidskou bytostí, jejíž duše má větší cenu než světy, jak se utíká do krvácejících paží Ježíše Krista.

27. — Úryvek z listu jistému vydavateli, jenž nechce ničeho věděti:

... Chápu velice dobře, že odháníte obyčejné obrazy mé bídy. Zajisté že nebudete na sebe povinnosti pozastavovati se při nich s úpěnlím, jako bych byl pro vás bratrem něžně milovaným, a nejsem tak pošetilý, bych toho požadoval. Ale já nemohu nic z nich odehnati, a již to jest dosti nadpřirozeno, že dovedu nésti bez zoufalství břímě, jehož žádný z mých bratrů nechtěl by se prstem tknouti...

ÚNOR

3. — Dvě neb tři hodiny nejbolestnější, nejvzteklejší práce, tak silný jest můj odpor, obětováno na dvě stránky výše zmíněné miliardáře. Aniž co vyzrazuji této Waadance, aniž jí slibuji oplátkou špetku vděčnosti, prosím ji, by mne povzbudila v práci novou podporou. Jest to velmi obratné? Pochybují. Není sporu, že pl. B . . . , která umře zítra ráno nebo zítra večer, jako každý z nás, má, nikoliv právo, nýbrž *svobodu* obrátiti zatím na to neb ono statek chudých, jehož nesmírná massa jí byla svěčena na děsné nebezpečství její duše a by si tak připravila ten neb onen přibyték . . .

7. — Domáci nám hrozí do týdne exekutorem. [Viz podobiznu tohoto ptáčka v *Exegesi Obecných řečí*, uveřejněných za čtyři léta, na dvou místech: *Smetana počestných lidí* a *V každém náboženství jest něco dobrého*.

11. — Ze všech schopností lidských nejzničenější pádem se zdá paměť. Přejistým důkazem slabosti naší paměti jest, že neznáme *budoucnosti*.

12. — Miliardářka mi posílá chabou částku sumy, již jsem si přál. Zrovna to, čeho potřebí, abych upokojil zcela několik našich věřitelův, tlam stále zejících, žadatelek výkalův.

14. — De Groux mi mluví o Zolovi při aféře Dreyfusově, jež vyvrhuje z rovnováhy kde koho. Neuvěřitelné přiznání sympathie tohoto umělce k tomu obžerovi. Začátek konce našeho přátelství.

20. — Při lidech, kteří neumějí rozeznati své pravice od levice: — Kdo pak jest toho schopen a kdo by mohl říci, kde jest pravice Ježíše Krista, které jest místo kozlův a které ovčí?

24. — Sladké odsouzení nečistého Zoly. Úsilí Henry de Grouxa, by mne do toho zapletl. Marně se mu pokouším připomenouti, že místo umělcovo není v neřádech.

BŘEZEN

4. — Autograf pro Marianiho:

Milý pane, dostalo se mi takové pomoci vaším vínem ve chvíli mého posledního porodu, že vás zapřísahám, byste mi ho neprodleně dal poslati novou bednu.

LEON BLOY

10. — Zuřivá reklama Coppéeova nové Huysmansově knize *Kathedrála*. V jeho očích Huysmans a on nejsou ničím menším než „Křesťanskou renaissancí“!

DUBEN

20. — Po nesmírné práci s korekturami *Žebrák nevďěčník* jest posléze vytištěn. Jest to div typografie, který jest Demanovi k největší cti. Posedlý poctivostí ve všech věcech, přál si, abych měl volbu ochranné známky. Zvolil jsem podepsati všechny první listy, to jest dáti dvanáct set podpisův. Dostávám tedy

ohromný balík. Ale vyžádalo si to formalit, nekonečného běhání a hrozného klopení mých ubohých peněz na Cle. Posléze mi věc vydali, ne však, aby nevyžadovali, bych uznal, alespoň ústně, neobyčejnou blahosklonnost pánův úředníkův. Býti v bedně kořalka, nebyl bych jí dostal nikdy. Nikdy!

24. — Dlouhý list jistého vydavatele, dokazujícího mi, že si nemá čeho vyčítati. Věděl jsem to. Všichni vydavatelé jsou bez výčitek. Toť výsada, kterou mají společně s ženskými a čeládkou.

KVĚTEN

10. — Rachildě:

Rachildo, nejdražší přítelkyně, váš krásný a přešlechtilý list mne plní údivem a dojímá tolik, že mi jest dosti nesnadno naň odpověděti, jak bych si přál. Jest pravda, že jsem pravil Valettoví, jak bych si přál nějakého článku od vás o *Žebráku*. Ale několik jeho námitek mne přimělo, bych se toho vzdal, a už jsem na to nemyslí. Posuďte, mohlo-li mne vaše neočekávané svolení potěšiti.

Není nikoho v hrozném světě per, jehož hlas by mi byl tak vzácný jako váš. Proč? *Poněvadž byste měla býti mou nepřítelkyní*, a poněvadž mi nemůžete podati ruky, abyste se nestala cizoložnou některému démonovi.

Nikdo se ostatně nedovolává „cti“ mluvíti o mně, a nejsem při tom v žádném nebezpečí, že zraním nebo zklamau af kohokoliv.

Nebudete mne obhajovati. Ó dobré a osvěžující slovo! Není pochyby, věděl jsem, že máte dosti odvahy a velkodušnosti, byste mne následovala, ale mohl jsem se také obávat, aby vás vaše ženství nesvedlo k nějakému fňukotu milosrdenství. Jaká by to opravdu byla bizarní pošetilost, hájiti „mučeníka“, který postupně pohřbívá všechny svoje mučitele! . . .

11. — Dovídám se, že jistý mladý člověk, který mne prosil o almužnu v jistém kostele, u oltáře, který mi jest zvláště posvátným, člověk, kterého jsem živil a rozličně podporoval po týdny,

jest prostě mladým banditou. Stane-li se žurnalistou, jak se právem jest nadíti, není pochyby, že se šlechetně postará, by šffil moji pověst Žebráka Nevděčníka. Jmenuje se Ferdinand From... Doporučuji ho vřele laskavému obecnstvu.

14. — Myšlenka více méně věrojatná. V Ráji pozemském Adam a ostatní živí tvorové neměli asi potravou než plody země. Masožravci zrodili se z pádu. Zdrženlivost, již si přeje Církev, byla by tedy jakýmsi návratem k Ráji pozemskému.

18. — List jakéhosi Alfréda P., přítele jistého přítele třicetiletého, který mne zbaběle opustil, a jisté poběhlce, která mi natropila všeho možného zla. Táže se mne, jak by si opatřil výtisk *Spásky skrze Židy*. Připojuji k informaci, že na čtení tohoto díla třeba milovati Boha až k smrti láskou a „vědět něco“.

20. — Nový list Alfréda P., předvčerejšího korrespondenta. Vyznává, že *Spása skrze Židy* byla jenom záminkou a že umírá touhou mne spatřiti. Odpověď:

Milý pane, dvě slova jenom. Spatřil bych vás rád, nejsem nikterak člověk divoký a nemožný, jak předstírá legenda.

Ale vím, že jste přítelem jistých osob, jež nemajíce dosti na tom, že mne ohavně opustily, přičiňovaly se asi osm let, by šířily nejedovatější urážky proti mé ženě a proti mně. Pochopil jste bez pochyby, že mým domovem jest Absolutno. Jak si potom přejete, bych vás přijal a bych strpěl jenom vaši přítomnost, nejste-li nepřitelem mých nepřátel? *Qui non est mecum, contra me est.*

21. — Gabrieli Randonovi (Jehanůvi Rictusovi), zva ho na snídání:

... Přijdete-li, bude třeba nás omluviti, moji ženu a mne, že vám nemůžeme nabídnouti dekora všivé nuzoty. Náš přibyték není již tím smrdutým doupětem, kde by nás poctivá srdce ráda viděla hníti špinou a jež jsem vyhlíčil v *Chudé ženě*. Všem tomu jest konec. Dodávám, že nejsme zrovna v zabláčených hadrech a že v hodinu jídla máme někdy do čeho kousnouti.

Pravím vám to všechno, bych vás ušelil zaražením, když naleznete jakési buržoasní zařízení místo nebezpečné a odporné sluje, o níž jste možná snil.

Třetí epistola Alfrédova, sentimentálního a lepkavého přítele třicetiletého přítele. Odpověď, bych tomu udělal konec:

Pane, nevím nic více pobuřujícího než nedostatek mužnosti. Co znamená „váš obdiv“ pro mne, jste-li sentimentalista? Psal jsem vám, domnívaje se, že jste muž, věci jasné a pevné; odpovídáte mi frázemi rozměklými a vykluzujícími. Chtěje se prostě určitěji vysloviti, učinil jsem vám neuvěřitelnou čest, že jsem vám mluvil o své ženě, hanebně tupené a zlehčované darebákem, který jest vám velmi drahým.

Vaše odpověď o ní mlčí. Víte, pane, že jest to vzácné špinďrství a nestoudnost?

Ach, rozumím, chtěli vás využítkovati, by se poněkud zvládalo v mém domě. Příliš pozdě, milý pane, příliš pozdě.

22. — Demanovi, vydavateli *Žebráka Nevděčníka*:

Milý pane. Jsa, jak vidím, povahy, jež se nesnadno s kým srovnává a málo schopné snést nespokojenost bližního, tasíte se dnes s jakýmsi skoro úmyslem rozkmořiti se se mnou. Jest toho tolik potřebí? Nemyslím.

Víte, odkud vzešla moje nelibost. Činily se kruté průtahy, jež sotva připouštíte, a bylo cosi jiného ještě, poněkud mi příkoří činícího, čeho vůbec nepřipouštíte. Řekněme, že v této druhé věci jsem se zmýlil.

To znamená, kniha jest překrásná a jest vám k největší cti. Prodávějte ji. A pokoj, prosím vás o to, pokoj. Nemáme, věřím, žádného důvodu, bychom se nenáviděli, a umfeme zítra, vy i já. Žijme tedy dnes v pokoji, pro lásku Boží.

ČERVEN

4. — Rachildě, jež dává právě do *Mercuru* nejkrásnější článek, jaký byl o mně kdy napsán:

Rachildo, drahá přítelkyně, moje žena mi právě čtla váš článek, který jste si přála vidět v našich rukou před všemi lidmi, a plakali jsme společně. Víte proč. Chci vám napsat něco více než několik řádků; ale jsem nucen vyprositi si od vás tři nebo čtyři dni. Zítra konám cestu, opravdovskou cestu, bych se přičinil o záchranu ze zoufalství jisté umírající. Budu se potloukat kolik hodin a nenalezu ani pokdy ani stavu ducha. Toto budiž jenom, abyste předem věděla, že mi jest naprosto stejno mít či nemít to, čemu se říká úspěch, ale že jisté věci napsané *vámi* pronikly nám do hloubi srdce.

5. — Čten znovu článek *Merkuru*. Nenabažime se této neobyčejné věci.

„Muž, který má proti sobě všechny lidi, zvláště svoje nejlepší přátele, jest nezbytně blíže pravdě než ostatní. — Absolutno všude. — Leon Bloy měl na vybranou v životě literárním mezi trvalou prostitucí nebo věčnou nouzí: on *žebřal*.

„Byl mlád, milován, obdivován, obáván a... hned potom stal se chudým. Bychom byli i císaři, jsme vždy tak chudí před svým snem o slávě! Položte si nebo polobída. Toť volba pozemská. On se rozhodl raději pro volbu nebeskou a žebřal. — Dvě dětátka zemřevši z čehosi více než bída, totiž z *prostřednosti*. Jest proč, že ano, koutí svoje věty na čelech lidí, když jsme měli hrud na takové kovadlině! atd.“

6. — Johanna Rachildě:

Milá paní, již jednou se mi naskytlo vám děkovati, i nebudu vám děkovati podruhé jsouc jista, že jste nenapsala svého ušlechtilého článku, byste se líbila sobě, ani byste se líbila nám, nýbrž jedině z citu spravedlnosti a z lásky k pravdě. Poněvadž po tom prahneme, hle, jest tedy naše žízeň do jisté míry uhašena.

Jak jsem vám vděčna, že jste mi pověděla, z čeho zemřely naše dítky. Ach, ano, *prostřednost* tohoto světa je zabila. Kterou jinou smrtí by mohli umřít synové Leona Bloy?...

„Tato duše, pravíte, jest duší dítěte. Nechťsi zhřeší, nechťsi klesne v pokušeních, v závratích; ona zůstane bílou.“ Milá přítelkyně, *myslila jsem, že jenom sama to vím*. Objímám vás.

JOHANNA LEON BLOY

Já též:

... Psal jsem vám v době *Chudé ženy*, že váš článek o této knize jest tím, čeho se mi dostalo nejlepšího. A dnes tedy? V sobotu, když jsem vám na rychlo psal několik řádkův chvíli před odjezdem vlaku, měl jsem v úmyslu napsati list, který by zdrtil všecko, kterého se vidím nyní velmi neschopen. Tak úžasné, tak výjimečné, tak krásné jest, co jste právě napsala!

Byl jsem uvědoměn, věděl jsem, že se budete bráti s nejúplnější ušlechtilostí, ale takto a do této výše opravdu nikoliv, a jsem z toho dosud zmaten. Ach, není pochyby, mohl bych vás počastovati frázemi. Známo to. Ale jaká ubohost, jaká bídná vrátka, jaká mizerná odpověď na to náhlé gesto, kterým dáváte almužnu celé své duše svému starému bratru, agonisujícímu na pokraji cesty.

Bůh vás miluje, Rachildo. Toť vše, co vám umím říci. Miluje vás, jak jste, a byste činila co činila, bude s vámi učiněno mírně. Toť skorem to, co vy pravíte o mně, a jsou to takové myšlenky, jež „přesahují všecku literaturu.“

9. — Rodinův *Balzac* na Poli Martově. Loni vrcholem důvtipu, jak bych si získal neprodleného zžertvení, bylo by mi bývalo uveřejniti, asi v polovici nebo koncem května, svůj list o požáru Bazaru Dobročinnosti (na rozdráždění pitomecův). Viz výše, 9. května 1897. Letos nabylo by se téhož účinku vyznáním chabého obdivu pro sochu Rodinovu. Jednomyslné svědomí našich esthétův hymne odsoudilo k nejsložitějším mukám, kdybych prohlásil svoje smýšlení o tomto divu ohyzdnosti a nerozumu.

Naprosto nepochopitelným bláznovstvím Rodina, hypnotisovaného prý jistými kaňhaly, jest, že zapomněl, že sochařství jest umění plastické a že vytvořil svůj obraz *jako sonátu*. Látka, tak obłudně byvši znásilněna, nemohla podržeti z pokusu leč stopy ohavnosti...

A pak, Básník *Lidské komedie* není osobností mythickou, allegorií. Byl člověkem žijícím mezi ostatními lidmi v plném XIX. století. Jeho rysy, reprodukováné všemi procesy ikono-

grafickými, jsou vesměs známy. Předstírali, že jich nebylo, že jsou hypotetické, že je lze čímsi nahradit, jest pomateností nelslychanou, jíž nic nevysvětlí ani neomluví.

Osobitost, individualita lidská, napsaná a podepsaná Bohem na každé tváři, a tak někdy strašlivě na tváři muže velikého, jest cosi načisto posvátného, cosi pro Vzkříšení, pro Život věčný, pro Oblažující spojení. Každá fysionomie lidská jest nejsoukromější bránou Ráje, které nemožno másti s jinými a kterou nikdy nevstoupí než jediná duše...

Démon jest sentimentalista. Dlužno, abyste spatřili zclpati buržoy, chcete-li poznati výlevy tohoto Krokodila. Jde zvláště o to, aby se ušetřil smrtelně nemocný *rdny* posledního pomazání, a tudíž by se odklidil zpovědník. Na tom se zjišťuje nesporná soucitnost rodin. Považte jenom! Pokání může tak snadno svěsti testátora až k *náhradě*.

13. — Očekával jsem jisté summy peněz. Přichází dlouhý list, *grandis epistola*, nikoliv z Kapri, nýbrž od jistého pána, říkajícího si matematik a který na to hřešil, by byl lyrikem, až mě častuje proroky, lvy, orly atd. Tážu se sebe, jaký trest by náležel těmto proklatým vrahům.

16. — Výborný článek o *Žebráku* v *Presse*. Autorem Pavel Souchon. Nevím o něm nic, leda že chce být spravedliv a že jest ku podivu ušlechtilý. Ach, ušlechtilost a spravedlnost k nešťastnému umělci! Jenom toho hledejte v žurnálech. „Zmírněte podmínky jeho života, a mocné dílo nepochybně vytryskne ze srdce tohoto muže, zrozeného pro rozjímavý pokoj, a který nepoznal leč soužení.“ Taková jsou poslední slova článku.

[Nikdo, rozumí se samo sebou, neodpověděl na tuto výzvu. Dnes, po pěti letech, pořádám tyto vzpomínky a pravím si s hořkostí, že jsem nikdy nepoděkoval tomuto cizinci, který ke mně

přicházel a jehož přátelství by mi snad bylo bývalo milo. Žije-li ještě, kéž mi odpustí, uváže můj hrozný život.]

27. — Jistému p. Alb. Plasschaertovi v Haagu:

Nevím, bude-li možno, by vás došel můj list. Ale právě dostávám několik *vzrušených* řádkův, jež mi píšete po četbě mé přebolestné knihy. Dodáváte graciózně, že jste „všecek můj“. Asi že v Holandsku tato dvě slova nejsou jako ve Francii úslovím výsměšným.

Pro štěstí děkuji vám, že jste mi ráčil vyjádřiti svoje city. Jsem tím více dojat, že už dlouho obdivovatelé mých knih si osvojili moudrý zvyk načisto nic se nezajímati o autora, v obavě, jak se domnívám, aby jich svědomí nedohnalo dáti mu jeho *mzdu*. Jest bez pochyby výhodnější nevědět, že umírá.

[Zbytečno říkati, že korespondence s tímto Batavanem zůstala na tomto.]

28. — List Edmunda de Bruijn, pořadatele revue *Spectateur catholique* z Antverp, nabízejícího mi nádherné dílo, reprodukci in 4° jisté slavné knihy hodinek. Táže se mne, svolil-li bych napsati o ní něco do jeho časopisu. Odpověď:

Pane, nedostatek času, jehož mi dopřáno, mne nutí, bych vám odpověděl co nejspěšněji a co nejméně slovy.

Není pochyby, bylo by mi na výsost milo dostatí tu krásnou knihu, již mi ráčíte nabízetí, a přičinil bych se o ní promluvití vhodným způsobem ve *Spectateuru*. Ale jest jasno, že se nesmí mafiť ani minuty, poněvadž zpráva ta měla *včera* býti napsána „před čtrnácti dny“. Dlužno tedy, zcela nezbytně, zjednatí mi knihu co nejrychleji.

Tím více mne uchvacuje tento dar, že přes laskavou ochotu, jaká mi byla prokázána *Spectateurem*, tato revue se mi jevila spíše nepřátelskou. Tázal jsem se sebe, jak jen takový katolický list pustil knihu jako *Chudá žena* mimo sebe a neřekl o ní ani slůvka, když se tam přisuzovala nesmírná reklama trapným dokumentacím p. Folantinovým. Nějaká nová nespravedlnost mne už nezaráží; ale tato zdála se mi poněkud silnou.

Ještě prosbu na konec. Ráčil byste mi poslati balík tak, abych neměl nic vypláceti? Snadno bych jej byl nucen odmítnouti z nedostatku několika sous, neboť nic není krásnějšího než astronomická pravidelnost, s jakou jest mi odplráno mé mzdy umělcovy, leč snad jednomyslnost mých *obdivovatelův* necháváti mne zcípáti bídou po dvacet let.

30. — Dostal jsem *Hodinky Naši Paní, řečené Henessyho*. Na ochranném obalu: „Věnováno vydavatelem p. Edm. de Bruijnovi, Lyon-Claesen, vydavatel,“ dále „a svědomitě odevzdáno podarovaným illuminátoru Leonu Bloy, který se mu zdá pravým adressátem. Edmund de Bruijn, v Antverpách, 28. června 98.“ Hle, zajisté krásná práce typografická a rytecká. Ale přece jsem zklamán. Jakožto illuminátor býval bych potřeboval kousek palety. A toto jest reprodukce *bez barev*.

ČERVENEC

9. — Edmundu de Bruijnovi:

Jsem ochoten napsati oznámení, jehož ode mne očekáváte, a mohu je napsati ve chvíli. Ale byl jsem hodně zklamán. Vydávati illuminace černě a prodávati takovou kolekci za 60 franků, toť prostě tropiti si bláznů z lidí. Pan Lyon-Claesen, který prý jest bohat na zabiti, zamýšlel lichvářsky těžiti a zároveň hanebně hospodařiti, a nic nechápu z pokušení, k němuž se přiznáváte. „ukrástí knihu tak krásnou“. Toť jak možno nejstručněji všecka látka oznámení, jež bych vám mohl poslati. Vyhovuje vám to? Vyhovuje-li, napište jen slovíčko, a obratem pošty dostanete moji prosbu, ovšem velmi nezdvořilou pro p. Claesena.

20. — Měli jsme jisté jedinečné kvítí ve své zahrádce. Poněvadž byl dnes svátek jisté přítelkyně z mého dětství, nemocné a patrně na pokraji hrobu, uřizli jsme tuto chudičkou květinu a po namáhavé cestě Paříží uložili jsme naši nevinné Magdaleně,

by jí nabídla této osobě, která jí jest kmotřenkou. Dům byl pln jiných nádherných a vzácných květin, přinešených lidmi bohatými. Naše nemocná, poněvadž velmi náležela světu, až tak, že umírá, jak mám obavy, v temnotách světa, ani se nepodívala na tuto květinu, kterou jí podávala ručička bez hříchu, i odešli jsme s duší zledovělou, zakusivše jakoby dojmu srdce *obracejícího se ke zdi*.

25. — Svátek svatého Jakuba a Křištofa. *Žádné památné události*. Hle, co nalézám skoro na každé stránce tohoto deníku. Jsem já to zbaven jasnovidnosti, nuzný duchem i srdcem, že toto píšu! Pravda, jsem tak unaven konsignací muk, pravopisným přepisováním nářků!

27. — Četl jsem v *Auroře* ve vloženém redakčním článku, že de Groux illustroval Zolovou podobiznou brožuru jistého mladého prasete, oslavujícího to staré za to, že vedl válku s katolicismem... Ústřížek poslán de Grouxovi s tímto: „Hezké! Vše se vysvětluje. Stav se přítelem a spolupracovníkem těchto obžerův, proč byste přicházel ke mně?“

28. — Podrážděná odpověď Henry de Grouxa. Moje odpověď na tuto odpověď:

Milý Jindřichu, váš list plný hněvu mi dokazuje, běda, že na čisto marně a marně jsem vám psal ty četné listy, jež plní *Žebráka nevděčnicka*. Jest to patrně nejúplnější fiasko. Nepochopil jste nic, nechtěl jste ničeho pochopiti. Pokošení není skrovné.

Pravíte mi, že jste „křičel na plno“ svoji úctu k nejopovrženlivějšímu člověku století „před rotou vrahův“ a že nechcete býti — jako já, bez pochyby — „se zrádci, přáteli zrádcův, podvodníky, vrahy, žurnalisty atd.“, zapomínaje, že individuum, o němž jde (Zola), jest po výtce a v Absolutnu typem těch zrádcův, podvodníkův, vrahův, žurnalistův, kteří vám nahánějí hrůzy. Toť po-matenost.

Končíte těmito slovy: „Nemám opravdu říci nic jiného (jest to málo) a nevidím ve vašem díle lepšího naučení.“

Nevím, jak jste mne četl, můj ubohý Jindřichu. Celý svůj život jsem říkal nebo psal, že není leč *jeden* zájem na světě: Sláva Boží, a že vše ostatní jest marno a zasluhuje si nenávisti. Co vy činíte? Stavíte proti mně osobnost, jež po dvacet let bez ustání chrlí neřády na neskonale velebnou Tvář Ježíše Krista a jež i ve chvíli, kdy hraje toto hanebné kejklřství, že „hájí nevinného“, smrtelně před tím zranivší tisíce duší bez obhajby, zase jen páchá krutostí, na něž není trestu.

By se vše řeklo, věříte *jako celý svět*, že jsou zřetele, jež dlužno stavěti na přednější místo než zřetel na Čest Boží, jež jsou *naléhavější*, vážnější, a jste pln té myšlenky, že bídník, který urážel Boha celý svůj život a který na to jest hrd, může býti něčím jiným než smradlavým děsným padouchem! Jaká to intelligence!

Ujišťuji vás, milý Jindřichu, že jsem hluboce pokofen, hluboce sklíčen, k pláči smuten, pomyslím-li, že muž, za něhož jsem ručil před Třetí Osobou, přinese mi snad některého z těchto dnův ruku zprzněnou v hovnívých výmětech Zoly nebo jeho přátel.

31. — Osobitost, individualita, toť soukromé zvláštní vidění, jak každý člověk zří Boha.

SRPEN

5. — Edmundu de Bruijnovi:

Milý pane, jsem nucen vám připomenouti, že váš list ze 26. června, kterým jste mi oznámil svoje rozhodnutí poslati mi *Hodinky Naší Paní*, zůstavoval mi všecku svobodu. Bylo ujednáno, že ať jakkoliv, budu „definitivním adresátem“ tohoto díla, a že jeho přijetí mne nezavazuje psáti nějaký posudek.

Víte, jak jsem byl zklamán. Podle tohoto dojmu jsem vám tak asi odpověděl, že se cítím neschopen napsati něco jiného než posudek *nezpůsobný*, doufaje arci, přiznávám se k tomu, že tento úkon pokory vás úplně zastráší... Naléháte. Co mohu ne-li prohlásiti vám výslovně, že *nechci*? Zdá-li se vám to nesnesitelné, dodávám, že jsem hotov vám knihu ihned vrátiti, ovšem budu-li dosti bohat, abych vydal patnáct nebo dvacet sou poštovního.

Neboť mi záleželo na tom, bych nepropásl žádné vhodné chvíle říci, že jsem nuzák, třebaš jen abych domrzl dobré křesfany, kteří mají bídu v ošklivosti a kteří chlubíce se vášnivým zájmem o umění, nechali by zhynouti bez pomoci největších umělců světa — ačli by jich nezahrnuli hanbou, pomáhajíce jim způsobem špinavým a potupným.

Jest ještě jiný důvod, že zamítám. Tímto důvodem jest, že se mi neslušelo psáti do revue, jež mi jest nepřátelskou. Četl jste *Žebráka nevděčníka*, víte předobře, co chci říci. Víte, že *mlčení* jest nejvražednější podobou vesměrného nepřátelství proti mně. Zde u *Spectateuru* dokonalé nepřátelství tohoto mlčení jest zosťeno ostudnou reklamou *Kathedrále* Huysmansově. Ach, ovšem, popeli jste tu reklamu v posledním čísle, kteréžto číslo jest jakýmsi ilustrovaným plakátem na oslavu *křesťanského naturalisty*, kterého jsem, běda! obviňuji se, vstrčil do Církve. Kéž Bůh má zřetel na můj úmysl, který byl celkem milosrdný, a kéž mi odpustí tento špatný skutek.

Pravda, rozcházíte se s Huysmansem, ale jest to cit zcela osobní, vyjádřený ostatně slovy hodně pochvalnými, a *Spectateur* nepřestává tím bubnovati pro Folantina, jak činí po několik měsícův.

Ujišťujete mne svým přátelstvím a svou literární úctou. Jak bych tomu mohl uvěřiti, když předobře věda, kdo jsem i o hrozném bezpráví, jež se mi děje, jste přece svým mlčením s těmi, kteří mne nenávidí? Říkáte si křesťan, myslíte si, že jste křesťan, vládnete velikou literární veřejností, a vy jste mohl dopustiti, by přešla mimo vás kniha jako *Chudá žena*, a neřici jediného slova!

8. — Abych zafal jistému básníku dolezovi:

Milý pane, vrátím vám náležitě rekomandovaný rukopis, jehož zásilkou jste mne poctil a ježž jsem si nesvědomitě tak dlouho podržel. Bylo by mi naprosto nemožno odpovídati z toho, kdybych psal předmluvu k takové knize. Křesťanství příliš pohřešuje, a forma její jest přespříliš nudná.

Věřte, že mne velmi trýzní, když vám mám toto psáti. Ale naléhaje, doháníte mne prohlásiti vám pravdu, a víte, že nemohu býti ničím *kamarádem*, ani svého nejlepšího přítele.

9. — Předvídajíce jistou summu, kterou snad mi osud přinese, hledáme nové hospody, přibytku se zahradou. Cesta do

Jouy-en-Josas, které jsem znal před dvaceti lety a které bylo tehdy krajem velmi pokorným. Dnes to jest předměstí jako ostatní, nemožné lidem chudým. Bohatci obkličují Paříž jako náspy kouře kolem obludného sviňského chlívku. Jouy-en-Josas jest kromě toho zasmraděno protestantismem... Rozhodně budeme hledati jinde.

14. — Jakási mladá Němka, přítelkyně jisté kruté Dánky, jež hyzdí náš dům, jest připuštěna k snídani. Ihned vydechuje neřády: obdiv pro Bismarcka a nenávisť k Svaté Panně. Marně se jí snažím ukázati, že jest idiotka. Brzy znechucení, vzdalujeme se nijak se neodporučivše, nechávajíce této Prušacky jejím neřádkům. Ačkoliv tak hloupá, na konec pochopí, že jsme jí užili dosti, a klidí se rozzuřena.

17. — Paní H. v Bruselu:

Vidím poněkud bolestně, že mne pvažujete za docela jiného, než jsem. Očekávalo by se, že *Žebrák*, kterého čtete, dal vám již výstrahu proti tak ujaté legendě o jakémsi Leonu Bloy největším dívochu, a byla byste si mohla říci, že s trochou prostoty a dobroty jest opravdu velmi snadno se mnou mluvití nebo mi přátelsky psátí. Ostatně, což jste to právě neučinila? Budte přesvědčena, milá paní, že jsem do slova, přísně chudý a ponížený křesťan, nic více. Zlíbilo se Bohu vyšňofiti mne literaturou a uměním, tolik, že jsem potřeboval státi se skoro starcem, bych poznal svoji smutnou duši pod tímto přestrojením...

Ach, vím dobře, že mi neuvěříte. Budete si mysliti, že i to jest literatura. Co však učiníte? Přisahám vám, že mluvím-li mi někdo o mých spisovatelských darech nebo mluvím-li o nich sám jiným, načisto nechápu. Stalo se mi, že jsem pročetl jisté stránky ze svých knih a že jsem byl zdrcen pocitem děsivé povýšenosti *nade mne* toho, jenž napsal tyto stránky.

Pokusil jsem se vysvětliti tento úkaz v třicáté osmé hlavě *Zoufalce*, v kapitole, jež jest z nejhroznějších výkřikův agonie, jaké století uslyšelo. Chce se vši mocí, bych byl největším, nejvznešenějším umělcem, jehož hlavní starostí jest zmítati dušemi vrstev-

někdy, zatím co jsem prostě chudý člověk, který hledá svého Boha, volaje Ho se vzlykáním na všech cestách. Napsal jsem to mnoha způsoby, a nikdo mi nechtěl uvěřiti...

Přicházím k věci, na niž se ráčíte ptáti. Jest to opravdu abbé T. de M., o němž jest řeč na straně 279. a dalších v *Žebráku* (23. září 1894), a právě jeho bratru, bydlícímu v Mose, bylo adresováno to psaní. Tento bratr, neznalý literatury jako valný počet lidí úctyhodných, neví patrně, že jsem uveřejnil tento list, na který nikdy neodpověděl. Nejednou jsem se ho pokoušel o tom uvědomiti, vydávaje se v nebezpečí, že budu podezírán ze spisovatelského vyděračství. Neboť velmi speciální svět náboženský, jemuž přislouží ona osobnost, svět *Kříže* a *Poutníka*, jest tak nízko, že se vždy dlužno obávati nejpodlejších výkladů. Mohu tvrditi na svoje svědomí, že můj drahý přítel abbé by z toho do slova uměl hanbou a bolestí.

Vím, že p. de M. dostal můj list. Nemaje dosti na rekomandaci listu, obezřele jsem si vyžádal poštovní stvrzenky. Když jsem jej uveřejňoval, bylo by mi bývalo snadno označiti tohoto člověka jasněji, ale přičilo se mi zneuctívati jméno kněze, kterého jsem miloval, a byl bych býval hodně bláhový skýtatí zbraně proti sobě.

Přece však p. de M. jest stafec, snad již na pokraji hrobu. Nemyslíte paní, že by se slušelo říci mu znovu, že jest jistý křesťan, který po všechny dny naň žaluje před Bohem?

Víte, co mu vytýkám, ale nemůžete věděti, s jakou prudkostí. Řekněte si jenom, že všechna ta muka, jež vypravuje *Žebrák*, jsou jemu přísně přičítána a že vše, co ještě zbývá vyplíti z tohoto kalichu děsů a ukrutností, zase jemu bude přičteno. Uvažte také, že jest opravdu hrozné, přijíti na práh věčnosti zatížen kletbami chudého, zvláště však chudého, *jemuž bylo zabráněno, by poslechl Boha*.

23. — Jistému příteli [který, jak se zdá, zmizel na vždycky]:

... Ať hledám jak hledám, nevidím v čem ani jak bych vás snad byl urazil... Dal jste mi tolik práva mluvití vám s úplnou důvěrou! Vaše listy, jež mne navštívily v mé samotě, měly nezbytně v mých očích jakýs takýs ráz prozřetelnostní! Šel jste až tam, že jste mi psal, jak doufáte, že mi budete tím „Přítelem, jenž přijde, aniž bude očekáván“, tajemným přítelem, jemuž jsem věnoval poslední kapitulu *Nezdvořilých povídek* a jehož příchodu jsem

opravdu po tolik let očekával. Jaké slovo chudému, opuštěnému a skoro zoufalému umělci! Jaká naděje člověku, který pracuje k smrti!...

ZÁŘÍ

1. — List jistého Belgičana, který mne jmenuje „Ellášem“ a který dychtí po mém „plášti“. Než se mu dostane tohoto dictví, prosí mne o moje „požehnání“ a dožaduje se ode mne „breve“ opravňujícího jej vstoupiti do „Školy prorokův“. Poslání dlouhatánské a datované ve svátek sv. Fiakra.

11. — Paní H. do Brusselu:

Jest pravda, milá paní, že jsem s netrpělivostí očekával nového listu od vás. Tolik jest úlohou nešťastníkův, čekati bez ustání a doufati děj se co děj! Považoval jsem za přímější a méně složitý krok, který jsem vám ukládal s takovou smělostí. Zmýlil jsem se, odpusťte.

Přece však nevěřím a nevěřil jsem doslovně v nějakou *restituci*. Bůh arci může chtít tuto restituci, po devatenácti letech — restituci, jež by jaksi osvobodila duši tohoto špatného člověka, aniž by napravila děsná zla, jež zavinila jeho nevěrnost. Ale bylo by třeba, aby ji Bůh připustil, a to by nebylo nejmenším zázrakem jeho Všemohoucnosti.

Myslím, že katolíci druhu p. de M. jsou nejnezdolnější fariseové, jaké svět spatřil, a neodvážil bych se jistiti, že samy zázraky Pentateuchu, jako proměnění vod v krev, dovedly by v nich způsobiti jiných účinkův, než jim zatvrditi srdce jako egyptským. Jsouce asi bezúhonní ve vnějších pobožnostech a velikými příklady evangelickými pohrdající jako nadpovinnými, dřepí čtouce *Křtíže* a *Poutníka* v jistotě nedobytné. Nejnesmírnější nespravedlnost, bylo-li možno, aby se udála bez ostudy, zvláště když jest *dávna*, jeví se jim prostě účinkem jakési opatrnosti otce rodiny, a přimísila-li se do toho nějaká nedokonalost, následek to, běda, obecné křehkosti lidí, není-liž vše nadbytečně napraveno už od tolika let jejich poučným životem?

Bídáci nevědí, že tato nespravedlnost, které se jest nemožno dotknouti, stala se „samou zřítelností jejich oka“, a zabili bychom je úžasem, kdybychom jim řekli, že přišli do stavu tak ďábelského, tak smrtelného, že jest roven znesvěcení nevinnosti. Pravím vám, paní, že tento výsměch Evangelii jest čímsi, co nemá jména a že mi jest nemožno představit si jinak úplnou nepravost, jež opije vztekem všechny mocnosti Nebes na konci koncův...

Pokusiti se ukázati panu de M. na oči jeho nebezpečí... toť, paní, celé poslání, jež nabízím tomu, kdo si je na sebe vezme. Nic více. Bůh a svědomí tohoto umírajícího učinily by ostatní, jest-li něco ostatního — což jest ukrutně nejisto u katolíka ze školy P. Picarda a P. Baillyho.

Nikomu nezávidíte! *Nezdvořilé povídky* nemají „klíče“. Některé sice jsou vypravování věrná, ale neměl jsem na mysli žádné proslulé osobnosti. Skoro vždy jde o drobné buržoy, z nichž jsem udělal, co jsem chtěl. Ale vesměs chci říci pravdu své době způsobem více méně zahaleným. Nejedna z těchto allegorií, třebaš *Vše, co budeš chtít* nebo *Konec dona Juana*, vztahuje se na hnusnou historii našich mravův, a jiné, *Cícha peněz*, *Nejsme dokonali* atd. jsou karikaturálním zkrácením naší intelektuální historie. Pověděl jsem, co jsem mohl, v *Žebráku Nevděčnicku* 16. února 1894.

12. — Četl jsem znova s nadšením život Anny Kateřiny Emmerichovy od P. Schmoegera. Pojat záměr knihy o této visionářce, na níž bych hleděl jako na jednoho z největších mužův století.

17. — Nový list již zmíněného Belgičana. Nabízí mi údivné věnování svazku veršův, jichž neznám aniž si jich žádám poznati: „Voci Misericordiarum Clamanti In Desertis, *Leoni Solitudinum*, Ultionum Dei Verba Rugienti, Per Ingrata Pravi Saeculi Silentia Mirabiliter...“

Odpovídám ihned, bych zastrašil tohoto děsného člověka.

20. — Starý malíř Gérôme, který byl kdysi ke mně dobrotiv, jest obětí, zdá se, nějakého nepřátelského vlivu. Jistý přítel,

přimlouvaje se dnes u něho za mne, byl nevlídně odbyt. Tento malý millionář si nevysvětluje, že si nemohu vydělati chleba. — V tom jistě něco věží, pravil.

Možná, že opravdu by v tom něco vězelo. Což mi neradil roku 85 Pavel Bourget, nedlouho před tím, než jsem začal *Zoufalce*, bych si hledal místo výpravčího? Eunuch dam nečekal dlouho a zvěděl, že jsem vyvolil kancelář nevděčnosti. V té vzdálené době vězelo v tom už něco, ale nikoli v těchto kalhotkách.

21. — Hrozby stávají se strašlivými, že vážně pomýšlíme uprchnouti do Dánska. V tomto nejzazším víme, kde vzít peníze na cestu. V Dánsku bychom dávali hodiny, bychom se užívali.

De Groux přichází k nám návštěvou. Nešťastník jest úplně posedlý tou aférou Dreyfusovou a jako by byl zaslíben smrti.

24. — Jiřímu Rémondovi:

... Předevčírem přišel de Groux a zůstavil nás velmi smutny. Nešťastník jako by byl ode dneška neschopen mysliti na něco jiného než na tu ďábelskou aféru, jež vyvrhuje z rovnováhy tolik lidí. Jest to jakási posedlost, děsný zjev černého hypnotismu...

Strašivo jest pomysli, že moje přátelství k němu jest zrovna tím, co mne odsuzuje, bych byl jeho nejohroženějším žalobcem. Četl jste *Žebráka*. Jest možno, aby byl někdo více VAROVÁN než tento člověk? Po mnoho let s největším, nejtrvalejším úsilím jsem se namáhal obrátiti tuto duši k Bohu. V této chvíli — toť k pláči — dostal se k té pitomosti, jež zahanbuje a děsí, že nazývá Snesení Apoštolské „theorií“ a že už vůbec si nepřeje Církve, poněvadž jsou individua jako Drumont nebo P. Bailly? Abych řekl vše jedním slovem, už vůbec není *se mnou*. — Marně se budete namáhati, pravil jsem mu, na konec budete *proti mně*, toť na-prosto jisto.

Tato bolestná myšlenka vzbuzuje jinou, milý příteli. Tážu se, možno-li, byste vy sám byl se mnou, když jste tolik dal výhost životu božskému. Všimněte si, že i vy jste výjimečně varován, a že *rada*, byste byl se mnou, snad se vám stane přísným *příkázáním*, klausulí života nebo smrti. Stěží víte, kdo jsem, nevíte, co

Bůh míní s námi učiniti, a jste neskonale dalek toho, byste před-
vidal, co se co nevidět stane.

Bylo by třeba, abyste byl připraven, opravdu připraven, ne-
boť váš osud vám nebude dán na vybranou, a Požadavek Abso-
lutna vskočí na vás jako tygr. Vzpomeňte si na toto slovo, milý
jítí, a vězte, že jsem to solva *jd*, který k vám mluví v tuto chvíli...

*

*

*

Zde jest můj denník tři měsíce přerušen, a zjišťuji to s nej-
silnějším uspokojením. *Žebrák nevďěčník* a valná část mých
ostatních knih dosti ukazují, že moje kostra nesestárila na ložích
z růží. Možná, že se dokonce nalezne, že jest nesnadno jítí dále
v tomto zálivu bídy a děsu, který mi připomíná ten strašlivý ob-
vod mořský kolem jižní točny, tak tragicky nazývaný výzkumci
„Erebus et Terror“. Přece však tři měsíce, o nichž jsem se právě
zmlnil, jsou tratí mého života, na kterou se neodvažují příliš
ohlížeti.

Když jsme se rozhodli prchnouti do Dánska, zabalili a vy-
pravili svůj nábytek, byli jsme nuceni, bídní a potíče se úzkostí,
žítí přes dva měsíce ve světnici hostince z vůle jistého taškáře,
který mne oloupil o vzácné peníze, shromážděné na tuto cestu.
Moje pitomost, přiznávám se, přesahovala meze, ale posadil si
mne tak dobře na vějičku ten padouch! Posléze 6. ledna, na
slavnost Zjevení Páně, když jsem si s nesnáze získal nové
pomoci, bylo lze odejeti. Měl jsem jistou možnost pomstíti se
na krutém neřádu, tak platně vyvoleném démonu proti mně. Když
jsem měl důkaz úžasného sviňstva jistého individua, jež mne vy-
volilo, mne, proslulého žebráka, mezi všemi lidmi, by mne olou-
pilo, bylo by mi bývalo ještě možno, až z Dánska, zasáhnouti
je velmi krutě. Vzdal jsem se toho, pozoruje, že jsem ve vyhnan-

ství, opuštěn, oloupen, v nebezpečí každého dne, obklopen hukotem zoufalství, a že sám neobyčejně potřebuji milosrdenství...

„Když ruka otcova chce potrestati dlítě, praví svatá Gertruda, oznamujíc jistý výrok Boží, pruty se nemohou tomu vzepřít. Proto bych si přál, aby moji vyvolení nikdy nepřičítali svých utrpení lidem, jichž užijí na jejich očištění, by však raději obrátili zraky na moji otcovskou lásku, která by nedopustila, aby se k nim přiblížil sebe menší větříček, kdybych neměl na zřeteli jejich věčné spásy, kterou jim dám odměnou; a takto byli by útrpni k těm osobám, jež se poskvřňují, očišťujíce jiné.“

Desetinedělní pobyt v tomto neblahém hostinci v ulici orleanské, kde se nám všecko zdálo zatraceno, jest pro mne hroznou vzpomínkou, provázenou, i po pěti letech, tak bolestným škubáním srdce, že bych si přál, abych si mohl úplně z paměti vyhladiti jeho představy, nebýti jednoho bodu, jednoho jediného bodu líbezného... Ach, jak byl dobrotiv Bůh ke svým chudým toho dne!

Bylo to 13. listopadu. Právě nám zmizely poslední centimy, zítra budeme možná vyhozeni na ulici; náš nábytek i s mou knihovnou a mými papíry pluly po Severním moři.

Naše Magdalenka, úchvatné dvacetiměsíční děvčátko, leze po matčině lůžku, volajíc Ježíše, jako by volala bratříčka. Čistá něha tohoto hnutí byla nevyličitelná. Vždycky si budu vzpomínati na ty veliké, modré, jasné oči, v nichž se zobrazovala velebná Podoba, upřené na jistý bod té hanebné světnice s nábytkem, která až dosud bývala příbytkem samým rouháním a prostopášnostem. Ano i po smrti, zvláště po smrti budu slyšeti to jméno Spasitelovo, pronášené těmi ústy bez hříchu, těmi ústy nevinnosti a chvalozpěvu. Rozmilé dítko se vleklo po kolenou,

taženo Viděním a obracejíc se několikrát, jako bychom byli bývali slepé saně, zkrocené jl, které by bývaly potřebovaly, aby je cvičil, aby je učil *viděti* Boha, aby je vzdělával v latině Neviditelná! A tato zázračná věc trvala dlouho, potom se nám zdálo, že všechny hvězdy zapadaly.

Tehdy jsme pochopili, že Spasitel, který si přál tohoto svědectví, byl neskonale dalek toho, by pohledával našich duší, že naléhal toliko, bychom mu jich chvilenu propůjčili na vykonání čehosi, co „chybělo jeho Umučení“. Toto cosi, jež on jediný jest schopen věděti, až po dovršení věkův, bylo opravdu za nedlouho vykonáno v nesmírné vzdálenosti od oltářův Ježíše Krista dvěma jednotkami Obcování Svatých.

SEDMNÁCT MĚSÍCŮ V DÁNSKU

1899

LEDEN

6. — Odjezd. V poslední chvíli stisknuto v mém náručí patero přátel [z nichž jediný mi zůstal věren. Tři učinili, seč byli, aby nás zabili, a čtvrtý, jistý malíř, který mne opustil s nejhanebnější prostosrdečností, přiznává se, že moje přátelství se mu zdá více kompromitujícím než prospěšným. Jest to můj odpřisáhlý kalvinista z 18. prosince 1897.].

Vlečeme se po Francii, Belgii, Německu.

7. — Čtyřiašedesátihodinový odpočinek v Hamburku. Pán *Skandinávského hotelu*, zloděj vyučený v Paříži, na místech, kde se lidé baví, obírá nás o dobrou třetinu našich posledních peněz. Doporučuju tento dům cestujícím náchylným k mrtvici.

8. — Přejeli jsme Holštýn a Šlesvik. Posléze Dánsko. Úleva, že už nevidíme špičatých přilbic. Hloupé zněznění, když se objeví první zřizenci dánští, jako bych se shledával s nejdražšími přátely. Ach, bylo mi brzy poznati to přátelství, tu *pohostinnost* Dánův.

9. — Ubytujeme se zatím v proslulé vesnici Askově, krbu to žvástání grundtvigiánského a *frigidariu* duší. Naskytne se mi ještě mluvit o této štěničí škvíře. Již tohoto prvního dne děsná procházka blátem a sněhem dala mi předtuchu toho, co mi za nedlouho bude trpět. Nedovedu si představit opuštěnosti srdce, jež by sklíčoala více než melancholie protestantské krajiny v měsíci lednu.

11. — Cesta do Koldingu, sousedního malého města, kde budeme žít, jak budeme moci. Jest tam malounký katolický kostelík, příliš rozsáhlý pro farniky. Pohnutí, když vidíme skrovné tříkrálové jesličky s mágy a německými velbloudy, kteří na nás čekali. Tak jsme se vzdálili od Francie, že jedině zde, na těchto několika čtverečních metrech, na tomto katolickém ostrůvku, ztraceném v ledovcích Lutherových, bude možno Bohu s námi mluvit a nám bude možno mluvit k Bohu.

Návštěva u faráře. Jest to rýnský Prušák, velmi na to hrdý, a hlava nejpřesnějšího církevního telete, jakou jsem kdy spatřil. Bude třeba, abych si zvykl na toto i na mnoho jiných věcí.

12. — Najat byt se zahradou na břehu řeky z modlicích knížek. Ozdoba jeho se mi dosti líbí. Vzhled tohoto starého jutského města v mnohém působí dojmem zpátečního proudu k dobám minulým. Ale jest tam příliš Jutlandcův, zvláště příliš domácích pánův. Jak bylo možno tušiti, že na takovou vzdálenost od Montrouge naleznu tatáž smradlavá hovada? Jak bylo možno tušiti zvláště tu vražednou výši činže v tak vzdálené boreální díře? Můj domácí jest zednickým mistrem, *murmestrem*, jakýmsi podnikatelem, jenž staví domy za babku, by do nich cpal své spoluobčany a nahrabával tak dvacet procent jako v městském obvodu pařížském. Tento zločinec tráví život usmíváním, jen a jen proto, by ukazoval tlamu chlapíka, jak si myslí, jež se mi jeví krokodýlí.

Bůh předurčuje zubům koziček stonky trávy,
Moje nárazům větru, hradební bašty koulím,
Paprskům slunce hrdé Pantheony
Vaše líce štědrým políčkům.

15. — Hrozný smutek a nuda — již! Pocit ošklivosti k tomuto protestantskému světu, v němž mi bude žít. A jestli člověk, na kterého chci ještě spoléhat, nás oklamal, jsme-li bez

výživu, co si počítí? Mrazí mne a jímá strach. Lutheránská neděle na venkově, beze Mše a bez modlitby, *bez jakéhokoliv úkonu náboženského*.

21. — Vztekklé mlčení všech mých přátel.

24. — Na moji žádost kdosi mi předplatil dárkem *Auroru*. Pro aféru Dreyfusovu, jež žene do varu všechna bahna, zdálo se mi prospěšno čísti každého rána nejnečistší noviny pařížské.

27. — Jistému příteli :

... Tolik jsme na vás spoléhali !

Vy jste tedy nečetli mých posledních listův? Nepochopil jste nesmírného, pekelného nebezpečí, kterému jsme nyní vydáni? Necítíte, že mlčení nebo nečinnost všech těch, kteří by byli povinni mi psáti nebo jednati pro mne, jest s to, by památky duši, zvrátily všechny schopnosti? Řekněte si jenom, že naše nebezpečí jest hrozné, že roste každým dnem a že nemůžeme dostati žádného světla, žádného výkladu, žádné naděje, ať od kohokoliv, ať jakkoliv o to prosím a ať kteréhokoliv přítele o to prosím...

Jedna věc vám vysvětlí hrozné napětí našeho stavu. Našeho nábytku v tísni delší než dvouměsíční není možno vyprostiti. Jenom na to by bylo třeba přes 600 frankův.

Nuže všechny naše papíry nebo vzácné knihy, všechny moje rukopisy, všechny nenáhradné památky mého života literárního nebo citového jsou v tomto nábytku, s kterým jsem se doufal shledati ve čtrnácti dnech...

29. — Než se zařídíme v Koldingu, což nemožno bez našeho nábytku, dlužno přes hodinu drahou, bychom byli na Mši. A jaká bída! Žádných zpěvův latinských. Nic než písně v řeči dánské. Zapomínáme, že jsme v katolickém kostele, a tíseň duše jest děsná.

30. — Mladá dánská chůva, jež se loni u nás odpřisáhla, nás opouští. Provázím ji smutně na nádraží. Tento odchod, který se podobá začátku pohromy, mne drásá, a vracím se všecek v slzách.

ÚNOR

2. — Jistému mladému Jesuitovi:

Milý Pavle. Právě čtu se vši pozorností, jaké jest schopen člověk vydaný na mučení, čtyři strany, na kterých mi mluvíte skoro jen a jen o sobě. Nikterak mne nejímá hořkost a mohu i dnes vám odpověděti bez hořkosti.

Učinil jste prostě jako tolik jiných. Poněvadž jste našel svou cestu, došel již od věku dvaceti let „štěstí a klidu“, o nichž mi mluvíte, bylo přirozeno, že jste zapomněl na nástroj, ostatně bídný a bolestný, kterého užil Bůh, by vás k Sobě přitáhl. Posvěť se Jméno Jeho. Vše, co se děje, jest dokonale úctyhodno. Máte-li si vyčítati nějakou nespravedlnost vůči nám, jiný Soudce než já vám to zcela jistě řekne o něco později.

Jste dnes všemi způsoby tak daleko ode mne, milé dítě, že moje překrutá historie by vás nemohla valně zajímati. Bylo by asi málo na prospěch vašemu duchovnímu postupu věděti třeba, že jsem zůstavil kusy svého rozervaného srdce na různých hřbitovech, a že hrozná Ruka se nemilosrdně přitížila nad ubohým člověkem, který vás nesl ve svém náručí.

Moje nynější postavení si už déle nezasluhuje, by zaujalo vaši duši. Přišel jsem sem do lutheránského světa, povzbuzen několika odpisáhnutími, jež se zlíbilo Našemu Pánu způsobiti zřejmě skrze mne. Nuže, hle, již na začátku jsem zadržen a vězím v jakési poušti se svou ženou a dvěma děvčátky, bez jakékoliv pomoci, v nebezpečí všech neštěstí. Spasitel Ježíš budiž požehnán ve všech světech a ve všechny věky!

Jako už tolikrát, jsem zklamán lidmi, a jak ohyzdně! *Magnificat!* Prožil jsem příliš mnoho let svého života, spoléhaje na lidi, kteří mi slibovali hory doly, a nedostali nikdy ničemu, víte to, Pavle. Jest velmi dobře, by ti, kteří patří na lidi a nikoliv na Boha, byli přísně trestáni.

4. — List naší obrácené chůvy, posílající summu poskytnutou nám kodaňskou zastavárnou, neboť až tam jsme se dostali koncem tří neděl. Nuže v psaní této dívky jest jenom zastavní list bez peněz, kterých do něho zapomněla vložit, nebo

které nějaký poštovní úředník ukradl, což prý se někdy stává. Tehdy bylo by se třeba diviti vzteklosti našeho zlého osudu. Peníze přicházejí za několik hodin. Nevalná částka, jež nám nevrátí našeho nábytku.

Návštěva u jistého starého farisea, kdysi pastora, jemuž prohlašuji dosti hloupoučku, že pro mne není nic mimo Poslušnost a Autoritu — slova, jež neznamenaají naprosto *nic* ve světě protestantském.

5. — Cesta na Mši, a zmeškán vlak nazpět. Veliký smutek, když se ocitám v tomto ponurém městečku, zbaven jakékoliv možnosti, bych si zkrátil chvíli. Než se vrátím do našeho kostela, kde mrzne, jdu si postěžovat na svoji nehodu k faráři Storpovi — jmenuje se Klement Storp — který mne zve na snídání. Namáhavá rozmluva s tímto málo nadaným Němcem, jemuž jsem nucen dokončovati každou větu, a jehož myšlenky se podobají žalostným uváleným kravám, jež jest třeba holi postavití na nohy, chceme-li je dojiti. Mluví se o protestantech, a snadno ho ohromují svou násilností. Ubohý dobrák jest odedávna zvyklý na šetrnosti a na styky. Vypravuje mi o protestantech *napolo* již obrácených, o pastorech, o kterých poznal, že se přidržují několika podstatných pravd a zavrhují ostatek, aniž přestávají býti, jak praví, *in bona fide*. Svoluji k tomu, ale jaká nuzota rozumu! Jaká nezpůsobilost přijímatí myšlenky absolutní! Jaká intelektuální utlačenost takového národa, který mátti a půl století protestantismus. Jedu s venkovany, kteří zpívají hymny, kouflice z dýmky.

6. — Osobnost zmocněná demony, by mne trýznila už asi po tři měsíce, dosud nesnímá masky. Chce, abych v ni měl důvěru, a žádá mne o to telegramem.

8. — Nalezen člověk půjčující mi 600 korun (840 frankův). Až vyplatíme svůj nábytek, nezbude nám valně.

10. — Zařizujeme se v Koldingu, 8, Rendebanen. Tedy zde bude nyní dlužno trpět.

14. — Jako bychom bývali nebyli dosti nešťastní, hrozné nesnáze se švédskou chůvou, kterou nám doporučili, jež jest zároveň blbá a surová, vztyčujíc převznešenou důstojnost ve chvílích utišení. A naše peníze, kterých bez ustání hrozně ubývá!

15. — Popeleční Středa. Vzpomínám si s hořkostí na množství Mši u svatého Petra Montrougského — kdysi. Kdosi mi píše, že můj taškář, ode dneška skoro nesporný, přesnadno by byl zároveň čímsi jako špehounem.

16. — Farář mě žádá o hodiny ve francouzštině.

Jistý neznámý, který mne zasypává chvalami, píše mi, že zvěděv o mé bídě, uložil si prosit pro mne u Péladana! Ano, Josephin Péladan, „syn andělský“, který se před nějakým časem oženil všecek ve zlatě s jistou velmi doporučitelnou osobou. Krok ten samo sebou se nezdařil. Ale jaký neslýchaný nedostatek taktu! Přivést mne do té protivné a groteskní situace, jako bych se býval doprošoval individua tak krutě mnou souzeného! Jaká radost pro tohoto Péladana, domnělého *Sara*, když mu možno říci nebo dokonce napsati, že Leon Bloy, nejmrzčejší z lidí, jak každý ví, když byl na něho po léta bez přestání skal urážky, na konec ho nízce prosil o almužnu. Ach, jak se jeví líbezným a osvěžujícím otevřené nepřátelství proti takovým oddanostem!

Prudký a výhružný, neskonale však marný list mému taškáři. Takovou sběr dlužno jenom zřezati nebo jí ani nevidět.

17. — Další frašky naší švédské chůvy, která nás plní odporem a hrůzou.

List Aleksandru Boutiquovi, skrze něhož jsem poznal svého taškáře. Prosim ho, by působil na toho bzdínu chlapa, možno-li naň působiti.

20. — První hodina faráři. Dávám mu čísti de Maistra a Viktora Huga, provázejí je poznámkami, a nalézám se směšným.

List jistého přítele, jenž mi píše o smrti Felixe Faura, zdechlého tuším předevčírem a jakým špinavým zdechnutím! Můj korrespondent doufá, že jeho nástupce bude předsedati zvláště zahrdlováním. Dejž to Bůh!

22. — Návštěva jistého pana Kanarise Kleina, profesora francouzštiny, který jest zde jmn za velikého muže a který si přeje ode mne několika hodin francouzské literatury, by lépe chápal Coppého. Ačkoliv málo korsárem, říká si příbuzný onoho Canarise z *Orientálních*, jenž „se prohlašoval vzbouřencem“. Jutští jinoši obdivují v něm *Arbitera elegantiarum* svého města. [Viz podobiznu tohoto pitomce na str. 271.* mé *Eksegeze Obecných Rčení*.]

24. — Posléze list od mého taškáře, lživý od začátku až do konce. Tvrdí, že mi psal několikrát a že mi poslal depeši o padesáti slovech! Nemohu si zabrániti, bych neodpověděl:

Váš list mi přichází dnes ráno, rekomandován sice, ale nikoliv *zatížen*.¹ Při tom jsem povinen vám říci, že jest zbytečno psaní rekomandovati. Jenom *neodeslané* listy nedocházejí. Ostatní docházejí vždycky a depeše telegrafické ještě jistěji. Není slýcháno, aby některý telegram nedošel, neboť telegramy jsou na roveň listům rekomandovaným, za něž pošta jest odpovědna a jež dlužno vrátiti odesílateli, když nelze naléztí příjemce. Vy však jste měl moji zevrubnou adresu, a mně už jest přes dvaapadesát let. Jsem příliš star, bych polkl jistá prášení.

* Českého vydání str. 464.

¹ Franc. *lettre chargée* znamená tolik, co *lettre recommandée*, ale též psaní peněžní.

Nic vám nebylo snazšího než udržeti si moje přátelství, i když byste mne šálil. Byl byste potřeboval jenom mi psáti, jenom odpovídati na moje listy. Raději jste mne rozjítlil svým mlčením, hnal jste mne v zoufalství, ani minuty se nepozastavuje nad hrozným postavením, v pravdě smrtelným nebezpečím, do kterého nás vrhala vaše zrada. Dnes jsem se stal neusmířitelným, a brzo se toho dovíte. Zaručujete se mi dokázati, že nejste ani pokrytec ani zločinec, ale naopak „muž hodný toho, by byl mým přítelem“. Budiž, ale dlužno to vskutku *dokázati*, jest to naprosto nezbytno, neboť všechna důvěra se poradila s vaňkem.

Pravíte mi, že prodáte vše, co máte v domě, když jste mi řekl padesátkrát, že vše bylo vydrancováno. Za jakého pitomce mne to považujete?

Žádáte mne o osm dní. To se mi hodí: tento odklad poskytne času, by přišly jisté dokumenty na doplněnou, kterých mi jest potřeba, abych se do vás dal. Neboť, ošálil-li jste mne, záleží mi na tom, bych se vás nechybil, a chci vás rozpárati jednou ranou. Co jste činil, jest příliš hanebno. *Olupovati ztroskotance!* Moje poslední psaní bylo, tuším, dostatečně zřejmé . . . Ach, když jste mne obíral, nepočínal jste si příliš panský, bral jste všechno až k minci 40tisouové, houby si děláje z toho, že vydáváte nedostatku dvě malé dítky. Ovšem hodlal jste mi sehnati značnou summu, zahrnouti mne o něco později nadbytkem, a já v očekávání těchto štědrostí měl jsem hrozný výlohy v hostinci, jež mi nikdy nebudou účtovány. Ach, čestné slovo špinavce, jakým jste! A ten kousek s obrácením, byste mne lépe pumpoval! A ty předstírané zpovědi, přijímání! A ta půlnoční mše v malé kapliče! Jaký hnus . . .!

Dnes pohřbívali prvního pastora města. Dav nesmírný, ulice vystlány květinami a okrášleny, kudy se vezla ta mršina. Potkal jsem faráře, *an šel na ten obřad*. Zdá se, že jest toho potřebí na silně podmíněčný zisk některika nových farníkův. Kde jest zděšený odboj prvních křesťanův při pouhém pomyslení na obřady bludařův?

27. — List kohosi neznámého, který se nepodepisuje a dává prostě jakousi adresu poste restante. Tenhle praví, že četl *Žebráka nevďěčného* o že nečetl ode mne než tuto knihu. To mu

postačuje k nabídce, abych mu přepsal svou rukou jednu povídku od Petra Louyse...! Tento list, poslaný na Montrouge, jest provázen třísouovou známkou. Odpověď:

Pane nebo paní, nebydlím už na Grand Montrouge od posledních dnův říjnových a jsem nyní bytem v Koldingu v Dánsku, kam jsem se utekl se svými z důvodův, jež zná Bůh. Zde budeme asi žít, dávajíce hodiny. Není to veselé, ale jest to lepší než pekelné soužení, skýtané Francií jedinému z jejích moderních spisovatelův, který se nedal zkurviti.

Zde jest celá odpověď, jakou vám mohu dáti. Jest jisto, že ve svém postavení nemám práva zamítnuti ať jakékoliv pomoci. Ale pravíte mi, že jste četl *Žebráka*. Jak tedy bylo možno, aby vám vstoupilo na mysl, že by muž absolutna, jakým jsem, mohl doopravdy opisovati svou rukou 260 řádek z... P. Loyusell? V této myšlence jest cosi neslýchaného, děsivého, nebezpečného pro můj rozum. Přejete-li si prostě mého písma, nebylo by vám možno nalézt si něco jiného... Co se týče „podmínek“, co bych mohl říci někomu, jenž četl *Žebráka*? Jste-li bohat, máje výjimkou srdce na pravém místě, bylo by záhodno těžiti z této vhodné chvíle nebo z této záminky, byste odčinil poněkud ohavnou nespravedlnost, páchanou na autoru *Chudé ženy*.

BŘEZEN

4.—Katolickému básníku Johannesu Joergensenovi v Kodani:

Pane, strpte, abych vás udědomil o své přítomnosti a o svém usídlení v Dánsku. Jest vám asi známo, že jsem pojal za choť prvorozenou dceru básníka Christiana Molbecha. Bylo tedy zcela prosto, že v hrozném stavu, ve kterém jest dnes Francie, žádal jsem o pohostinství vaši zemi. Nečiním si nadějí, že v ní naleznu radost, jako jí nikde jinde nenaleznu, ba ani pokoj, poněvadž jsem pořád tak chud; ale mám aspoň proč doufat, že mi bude dovoleno, ačkoliv v utrpení, vychovávatí křesťansky — katolicky — svoje dcerušky, což ve Francii bude za chvíli nemožno. Toto dostačič člověku, který již ničeho neočekává od lidí a který myslí zamilovaně na smrt.

Dostal jsem v Paříži r. 1895 — jsa na dně jezera bolesti — váš článek o mně v *Tiltskuerenu* a neodpověděl jsem naň, poněvadž jsem zápasil se smrtí. Ostatně nebýval bych mohl než vám vytýkati vaši nespravedlnost. „Ikke fuldt ortodoks“, pravil jste. Bylo to bez jakékoliv pochyby nejnepřátelštější a nejzlobnější slovo, jaké bylo možno o mně říci ve vaší zemi. Jaká to hrozná věc? Pomyslíl jste, pane, že katolík má zejména povinnost býtí spravedliv a že v lutheránském prostředí, kde jest čten a vážen, spisovatel katolický má tisíckrátě tuto povinnost?...

Nové upomenutí mého taškáše [načisto marné, jak jsem se posléze dověděl].

5. — Neděle zde jest zvláště příšerna. Před večerní pobožností, na níž jsem dnes byl, měl náš farář kázání. Kapitální hloupost tohoto člověka, moulaná v dánské řeči před Velebnou Svátostí, má do sebe, zdá se mi, cosi vražedného.

6. — Charakteristické rysy protestantův, ať si přísluší kterékoliv sektě. Nenávist k pokání, láska ke všemu, co jest snadné, obludná lhostejnost ke všemu, co jest krásné. „Kouřiti svou dýmku před Tváří Boží!“ pravil mi jistý grundtvigiánský profesor. Jejich tolerance, ostatně zdánlivá, jest jenom neslýchaným nedostatkem Absolutna, ďábelským opovržením k Podstatě.

Demanovi:

Můj milý vydavateli, dostal jste list, který jsem vám psal z Paříže asi prvního ledna? Ten list byl důležitý, alespoň v tom smyslu, že vám oznamoval moje rozhodnutí opustiti Francii, kde jsem neviděl valně možnosti býtí živu, a utéci se do Dánska, kde jsem doufal, že mi bude možno žítí se svou rodinou. Až dosud tato myšlenka, již jsem obětoval všecko, všecko vyčerpal, zdá se, že byla z nejzáhubnějších. Budiž. Jest mi na štěstí dvaapadesát let, a dle obyčejného běhu věcí lze se domnívati, když už mám zdraví poněkud podvráceno, že žádoucí hodina mého propuštění se blíží. Zatím jsem myslel, že snad jest užitečno nenechatí vás, byste neznal mé adressy.

8. — Předobrá odpověď Joergensenova, vysvětlujícího mi to „zdání“, jež mu vytýkám. Článek, v němž to píše, jest z r. 95, a v té době nebyl ještě katolíkem. Mám tedy přítele v Dánsku, hned v sousedství, na padesátku mil.

Druhá hodina Kanarisu Kleinovi. Přesvědčuji ho, že jest nejlépe zvyknouti si nejdříve na moji literaturu, by ho potom žádná jiná prósa francouzská nemohla přivést v podiv.

[Zde prosím, by mi bylo dovoleno vsouti studii uveřejněnou v *Mercure de France* v červnu 1901, rok po blaženém exodu, který mne vytrhl ze spárův Lutherových. Práce to svědomitá a dokumentovaná, jež mne ušetří mnoha vysvětlování pozdějších.]

JOHANNES JOERGENSEN A KATOLICKÝ RUCH V DÁNSKU

Mogens Ballin-ovi.

Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

Initium sancti Evangelii secundum Joannem.

Jest-li co zřejmého Francouzu bydlivšímu v Dánsku, tož naprostá nemožnost překonat ducha a prostřednost duše světa skandinávského. Latinský katolík nedostane se až tam, by pochopil ty nevyhovitelné protestanty, jichž žádné světlo nebylo navštívilo po patnáct pokolení od času, kdy jich předkové pozdvihli se pro odpadlictví na zavolání mnicha vášní vzplanulého.

U těchto bytostí zeslabení rozumu jest zdrcujícím zázrakem. Co se týká jejich nevědomosti, ta převyšuje vše, co si možno pomyslit. Došli tak daleko, že nemohou ulfoiti ni jediné všeobecné ideje a že žijí jen a jen z malé zásoby obecných rčení z doby kamenné, jež zůstávají dědictvím svým maličkým jako novinky.

V Dánsku, neříkaje ničeho o ostatním bzučení lutheránském, Bůh je od nepaměti vypuzen tím, co se zvyklo jmenovati *vědou*,

— od staletého zrušení smyslu slov, — kterážto věda není než úsilovnou výchovou, na to asi vypočtenou, by natvořila hlupců.

Úžasní blbci v tomto království jsou velmi obdivované výplodky nejzuvětššího vzdělávání. Není skoro příkladu Dána, schopného přivlastnit si nějakou metafysickou substanci, a zapomenutí hlubokých zákonů jest nevyjádřitelné. V umění pak jsou u Rafaela a Thorvaldsena. Jest nesnadno říci, čemu by se podobali jejich velicí lidé v prostředí opravdu intelektuálním.

Viděl jsem jistého profesora Moltesena, světlo strany Grundt-vigiánské, jenž mne častoval jako myšlenkovým úsilím otfepaninami již vrhnutými za časů Lutherových a jež i prasata Pomořanská přestala znovu polykat.

Pyšná nevědomost a vrcholící pitomost těchto heretiků zdají se nevyzpytatelná a docela bez léků. Nebylo by k tomu dosti božské všemohoucnosti v čas války, by pokofila tak hovadskou pýchu. „Těšiti se a užívatí před tvář Páně!“ říkájí, chtějíce označiti své opovrzení pro všechny nepohodlné a obtížné výkony Křesťanství. K tomu, by se stali povolnějšími a ohebnějšími, neviděl bych nic než pořádné kázání citelné tělesně a představují si, že lutherán nejtrvaleji ohrožený, nepravím rozněm, ale jenom trochu vážným apoštolským výpraskem, čile by se vyšpihal na strom stotetí a rychle by se objevil zase *Římským*.

Ráno chvíli před osmou hodinou nesmírný výšlap veškerého lidu ubírajícího se do škol, chlapečci i děvčátka, muži i ženy, všichni obtěžkáni knihami, pouzdry a bloky, jedni aby se učili, druzí aby vyučovali, všichni, by se uváděli ve styk se smrtí. To připomíná bičovaný dav ubohých havířů, spěchajících každého jitra k černým propastem v hodinu, kdy vychází zářivě planoucí obraz Našeho Pána Ježíše Krista.

Neboť takový jest život dánský. Jde se „z dělohy ku hrobu“, jediné by se dávaly úkoly nebo aby se přijímaly, ač-li nenáležíte nejnižší třídě dělnické. A celá existence těchto lutheránských strážidel, odsouzených k jakési vědě společné šachty, tráví se v pochmurné, zasmušilé škole, kde zcípají na konec v temnotách, aniž mohou co vymysleti nebo pochopiti, ať to z čehokoliv.

Hlupáčci Francouzští, snad i Alžírští, Končinčinští nebo Madagaskarští, neopomenou mi namítnouti Ibsena, Björnsona nebo Strindberga. Bačkorářství — ostatně velmi ctihodné, poněvadž jest latinské — chtělo tomu, by dav výtečných výrostků, neobratně vykleštěných Zolou a kteří mohou každým okamžením vypustiti

své duše, domníval se, že najde život tam, kde možno slyšet nejvíce hulákání, a by se vypravil zástup ten pro tyto nesnesitelné slabochy, tím větší, není-liž pravda, že mluvili neznámým jazykem, navždy neznámým a nepřeložitelným.

Ale jsme to v jakési době hladu, když tak řečená francouzská omladina chodí se dožebravat své potrawy k takovým chudákům!

Pozorujte, že jmenuji nejdůležitější, ty, o nichž se mnoho mluvilo. Člověka jímá úžas, jenž může přestoupiti trochu i obyčejné hranice zděšení, když si řeknete, že i v Paříži se mohli domýšleti skvostův v nejobyčejnější literatuře, jež se nejvíce pitvoří a jež jest nejneomotorněji servilní, jak jen bylo možno spatřiti ve století Leopolda II.

Nemluví o papírovém a otřepaném atheismu a hudařské, jarmareční bezbožnosti, k níž se tam bez únavy hlásí, co říká třebas o nízkém romantismu, *občerstveném* Ibsenem, a o jeho „v kráse umíratí“, čímž vůbec vlhkého potu žen se dosahuje? Co říká o cum-plošském hovadství Björsonově nebo o licoměrné, zapletené a provazovitě kroucené pomatenosti poslední knihy Strindbergovy?¹

Bude to bizarní hanba v několika letech, že se patřilo s takovou zbožností na tyto poškrabky prostředního umění, na něž přestala Francie býti pyšna asi od padesáti pěti let, ale jež stačí jakž takž na oslňující oslepení Skandinavců.

II

R. 1898 vyšel v knihkupectví Perrinově překlad *Livsloegn og Livssandhed*, — přibližně *Nicota a Život*, — dílko Johannes-a Jörgensena, jehož si, myslím, málokdo povšíml. Bylo to ostatně jedno z nejmenších děl tohoto básníka, a nevím, co asi určilo tuto volbu překladatelovu. Nicméně tento sešitek zasluhoval, by se o něm mluvilo, tak jest příjemně sladký a pronikavý. Toť vír sladké lahody s mohutným proudem melancholie, směrem opačným se valícím.

Vzpomínáš si na jednoho z nás, jemuž bylo odejiti pod prudkými nárazy podzímního větru do bláta, podél pustých cest? . . . Marně se vzpíral: Nesmírná zoufalá beznadějnost zmocnila se jeho bytosti, zatím co jakýsi hlas volal v něm: „Ach, což nemám Jerusáléma, kamž bych se odebral bosýma nohama, ztracen v zástupu zbožných poutníků, bych

¹ Mluví, ať se mi dobře rozumí, o kolosu *Inferno*, v překladu vydaném *Mercurem* r. 1896. Od té doby nevím. Život jest krátký.

tam obmyl špínu své duše a započal život, — ten svatý Život, jež jsme tolik zneuctili a zhanobili, že na odpykání svých chyb bude nám plakat tisíc let ve Věčném Lůně Boha! . . .

Ach, ano, *svatý Život, věčné Láno Boha*, v tom ta překážka! Spisovatel prohlašuje, že hladoví po Bohu. Všechno jest řečeno. Viděli jsme ho dosti, slyšeli ho dosti, kterak ho potlačují, dusí, rdousí, by zmizel se svým přítelem Bloy, na jehož potupě a zhanobení jest od té doby docela hoden bráti podíl!

Jørgensen jest předurčenec bez obuvi, jenž putuje bolestně mezi lidskými střepinami ve směru propastných jeskyň Ráje. A jakou měrou to nese ve své tváři! Rodem ze slovanské osady, založené v jakémsi koutě Fínska, jeví až do krajních výstředností typ oněch jedlíků svící, příslých z plání tatarských, kteří si předsevzali v XIII. století spolykatí všechna světla Západu.

Jistý hloupý kněz, pruský missionář v Dánsku, mluvil mi o neobyčejné ošklivosti Jørgensenově. Neviděv ho ještě, mohl jsem věřit, že tato ohyzdnost děsí koně v ulicích Kodaňských a působí neblahé strkanice, kdykoliv vyjde z domu ten slavný katolík.

Já shledal jsem zprvu Tatara-Mongola již vyličeného, potom neobyčejná sladká mírnost tohoto trpělivého obličejce přetvořila ho mým očím a domníval jsem se, že stojím před tichým byzantským obrazem oněch krásných dob, kdy podobizny Konstantina a Justiniána, spatřované na vrchu Města s deseti tisíci zlatými relikviáři, přiměly naposledy k couvnutí valbu světa (již, již se třít). Ano, opravdu, zdálo se mi, že tato tvář hranolátá, kajičná a rozjímavá náleží některé z těch mosaik vykopaných, kde triumf Kosmů, Demetriů, Theodorů nebo Megalomartyrů jest představen pro věky kostkami z barevného mramoru s nepomíjejícím půvabem a trvalou lepotou!

Johannes Jørgensen počil mne převelice, navštívil mne v Koldingu, malém to jutském městě, kde jsem trpěl přede dvěma lety nejbizarnějším vyhnanstvím. Takových hodin nesnadno zapomenouti.

Tof jedním z objevů moderní vědy, že geniální lidé bývají dosti často zbaveni intelligence. Tento jest intelligentní vznešeně, hluboce, a měl jsem podivuhodnou radost cítit, že opravdu existují pro takového člověka. Ale jaký osud a nakolik se mi zdál můj osud méně nesnesitelným.

Tento veliký katolický spisovatel, *samojedný* v širém světě skandinávském, zápasí s třemi nesmířitelnými nepřátely: prote-

stanty, atheisty a brzy . . . s katolíky. Jest pravda, že dvě první skupiny tolik se směšují!

U nás ve Francii Spisovatel Boží, jest-li jaký, nemůže býti obecně nenáviděn. Mluví přese vše k národu, jenž jest ztřeštěně zamilován do svých darův a svých příslibů, zblázněný svou uhaslou starou slávou, svou láskou ztracenou, zkaženou, pošpíněnou, a jenž proléval patnáct století svou nejšarlahovější krev pro Ježíše Krista. Francie marně jest v nynější době odpadlicí, modloslužebnicí, prostitutkou pitomcům, kteří se podobají demonům; bývá vždycky pohotově, by vyrazila nesmírný křik zoufalství a padla jako mrtvá strachem, strhlo-li by se trochu hluku v její předsíni a zdálo-li by se jí, že zřít vstupovati trpělivého Ženicha s probodenýma rukama a nohama. Ať už jest jakákoliv, zřejmé proklínání a ošklivost, jimiž ho dají soudobé panchartství, řečený Spisovatel jest přece jist, že potká v nepatrné hloubce tu a tam jakési zachvění a oťesení, ať už jest to v travičích dítek, . . . neb i mezi katolíky.

Svobodní zednáři, protestanti, židé, katolíci mohli sebe více pohřbíti Katolicismus — a pod jakými výmětky! — ale nemohli ho zcela zabít. Nezničitelná velikodušnost a šlechtnost francouzská tomu nedovoluje. „Bůh má potřebí Francie“, řekl de Maistre, jenž nebyl Francouzem. Bude nutně třeba ve tmách a prachu dvacátého století, by byl aspoň jediný národ, jenž uchová v několika svých rozumných jednotkách to, co Evropa celá, zdá se, že ztratila: živoucí potřebu Světa a Krásy.

V Dánsku nic podobného. Tam nepotřebují ničeho, poněvadž tam vládne smrt, a pátrejte si na deset tisíc stop, jiného se vám neukáže — leda zázrakem — než hniloba. Není asi země na světě, kde by rozvoj do krajnosti a tak řečený vědecký toho, co chtějí nazývati svobodným badáním, byl úplněji zahubil smysl náboženský. A proto jaké to postavení podivuhodného spisovatele, jako jest Jørgensen, když jest nucen bez oddechu znovu a znovu začínati tradicionelní apologetiky, bez naděje na útěchu, že nalezne nějaké srdce rozechvělé!

Právě tak lze mluviti onomu hnusnému lidu v „kostele bez oltáře i bez svatostánku“, popisovaném Annou Kateřinou Emerichovou v jednom z jejích nejpodivuhodnějších vidění: „Všichni vytahovali ze svého lůna rozličné modly, postavili si je před sebe a klaněli se jim. Bylo to, jako by každý vyvrhl ven svou vnitřní

myšlenku, vášeň, která ho zapalovala, ve způsobě černého mraku, jenž bral na se ihned určitou podobu."

Jedinými opravdovými nepřátely katolického spisovatele ve Francii jsou katolíci. Tam každý bez výjimky. Pohoršuje každého. Nuže, běda tomu, kdo pohoršuje národy, kteří upadli do dětských plének a kteří se domnívají, že věří v Boha. *Exedit ei ut suspensatur* . . . Ticho, slečny Bienfilátrovy, není dovoleno užívatí svatého Textu ironicky.

III

Jedno z posledních děl Jørgensenových, *Naše Paní Dánská, Vor Frue af Danmark*, není tím, co možno nazývatí autobiografií, ale vypravuje přece jeho vývoj způsobem dosti přesným. Byl protestantským vepřem, člověkem bez Boha, bylo třeba státí se katolickým křesťanem, a to nebylo snadno.

Jørgensen přislušel kruhu dánských studujících, v hnílobu přivedených Jiřím Brandesem, jedním z nejškodlivějších židáků, jež jsme kdy spatřili. Dánsko předem a arci též Švédsko i Norsko, dluhují mu aspoň za jedno pokolení mrch. Nad tímto náčelníkem školy, — prostým přihlouplým to kritikem, jenž se nemohl doporučiti žádným osobním dílem, — panovala taková fixní idea: stotožniti ateismus s noblesou duše a přivlastniti systematicky křesťanství všemchnu nízkost, veškeru ošklivost, všechen neřád a hanebností. Nic jiného.

Tato nauka, svěhlavě zas a zas spravovaná asi po dva věky, všemi filosofickými prťáky sestárlého světa, jmenuje se *Brandesianismem*. Každý snadno si jej osvojí, jen ruku natáhnout a největší beznohý mrzák intelektuální může se tam bez úsilí vydrápatí.

A také jaký triumf v tom městském obvodu Paříže, slovoucím Kodaň! Mladí Dáni, jimž se valí trochu krve do hlavy z entusiasmu, označili, tak se mi řeklo, tohoto oslňujícího blbce jménem *Lucifera*. Zřejmo, že taková drůbež nemohla na dlouho udržeti bytosti tak vynikající jako Jørgensen. Ale kam jíti?

Neznalost katolicismu u lutheránů skandinávských jest jakýmsi zázrakem. Jest v jednom směru taková, že jest vám nemožno něco přesně vysloviti, byste se nejevili fraškáři od hospodského stolu. Jejich nejučenější professoři jsou přesvědčeni, že římská církev zavrhuje do stínu zatracenců ty, kdož se neklaní dřevu a kamení.

Ale zvláště indifference, lhostejnost neobyčejná, vzácného druhu a pěstovaná s největší láskou. V hlubinách své duše každý

Dán jest jist, že samojediné Dánsko nevyhnutelně existuje a že to, co není Dánskem, mohlo by velmi dobře neexistovati. Překročil-li se přes hranice této pramaloučké Číny, nenajdou se než Barbaři, nižší lidské plemeno. Jděte a řekněte těm ubohým lidem, že pupek země by mohl býti jinde než v Baltu! . . .

Na vyvážení školy se stravou, Brandesem slavně zavedenou, trojí protestantismus se vydržuje: Stará církev, vnitřní Missie a Grundtvigianismus.

Číslo první zahrnuje všechny úředníky, všechny oficiální pacholky luteránské zbožnosti v Dánsku, jímž jest ministr vnitra neomylným papežem. Mají biskupy jako v Anglii. Proč pak by poslušnost apoštolská, tolik požadovaná anglickými heretiky, neměla býti u protestantů všech území? Jidáš Iskariotský, ačkoliv odsouzen tak, jak jen možno nejvíce, nepřestal býti apoštolem. Potřebuje i on nástupců. Když se dotýkáte toho těla, kusy vám zůstávají v rukou. Samo sebou se rozumí, že na tuto bránu nesměl zaklepatí tvrdý a neposlušný stoupenec říšové nauky.

Číslo druhé a třetí předstírají rády jistou hrdou nezávislost. Missie tak řečená *vnitřní* jakožto zvláštnost nabízí peklo oběma rukama; Grundtvigiáni nabízejí ráj, ať se dělá neb dělalo cokoliv. Toť jejich jediný stanovitelný rozdíl. Všechno ostatní zdá se býti totožno. Dělati, co se líbí, a věřiti, co se chce. Toť sám podklad protestantismu.

Přece však Grundtvigiáni, tak nazývaní dle dávivého básníka nanejvýš doporučeného, vyznačují se nad to vychloubavostí, ohyzdnou a pedantskou až hrůza. Nemožno učiniti si o tom po-
nětí, když jsme neviděli proslulé vsi Askova v Jutlandě, kde sekta má své hlavní sídlo. Ah! toho žvanivého způsobu vyjadřování, oh, těch hub a toalet ctnosti!

Posléze ti i oni konferencují a zpívají nesnesitelné duchovní písně od rána do večera. Ani u nich není místa pro umělce.

Herman Ronge, hrdina ve *Vor Frue af Danmark*, dověděl se od jakéhos proslulého profesora z Kodaně, že myšlení nemůže se obejít bez záhad, ale obejde se velmi dobře bez jejich rozřešení. Ba jedná se o to, nikdy jich nerozřešiti, by se *nezatarasil obzor*. Hlupství vypůjčené u Renana, nejhloupějšího člověka právě pohřbeného století. Duševní stav, vyplývající z těchto teorií, stával se mu nesnesitelným. Když začíná pocílovati, že bude třeba užívati jedů, by se stal necitelným, potkává na štěstí Arnošta Hella.

Četl Hella, jak čteme velmi zřídka v životě. Báł se, by neztratil nejmenšího drobkou toho chleba, tolik duší drahocenného. Držel knihu na svých kolenou tak, jako lakomec by držel vázu plnou drahých perel, a jeho prsty zamilovaně se laskaly s listy. On *viděl* poprvé, neboť žil až do té doby v tmavé světnici, kde si byl navykl rozeznávat věci jen tápáním.

Stav se posléze katolíkem po obyčejných úzkostech a ústupu, chtěl jím být naprosto. „Jest třeba věřit *tělem*, říkával, poklekati, dělati znamení kříže, bít se v prsa.“ A toho právě nechťejí protestanti, nezastrašitelní vysavači starého, utahaného cecku Lutherova, kteří nazývají tyto úkony pohanstvím a kteří nevidí ničeho než symboly jen a jen duchovní tam, kde jest strašná realita svátostí. Příným důsledkem jest každý s nimi dohnán spokojiti se bledou naukou o nesmrtnosti duše místo plnosti křesťanského dogmatu Těla Vzkříšení.

Člověka obchází mráz při pomyšlení, že takový muž s tak výmínečnými dary spisovatelskými a uměleckými, a s onou potřebou naprosté logiky, jež ho vleče na cesty apoštolské, bude za chvíli nucen mluvit o Bohu takovému světu! Cítí se rázem takovým vyhnanecem ve své vlasti bez modlitby, uprostřed těch bezpočetných žalostných smutných tváří, z nichž vymizelo před čtyřmi stoletími *sursum corda* dítek blahoslavené Církve!

Ó Pane! volá, nedej mi zahynouti jako zruku prachu ve víru zrněk prachových. Vezmi mne do své Ruky, ó Bože můj, a připoj mne jako ubohý kámen někam na opovržené místo ve veliké Kathedrále Života. Nezamítej mne, učiň ze mne jednoho ze svých dělníků. Ukaž mi, čím možno ožít v čase rozkladu a zmatku, jako činili ti mistři a učitelé, kteří v stoletích víry plnili svět krásou. Popřej mi pracovati, jako oni pracovali, nikoli z egoismu ani z marnivosti, ale jediné z potřeby, bych viděl jméno Tvé slaveno na zemi jako na nebi.

Není snad neužitečno poznamenati, že toto jest jen přeubohý překlad.

IV

Ať se dobře porozumí, že jsem si nepředsevzal napsati studii o knihách Jørgensenových. Toť docela nad mé síly. Chtěl jsem jediné a zvláště ukázati ubohého vyššího člověka v nejkrajnější bídě strašně nerovného zápasu s celým světem.

Nevěřím v možné obrácení Dánska, právě jako Švédska a Norvéžska. Již jsem to řekl, že jest mrtvo. Odpad těchto národů byl takový, že jejich návrat ke katolicismu nemohl by býti zázrakem

odlišným od pozemského znovuzjevení se našeho Pána Ježíše Krista.

Tehdy, kdy všichni národové křesťanští planuli hněvem při pouhém jméně Kacířství; kdy sta mučedníků zalévalo svou krví Francii, Německo, Nizozemsko, ba i Anglii, jež byla přece tak podle zbabělá, tak ochotně odpadající na rozkaz svého krále, ano tenkrát *samojedini* Skandinavci nekladli žádného odporu a zapeli v mžiku s hrubými urážkami svou Římskou Mateř, jež je odkojila.

Tato elektrická apostasie celé račy jest zázrakem mrzkosti, půlnoční hanebností, nad níž rozum latinský zmaten se zaráží. Největší Hanba vstoupila sem jako do svého domu, aniž potřebovala zaklepati.

Jak byste chtěli, aby Dábel se nechal vypudit z těchto zachmuřených, smutných zemí, v nichž se uvelebil jak otec uprostřed svých dítek, a by panství tak dlouhé, tak jisté, tak nepopěrné bylo opuštěno tímto logikem? Naopak jest tisíckrát pravdě podobnější, že proslulá dánská přívětivost a mírnost, jež jest nejpovedenějším žvalem, projevila by se proti apoštolům se vzácnou rázností, intenzitou, jejíhož příkladu snad nebylo by možno nalézt ani mezi divokými hovady, puštěnými kdysi s fetězu sodomitským Kalvínem.

Cosí jakoby opovržlivá snášenlivost, udělovaná katolickým missionářům — většinou Němcům — od padesáti let, svědčí o urážlivé výsměšné bezpečnosti, že úspěchy dosažené nezdají se, jako by mohly zítřejšího jitra něčím otřásti a něco rozviklati. Žil jsem přes rok jako ovce v jednom takovém stádě katolickém, jaká rozptýlena jsou po Dánsku, a na mou věru, to bylo přehezské shromáždění. Většinou byli to dělníci a nuzáci třídy nejnižší, přivábení almužnou, a mohl jsem se často domnívati, že jsem mezi výtečnými farníky a farníci u Sainte-Clotilde neb u Saint-Thomas d'Aquin; tolik byli zbaveni víry, smrdíce pýchou, tolik se podobali naší milionářské chátře!

Skandinávská povaha, *reformovaná* velikými Smollvci šestnáctého století, jest podstatně neschopna citové, affektivní zbožnosti, bez níž není katolicismu. Zdá se, že to postačuje missionářům, šťastným a hrdým z platonského přepočítávání svého dobytka, a kteří sami obyčejně jen vlažně žlzněji po mučednictví.

Právě proto veliký katolický spisovatel, jakým jest Johannes Jørgensen, má nezbytně za nepřátely katolíky ještě více než protestanty, a zvláště kněze, spíše nebo později. Až do dneška podávalo se mu neznelibiti se těmto posledně jmenovaným, neboť jeho

přilísná pokora bezpochyby přiměla je k důmněnce, že v něm možno míti pacholka. Ah! až ztratil tuto illusi: . . . Ach! zvláště až ucítí *umělce!* . . . Ubohý Jörgensene!

Napsal jsem již výše, že má proti sobě kde koho. Vyjádřil jsem se, Bůh mi to odpustí jako prorok, totiž ve zkrácení. Co se týče protestantův a ostatních atheistů, už se tak stalo, neboť potřebí dobře si všimnouti, že snášenlivost, o níž právě byla řeč, neplatí pro něho. Nemá téhož zápachu jako kozli v sousedství, a čenich lidožroutů Života po té stránce se neklame. Svoluje se snášeti katolicismus, ale s tou podmínkou, že nebude pravdivější a zvláště živoucnější než vše ostatní. Smrt se chce, nic jiného než smrt.

Katolíci zase budou pollačovati a nenáviděti svého apologety, až uvidí strašné Absolutno, jež ukryto jest v tomto básníku, tak naplněném dobrou vůlí a prostotou.

V očekávání tohoto objevu nešťastník ten mohl se v práci k zoufalství přivádějíci. Ani on nevěří valně v obrácení svých krajanů. Ale myslí, že nikdy není bez užitku vydati svědectví. Doufá též, že jeho spisy zasáhnou přece některé duše, a to stačí, by přijal tu zvláštní trýzeň, připravovati se za pedagoga politováníhodným mozkům luteránským. Hle, léta, co nečiní než to. Vyučuje, láme chléb nauky těmto příliš chudým, drobí jim ho jako ptákům bez hnízda a hynoucím bídou.

Ve zdánlivé smrti takovéhoho zaměstnání bez oddechu napsati mezi jinými věcmi *Poslední Soud, Naši Paní Dánskou*, a v těchto posledních dnech skvělou báseň v prose nadepsanou *Eva*, toť neslýcháno, toť sotva lze pochopiti. Neboť, ať se říká co říká, propaganda, k níž se odsuzuje, jest krajním nebezpečím jeho umění. Jeho veřejnost táhne ho ustavičně dolů a jest to ohromující, že ho ještě nestrhla k zemi.

Ačkoliv jest již seslaben touto můrou a ztrácí skoro rovnováhu při každém kroku, jest mu třeba zůstatí buď jak buď velkým umělcem, největším, myslím, ze všech umělců skandinávských, a on toho dosahuje.

Některé duše . . . , ano, zajisté, jest povinen zasáhnouti, zasáhne několik duší, a tento účinek stojí za to, by trpěl. Ať se stane co se stane, zbude mu, že pracoval pro Slávu Boží . . . Já znám toto strašné zaměstnání . . .

Mně dostalo se též minulého století nejbratrštějšího pohostinství u Jörgensena v Kodani, a viděl jsem, do jaké míry život tohoto spisovatele, tak nízce hanobeného, souhlasí s jeho knihami;

kterak jest vznešený a čistý a dokonale sladký a klidný v hořkostech.

Jsou takové hrozby, že mučednictví může býti předvídáno, ať pro kteréhokoliv člověka tohoto druhu. Řekl jsem to na počátku, můj přítel Johannes tolik nese toto povolání na svém obličejí! Mučednictví udílené od blbců, jaký sen! On se připravuje na ně, myslím, po všechny dny v rozjímání a křesťanském pokoji svého přibýtku.

V

Po všem tom budete se tázati snad, kterak takový květ katolicismu mohl vypučetí v zemi tak málo plodné. Dánsko nemá o to ve skutečnosti prázdné zásluhy. Johannes Jørgensen obrácen jest v Německu, nebo alespoň vlivem přehlubokých náboženských dojmů přijatých v Německu jižním a v Itálii. Své dojmy snesl do své krásné knihy *Rejsebogen*, vydané v Kodani, *ante porcos* r. 1895.

V té době se ještě neodpřisáhl a byl spíše umělcem než křesťanem, pravým opakem toho, čím se stal, na tajemný prospěch svého umění. Nechť se mi dovolí z díla toho odervati jednu stránku, jež mnou silně pohnula a jejíž překlad bude, čím bude moci. — Dánský jazyk, tak pravila mi jistá Dánka veliké intelligence, není dosti nádherný, by poskytl něco jiného než odlesky. Kolikrát jest potřeba, aby duše Jørgensenova byla krásná, by nahodila podobné barvy na ubohé stěny hradeb skandinavských!

Don Juan chodil, probíhaje ulicemi malého německého města. Bylo to večer. Otevřenými dveřmi kostela viděl rozžehnuté svíčky na oltářích, slyšel jasné hlasy mnichů, kteří chválili Boha v hodinu kompletáže... *Sicut erat in principio et nunc et semper*, etc. Vlny ambrosiánské melodie, čisté a prosté jako vlny Oceánu, stoupaly a klesajíce umíraly. Bylo po bohoslužbě. Věřící se rozptylovali kolem don Juana, jenž šel dále svou samotářskou procházkou. A mladá děvčata prokluzovala mimo něj, tisknouce knihy modlitební na prsa; pozorovala zvědavě jeho veliký klobouk s vlajícími péry, jeho svrchník s výložkami z červeného hedvábí, jeho široké kalhoty, jeho meč břínčící o dlaždice. — Podívejte se! Španěl! šeptaly si, smějíce se jemně a utíkajíce uličkami, mizely brzy v temných dveřích, opatřených přistřešky. A don Juan nevěděl si rady, jak by s nimi se dostal do řeči, a zůstal sám, a náměstí před kostelem se prázdnilo, a ulice pustly, a posléze i stafena, jež dlouho byla prosila před oltářem Bohorodičky, přichvátla si domů.

Tu don Juan se jal zapřisahati a zaklínati. A kráčel, slídě městem křížem křížem, a jeho meč zvonil čím dál tím zuřivěji o dlažbu, klepal na všechna okna ozářená a volal všechny ty ženské podoby, jež mu

sný jeho vyluzovaly v dálce ulic. Ale don Juan nenalézal žádné ženy, již by mohl stisknouti a v ramena sevřít, a město černalo a půlnoc bíla na všech zvonících.

Na konec zpozoroval světlý záblesk. Prudce se přiblíživ, octl se před zamřížovaným okénkem. Nad ním hořela lampa a za mříží byla žena. A byla krásná. Don Juan se zastavil uprostřed ulice a smeknův svůj široký klobouk, pozdravil tak hluboce, že péra půdu zametala, a pravil:

— Vznešená paní, dovozte, bych si ve vašem domě odpočinul. Jsem cizinec, cestující a potřebuji útěchy a posily.

Paní neodpověděla, ale při kmitajícím světle zdálo se don Juanovi, jako by se usmívala. A tím úsilovněji jal se prosit, vyznáváje jí, kterak jest zamilován, slibuje jí žhoucí poklady své lásky. Ale neodpověděla, jen dále se usmívala.

Tu don Juan, opojen vášní, vrhl se do dveří. Ale ty byly zavřeny. Křičel do mříží, ale žena neodpovídala. Jal se jí tedy tupit, láti jí, nazývatí všemi špatnými jmény a všemi jmény nečistými, jichž byla plna jeho myšlenka. Ale žena neodpovídala, dále se usmívala.

Začal jí tedy don Juan proklínati, svoláváje na ni všecku moc pekelnou, veškeru zlobu ďábelskou. Ale ona neodpovídala. A don Juan zapřisahal jí silněji, i zaklínal jí archandělem svatým Michaelem, svatým Janem Křtitelem a svatými apoštolý a posléze i samou Matkou Boží.

V tom okamženi lampa se zatřásla a vystříkla velmi vysokým plamenem. A v tomto zjasnění don Juan spatřil, že to byl obraz a nikoliv žena za skleněnou tabulí — obraz ženy — jediné Ženy čisté a svaté mezi ženami — Matky Boží!

S rouhavým zaklíním don Juan odešel vrávoraje. Ale v hodinu smrti, v strašném sevření, nekál se z ničeho, nevzpomínal si na nic, vyjímaje jedinou věc, jež se mu vracela na mysl provázena neskonaleou úzkostí. Připomínal si noc, kdy mluvil k Ní jako k nějaké kurvě, k Ní, jež chovala v náručí svém Spasitele světa... Soudce světa.

VI

Johannes-u Jörgensenovi jest teprve třicetpět let. Takže dle obyčejného zákona má ještě třicet let trpět. Už mu k tomu nějak pomohou, dosti jsem to, myslím, pověděl. Má toho potřebí, máje vykonati nejlepší částku svého úkolu.

Přece seznam jeho děl jest již dlouhý, byť se sledoval od chvíle, kdy, stav se křesťanem, opustil načisto „Společnost na ochranu lidského hováda“, totiž asi od šesti let.

Ten okamžik plný hrdinství byl mu podivným. Vypravuje, že pocítil náraz nedostatku všeho, o čemž si nemohou učiniti katolíci od narození ani ponětí, kterým se nebylo nikdy vyrvati z kořenů a kteří netrpí žádnou potřebou rozvíjeti se, byť to bylo i ve smyslu hlouposti.

Herman Ronge cítil, jako by byl stromem, jemuž odřezali větve, by tak byl schopen hnát bujněji. Jevil se sobě jako tyč, hastroš, ale doufal, že rozbují v krásnou korunu košatého stromu.

Při každé z jeho knih naskytá se žasnouti. Opustili jste ho na dosah ruky a jste nuceni vykonati cestu, byste ho zase chytili, tolik pokročil v horlivém a neúporném pronásledování své *identity*. Tážete se, kde se zastaví umělec, jenž ustavičně roste. Kterak uvěřiti, že po *Posledním Soudu, Den Yderste Dag*, uveřejněném před čtyřmi roky, a který se zdá již tak daleko, že spisovatel knihy tak silně nedosáhl svého vrcholu?

Bylo to večer v listopadě, v Sodomě, u večer měsíce mrtvých. Celý den bylo černo v těsných ulicích a hned ráno rozsvítili lampy v hlubokých krámech, jež se hrouzily pod domy jako doupata zářivě osvětlená, plná pokladů světa. Ulicemi asfaltovanými a po dlaždicích chodníků proudila ustavičně řeka lidí pod bílým světlem elektrických přístrojů. A všechny tváře byly bledy vzduchem Sodomy — takové jest plátno chlorem bílené — a z každé tváře hleděly dvě oči, a za každým očima hořela jedna duše.

Tolik očí — A tolik duší! Závrať působilo, pohružovali se tak do všech těch pohledů lidí a mysletí na všechny ty duše lidí. A bylo možno při pohledu na všechny tyto lidi Sodomy domnívat se, že jste na kraji propasti, — tážajíce se, odkud přicházejí, co hledají, kam jdou, jaký jest asi jejich osud tady a na onom světě.

Pravil kdosi, že Paskal viděl vezdy vedle sebe propast... Kolik jest těch, jimž život jest reální a kteří cítí opravdu, že žijí a že jsou uprostřed propasti?... A tyto lidé, pro něž pocit *byti* jest jakoby věčnou slavností a ustavičnou hrůzou, nemohou žít, aby každým okamžikem v srdcích svých nepoklekali, a jejich duše třesou se bez ustání jako hvězdy, poněvadž pozorují bez oddechu moc Boží jako hvězdy, a tu padají a klanějí se s třesením. Ale pro lidi Sodomy tato slova nemají smyslu...

Tři poslední kapitoly knihy *Den Yderste Dag* řadí se mezi věci nejvíce rozrušující, jaké jen kdy byly napsány, a přece vím: *strom nedorostl ještě svého vrcholu*. Najde se někdo ve Francii, jenž by přeložil tohoto básníka? neboť jest hanba, neznati ho, když se toho tolik namluvilo o Ibsenovi a jiných. Chce-li se mermomocí odloučiti katolický apologeta, stůj co stůj, nevyhnutelně určený k více nebo méně blízkému prokletí samými svými souvěrci, a jenž sám o sobě jest divadlem; jest tu umělec neobyčejný svou sprostostí, pro něhož, zdá se mi, vyčerpám vás chvalofeči, když ho nazvu básníkem *dobré vůle*. Tři nebo čtyři osobnosti, které znají ještě nadpřirozenou energii výrazův evangelických, mi porozumí.

Přes svůj velmi vzdálený, cizokrajný původ Jørgensen přísluší dobře tomuto starému dánskému národu, jenž stvořen jest

k prostotě, ke krajní prostotě, jenž však ohavně jest zpotvořen protestantismem, učinivším z něho národ pokrytcův a cídicův záchodů. Tento básník, na neštěstí tak nesnadno přeložitelný, znovu našel nebo podržel výjimečnou výsadou jemnou, čerstvou vůni té divoké květiny, již barbarští pedanti tak řečené reformy pošlapali jako hovada a jež z toho zemřela v téže době, kdy vymizela Maria. „Umění starých dnů, řekl, náležel dítkám jako království nebeské“. Jørgensen jest jedním z nejroztomilejších dítek Věže ze sloně. I budu-li snad na dlouho jediným hlasem, jsem šťasten, že mi tuto popřáno možnosti konati spravedlnost, bych vyslovil, ba křičel, potřebí-li, jak se podivuju *tomuto proroku v jeho vlasti*, tomuto bolestiplnému samotáři, tomuto neuznanému, a jak mnoho vyvažuje nesmírný hnus, ježž mi jeho ubozí krajani vnukli. Radost moje jest tím živější, že jest mi popřáno vydati svědectví takovému křesťanu v revui velmi cizí křesťanství a tudíž velmi oprávněné, neboť Julian Apostata vrací se jako vítěz nad Peršany na odpor historii a triumfuje v Cařihradě. Mám jedině želeť své náramné nedostatečnosti a prosím ho pokorně za odpuštění.

LEON BLOY

10. — Jistému belgickému básníku [který se stal za dvě léta jedním z mých nejlyričtějších přátel-srand]:

... Bylo dlužno, abych se zase pohroužil do přivalu hořkostí, opustil vše, přefal každé pouto, přestal — na jak dlouho asi? — bydlet ve Francii, přišel posléze do Dánska, tím přiljemnější Bohu, jak rád věřím, že jistý prozřetelnostní zločinec mne krátce před odjezdem úplně oloupil. Není-liž to překrásné?

Nemohu tedy učiniti toho, čeho si přejete, ale jest spravedливо, byste znal moje nové sídlo. Budete alespoň jist, že vaše listy, budete-li mi psáti, nebudou mi donášeny pomíchány s poslánými bohatcův nebo s epištolami dobrodincův. Budou dokonale osamoceny. Kde kdo mne zbaběle opustil, ovšem počínaje těmi, kteří si říkají moji obdivovatelé a kteří neuvidí své *povinnosti* až na loži smrtelném... na hrázi své agonie. Jest uvěřitelné, — ó křesťanský básníče, povězte mi to! — že by proměnění vod v krev, ba sám příchod Utěšitelův měl moc pohnouti nějakého miliardáře k rozhodnutí, by mi dal 50 centimův?...

Dnes večer dána výpověď naší švédské chůvě Tekle, z toho důvodu, že jest posedlá ďáblem. Příhoda všední v této zemi, zvláště od Bernardotta. Tato stvůra stávala se hrozně nebezpečnou a proměňovala náš život, už tak žalostný, v přízračný sen.

13. — Náš farář, až do tohoto dne laskavý, platí mi předem jistý počet hodin a opatřuje mé ženě jednu starou žebračku, farnici katolicismu zabezpečeného, jež zametá kostel, zvoní a ode dneška bude pečovat o naši domácnost.

Jíme z Ruky Boží.

14. — Nedostávám už žádného psaní. Jak žítí dále, když nic nepřichází z Francie?

15. — Pořád nic. Moji přátelé dospěli tak daleko, že již nevědí, do které propasti mlčení se vrhnouti.

[Nechtěl jsem už mluvit o svém dávivém taškáři, leč abych řekl, jak se to skončilo. Nemohl jsem se vzdátí tohohle listu, adressovaného jedinému z pěti *přítel* při odjezdu, který mi zůstal věren (viz 6. ledna)]:

Milý příteli, rozhoduji se psátí vám, och! bez nadšení i bez pochodní a bez naděje na odpověď. Proč byste mi odpovídal? Nikdo mi neodpovídá, nikdo mi nepíše. Jsem daleko, a ví se, že jsem nešťasten. Příjemné ulevení. Snad mi však přece odpovíte. Ale, tuším, nevíte asi, že jsem upečen. Ovařen, upečen a usmažen,¹ způsobem úplným, že toho netřeba již opakovatí.

Vzpomínáte si na toho kavalíra cvalíka, jenž mne vyprovázel na severní nádraží 6. ledna a jenž se vrátil bezpochyby s vámi, s Jiřím D. a Grouxovými, se srdcem (!) ulehčeným od mé přítomnosti, která by se byla snadno stala nebezpečnou jeho hnátům a jeho kožešině, kdyby se bývala prodloužila jenom o několik dní. Nuže tento člověk a nikdo jiný mi ulevil od jisté summy, jež by mne byla vydala v nebezpečí, že nebudu trpěti hned, jak sem přijedu. Obdařen čichem, jaký nebývá udělen všem Pepíkům bez

¹ Hříčka slovní; význam: napálen, u konce se jměním, na mizině.

rozdílu, měl ten cit, že se objevil v neobyčejné chvíli, kdy jsem měl krejčary na cestu a na ubytování se v cizině. Shrábl mi skorem všecko, ale na několikrát, tak totiž, že obnovoval čas od času dobrodiní svých slibův. Neboť, jak jste se dověděl, tento chlapík mne chtěl zahrnouti štěstím, maje naděditi veliká bohatství nazítří každého dne, kdy se na mne slunce usmálo. Právě v očekávání jásotu nad tímto puštěním žilou snesli jsme mlčky dva měsíce garna. Rád bych věděl, jak se mi bude možno odměniti takovému dobrodinci? Několik dní po té, co jsme přišli do Dánska, čekala nás veliká summa, rozumí se samo sebou...

Věc byla povedená. Zvíte, že nejde o obyčejného komedianta, až vám povím, že jsem býval častován každého rána náboženským obrácením, zpovědmi, přijímáními, ba až i nebožkou ženou, jíž prý moje literatura byla útěchou v posledních dnech. Bylo v tom dokonce kousek zázraku... Dostí řeči o této zdechlině.

17. — List od Johanna Joergensena velmi ušlechtilý, velmi vroucí. Sám jsa chud, nemůže mi nabídnouti jiné pomoci než poslati do *Tilskueren* odpověď na jistý nepřátelský článek této revue. Odpověď, jež by mi byla důstojně zaplacená. Johanna by ji přeložila do dánštiny. Ten nepřátelský článek jest hanebně prostřední. Hledám nějakou myšlenku. Vše jest nesnadno v zemi, kde by moje pařížské násilnosti zůstaly nepochopeny a nepřijaty.

18. — Začata s odporem ta špinavá práce, mýti hubu které-musi skandinávskému idiotovi. Vzdávám se toho brzy z krutého smutku. Raději budu skládati svoji důvěru v Boha.

20. — Dnes ucítil jsem u našeho faráře Stora Němce. Byl jsem tak hloupý a půjčil mu *Krvavý Pot*, který nemohl obstáti, a který mi vyčítá jako špatný skutek. Nemožno, bych se hájil. Kdybych mu řekl slovo Cambronnovo, myslel by, že mu nabízím omluvy.

21. — Jako pokračování o Cambronnovi objevena margarínová zásobna jednoho obyvatele našeho domu, majitele skladu

a komissionáře této věci. Tato zásobna jest umístěna za záchody, jichž tenká přepážka ji jenom taktak odděluje. Zneužívám ignorance tohoto člověka, jenž neumí slova francouzského a jehož náborové pysky vyvolávají jistou plzkou představu, a ptám se ho, nezmýlí-li si někdy to zboží.

Mému pruskému faráři, bych vše urovnal :

... Jak by bylo možno, aby některý Francouz, hodný tohoto jména, snesl trpělivě, co se dalo r. 1870? Bludařského krále, krále toho bídného Pruska, jež bylo ještě modlářské před šesti sty lety, tehdy, kdy Francie už po deset století prolévala svou krev pro Ježíše Krista; toho smutného kazatele Viléma, nástupce Gustava Adolfa, dupajícího šest měsícův po urozené Francii Marie počaté bez hříchu, v čele milionu krvežíznivých hověd! Ach, v pekle, kdež bezpochyby vyjí v přítomné hodině ti tři proklatci Vilém, Bismarck a Moltke, domýšlím se, že posléze posuzují svoji politiku démonův, jak dlužno, by se posuzovala. Ale jakého Francouze, ptám se vás, bylo by potřebí, aby je rozhřešil, aby si vzpomínal bez škubání srdce na strašlivou válku roku 1870?

Jest jasno ovšem, že Bůh chtěl ztrestati svou Dceru, a jest velmi jisto, že mu nebylo možno poslati na ni horších katův! Proč myslíte, že jsem upřílišoval ošklivost a hrůzu této války, již jsem byl svědkem? Vy jste byl tehdy ve Westfalsku a nedovídal jste se o tom ošklivém dramatu, leč co vám o něm vypravovaly německé noviny. Jak byste byl mohl znáti pravdu? Jednou pro vždy si připomeňte, že jsem viděl na vlastní oči ty ohavnosti a že jsem si na ně uchoval v hloubi duše cosi jako vidění své matky, znásilňované před mýma očima žhář celými v krvi. Jen tak jsem mohl za dvaadvacet let napsati svou knihu...

Zázrak, toť obnovení řádu.

Proč jest Církev tak nenáviděna? Poněvadž jest svědomím pokolení lidského. — JOHANNA.

Práce jest modlitbou otrokův. Modlitba jest prací mužův svobodných.

22. — Často se mi zdá, že mne vše opouští, že se vše hrouť. Můj život byl tak jednostejně strašný po jednu nebo dvě

generace, až i mně jest nepochopitelné, že jsem jej mohl snést. Byloť mi vytrpěti to, o čem jsem psal, zvláště však to, o čem jsem nepsal, čeho jsem neměl síly napsati, ba čeho si ani neodvažuji vybavit v mysli. Ach! kdyby se vědělo! Dlužno býti opravdu *vyvolen*, by se poznala hrůza jistých obrazův z minulosti, jež jsme nuceni zapuzovati v tu chvíli, kříčíce k Bohu . . . Proč si mne přál Pán v této zemi, kde šerednost protestantismu mi každé minuty obnovuje předtuchu hořkosti smrti? Nevím o tom ničeho a bez pochyby toho nepotřebuji věděti. Čekám a modlím se v slzách.

23. — Krutá zima od prvního dne jarního.

26. — Neděle Květná. Přes svoje průšáctví a přes svoji pítomost náš farář nepřestává býti knězem a slaviti tento den dojemným způsobem, s ubohými pomůckami. Pohnut odnáším si domů skrovnou kytičku listův cesmínových, ratolístky jedlové a svěceného zimostřázu. Ptám se sebe, co by asi bylo vzpomínkou na neděli Palem na Groenlandě, kdyby tam byl nějaký katolický kostel.

28. — Svaté Úterý. Krutá vzpomínka na našeho taškáře nás tolik mučila, že byla jakýmsi nebezpečím našim duším. Jedinou pomocí, bychom tomu učinili konec, bylo by, — vzdávajíc se pro lásku Boží snadné pomsty, na štěstí až dosud odkládané — napsati tomuto zločinci list beze hněvu, ve kterém bych mu pověděl náboženské pohnutky, proč ho neudávám státnímu zastupitelství:

Pane, myslil jsem, že můj list ze 4tého bude poslední. Ale nastává Svatý Týden, a poněvadž křesťanská přikázání jako též náboženské úkony Církve jsou *pro nás* věcmi vážnými a hlubokými, rozhodl jsem se na radu své ženy, kterou jste div nezabil, přinést Bohu oběť své pomsty — odkládané až do dneška z důvodův, jichž vám netřeba povídati.

Vím, že tato myšlenka na pomstu se vám zdála směšnou. Psali mi, že jste o ní mluvil jako o hodně komické illusi. Mýlil jste se. Netoliko, že jsem vás mohl stíhati jako zloděje s dodatečnými svědectvími, ale mohl jsem mezi jinými opatřeními napsati generálnímu prokurátoru Bertrandovi, jehož jména jste zneužil, byste mne oklamal, a jehož jste takto učinil svým účastníkem v podléh taškářském manévru. Podobá se, že taková informace by byla nenaklonila tohoto magistrátního rady ke krajní shovívavosti.

Vzdávám se tedy zatím, bych vás ztrestal, což jest bezpochyby záslužno, neboť se nepamatuji, že by mi byl někdo způsobil více zla a s tolikou nespravedlností. Toto sebezapření bude snad na prospěch duši té, které jste nechal umřít bez svátosti jako nějaké neznabožky nebo kacífky. Možná že i vašemu Karlíčkovi se tak dostane milosti brzké smrti, jež ho vysvobodí z děsného neštěstí, by byl *šlechtěn* svým otcem. Založil jste svůj život na lži, ba na lži *svatokrádežné*. Bůh smilujž se nad vámi!

Věnování Augustu Marguillierovi exempláře *Leon Bloy před prasaty*: „Vroucí vzpomínka vyhnance, na kterého i prasata zapomínají.“

Dovídám se o smrti Pavla Bonnetaina. Zase jeden ze *Zoufalce*, který se klidí. Pohřbím je všechny? Na dvacet nebo čtyřicet, hle, deset se jich odebralo na onen svět. Co nikdy nevyhlídí mého opovržení a mé ošklivosti k vrstevníkům, toť sviňstvo pohřebních řečí nebo diithyrambův za úmrtním vozem. Mluví o těch, jež jsem četl v *Auroře*: o Descavesovi a Geffroy, a mluvím o těch, jichž se dohaduji. Co mysliti o těchto ubohých tovaryších z noční opisovárny, kteří přisuzují genia — ano genia! — tomuto kostrounovi, jímž opovrhovali nebo jehož nenáviděli, a jehož špinavé zdání života jistě jim někdy bývalo tak dlouhým!

Návštěva u mého žáka Kanarise Kleina. Ach, to jest práce! Ukazuje mi s pýchou kopii podobizny Thorvaldsenovy od Horace Verneta. Proslulá ta šablona s tromblonem z kodaňského

musea vytvořila již, jak se mi praví, jakési poprsí sklenáře ze *Smala*, který jí projevil svou vděčnost, rozdělav je na kyt. Tato podobizna, jež skýtá pojmu jak se sluší dánského o velikém sochaři v margarínu, jest do slova ohyzdná. Obě díla jsou bez pochyby stejné hodnoty. Jest úžasno, jak jsou lidé neomylní a samovolní v protestantské zemi, když jde o to, by se dala přednost věcem ošklivým a sprostým!

29. — Jiřímu Rémondovi, tomu ze všech mých vrstevníkův, který, *zdá se*, nejvíce pro mne učinil:

... Jisté výrazy vašeho listu mne vedou k myšlence, že jste mne usoudil velmi zpozdlým, ba myslím málo hodným účastenství, že jsem se nechal tak hloupě lapiti taškářem. Možná, že máte pravdu. Možná, že se mýlíte. Nevím o tom nic, a jest mi to načisto jedno. Jsa člověk hříšník, zajisté, ale člověk zamilované modlitby a častého přijímání, zvyklý ostatně na život, který není životem ostatních lidí, nalézal jsem zcela přirozeným v jistých okolnostech, aby rozhodná pomoc, tolik a tak dlouho očekávané osvobození bylo mi nabídnuto pomocí nástroje lecjakého, ať směšného nebo mrzkého, který jsem tak málo vyvolil. Přijal jsem tedy tohoto děsného darebáka, o němž jsem myslel, že jest toliko pitomec. *Zdá se*, že jsem byl napálen, toť jisto; ale kdo byl napálen jistě a nesporně? Taková jest otázka...

Proč nás asi nepřijdete navštívit tohoto léta do Koldingu? Ach, ano, proč? Z těchto otázek mi jest do pláče. Proč zkušenost všech pokolení ukázala, že to bude vždycky nadarmo, když člověk padesátiletý nebo šedesátiletý řekne člověku dvacetiletému: „Nechoď tudy, já jsem se tam rozedřel, jest to cesta smrti.“ Jinoch, má-li něco urozenosti, odpoví vždycky, sestupuje pozpátku s žebře propasti: „Nechci býti moulou!“ a to bude nepřekonatelné. A čím více bude míti urozenosti, tím to bude nepřekonatelnější... Jest jasno, že vy sám jste spoután krutým, to jest banálním způsobem, právě v době svého života, kdy byste byl tolik potřeboval býti svoboden, jsa výjimečně nadán hledíc k inteligenci, věfte mi to. Jest hrozno pomysleti, že Duch Boží přijde zítra k vašim dveřím a že vy budete nucen mu odpověděti: „*Jest tu někdo! Vrať se zase na POČÁTEK věkův.*“

To aby rozum pomátlo, to aby znechutilo život, pomyslí si, že jest možno, aby si někdo říkal obdivovatel *Spásy skrze Židy* a věřil zároveň, že jsou věci důležitější než poslouchati příkázání Božích...

31. — Veliký Pátek, Henrymu de Groux :

Milý Henry, používám Smrti Našeho Pána, bych vám psal. Dostal jsem od vás 23tého *dvanáct* řádkův, psaných spíše ohavně a s podpisem nečitelným, které byly, zdá se, napsány v kavárně v náhlém pohnutí mysli, z moci nevím čeho. Náhle tedy, stručně, horečně mi prohlašujete, že mne milujete ze všech svých sil a že mi jste věren. Můj přemilý, jest v *Žebráku*, knize plné vás, nevím na které stránce toto: „Jsou lidé, kteří si myslí, že mne milují, a kteří mne nenávidí.“ Bůh mne chraň, bych myslil, že jste z těchto. Ale ptám se sebe, kdybyste byl mým nepřítelem, jak by bylo možno, abyste byl ode mne více odloučen? Víte předobře, co chci říci, není-liž pravda? Kdybyste měl společně se mnou několik idejí nebo podstatných citův, ach, dobrý příteli, jak by vám bývalo bylo snadno napsati mi více než dvanáct řádkův, když jste věděl, že jsem tak nešťasten!... Myslím na vás s nesmírným smutkem.

Odpoledne jdu čísti Temné hodinky a vykonati křížovou cestu v našem kostele, na neštěstí příliš málo opuštěném. Doufám, že mi bude počítáno toto úsilí modlitby, neboť mi bylo bojovati s netrpělivostí a ošklivostí, jež ve mně vzbouzeli mizerní protestanté, kteří se přišli podívat a bavit. Neboť Veliký Pátek jest zde dnem prázdna a chlastu.

DUBEN

2. — Neděle Velikonoční. Cestou do kostela jsem slyšel hanebné zvonění z lutheránské modlitebny. Nelze si pomyslíti nic protivnějšího, nesnesitelnějšího než toto pekelné kotlářství, jež postačuje protestantům. Jest tu, pravil mi náš farář, jeden

ubohý bývalý zvon katolický, starý čtyři sta let, který plakává, slyše ty ostatní.

Objevili jsme, že zásoba dánských koláčkův, upečených zde v tento svatý týden na blízké svátky, načisto zmizela. Byly asi snědeny jistou mladou dívkou, dosti příjemnou na pohled, jež pobyla u nás tři dni. Labužnictví, podporované řádnou schopností se nacpat, jest věc velmi skandinávská. Ale ještě skandinávštější a protestantštější zdá se žádost panen, by byly omakávány od pánův. Myslím, že jsem tohle uhodl u této mladé osoby, ostatně dokonale vycované.

V *Auroře*, jež mi přišla dnes ráno (z pátku 31. března), čten článek Urbana Gohiera, jenž „se dává do obnovy národa“. Četba tohoto zasraného republikána působí ve mně cosi apokalyptického. Ale zasluhuje si trestu, skoro prokletí ta Francie, že vzházejí takováto moudří!

3. — Zase to hrozné zvonění z protestantského kostela. Přišel k našemu chrámu, kochám se líbezně čistými tóny našich svěcených zvonův. A ta propast, ten chaos, už před tím nevyplnitelný, se šíří.

Cognoverunt eum in fractione panis, praví vznešené evangelium Velikonočního Pondělí. Právě to, co se neděje v Dánsku. Sama podoba bochníkův nedovoluje, by je lámal. Chléb se kouskuje v drobné krajíčky malým kosířem.

Nikdo, zdá se, nepřál si mne překvapiti velikonoční podporou.

5. — Řekl jsem při čemsi faráři Storpovi, že nejsem „na cestě obecné“, i myslím, že čtu v tomto člověku hodně německou myšlenku, že nemám práva, bych nebyl jako ostatní.

[Později jsem zvěděl, že mi toto slovo nebylo odpuštěno, a dnes myslím, že mi nebude odpuštěno nikdy.]

6. — Poznámky o lutheránské snášenlivosti a proslulé mírnosti dánské:

Když někdo nuzný dostal podporu od zřízení, které jest v této zemi na roveň naší správě chudobincův a nemocnic, nemá práva se oženiti do pěti let, *leda že by položil přijaté peníze.*

Konkubinát se tu jmenuje polským manželstvím, a osoby v něm žijící se jmenují *pollaker*.

Poněvadž Dánsko jest zvláště zemí ctnosti, když osoby v konkubinátě nemají dítek, vše jest dobře a dovoluje se jim sezdati se, baví-li je to. Stane-li se opačně, manželství jim jest zakázáno (11)

Svědce nemá *práva* (1) vzíti si za choť svedenou dívku, stojí-li v cestě (1?) dítko.

Kdo zbankrotil, nemá *práva* vzíti si do služby chůvy, dokud nezaplatí všem věřitelům.

Myslil jsem, že už znám nečistého démona a jeho nenávisť k chudobě!

7. — Bigand-Kairovi, kapitánu lodi na zámořské plavby, dedikáři *Chudé ženy*, v Cancale :

Milý Bigande, snad si vzpomínáte na jméno toho Leona Bloy, jenž vám věnoval jednu ze svých knih, prý nejlepší. Tento nešťastný spisovatel vám potom psal, aniž dostal odpovědi, už tomu velmi dávno. Proč jí nedostal? Bůh to ví. Později uveřejnil důležitou knihu, *Žebráka nevděčníka*, kde se ovšem o vás děje zmínka. Nemáje vaši adresu, Leon Bloy nemohl vám nikterak toho svazku poslati. Dnes v Dánsku, zklamán nejkrutějším, nejsmrtelnějším způsobem od domnělého záchránce, zbaven jakékoliv lidské pomoci a jižijž věru se svou ženou a svými dvěma dítkami na pokraji rozhodné a potupné záhuby domnívá se, že by to bylo přece jen příliš svižské, aby takhle zcípl, aniž byste aspoň věděl, vy, jeho dobrodinec, na kterém místě světa zcípá.

[Bez odpovědi věčně.] Tento Bigand-Kaire, kterému jsem napsal jedno z nejkrásnějších věnování, jaká jsou v literatuře,

jest osobnost neobyčejná. Rozhodnuv se v březnu r. 95 opatřit mi opravdovou pomoc, tento námořník nečekal dlouho a našel, že jistý projekt s tombohou, který pojal a který se zdařil, setkává se s mnohými překážkami. Od té chvíle vídal jsem tohoto dobrodince, jak přichází plačtivý a obtížný, jak jest nucen každého dne mi odpouštět, že jsem mu záminkou ke spoustě trýzní. Nikdy jsem ho o nic nežádal.

Statečný ten muž mívá vzhled, že jest vlečen jako otrok nebo galejník k dokonání svého vlastního dobrodíní: — Ach, kdybych byl věděl říkal často. Zdůrazňuji, že se nabídl sám od sebe, o své újmě, *ještě než jsem ho poznal*.

Lze si představit slast mého postavení. Ale po prvním vzky-pění nevole stalo se mi, že jsem zkameněl hlubokým rozjímáním o neslýchané skoro příhodě s tímto mužem, poslaným, by mi jistého dne velmi prospěšně pomohl, a jenž poslouchal se vzte-kem jako bručivý lodník, povoláný k obsluze pump v námoř-ním nebezpečí. Když se robota skončila, marinář ten zmizel na vždycky v útrobách oceánu.

Návštěva ženy Kanaris-Kleinovy, jedné z velkých dam díry. Její dvě děvčátka, od sedmi do desíti let, přicházejí s ní. Moje Veronika ve společnosti těchto žalostných dětí, které jejich matka obléká půltuctukráte za den, podobá se malé chudé kněžně, jež by měla na pasení jen dvě husičky.

8. — Narozeniny pitomce Christiána, starého krále plemen-níka. Všichni svátečně vystrojeni, fanfáry hlaholí ulicemi. Abych unikl tomuto randálu, četl jsem si *Zlatého brouka* od Poëa a Baudelaira, s nevýslovnou rozkoší.

9. — Quasimodo. Překrásný článek Joergensenův o *Že-bráku Nevděčtíku v Katholiken*, týdeníku, kterého jest jedi-ným redaktorem a který jest jakýmsi oficielním časopisem

malého katolického světa v Dánsku. Nic podobného ve Francii, kde to, co se nazývá „dobrý tisk“, jest kuchtěno nesčetnými tapíry na kastrolech bez umění. Odpověď:

Milý příteli, váš článek, tak ušlechtilý a tak silný, byl nám útěchou, kterou jsme přijali jako to ostatní, *quasimodo geniti infantes*. Byli jsme tak smutni po tolik dní! A když býváme velmi smutni, myslíváme na svoje drahá děťátka, jež jsou pod zemí a v nebesích. Bylo tedy třeba, z neskonale dobroty, aby nám přišla kapka útěchy zrovna v tento den, *Dominica in albis*, kdy Církev jako by byla dala malým dětem velmi zvláštní moc přímluvy...

... Vaše rozlišení mezi katolíky *obrdcenými* a ostatními jest rozlišení muže myslícího. Ach, kdybyste věděl, co to jest katolicismus Huysmansův třebaš, a co mi bylo třeba času, slov, modliteb, slz a utrpení, bych zplodil toho zmetka Theologali, kterého obdivují všichni prostřední!...

11. — Ó toho krásného začátku tohoto dne, kterého Církev slaví svátek svatého Lva! jediného, tuším, ze všech svatých papežův, kterému dává totéž evangelium, co svatému Petrovi, jako by na dotvrzenou rozkolníkům podstatného dogmatu o apoštolské Posloupnosti. V našem kostelíku byly připraveny tři oltaře na mše desítky kněží. Zastoupeny všechny jutské missie. Jde, zdá se, o nějakou církevní konferenci, na níž bude vykouřeno nevypočítatelné množství dýmek. Johanna myslí doopravdy, že na náležité oslavení mého svátku nebylo v Koldingu třeba méně než deseti kněží.

13. — Hrozný, děsný, vražedný smrad našich záchodův, podobných všem dánským záchodům, které jsou jakousi barskou hanbou a nevýslovnou ostudou, vlastní tomuto království. Příliš často se mi ještě naskytne vrátiti se k tomu.

14. — Čtena v *Auroře* řeč Clémenceauova, v níž nazývá Dreyfusa heretikem (forma to chvály ovšem). Učený Clémenceau

ceau myslí, že Židé jsou *heretici*. Tato pranepatrná věc neosvětluje-liž všecku soudobou historii?

17. — V Dánsku, v kraji sentimentálním, jest veliké milosrdenství s ptáčky. Před každým domem s jistotou nalezneme alespoň tyč, střežeň, po jehož délce jsou připevněny skříňky s otvory, aby skýtaly útočiště potulným létavcům, drozdům nebo skřivanům. I na stromech vidím tyto skříňky, podobající se kapličkám a připomínající mi s výsměchem ty výklenečky svatých, jež vidíme ještě ve Francii v některých venkovských krajinách západu a jihu. Jest to k pláči.

18. — Farář Storp slíbil, že zaplatí moji činži, kterou jsem dnes povinen zaplatiti. Kousne do toho kyselého jablka, těže však ze vlivu svého dobrodiní, by sňal masku se strašného německého buržoy, který v něm jest, a vyčtl mi především, že nemám stálých příjmův. — Spoléháte jen a jen na ostatní, byste žil! moulá v nemožné francouzštině. Ukazují mu seznam svých děl, který jest, jak se domýšlím, dokumentem znamenité summy osobních námah. Marné úsilí, bzdinu po mých dílech, poněvadž neznamenají peněz. Posléze tento pastýř, zapomínaje nebo nezapomínaje, že mi právě prokázal službu a že jiná chvíle by byla lépe volena, odhaluje z čista jasna, co všecko ho zranilo. Četl nebo myslil, že četl *Žebráka nevděčníka*, kterého jsem mu dal, nerozváživ si dosti dáti jej takovému pitomci, a tam ho rozdráždil způsob, jak mluvím o několika hanebných kněžích pařížských, třebaž o Otcích Augustiniánech z Nanebevzetí. Jednak mu nahání hrůzy slušné slovo, jež pochytl sotva jednou na desetkrát; jednak nemůže připustiti jasnovidnosti světského člověka bez sutany v látce církevní nebo náboženské. Tvrdí, že se mylím a že nemám pravdy, plše tak, jak píšu. Při tom pozorují naprostou marnost všeho toho, co se mohlo říci mezi námi za

dva měsíce. Pitomci ukluzují a jsou neproniknutelní jako šlemy. Ačkoliv velmi popuzen, odpovídám jenom to, že jsem člověk bojící se Boha, že přicházím z Paříže, že ty věci znám, a že on jich nezná. Na toto vztek přerve všechny hráze. Hle, pan farář Storp se dává náhle do holotění. A v tom se mi ukáže Prusko ze 70tého. *Toť nepřítel!* Opouštím tohoto posedlce *prostředního* se srdcem zaplaveným hořkostí. A nemáme tady než tohoto jediného kněze!

Jak by se mohlo dobře odpovědět, kdybychom měli na snadě jinou sutanu: — Vy máte peníze, a já jich nemám! Tedy nemůžeme spolu hovořit ani o politice ani o filosofii ani o umění ani o historii ani o náboženství, o ničem.

Kolikrát jsem už pozoroval, že citáty nejsilnějších Tekstův nemají naprosto žádného účinku na tyto živočichy. Znal jsem jistou osobnost, velmi váženou ve světě náboženském, která to nalézala malicherným, a jistí kněží druhu Storpova pohlížejí, zdá se, nasama Příkázání Evangelia jako na dobré, poněkud starodávné báčorky. Slyšíme je takřka, jako by říkali: — Znáš ji, znám, to nechytá. Vůbec tito dnešní kněží jsou zvyklí už ze semináře vidět v Plsmu *látku ke zkoušce*, jež nemá nic společného s tím, co nazývají životem praktickým.

Abych řekl všecko, narazil jsem se, jako už tolikrát, o kněžskou pýchu, cit vůbec nejžidovštější a nejnezdolnější.

Ještě dnes, třicátého dne jarního, naše Magdalenka, které jsou právě dvě léta, naříká si, že jí jest *zima*. Leží opravdu sněh, a kdyby člověk řval jak řval, neopatřil by si nového pytle uhlí.

20. — Na cestě do kostela jakési děvčátko mi dává list Storpův. Oznamuje mi, že má chřipku a že jest nucen zůstat na lůžku. Zdá se, že kněz, stravovaný horlivostí Domu Božího, býval by našel síly, by sloužil Mši, třebaš jen proto, by jí ne-

zbavil jednoho jediného křesťana. Jeho list, psaný pevně a čistě, není na umlajícího. Jsem tedy zbaven Mše, ale zároveň osvobozen od dnešní francouzské hodiny, což jest jakousi útěchou.

Rozmáhá se ve mně myšlenka, že katolické missie v zemích skandinávských, kde mučednictví jest málo nařizováno, jsou pro kněží dostatečně bohaté situací velmi měkčounkou. Biskup jest daleko, služba skorem žádná, a máme-li chlupatý jazýček, jest hodně sladkostí.

21. — Když se lidé spojují, neučiní obyčejně nic urozeného. Křesťanu možno býti zachráněnu toliko JEDNÍM z jeho bratří, který ho uchopí do náručí a nese ho sám přes vodu a skrze oheň — jako já jsem učinil některým. Hledal jsem tohoto bratra v královstvích i republikách.

22. — Velmi nenadálá návštěva Storpova, který přišel jako zmáchaný pes pod jakousi záminkou. Velmi jsem se upokojil za ty čtyři dni. Přece však těžím z této vhodné chvíle, bych mu řekl skorem všecko. Ale on mne poslouchá s očima tolik bez inteligence!... Nemůže se vybrat z mého *Žebráka*, nevybere se z něho nikdy. „Membrum virile“ na straně 276. (20. září 1894) jest mu zvláště nesnesitelné. Toť věc, které nelze říci před divkami. Dvě neb tři jiné kritiky téže síly, a toť vše. Johanna přišla se vmísit do této absurdní rozmluvy; zdá se mi, že poznávám na našem faráři to opovržení k ženě, které jest tak hluboce charakteristickým znamením člověka prostředního.

Když už mluvíme o opovržení, naskytla se mi vhodná chvíle, bych mu vyjádřil svoje opovržení k dánským lutheránům. Právil jsem, že dle mého mínění nejlepším missionářem by byl někdo všemohoucí, strašlivý vládce, který by vymáhal obnovení katolicismu pod trestem vyhlazení. Namítal, že neznám těchto heretikův, a že jistě by jich mnoho dalo život za Luthera.

— Nu, odpověděl jsem mu, to by pohnojilo, a děti by aspoň byly katolické! Tento tón faráře Storpova děsí.

23. — Město se zase slavnostně okrášluje. Zdá se, že jest dnes výročí nějakého vítězství Dánův nad Němci r. 48. Toť jako bychom ve Francii slavili výročí Jeny po Sedanu. Jda mimo hřbitov, pozoruji praporce na některých hrobech. Ubozí nebožtíci, i ti se radují ze slávy Dánska! Hle, co nás překonává, nás římské katolíky, kteří máme ještě něco úcty a slitování pro nebožtíky. 14. července, data to přece jak se sluší slavného, nepomyslíli bychom si zabodávat praporce nebo oriflammy na hroby našich hřbitovů. To teprve asi nastane.

Přes směšno této slavnosti prapor dánský, *Danebrog*, jest věcí krásnou a úctyhodnou, původu katolického, jako vše, co zůstalo krásného u protestantův. Tento modrý kříž na ohnivém a krvavém poli jest poněkud krásnější než naše tři barvy.

Při Storpovi a sto tisících jiných. Námitka nevyjádřená a nevýratná: *Moje zdraví mi nedovoluje, bych se stal světcem*. Takový jest základ těchto služebníkův Božích.

24. — Po nové hlouposti našeho faráře rozhořčenost a trýzeň největší. Potom klid. Rozpomínám se na Prozřetelnost a myslím na Smrt, která se na nás na všechny žene s velikým kvapem. Zítra ráno budeme všichni nebožtíky a v hnilobě.

25. — Dovídám se, že Dánové na ulicích svých měst si vedou na vlas tak jako povozy na ulicích pařížských. Řádně vychovaný chodec jest vždycky povinen dáti se v pravo. V tom ani ďábel by ho nesvedl od pořádku. Stará nemocná žena, jež by se s ním setkala, dala-li by se v levo z nezbytnosti nebo z nedopatření, měla by povinnost ustoupiti mu z cesty a sejíti do bláta.

28. — Tento den jest bizarrní. Nazývají jej tu Velkým Dnem Modlitby „Store Bededag“, poněvadž důvtipní lutheránští pontifikové vymysleli, nevím už kdy, složití na jediný den všechny svátky rozvržené na církevní rok a nakupiti na jedinou hromadu všechny rozptýlené modlitby. Třeba to říkati? tento den modlitby jest zvláště dnem chlastanice.

Konec listu jistému Polákovi, který chce o mně psáti a který mne prosil, bych ho dokumentoval:

..... Žádost o životopisné údaje jest podivná od „obdivovatele“. Můj bědný život jest vypravován v *Zoufalci*, v druhé části *Chudé ženy* a v *Žebráku nevděčníku*. Jsou lidé, kteří to vědí na Islandu, ba snad i v Gronsku. Tato dokumentace vám postačíž... Neodmítám odpověděti na nový list, ale neobnovujte té kruté frašky z dnešního rána. Jsem zde ve vyhnanství, opuštěn, skoro bez haléře. Poněvadž váš list přichází *rekomandován*, a zdá se, že v něm jsou peníze — ó věčný Bože! — rozjásá radostí rodinu. Chápete hrůzu takového zklamání? Nejste-li s to, byste ji pochopil, velmi se chraňte, byste se nedával do své „studie“. Nídy neporozumíte.

29. — Krutý nepokoj pro Magdalenu. Toto dítko se rozstonalo, vrátivši se z Askova, kam je zavedla jeho matka v deštivém a studeném počasí. Místo to jest ostatně ohavné. Kdož ví, jakým vlivem utrpělo toto neviňátko na tom místě pýchy a smrti, tak zřejmě padlém do rukou neviditelným a špatným Mocnostem?

Och! té nepřekonatelné, nevýslovné hrůzy našich lutheránských a skandinávských záchodův, jež se nevynášejí a jež přetékaají jako nějaká báseň Grundtvigova!

Otázka bez odpovědi. Proč nemožno dostati v Dánsku jedlého oleje. Johanna si opatřila nějakou lociku, kterou mne chtěla počastovati. Když salát upravila, měl chuť oleje na vlasy. Prý jest to nejlepší stolní olej. Sotva před několika lety tento úžasný

produkt bylo lze koupiti jenom u lékárníkův (!), kteří jej prodávali po malých dávkách jako nějaký bezpečný jed v tajemných fiolách. Dnes jej prodávali obchodníci s koloniálním zbožím. Podnět k melancholii. Všechna mysteria berou do zaječích.

KVĚTEN

1. — Nesmírná potřeba utlíkatí země, jež nechce Marie a jež nemá květin v máji.

Jistý přítel z Belgie měl myšlenku dávatí mi měsíčních 50 frankův až do dokončení příští knihy. Ale poněvadž jest bohat, potřebuje na to desítky pomocníkův, a nenalézá než čtyři. Jednoho dne se dozvím, že se to děje mezi milionáři. Každý uštedří královsky sto sou, by zachránili ze soužení spisovatele, kterého nazývají velkým. Myslím, že moje kniha, ba i kolik jiných, bude dříve ukončeno, než se bude možno těmto dobrým vůlím dostatečně seskupiti a namíchatí tu jichu. Ó těch ušlechtilých a statečných srdcí belgických! To mi připomíná 40 frankův z *Rytířky smrti* (Viz předmluvu té knihy). Myslím na měsíčních 80 nebo 100 frankův, jež jsem někdy dával, aniž mne k tomu nutilo co lidského, z hloubi své bídy, z hloubi svých agonii!

Zaslechl jsem náhodou v mateřské školce města, jak byl čten příběh o podzemních skřítcích děvčátkům čtyř až pětiletým. Hned jakmile ta děvčátka přestala ssáti u prsou svých matek, Luther jim předkládá ukázkou démonův, samo sebou se rozumí. Toť protestantismus arciprohnaný. Myslím na svoji Magdalenu, jež mi mluví po všechny dni o „Ježíškovi“.

2. — Zase jedna otázka bez odpovědi. Proč v této zemi, v níž se shledá všeho všudy několik průmyslníků a několik dobrých dělníků, jest nemožno objeviti řezníka, nepravím, který

by uměl svoje řemeslo, nýbrž který by se mu byl učil nebo se mu někdy pokoušel naučiti? Cizinci aby se zhrozili těch strašlivých čtvrtí zabitých hověd, které řezníčtí chasníci přinášejí na zádech v hroztánských maltových lopatách a které si odběratelé sami mají rozkrájet.

Mlčení všech, kohokoliv, kdo by mi mohl psát. Pravím Johanně, jakou bych měl radost, kdybych tak četl nějaký list, dlouhý, vroucí, plný duše, plný myšlenky, jaké jsem se já často pokusil psát! Jsem Žebrák nevděčník, toť velmi pravdivo, ale kdo pak mi dal tolik, jako přijal ode mne?

3. — Úžasné komické vyhromování našemu domácímu pánu, který neumí slova francouzského. S vehemencí, kterou jest tento člověk bez užítu zahroucen, mluvím o ústí noční nádoby našeho souseda, komisionáře margarínu, a o uložení jeho hanebného produktu za přičkou našich záchodův, blízkost, jež budí rozčilující a nevyhládnutelný hnus.

4. — Proč bych nemluvil o těch ubohých jedlých kaštanecích, nasázených po délce ulice, v níž jest náš kostel, a které vydávají každého dne tak srdcervoucí úsilí, by rozvinuly svoje první listy? Budou moci do měsíce poskytnouti alespoň stínu tyto ubohé stromy, vyhnanci v tomto ledovém národě, který nemá jedné růže, aby ji podal Marii v den Nalezení Kříže?

Zřízenec, oblečený rudě jako kat — v Dánsku mají takový kroj — omylem požaduje na mně podpisu. Šlo o jakýsi mizerný tiskopis, směšnou báseň, poslanou nevysvětlitelně jistým abbé Fouéré-Macé z Dinanu, říkajícím si „Poustevník lehonský“, který k tomuto veledlu připojuje svůj listek. Píšu:

Pane Poustevníku nebo pane Rektore,¹ jak vám bude libo, jest zřejmo, že se rád smějete, a jest mi se přiznati, že nemám

¹ Fr. *Recteur* jest provinciální název farářův.

v nenávisti žertu. Ale jsou na to jisté chvíle. *Omnia tempus habent*. Slovem, jsem zde, na této dánské adrese, kterou znáte, nevím jakým způsobem, v neúplnější bídě, nemoha spoléhat, bych žil a živil svoje, než na zázraky bez ustání obnovované a vyprošované modlitbami. Nuže přichází zřízenec a žádá si mého podpisu, který se mu strojím s radostí dáti, naděje se *listu peněžního*. Strašný ten fouňa se mýlil, peněžní list byl pro jiného, a já přijímal báseň inspirovanou Ovidiem, v níž Poustevník lehonský mi mluví o mých „vyzlacených salonech“. Ironie ta zdála se mi ukrutnou, zvláště že přicházela od kněze. Snažně vás prosím, pane Rektore, ušetřte mne ode dneška takových šprýmův, a nemůžete-li nebo nechcete-li nic pro svého bratra, nechte ho aspoň trpěti v pokoji.

5. — Dostal jsem krásnou podobiznu od Joergensena. Odpověď:

Milý příteli, nejste věru krásný jako nějaký tenor nebo nějaký parukář, ale máte, jak jsem se rád domýšlel, výbornou tvář mučenníka. Ba snad, soudím-li dle energie některých vašich rysův, byl byste málo dalek toho strašlivého světce, jehož jména nemohu právě nalézt, který uchopiv kus svého masa, jež mu urvali, hodil jej soudci s tímto výkřikem: „*Es Canis, žer, pse*“. Církev, jež jest dokonale tichá a neomylná, vstavila tohoto vznešeného násilníka na svoje oltáře vedle svatého Vavřince, který, zdá se, uvedl do života tu svatou Sentenci: *Hilarem datorem diligit Deus*.

Mučennictví. Ach, již dvacet let na ně myslím, jako ten ubohý cídič stok myslí na svoji mzdu, a splní-li se slova, jež mi kdysi byla řečena, mohu spoléhat na smrt snad radostnou, ale bez tichosti. Budete tehdy mým druhem?

7. — Pořád nikdo ani slova. Celých čtrnáct dní nedostávám teď jednoho listu z Francie. Sám de Groux, přítel Žebrákův, mne úplně opustil. Kdybych snad umřel hořem nebo bídou, ani by se to nezvědělo.

9. — Bolestná novina. Dostávám zprávu o smrti svého draheho Soirata, vydavatele *Zoufalce*. S krutou bolestí si vzpomín-

nám, jak jsme se naposled viděli v předvečer odjezdu a jak jsem ho skoro uchvácen sevřel v posledním okamžení do náručí. Ubohý muž, tak prostý, tak vroucí! Byl to *přítel jistý*. Kolik mi jich nyní zbývá? ... Často jsem mu říkal, jak si přeju, bych mu někdy prospěl. Myslil jsem, že to bude na tomto světě, a on na to spoléhal. Bude to tedy na onom světě, a začínáme již dneškem. Co si přelíbezného nám dává na srozuměnou, že jde o duši, která se líbila Bohu.

Posléze máme v Koldingu nepřítelkyni. Dnes jistá pradlena, už jednou najatá, přišla plna chuti pohádati se. Byla rozzuřena výtkou, ostatně velmi mírnou, kterou jí učinila Johanna včera večer pro cosi špatně vypraného. Pocítili jsme jakýsi ďábelský vztek, který si žádal jen vhodné chvíle, by vybuchl. Zaznamenávám tento nepatrný fakt, poněvadž dobře ukazuje, v nejnižší vrstvě této společnosti, smrdutou pýchu, kterou tam již od dětství pěstují jako nejvzácnější květinu. Protestant se nikdy nesmí mýlit.

10. — ... Peníze chudých, nejchudších, přicházející vždycky v *minutě*, kdy se již nelze bez nich obýti, a peníze bohatých, nepřicházející nikdy. Už léta nežijeme jinak.

11. — Dnes ráno, když jsem vycházel z kostela po velké, měl jsem takovýto dojem. Zdálo se mi, že malým stádem katolickým, z něhož jsem, opovrhuje se tu jak se sluší. Vskutku jest sehnáno jenom z nuzných. Několik krokův od našeho kostela stál krásný kočár, nejelegantnější landavák, tažený dvěma blyštícími se bělouši, ve kterém čekaly dvě dámy furiózně vystrojené. Možná, že jsem se mýlil, ale silně se mi zdálo, opakuji, že se na nás hledělo s výše luny. Konec koncův nebylo povinností těch krásných dam, zvyklých ssáti do sebe Luthera, by nás zascaly z hloubi hvězd? Takové bylo moje první setkání s bohatstvím v Dánsku.

12. — Pršl u nás. Soused, ten člověk s margarínem, léčí se koupelemi v hořejším patře. Pomyšlení na ty koupele, na tu nahotu, jež se močí nad našimi hlavami, a na ty krápající kapky mne láme, ničí mne, vrhá mne do propasti. Tento čolek má sestru úctyhodnou heretičku, jež pravila Johanně: — Ach, ano, vy zase jste katolíci! Každý svou víru! Vy máte křížifix, já mám nad svou postelí podobiznu Lutherovu, *jest to kyselejší*.

14. — Čten v *Auroře* zarážející článek Urbana Gohiera (*Národní statky*, v pátek 12. května čís. 571). Pravím zarážející, poněvadž dnes, jakkoliv jsem připraven na hloupost nebo špindírství tohoto pacholka Lóží, byla přec jakási nepředvídaná výtečnost v jeho volterriánském blbství. Jaký sen, jaký nečistý sen, ó Pane, čísti r. 1899 svobodomyšlnická a protináboženská tremolování, jež by se byla zdála zchátralými v roce 1850! Tento Urbán, pro něhož autor *Potulného Žida* jest zřejmě velikým mužem, věřl v jakési Sdružení, zřízené od věkův za tím jediným účelem, by se na lidu loudily peníze a by se sodomisovala mládež. Takto pojímá Církev. Navrhuje tudíž vyvraždění a vyloupení všech řeholních obcí. Věřím, že jest možno býti tak hloupým, ale jak by bylo možno býti hloupějším?

Clémenceau, který jest obžera nadaný, jistě trpí občas sousedstvím tohoto ubožáka.

17. — *Aurora* z 15., první feuilleton *Plodnosti*, nového díla Zolova, a rozhodnutí zapisovati si každý den svoje pocity. Ničím si lépe nezkrátíte času života než plitím na takového autora. [Tyto poznámky táhnoucí se přes pět měsícův, celkové to trvání obludné publikace, byly dosti obšírné a vydaly svazek nadepsaný *Obviňuji se*!...; vyšly r. 1900 v *Maison d'Art*.]

Jistému Belgičanu:

... Ptáte se, proč jsem podtrhl v Textu z knih *Machabey-ských* (kn. II., kap. VI., verš 19.) slova: *Voluntarie praeibat ad*

supplicium. Jaké dělnství! Podtrhl jsem tato slova ze všech důvodů, kterých jste se domýšlel, i ze všech důvodů, kterých byste se ještě mohl domýšleti — zvláště však proto, že jsem z těch řídce setých bláznův, pro které Svatá Kniha jest ZRCADLEM, tím hádankovým zrcadlem svatého Pavla, zrcadlem nesmírným, nekonečným, do něhož se střemhlav vrhají jejich duše, jakmile je vzbudí nějaké Slovo, by tam zjišťovali svoji totožnost...

Byl jste špatně informován. *Spása skrze Židy* — nejdůležitější z mých knih — není hledána bibliofily. Naopak jí neznají nebo jí hluboce opovrhují, jakž se sluší, a nic snazšího než si ji získati, vli-li se u koho a možno-li obětovati 2 neb 3 franky.

Tu jest ta prahloupá a přežalostná historie. *Spása skrze Židy*, vydaná r. 92 nepatrným papírníkem, který se stal vydavatelem pro toto jediné dílo, od něhož doufal nějakého úspěchu, neměla úspěchu žádného. Prodalo se nebo bylo rozdáno sotva dvě stě výtiskův. Za nedlouho, poněvadž živnost prodavače-komisionáře, provozovaná mým vydavatelem, už nešla, viděl se dohnán, by se jí vzdal a neponechal si než *ovar*¹ mé knihy, asi osm set výtiskův, spoléhaje na to, že kteréhosi dne se mu naskytne dobrá chvíle, by se ho výhodně zbyl. Výpočet nepřilíh hloupý, ale jak nepohodlný pro mne! Slyšte, co bylo dále. Hadrián Demay, tak se jmenuje tento vydavatel, stal se olovářem. Dává zinek na domy, zasazuje plynová kamna, kohoutky, zařizuje klosety. Ovar *Spásy skrze Židy*, jediné knihy XIX. století, v níž se mluví o Třetí božské Osobě, jest mezi tímto nářadím asi po sedm let! Hadrián Demay bydlí v Gentilly, 63, cesta fontainebleauská. Když nepřichází, kdo by koupil celou zásobu, rád prodává svoje exempláře jednotlivě. Ale, co myslíte o této bídě? Taková kniha, vyšlá z mého srdce probodeného, po neslýchaných bédách, a vyvržena z oběhu, pohřbena v prachu, uprostřed hrozného zboží směšné živnosti, aniž jest možno jen snít o nějakém křesťanském milionáři, který by svolil a změnil to za několik stovek frankův!

Et factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in terram...

18. — Dovídám se o smrti Francisqua Sarceye. Nehrubá novina. Konec koncův jest z toho vždycky o jednu mrchu víc. Byl ze *Zoufalce*. Kolik mi jich ještě zbývá pohřbiti?

¹ Fr. *bouillon* zn. var, pěnu, ovar, polévku, ale též neprodanou knihu.

Navštívena tělocvičná škola pro děvčátka od deseti do čtrnácti let. Rozmanitá cvičení. Jest to snad užitečné, ale škaredé. Nemohu se ubránit jisté vnitřní ošklivosti. Jest to nepřítomnost Boha. Vzpomínám si na svatou Anežku, na svatou Rosu Limanskou, na tisíce jiných. Jak si pomyslit tyto vznešené panny na hygienické a silící visuté hrazdě Lutherově? ... Och, ta žena, jež velela hlasem pruského poddůstojníka při těch cvičeních!

19. — Proč teprve dnes, pročítaje XVIII. kapitolu sv. Matouše, všiml jsem si nesmírnosti summy, kterou bylo splatiti prvnímu „dlužníkovi“: deset tisíc hřiven, to jest 55 milionů, čítáme-li hřivny stříbrné? Čítáme-li hřivny zlaté, bylo by to skorem 900 milionů!!! Jest to jedinkráte, co v Evangelii jest zmínka tak obrovské číslce. Sto denárův druhého „dlužníka“ bylo něco méně než 80 frankův. Bylo třeba jenom třetiny, by se zaplatila Krev Ježíše Krista.

Jedna stará obchodnice s rybami, jež nám prodává uzené sledě, přišla dnes ráno s rukama prázdnýma, ačkoliv velmi špinavýma, a doprošovala se dárku na Letnice. Špatně pochodila. Namítali jsme této protestantce Ducha Svatého, který nedovoluje dávatí těm, kteří jím opovrhují.

20. — Dostal jsem číslo *Humanité nouvelle* ze září 98, revui zřejmě literární, v níž jistý pán prohlašuje toto:

Pouze Bůh byl užetřen Leonem Bloy (!); jeho duše, byvši na krátkou chvíli vyčištěna z talovu, aromatisuje se chvalami Toho, jenž stvořil muňku, hyenu, zmiji, snětivou mouchu, ropuchu, supu, štěnici a roztoče svrabového a jenž dovedl jednoho dne spojití je v jedinou bytost na poučení katolíkův a k slávě francouzské literatury.

Opsal jsem tuto větu, poněvadž mne plní útěchou a zdá se mi čestnější než padesát brožur apologetických. *Žebrák nevděčník* byl záminkou k tomuto vyjádření.

Posláno jednomu chudému obyvateli pařížskému splnomocnění, by na mne žebрал, vystavené takto: „Vzdálen pět set mil od Paříže, zbaven všeliké obživy a v nebezpečí, že zahyne, splnomocňuji oddaného přítele L. D. žebрати na mne“. Následoval seznam obětí, desítka individuí, jak jsem snil, uprositelných.

21. — Neděle Svatodušní. Každý zde jest prý zabrán jedině a ustavičně pátráním po tom, co snad jest v chování neb slovech bližního urážlivého nebo neurážlivého. Aby zavrať pojala člověka, nakloní-li se nad propast těchto prázdných duší.

Hod Boží Svatodušní, veliký den ve světě lutheránském. Není-liž to k smrti rozhořčením viděti, jak berou účast na našich křesťanských svátcích tito mrzí bludaři, tito odpadlíci, vraždící rodiče, kteří nedovedli než zasypávati neřády a ublížeti, seč byli, svatou Matku Církev, málem po čtyři sta let!

22. — Když se vracím se Mše, co pravím? zrovna když přijímám, slyším ohavné zvony s protestantské modlitebny. Mluvil jsem o této děsné kotlárně, načisto beze jména, která uspokojuje pobožnost lutheránův a kterou by rádi oslavovali svátky, nevysvětlitelně uchovávané v almanaších nicoty. Právě mám před sebou lutheránský kalendář. Ohromuje to bulíkovinou, nízkostí a ignorancí. Vůbec lze jenom jedno slovo říci protestantům: Jste ohyzdni!

23. — Náš farář, člověk hezky zámožný, má na fjordu plachetní lodici a zve mne projeti se na Fünsko. Jest to blízko a přijíždíme tam brzo přes to, že vítr jest málo přízniv. Navštívili jsme slavný park Hindsgavlův, kdysi královský majetek kteréhosi Kristiána, a velikolepý statek jakéhosi velmože, který vytáhne každého rána Malý Belt. Pocit nesmírného bohatství, vždy pro mne trýznivý.

Na jednom konci parku navštívili jsme městečko Middelfart, dosti podobné svými malovanými domečky dětské hračky. Vybrané ozdoby domovní, dosti časté v Dánsku a pro něž by se mnoho odpustilo. Ale to jest vše. Brzo jsme se dodivili všemu, co jest hodno podivu, moři, bukovým lesům a malovaným domům. Od kraje až na konec království marno hledati něčeho jiného. Nic z minulosti, žádné stopy po dobách katolických, spár Lutherův všecko ohrabal, vše smazal, vše zhanobil.

Nanejvýš namáhavá plavba nazpět s protivným větrem. Dlužno křižovati tři hodiny. Posléze zase vcházím do „své malé Francie“, vyčerpán únavou ba i nudou, přece však spokojen, že jsem vykonal tuto výpravu, ale jak šťasten, že zase spatřuji svůj krb a objímám své milé! Jsem ostatně každým dnem o něco méně schopen radovati se z toho, co se líbí individuí mého druhu.

24. — Jeden z těch, na něž jsem spoléhal, píše mi, by mi blahopřál ke *zlepšení* mého osudu! Může býti spokojen ode dneška. Zítra už se nám bude nedostávat všeho...

Počasí chladné, černý a hnusný déšť. Dusím se smutkem a odporem v tomto psinci odpadlíkův, na něžž jako by slunce hledělo shumorem, když potulný větřík, obrazto Ducha Svatého, neohýbá k zemi všech jeho stromův, plije naň pěnou příboje.

25. — Myslíme na malomocné molokaiské, čtše po nějakou dobu udivující *Život Otce Damiána*, jejich missionáře. Co se děje s těmi nešťastníky od deseti let, co ztratili svého apoštola, a jací byli asi jeho nástupci? Taková missie vyžaduje do-
zajista předchozího obětování života a přijetí děsné smrti. Ale kněžská prostřednost jest takový svah, že i v těchto strašlivých úfatech možno se setkat s prostředními, a máme svědectví svatého Pavla, že jest možno vydati svoje tělo plamenům a *nemítí*

lidský. Dobrá odpověď, jaká by se dala protestantům, zvláště kalvinistům, kteří tolik mluví o svých *mučednících*.

Za řeči o *Životě Otce Damidna* upozorňovala mne Johanna, že tato vypravování mají jakousi nadpřirozenou sílu, tak velikou, že vše v mžiknutí oka jest uvedeno zase na svoje místo. Jakmile třebaš zakročí Malomocenství, uvidí se Bůh a člověk na jejich rovinách a ví serázem, jakou má cenu domnělý život tohoto světa.

26. — Látka k rozjímání, nabídnuta jistému hluchému :

... Já, J. R., jsem zasažen bleskem, stržen do té či oné katastrofy, *ad arbitrium fati*, a hle, umírám nenadále, zůstáváje násilím a proti své vůli vše, co mám, lidem již bohatým a jimiž opovrhují. Jsem tedy povinen předstoupiti před Soudce, ježto jsem promeškal dílo, pro něž jsem byl tak přesně označen, totiž zachránění Leona Bloy, jediného z mých vrstevníkův, o němž jsem věřil, že jest schopen říci něco Bohu a lidem. Nechávám za sebou tohoto velikého nešťastného umělce, v bídě, v jaké ještě nebyl nikdy, zbaveného všeliké lidské pomoci v daleké zemi. Bylo by bývalo třeba prostě začít znova to, co jsem již činil, co pravím ? vložití svoji radost a svoji naději v obnovení toho, a býval bych pro to více neschudl. Ale bylo by bývalo též potřebí nezaleknouti se nespokojenosti jistých osob, způsobiti si prudké výstupy. Neměl jsem na to odvahy, a hle, jsem vržen na cesty věčné bez viatíka tohoto díla, pro něž jsem byl tak zvláště, tak výjimečně poznamenán.

... Chcete, milý příteli, čísti ještě několik řádkův ? Kdybych vám nepověděl velmi jasně o svém pravém postavení, o svém nejzazším nebezpečí, kdybych vám neukázal, přicházejí více méně se snažnou prosbou, že byste mne mohl osvoboditi, *kdybyste tomu chtěl z celé své duše*, víte, v jaké nebezpečí bych se vydával ? Velmi jistě tomu, že byste mi v jiném životě, který nazveme, libo-li vám, *životem absolutním*, vyčetl s nadpřirozeným vzlykáním, že jsem *věděl*, co jste byl povinen učiniti, čeho Bůh od vás očekával, a že jsem vás nechal o tom v nevědomosti.

28. — Kdybychom byli schopni zahrnouti jediným postřehem, jako andělé, všechny vzhledy nějaké události a konkur-

dance nebo shody přemnoha fakt, skoro vždy unikající naší pozornosti, kdybychom mohli bedlivostí a láskou sebratí a setkatí všechna ta rozptýlená vlákna, na konec bychom snad zahlédli plán Boží. Právě takto démonové, kteří jsou andělé, mají někdy moc prorokovati ústy svých služebníkův... Kdybych věděl třeba, co se dalo v některé vesnici tibetské, v mezipalubí nějaké lodi, již již se ztroskotávající na Atlantickém Oceáně, v hloubi nějaké podzemní štolý borinageské nebo v paláci toho neb onoho knížete zrovna v té minutě, kdy moje rozhodnutí přijíti do Dánska bylo již neodvolatelné, — tehdy bych snad četl, jako v nějaké knize s ohnivými ořízkami, *božskou* pohnutku k této bolestné cestě.

31. — Jakýsi professorek v městě, který si přeje několika hodin, mi pravil: „Francouzi jsou ostatním lidem bohy.“ Věda, že jest pijan, měl jsem chuť říci mu na to: „Bohové žíznějí!“ [Uvědoměni, jež by ostatně bývalo bylo zcela zbytečno. Tento veselý Dán nepřišel tuším ani jedinkrát, aby nepřinesl jedné nebo i *dvou* lahví. Byl bych si nikdy ani ve snu nepomyslel takových hodin literatury.]

ČERVEN

1. — Jsem bez života, tup, naprosto zbaven nadšení. Výborný stav na spisování.

2. — Zase si třeba stěžovati na faráře Storpa. Pravil nám, ať mu přivedeme Veroniku, by se toto dítě cvičilo s ostatními děvčátky na průvod o Božím Těle, který bude ve dvou dnech. Za hodinu nám ji přiváděl ve stavu povážlivém, neboť byla dlouho a *prostovlasá* nechána v plném slunci, bez potřeby, bez

účelu, z toho muflovského, tyranského a nízce krutého pudu, který jest základem povahy prušácké.

3. — Tomu, jemuž jsem světil, by na mne žebral v Paříži (Viz výše, 20. května), a kterému se nezdařilo skliditi žádné almužny:

... Dnes ráno v ubohém katolickém kostele, našem jediném útočišti v této zemi, právě když jsem zbaběle úpěl pro ten žebrácký postoj, který jest neproměnným stavem muže, o němž by se mohlo mysliti, že jest tak označen, by dával almužnu celým zastupům, bylo mi řečeno mou ženou:

— Mnohokrátě jsi si všiml i jiné měl, by si všiml Textu ze svatého Pavla, pravícího, že vidíme vše v „zrcadle“, tudíž *opačně*. Dlužno jíti až do krajnosti tohoto slova, nezbytně absolutního, poněvadž jest dáno Duchem Svatým. *Vidíme tedy zrovna OPAK toho, co jest*. Když myslíme, že vidíme svou pravici, vidíme svou levici, když myslíme, že přijímáme, dáváme, a když myslíme, že dáváme, přijímáme.

Tato myšlenka mne potěšila a dala sílu, bych vám odpověděl s velkým klidem... Přál bych si, přáteli, načisto vám upokojiti srdce. Zvláště bych si přál věděti, že se díváte s hlediska nadpřirozeného, jež jest jediné. Bylo nesprávně, že jsem vás pobouřil, polekal. Jsem mizera, otrhanec, dokonalý mufl, nestravitelné prase, republikán, *člověk počestný!!!* že jsem projevil ať jakýkoliv nepokoj, maje na pomoc modlitbu, přijímání. — Kdy pak jsi, pitomý tvore, neměl chleba? Kdy jsi prosil o přispění, a nedostalo se ti ho, člověče malé víry? Takové jsou otázky, jež mne pronásledují...

Poznal jste skrze mne Henry de Grouxa, jednoho z nejžalostnějších a nejneobyčejnějších lidí. Bude vám snad dopřáno pomoci mu. Jest to ubohá duše vyběhlá ze své cirkulace — tak jako jeho malba. Objevily se věci prvního řádu, když začal, *Tupený Kristus* mezi jinými. Potom aby člověk zplakal. Vše jsem učinil, bych v něm zjednal nějakou rovnováhu. Na konec si znechutil poslouchati mne o Bohu, a pozbyl jsem všeho vlivu. Někdo jiný by snad byl šťastnější, někdo nepokornější, nejnesmělejší.

... Moje žena, jež jest zajednose všemi city, zde vyjádřenými, prosí vás snažně, byste měl v opovržení, v ošklivosti, a možno-li,

zničil tak řečenou podobiznu jejího manžela, kterou jste viděl u de Grouxa a která jest nesnesitelnou karikaturou.

4. — Průvod s Nejsvětější Svátostí ve farářově zahradě, přislušející ke kostelu. Vše jest náležité a jak možno zdařilé, pomáhaly faráři tři německé řeholnice, uvedené sem, by učily malé dánské katoličky. Na neštěstí jest příliš zpěvův dánský. I *Te Deum* jest travestováno do této řeči, v níž jako by tento nádherný Chvalozpěv byl oblečen v hadry. Nemyslil jsem, že by to bylo dovoleno. Mnoho zvědavcův ve vratech a v oknech sousedních domův, lidí pitomých ne-li plných nenávisti, kteří hledí na Nejsvětější Svátost tak, jak by na ni hleděl dobytek.

5. — Farář mi nabízí novou projížďku po lodi. Ochablý a smuten přijímám, vzpomínaje si na slast té první chvíle, a jsem za to ztrestán dnem únavy a nudy. Cesta do Stribu, poslední stanice železniční na Fünsku, naproti Fredericii, jež jest branou Jutska. Místo banální. Cesta tam a zpátky deset hodin po moři. Srdce mi krvácí. Farář má, zdá se, veliké potěšení, i ptám se, jest-li toto potěšení jak jen možno kněžské. Přece kdyby ho potřeboval někdo skonávající, nějaký nešťastný katolík, stížený nepředvídanou nehodou!... Bojím se, nenakazil-li se, často navštěvuje protestanty, něčím z jejich pastorův.

8. — De Grouxovi.

Milý příteli, nalézám šťastně ve svých papírech tento korespondenční lístek, který by mi nebylo snadno si koupiti a který bude možná posledním slovem Leona Bloy. Posléze umíráme, posléze! Přece však bývalo by bylo třeba, dosud by bylo třeba jen nepatrné věci. Za celý měsíc nedostal jsem než vašich několik řádkův. Ach, neudfete se!

Síbil jste mi velmi brzký důležitý list. Byl jsem tedy uvědomován, že mi bude čekati neurčitý počet měsícův. Co se toho týče, nic zarážejícího... Sbohem tedy, rozmilý Jindřichu. Dva dni jde

psaní tam, dva dni zpátky. I kdybyste odpověděl ihned, čeho by se žádné prosby lidské ani božské nedožádaly, ještě by bylo velmi pozdě. Nepospíchejte. Jest mnohem pilnější, byste chodil ukládat svoji navštívenku k Biblí, který poctivá Paříž svou přítomností od té doby, co již nemá sračky.

9. — Nemožno dobýtí nějakého listu z Paříže. Lze říci: srdce vzteklo? — Ano. — Tedy jdu do kostelase srdcem vzteklym.

13. — Posléze dlouhý list od de Grouxa. Dá mu mnoho práce, než stluče svoje ubohé myšlenky. Prohlašuje svátosti „neúčinnými“ na jeho srdce, nazývá se „bez lásky“ a zbaveným „pokojem“. Celkem ti protestanté, jichž styk mne sužuje, zdají se mu méně protivni než katolíci, vesměs spoluvinní na odsouzení Dreyfusově. Vstoupí-li do kostela, vidí se obklopen chumlem „vražedných pokrytcův“ atd. Hle, tedy ovoce z kolikaletého, zamilovaného pěstění této malířské duše!

14. — Vyjížďka lodí-omnibusem na ostrov Faenoe u ústí fjordu. Procházel jsem sever tohoto ostrova, velikolepými statky jisté jediné osobnosti, a krásný bukový les, z něhož jest viděti moře všude, kde les prořídá. Kdož by mne neobviňoval, že jsem závistník? Tato procházka, tak způsobila mne opojiti, plní mne smutkem a hořkostí. Oči mi neodvratně počítají nesčetné kusy dříví, odumřelé a suché větve, určené bezpochyby, aby shnily na zemi, a kterých by si, myslím, žádný chudý nesměl odnésti. Aspoň se tak děje skorem ve všech zemích evropských. Bohatci raději pozbudou, než by dali. *Beatius est magis perdere...* (Srovnej se sv. Pavlem, Skutkové Apoštolů XX, 35.)

Tři druhy bytostí, jichž styk mi jest každým dnem nesnesitelnější: bohatci, špindlové a protestanti.

15. — De Grouxovi:

Milý Jindřichu, nechci se nízce mstít, že jste mi neodpovídal, a neodepsal vám. Mám vám ostatně fci jistě věci . . . Nemáte práva neznati mých citův. Víte způsobem bezpečným, že denně přijímám, jím každého rána Tělo Kristovo, v úmyslu vyprositi si od Boha a ode všech obyvatel nebeských, by Dreyfus byl hájen nebo odsouzen znovu. — Víte též — och, kterak to víte! — že, co toho se týče, jsem v obecné tradici Církve a že křesťané po celé zemi se nemodlili, neplakali, netrpěli po devatenáct věkův leč za tím účelem.

Urban Gohier, který se nesmí másti s Urbanem II., jest vám zárukou toho fakta, že Křížové výpravy byly zločinně zosnovány Štábem, jehož se Piquart a něžný Blbec Pyrenejský taktak nestali žalostnými oběťmi.

Tyto myšlenky, načisto nic banální, ani trošičku rozbředlé, jak lze viděti, opřené ostatně o učenost ohromnou a dotvrzené nejvýbornějším filosofickým kolovrátkem, staly se vám vzácnými, a vašepřátelství ke mně jest tím dojemnější, že zůstává nepochybně, že jsem v „chumlu zákeřnických pokrytcův“, s nimiž se jistotně vždycky setkáme v těch vražednických kapličkách, ve kterých by nebylo viděti než vás, Jindřichu, nebýti této závary, ve kterých by nebylo slyšetí než vás, jak vzlykáte skroušeností a láskou u paty oltářův . . .

Jest mi ovšem nemožno dohadnouti se, co pocítíte, čta tento list. Svoluji, když toho třeba, bych vám byl zákeřníkem, ba i pokrytcem na způsob těch missionářů, kterým Člňané otvírají břicho, by jim ulehčili od jejich vnitřností, a kteří někdy umírají celé tři dni. Ale jak bych mohl svoliti a vámi opovrhovati? Jest to příliš málo měsícův, co se klaníte Špinavci, byste se již mohl státí odporným nebo úplně kakalem. Když někdo namaloval *Tupeného Krista*, jest asi třeba poněkud déle. Ale vzpomínaje doby, kdy hrd na to, že jest vaše ruka v mé ruce, neskláněl jste čela před individuem, jež jste sám uznával nefádem; na paměť těch tak nedalekých dnův, kdy špinavé miliony ohmatávače buržoasních paní-mand vám naháněly hrůzy; Leon Bloy, zůstavší pro Lásku Boží chudým, prosí vás, byste měl slitování sám nad sebou . . .

Však víte, Jindřichu, když někdo není se mnou, jest proti mně, a jest to neslýchaný zázrak, že jste se nestal mým nepřitelem od té doby, co jdete s Buržoy a co si dáváte rozblíjeti hubu pro Domáci pány. Neboť, netřeba toho říkati, tisknete ruce lidem, které bych se bál pocítiti kopancem do zadnice, a kteří mne nenávidějí.

A tolik jste zapřel velké věci, pro něž jediné jsem se rozhodl žít a zemřít, že až se zase uvidíme, nebudeme mítí více, co bychom si řekli, než kdybychom byli dvěma mrtvými.

20. — Bicykl mne olupuje o prahubený přljem z mých hodin tomu profesorku pijanovi. Jsa přítelem kola a skleničky, ubohý hoch jistojistě si rozbil hubu pedáluje, a naše hodiny jsou přerušeny.

21. — Zbavení Mše nepřítomností našeho faráře, který se byl projížděl po Odense, zmožení bídou a smutkem, myslíme si, že si mohl tento kněz opatřit zástupce, z kněžského soucitu, milosrdenství nebo spravedlnosti, z lásky k ubohým duším. V tomto pocitu těsně a opuštěnosti konáme křížovou cestu, byvše pozorně účastní Mše *jiného* neviditelného a neznámého kněze, jehož přítomnosti se domyšlíme a jenž právě teď celebruje, na kterémkoliv místě země.

24. — Není lhostejno, zjišťuji-li, že šlo v podstatě o Peníze při většině zrazených lásek či zbabělostí, kterých jsem byl obětí. Kdyby se zvědělo zítra, že právě dědím půl miliardy, odkázané nějakým majetníkem hamejzu, byl bych dohnán najmouti obrovské kanceláře a platit si spoustu úředníkův, abych spočítal věrné přátele, *dávné obdivovatele*, kteří by se hrnuli o překot.

Přátelství Henryho de Grouxa stává se mi temnotnou místností, do níž se neodvážuji vniknouti. Kdysi byla to jakoby galerie ledův, v níž jsem se odleskoval, odrážel ve všech smyslech... *Melius est mori quam vivere.*

L. D—mu:

Víte, jak jsem miloval Henry de Grouxa, poněvadž jste četl *Žebráka*. Jest tedy zcela prosto, že jest označen, by mi působil větší utrpení než kdo jiný. Hrozné svedení, spáchané Blbcem na této podivné duši, jest jednou z mých nejvnitřnějších bolestí.

Nesu to jako muku, převyšující moje ostatní muka. Tolik jsem vložil tohoto člověka do svého srdce, že jeho „obdiv“ pro Zolu mne sviní, zasmraďuje mne.

Není možno, aby mne někdy nezahladil . . .

Jest dosti známo tajemství mé samoty. Jest to samota Polichinelly. Každý se vzdává býti mým přítelem, *poněvadž mne nechce následovati*, toť vše. Pro mne není na světě NIC kromě modlitby. Vše, co není vášnivým hledáním Boha, zasluhuje si v mých očích opovržení. Když to se dobře spatřilo a dobře pocítilo, každý se radí s vaňkem. Tož už jste moudrý.

25. — Veliké, konce neberoucí processí. S rozvinutými praporeky, po čtvrt hodiny křápe se pod našimi okny spolek *Středmostí*. Viděti korouhve červené, modré, zelené, bílé atd., všechny je nesou s úctou, zbožností neskonale, zbožností celého národa. Bylo by třeba obraznosti ohromující, by se vymyslelo něco grotesknějšího. Zbytečno říkati, že tito lidé považují za neskonale směšná processí s Nejsvětější Svátostí. Jest ostatně proč věřiti, že tento spolek středmostí jest vybranou cháskou ochmelův.

26. — Noc špatná. Duše se mi zmítá a strádá. Chvilku potřetí hodině sestupuji v záři zory do zahrady. Myslím na svatého Jana a Pavla, kteří se dnes oslavují, vyčkáváje hodiny Mše. *Multae tribulationes justorum* . . . Miluji ony podivně privilegované Mučenníky, tak nečetné, kteří se jmenují každého jitra po všem okršku zemském při Oběti. Jest jich přesně Devět-a-Třicet. Nebylo by záhodno vzývati tyto neobyčejné osobnosti jako Mocností jakési vyšší hierarchie?

Nelze odeslati několik užitečných listův, že nemáme známek. Nic neodchází, poněvadž nic nepřichází. Co činiti? Za chvíli se úplně pomatu. Proč se zdá, jako by mne Bůh opouštěl? Všecka práce se mi stává nemožnou a nedovedu se již pomodlit. Bude třeba, abych umřel v této kruté zemi?

27. — Pohřeb jedné staré katoličky. Náš kostel byl pln protestantův, kteří se chovali dosti pěkně. Účinek obecného či soukromého stavu duševního, byl jsem všecek v slzách, skoro neschopen, bych nevzlykal před těmi cizinci. Mám srdce tak probodeno a tolika ranami, od tak dlouhé doby!

29. — List od jistého člověka, kterému jsem dal mnoho. Jedinký za šest měsíců a jak bezvýznamný! Ach, nebylo by věru potřebí tohle dostávat na poušti, ve chvíli, kdy se umírá žlzní!

30. — Všl mou práci po několik dní jest, že s nejvyšší slastí čtu znova *Dějiny Proměn*. Lampa z *Corpus Christi* v Katakombách.

ČERVENEC

1. — Majíce výjimkou trochu peněz, rozhodujeme se jeti lodním omnibusem do Loeverodde, stanice fjordu před Faenoe. Myšlenka nešťastná. Loď jest plna děvčat a uličníkův, a chovají se k nám s takovou nevážností, že jsem dohnán nafackovati jednomu mladému darebovi. Kanaris-Klein, jenž byl na druhém konci paluby, honem upláchne na první zastávce. Jednu chvíli jsem myslel, že se na nás vrhne smečka obžerův. Osvobození v Loeverodde od svých sprostých společníkův, dorazíme až do Faenoe, doufajíce, že tam nalezneme pokoj. Tam padáme zrovna do hrozného bálu dělníkův a přístavních holek, zřejmě pohotových k drzosti. Hle, ocitám se v nebezpečí zoufalství. Dlužno prchat! zase. Bárka nás převáží na druhou stranu malého Beltu, na Fünsko. Přechod do Midelfartu, městečka s malovanými domy. Posléze si oddechne, ale nemožno se dostat zpět do Koldingu leč přes Fredericií a v noci, po lodi a po železnici.

Tento bídný den mne seznámil s dánským špindlřstvím a skýtl jeden pojem zas o pohostinné něžnosti lutheránův.

4. — List jednoho buržoy z města, obchodníka papírem, který se nazývá otcem malého uličníka, jehož jsem v sobotu zpohlavkoval. Tento otec vymáhá, bych ho odprosil!!! mluví o svědčích a napovídá jakési hrozby. Hned píšu bourgmestroví a žádám ho za ochranu, čině ho odpovědným za hrubosti, jímž by se snad jeho podřizení rádi pomstili na francouzském občanu. [Tato stížnost nebyla marna, nechali nás na pokoji. Ale zdá se, že tento výprask způsobil veliký povyk. Všichni koldínčané se cítili zřackováni v osobě tohoto mladého mamlasa. Kdyby věděli, jak je řackuji dosud, po čtyřech letech, a to z plna srdce!]

Jiný rys pohostinství. Dovídám se, že jsem povinen poplatkem 42 korun (58.80 fr.), ježto můj důchod(!) byl odhadnut na 1.500 K, neb jsme tu pod blbým a nespravedlivým režimem zdaňováni důchodův. Spatřili vás jistěho měsíce vyplácti 500 korun, *tudíž* máte stálý důchod 6.000 K. Jest to tak geniální jako tohle. Farář mne ujiřtuje, že dobrým ohlášením chudoby se z toho vytluhu. Výtečné.

Ach, to ježdění na venkov, ta doba ježdění na venkov, kdy chudí bývají opuřtěni! Hle, co řekne někdy Duch Svatý, až přijde hodina, by se posléze něco řeklo! — Pomyslii jste někdy, křičel by můj strařlivý bratr Hello, na ten hrozný Vykupitelův odjezd na venkov, jenž se začal v den Nanebevstoupení a jenž trvá dosud? Ach, božský Ježíři, který jsi volal, než jsi umřel, „Lamma Sabakthani“, jak krutě jsi po devatenáct věkův nechával opuřtěny svoje chudě!

Pořád řadné zprávy o měsličních 50ti francích, slíbených před dvěma měsíci. Bezpochyby, že se nemůže sehnati ten svaz dvanácti bohatých mladých lidí. Možná, že by bylo třeba, aby

jich byla padesátka nebo dokonce pět set, nějaká kohorta, legie thebánská, což já vím? Toho se ovšem nenalezne. Psal jsem, bych zvěděl, na čem jsem. Žádná odpověď. Ujišťují mne odjinud, že svrchovaným úskokem, poslední záchranou u bohatých Belgičanův jest vzlíti nohy na ramena a dáti rozkaz, by se pošta za nimi neposílala. Takhle jsou jisti, že nebudou ohlupováni Ježíšem Kristem, umírajícím hladu.

6. — Jistému matematikovi:

Vaše listy mne nepoučují o ničem, leda o bankrotu vašeho rozumu. Jakže, můj milý, vy pochybujete o Církvi, poněvadž jsou nehodní kněží nebo věřící, jichž počtu ostatně nemůžete znáti. Jinými slovy pochybujete o mathematicích, poněvadž jste poznal jednoho nebo tři sta sedmdesát sedm profesorův algebry nebo trigonometrie, kteří byli prasáci. Opravdu jest to příliš hloupé, strpte, abych vám to řekl s láskou, jako jsem to řekl de Grouxovi, příliš z garna, příliš od hospodské společné tabule, příliš z úst agenta s petroleji nebo kravskými kožemi. Vše lze odpustiti, omluviti, snést, jen však nebuďte *prostředním*. Tohle jest nemožno. Pravíte mi, že neznáte „jednoho kněze, který by býval mohl získati si vaši poslušnost“. Proč to říkáte mně, milý příteli? Nejsem nějakým sousedem z kavárny ani kancelářským úředníkem ani policajtem ani domovníkem, ba ani některým z těch hlubokých obuvníkův, jichž moudrost udivuje. Myslím si, že jste nemohl napsati těchto slov, abyste se trochu nestyděl. Poznal jsem kněží, kteří byli lidé podivní, znám takové dosud a poznám jiné, kteří nemají nazřeteli leč Slávu Boží, Spásu Duší, hlásání Evangelia Chudým. Padlo se tak nízko, že tato slova se stala groteskními, ale nebojím se jich napsati . . .

Námítky sentimentální nemají žádné hodnoty. Má člověk či nemá povinnosti poslouchati Boha a Církve? V tom jest vše. S tohoto nejprostšího hlediska kněz není už leč jakýmsi nadpřirozeným nástrojem, jakýmsi *ploditelem Nekonečna*, a jest třeba býti oslem, by se vidělo něco jiného, neboť vše se děje a nezbytně se to děje v *Absolutnu*. Přes třicet let už chodím na Mše, sloužené kněžskými mně neznámými, a zpovídám se jiným, o nichž nevím jsou-li světci nebo vrahové. Což pak jsem jejich soudcem, a jakým

bych nebyl hlupákem, kdybych to zamýšlel zkoumatí? Stačí mi, vím-li, že Církev jest božská, že nemůže býti než božskou a že Svátosti udílené knězem špatným mají přísně tutéž účinnost jako udílené světcem.

Není-liž to k pláči, milý příteli? Jsem zde mezi velbloudy, vydán trýzním, a dlužno, bych vám psal, vám katolíkovi, tyto počáteční věci, kterých nemá práva nevědět ani vzdělaný heretik; toť zoufalé . . .

Tu jest velmi prostá poznámka, která, myslím, jistě zaujme vašeho ducha, neboť v ní jest cosi mathematického. Protestantský svět, který mne obklopuje, jest bez odporu šeredný, prosířední, jak jenom možno zbavený *absolutna*. Který jest zvláštní znak tohoto světa? Vyloučení nadpřirozena, Nadpřirozeno vyloučeno z Křesťanství, totiž myšlenka nejnelogičtější a nejnerozumnější, jaká vůbec kdy vstoupila do lidské hlavy. Důsledek, opovržení Kněžstvím, zhanobení kněžské služby, mimo něž není možno, by nadpřirozeno bylo projevono. Bez moci světití, svazovati a rozvazovati Křesťanství mizí a ustupuje v chlévech Lutherových a Kalvínových odpornému racionalismu, jistě nižšímu než atheismus. Katolický kněz má takovou investituru, že když jest nehodný, vznešenost jeho Svěcení se stkví právě tolik. Nějaký kněz zločinec propadá, chcete-li, nejúplnějšmu zatracení, a hle, on má pfece moc přepodstatňovati! . . . Jak necítiti této neskonale Krásy?

Vraceje se se Mše, nalézám v našem domě Ježíše. Magdalena se probudila volajíc jeho jméno, pravíc, že jest za dveřmi a že mu třeba otevřítí. Jest to Bolest . . .

7. — Jednomu geografu. Úvodní vyličení našich příhod až do dne, kdy jsme se nastěhovali do Koldingu. Potom:

. . . Tehdy se začaly ty úctyhodné rhapsodie života katolického proroka, který vyšel nedávno z *Černé kočky* a který jest nucen žítí bez halče v protestantské zemi, vášnivě zamilované do šerednosti, fanatické pitomosti a hovadsky nepřátelské. Bylo by, myslím, zbytečno říkati vám, že jsem ve válce se třemi čtvrtinami tohoto obyvatelstva, jehož *jazyka neznám*, což jest už dostatečně šprýmovné, a že ta čtvrtá čtvrtina neskýtá mi ani sousta. Jak jsem mohl zůstatí na živu až do tohoto dne? Tajemství. Jest pravda, máme

plno dluhů, což jest jiné tajemství. Nikdy nepochopím, jak jsme mohli naléztí ať jakýkoliv úvěr u těchto jutských muflů. Až lhůta co nevidět vyprší, bude to hezounké. Kdybych mluvil s oslňující snadností dánsky, pokusil bych se o politickou revoluci, ostatně zbytečnou, když vládne mocnář plemenník, kterého už netřeba vychalovati. — Ach, budeme si vzpomínatí na tuto planetu! pravil mi Villiers de l'Isle-Adam, když jsme se oba brouzdali studeným blátem jednoho večera, kdy se zdálo, že bychom snad byli vydali svoje práva *prvorozenství* za dobrý oběd u dobrého krbu.

Proč bych vám děkoval za vaše pochůzky, můj starý příteli? Co by připojily moje díky k tomu, jak vy jste individuem, které nemyslí, jako já nemyslím, na stín žádného postavení, mne však miluje, seč jest, pahýlem srdce, jež mu zůstavila geografie.

8. — Ajaj, podívejme se na pány z *Aurory*, jak začínají zlehčovatí svého Dreyfusa. Jaký článek by bylo lze napsatí o tomto „mučni“: *Piano Clémenceauovo*!

— *Vás následovatí!* pravil mi kdosi. Nikdo toho nechtěl až do této chvíle, a proto vás kde kdo opustil. — Aby však přece byl Bloy s Bohem! Aby Bůh byl s Bloou! Hle, co plní hrůzou.

9. — Úžasná tupost protestantův, kteří nemohou pochopiti rozdílnosti řeholních Řádův a kteří třeba si myslí, jako naši učenější ševci, že býti františkánem nebo kartusiánem znamená býti jaksi jesuitou nebo kamaldulcem. Vypínává ignorance těchto heretikův a jejich opovržení k přesným pojům v oboru náboženském jsou neuvěřitelné, nevyzpytatelné a bez léku. Bylo by třeba moci Boží, aby se zdolala pýcha této havěti. Přece však se domnívám, že lidsky by je výtečně zkontil strach a že každý protestant, vida, že mu hrozí rozeň nebo aspoň milostivá konfiskace, stal by se *subito* katolíkem. To není mínění faráře Storpa, ale dělám si tak málo z toho, co si on myslí!

10. — Chceš-li, sněme na chvíli... Katastrofa náhlá, tak úplná, že by bylo zničeno vše do posledního prášku. Ten

a ten dobrodinec, ještě mladý, ale rozumný a bez ukvapenosti, zůstal by na živu se svými penězi a se svými nadějemi. Já bych byl brzo pohřben. Ó toho upejpání! — bych i byl, nedlouho před smrtí, bludný a bez chleba se svou ženou a se svými dětmi na 400 mil od Paříže — když bych věděl, že jsem vášnivě obdivován v rozličných dílech globu. Tehdy snad bych dostával, ať na cestách nebo v polích, listy belgické nebo francouzské, nazývajcí mne „drahý mistře“ a žádajcí mne o rukopis.

Dlužno snášeti nepřijemnosti svého stavu. Má-li kdo peníze, proto je má, aby je dával, pláče láskou, ačli jich nedává skřípěje zuby. Jistý mladý muž z mých přátel řekl to strašné slovo, že není zrozen k tomu, by byl chud, neb se mu dostalo štěstí, že přišel na svět po svém otci. Mne zase potkal ten osud, že jsem se narodil před svým otcem. *Nejsme strážci své sudby*, tvrdí právem pp. Buržoové.

11. — Jednomu Siciliánu, který zamýšlí psáti studii o d'Aurevillem a žádá mne o dokumenty:

Milý pane, váš lístek, když byl dlouho za mnou běžel, přichází mi posléze v Dánsku, kde jsem nyní domovem. Moje tíseň jest veliká. Zde jsem vydán *bídě*, což učiní, jak ani minutu nepochybuj, konec vaší úctě ke mně. Nemám pražádného dokumentu o Barbeyi d'Aurevillem, kterého jsem opravdu velmi dobře znal. Kromě *Brelanu vyobcovaných* mohl byste s prospěchem hledati v *Žebráku nevděčníku*. Tato poslední kniha se vám, myslím, zoškliví. Jste Vlach a dokonce Sicilián, to jest pln nenávisti ke všemu, co jest francouzské, ke všemu, co není otroctví nebo nejničemnější bezbožnost. Končím, ucházeje se dychtivě o vaše opo-
vržení, a možno-li, o vaše nadávky. Potěší mne z několika chval.

12. — Ježdění na venkov. Jest to obecné, nejvýše smutné. Opuštění chudých všemi bohatci bez výjimky. Kdyby mne potkalo to neštěstí, že bych se stal bohatcem, nikdy bych nepřistoupil na to, bych odejel v tuto roční dobu. Záleželo by mi na

tom, abych zůstal uprostřed chudých, soudě, že nemohu učiniti jinak bez mrzkosti, *věda to, co vím*. Necestoval bych leč v té době, již nazývali „špatnou sezónou“, nesprávně, poněvadž tehdy se muflové vracejí, ti obávaní zlatí muflové, a poněvadž se tedy už s nimi nesetkáváme na cestách.

16. — O Oběti ustavičné na naší zeměkouli, na níž stále jest někde sloužena Mše, v kteroukoliv hodinu denní nebo noční: — Toto bezpochyby otáčel země, praví mi kdosi. Slovo prostoty andělské.

Jeden z našich sousedův, mizerný povozník, dává křtiti svoje dítko, které, zdá se, již umírá. Křest lutheránský jest platný. Toť vše, co zbývá tomuto lidu. Neměla by Církev přikázati veřejné modlitby za to, by děťátka heretikův umírala hned po Křtu, neboť jinak jsou zaslíbena životu v blbosti a bezbožnosti?

17. — Vyjíždka na Skamlingsbanke a do Christiansfeldu. Poněvadž přišlo několik sou, rozhodli jsme se, že se naztříl pobavíme. Dnes tedy, s velikou námahou a za hrozného vedra, konáme cestu na Skamlingsbanke ve voze se sedadly bez nádhery. Toto místo, jež vábí přemnoho návštěvníkův, jest považováno za nejvyšší v Dánsku, odkud prý se nám odhalí nesmírné rozlohy. Tvzení poněkud příliš lyrické. Speciální mapa, již mám před sebou, naznačující perimetr, to jest obvod, jaký lze uviděti, *Udsigten*, se Skamlingsbanke, jest naprosto illusorní. Lesy zastírají přes polovici těch krajin, jež prý viděti, a i když jest jasné počasí, to ostatní, vyjímaje několik sousedních koníren a splachovacích záchodův, jest skorem nepatrné. Člověk se ovšem může přecpati pod zrakem Christiána IX., jehož poprsí všude straší. Tedy zastávka v restauraci a smutné krmení.

Navštíven proslulý sloup postavený dánským hrdinům, obětím Německa v 64tém nebo v jiné době. Do tohoto sloupu

bylo asi stříleno z německých děl, a tak se vysvětlují ty díry nebo zoubkování, jež dávají z dálky tomuto pomníku vzhled nepochopitelné vývrtky vztyčené k nebi.

Krajina, jakých jest devadesát tisíc v Dánsku. Před námi moře (*Lille Belt*) a Fünsko, nadostřel děla; pole, stromy a zvláště nepřítomnost Boha. Jediné potěšení bouře. Burácení, svítící bleskové stříly jakési potopy, padající na Kolding na obzoru. Ne-daleko zapálen s nebe dvorec. Příhoda všední v těchto venkovských krajinách, kde se kryje doškem. Nabývám zase naděje. Ke čtvrté hodině se dlužno vytrhnouti z tohoto prostředního ráje a chvátati ke Christiansfeldu v Prusku, neb jsme na hranicích šlesvických. Oh, toho pocitu, že jsme v Německu, byť jenom na hodinu! A co to jest proti tomu, že jsme u Hernhutův nebo učňův Jana Husa v samém Christiansfeldu!

Tito Hernhutí mají tam jakýsi ženský klášter, *Schwesternhaus*, a chodí tam zvědavci dosti hojně.

Věděli jsme, že chce-li kdo býti vítán v tomto domě, třeba, aby si koupil něco v připojeném krámku, v jakémsi sulpiciánském bazaru nejhaštefivějšího, nejodpornějšího, nejmrzoutštějšího protestantismu. Když jsme si tedy opatřili dvě neb tři nevalně vzácné drobotiny, jakási coura nás uvádí. Málo kdy jsem pocítil tak silný útlak, tak tíživou přítomnost Hnusu. Žádám si ovšem stručného obsahu náboženské nauky tohoto garna, nějakého katechismu této diecése Kozlovy. Ale nedostanu ho ihned. Jest třeba, aby Johanna řekla, že jsem pařížský žurnalista, lež vyvolávající oslnění. Tehdy vše se mění. Několik stažen s fysiionomiemi ošumělými, licoměrnými a provazovitě zkroucenými, rozběhne se mi pro jakousi německou brožurku, tak vzácnou, zdá se, jako smrdutou.

Skoro nic, hodného zmínky, leda že liščí díra těchto šišatých hlav, hemžících se tu v počtu čtyřiaadvaceti, jest na venek po-

dobna všem domům téhož druhu, podlým a ohyzdným napodobeninám katolických klášterův. Sotva si všimnu kuchyně s nesčetnými hrnky na kávu, kde služby čistí hlaváče nebo platýse, a dvou kaplí, totiž dvou velikánských světnic s lavicemi obarvenými bělobou, jichž bělost, pojc se k bělosti záclon a zdí, působí dojmem podivné mlhy, posedající a překážející, jak jen možno, každému lidskému nebo božskému usebrání.

První z těchto dvou sálův, nebo raději ten, který nám byl ukázán napřed, jest obohacen kopií *Proměnění*, která jest věru tím, co jsem shlédl nejkrutějšího. Na jakémsi nočním stolku, postaveném pod touto mazaninou, a za nímž, myslím, vydává své rozumy kazatel, jest prostřen ubrus, na němž se čtou, — vyšita prsty, které, jak rádi věříme, nikdy se nepropůjčily žádné vilnosti — ve sprosté hatlanině německé první slova žalmu XCIV., jimiž se dle tradice začíná božské Officium. Tato prostituce nám byla odhalena s úctou a třesením, neboť neproniknutelný koberec obyčejně skrývá ten ubrus zrakům lidí světských. Ani druhá jak říkají kaple nevznítla v nás nadšení. Ostatně zdaleka jsem čil pokrytectví tak nezdravé, tak špinavé, tak lepkavé na duši, že jsem pozbýval odvahy a že jsem se hanbil, vida se tam s Johannou a s naší ubohou Veronikou.

Děsné ty obyvatelky neumějí francouzsky, ale *tón* některých mých poznámek zřejmě znepokojuje naši průvodkyni, a jest to zároveň komické i bizarní, ptáti se co by se s námi stalo u těchto stařen, kdyby rozuměly.

Návštěva se ovšem skončila zakotvením před schránkou na milodary, nad níž jako by se vznášela, podobna příjemnému kouři zápalné oběti, jedna z těch změkčovacích rytin evangelické propagandy, nad níž dozajista žasne království nebeské. Nějaký vrstevník *Rendův* nebo *Posledního Abenceraga* ve svrchníku, ohlašující cosí, s oběma rukama k nebi, irokésským válečníkům

sedícím před poradním ohněm a poslouchajícím ho s nejlegitimnějším úžasem.

Zbytečno říkati, že nebojíce se žádných potup, zdržíme se a nedáme nejmenšího obolu, neboť ošklivost nějakého dárku ďáblu do rukou mouřenínka, klečícího na schránce, jest ostatně příliš nemotorně připomínána sádrovou nebo z ovčího tuku hnětenou zmenšeninou Johanny z Arku od Chapuho, zmenšeninou to i dílem, jichž hanby se nepokusím odhadovati. Odcházíme posléze z tohoto špatného místa, patrně zahrnutí opovržením.

Ale máme ještě navštívití hernhutský hřbitov — muže i ženy tentokrát — a to opravdu přesahuje všecko.

Několik set krokův. Mříž a jakýsi banální nápis německý, vyřatý ovšem z Bible. V takové okolnosti jest lépe nic necitovati. Když heretici vezmou v to, co považují za své ruce, nebo posliní konečkem toho, co považují za svůj jazyk, živoucí Slovo, toto Slovo rázem padá na zemi mrtvo.

Prošedše mříží, spatřujeme tu šachovnici pekla. Dlouhé mnohonásobné řady dlaždic na černé půdě, kterou jako by byl srovnával automobilním mačkadlem, *bez travičky a bez kvítku*, s patrnou péčí zabíjí vše, co by jen bylo živého kolem těch mršin. Spárna odpykávací, hrozná plochost propasti, pod chmurnými stromy. Jaké asi noci bývají na tomto hřbitově! Jaké přízraky na těchto hrobech!

Hluboko v hlavní aleji prkenný barák, který cestující mnohokrát asi považovali za pissoir, soudím-li podle zápachu, a v němž se čtou cumplošská germánská zvolání. Sem se duše hernhutské chodí usebírati.

20. — Generalisovaná a synthetisovaná odpověď rozličných myslitelův, kteří mají péra v zadnici a kteří je občas tasívali na mne: — Ach, odpusťte, řekl jsem, že jste velikým spisovatelem,

ba člověkem geniálním, a říkám to ještě. Ale nežádal jsem vás ani o rady ani o důtky. Já nejsem z psího lejna; *já* existuji více než vy možná, jsem kdosi, JÁ, a bzdinu si dělám z vás atd., atd. Tak jsem ztratil, běda, nejvzácnější známosti.

Jistému matematikovi, už zmíněnému, který netasí meče [který ho ani nevytasí, ale který se jednoho dne vytratí tangentou]:

Není leč jedna činnost, totiž *Poslušnost*, která jest známkou mužův povýšených, pravých mužův, vznešená a svatá a spasitelná a panenská a zázračná a *primitivní* Poslušnost, jež jest zcela prostě theologickým pojmenováním ztraceného pozemského Ráje . . . Vyhledejte tedy nějakého chudického kněze, toho, jehož jsem vám už označil, nebo kteréhokoli jiného, ale ať to jest Kněz, ó dítě, totiž nechť člověk dobrý nebo špatný, ale přioděný kněžským důstojenstvím, mající od té chvíle samu moc Boží, by dal pokoj vaší duši, která jest tísň, jejíž velikosti neznáte. — Otče, smilujte se nade mnou, obmyjte mě, očistěte mě, *rozvažte* mě! a potom ta nebeská slast, ty oči v slzách, to srdce bijící, to srdce žhoucí, ta radost, která jako by nás schvacovala k smrti . . . Ach, kdybyste věděl, kdybyste mohl jen jednou zahlédnouti! Hle, toto jest Aktivnost! Víte, že Mše, Oběť mešní jest jedinečným aktem poslušnosti, Aktem podstatným, a to tolik, že když se děje, tehdy všichni lidé v obvodu deseti tisíc mil mají vzhled, že zůstávají na místě, s oběma rukama ufatýma, s nohama ochrnutýma, s tělem nehybným, hlasem oněmlým . . .

23. — Dánští řezníci. Již jsem mluvil o těchto drzých muflech, zlodějích a nevyllčitelných trulantech ve svém zaměstnání. Zmínil jsem se o tom pozoruhodném faktu, o tom rysu barbarských mravův: neumějí řezníci té země masa ani rozsekati ani okrájeti, ba zdá se, že ani neumějí rozeznávatí rozličných kusův, a nosí svým zákazníkům, jako divokým šelmám, na jakýchsi velikých dřevěných obmítačkách celé krvácející čtvrti, jichž v létě nic nechrání slunce a much. Dánský řezník nedovedl by si vydělati na chleba v Paříži ani jako metař na jatkách. Včera ráno poručila si Johanna skopovou kýtu, označujíc velmi určitě kus,

jehož si přeje. Bylo to na naše živobytí dnes. Ráno byli jsme samo sebou obslouženi kusem jiným, a Johanna jej odmítla. Uličník, nucen vzít si jej nazpět, odpověděl, že nemá, co by nám dal jiného, a že si můžeme, libo-li nám, pojití hladem ... což nezbytně pro tohoto darebáka zahrnuje v sobě právo, by on vybíral místo svých zákazníkův a by je obsluhoval, jak se mu hodí. Možná též, že to jest prostý rys dánské pohostinnosti k francouzské rodině, o níž se hádá, že jest chuda. Myslím s hořkostí na nesčetné klacky, jež rostou v lesích Dánska a jež bezpochyby kdysi bývaly na něco. Vskutku, nezdá-liž se tento pitomý příběh s řezníkem jakýmsi retrospektivním podobenstvím lutheranismu, který opravdu po tři sta let obsluhuje svoje smutné zákazníky jako zvířata v kleci a který jim vybírá nejhroznější cáry?

Když už mluvíme o těchto řeznících, rád bych uvedl, jako před důležitou poznámku, hrozné a obecné podezírání těchto protestantův, kterých jest skorem nemožno, ať činíme co činíme, neuraziti toho neb onoho dne. Bylo by vrcholem nerozumu mysliti, že možno říci někomu dobrácky, jako se říkává ve Francii: Příteli, jak jste hloupý! a hned potom se spolu z plna srdce rozesmáti. Zde věc jest vážná. Netřeba více, by celé město bylo uvědoměno o vašem hanebném charakteru, o vaší neslýchané drzosti a o hrozném nebezpečí z vašich návštěv. Býti takovým, zdá se čímsi národním jako Danebrog.

Jest poklad, který jest neméně nesnadno naléztí než „ženu statečnou“ z Přísloví, totiž Dána pokorného a dobráka, *byť se i odpřisáhl protestantismu*. Považte stav ubohé duše, jejíž předkové po 350 let zároveň se šesti příkázáními církevními odvrhovali jako neřády čtvrté, páté, šesté a sedmé příkázání Boha Hospodina. Naše Paní Milosrdenství slituje se nad tímto žalostným lidem!

25. — Neobyčejná podívaná na ulici. Hudbou vedené defilé „Spolku válečných pobratimův dánských“. Už z toho pojmenování aby se člověk koulel po zemi. Ale jak vypsati defilé samo, defilé sebraných hudebníkův a vážných pánův, proti proudu i po proudu, chorovod děvčátek v bílé oblečených, vyjma červený a bílý postroj hlavy, totiž jokeyské čapky nebo přilbičky, a jež každé nese národní praporek. Směšnosti a nesmyslnosti tohoto vidění nelze povědět v žádném jazyce. Dlužno si připomenouti, že tito heretikové, tak označení, by čistili z bláta německou botu, považují za groteskní naše processy s Nejsvětější Svátostí.

Vyjížďka do Krybbely, až na konci koldinského fjordu. Odtud vidíme zrovna před sebou ostrůvek faenoeský a Fünsko. Krajiny překrásné, chcete-li, ale unavující. Nějakému Francouzovi, zvláště nějakému *Welfovi*, jest dovoleno se tázati, jest-li na světě země tak úplně a jednostejně zbavená velikosti. Jest to stále týž akvarel. Zářezy modrého moře, buky se světlými kmeny na tmavých základech, jako na anglických chromech, větrné mlýny a malované domy. Dostí, můj Bože! Žádám si jiného pokání.

27. — Moje minulost, všechna moje bolestná minulost! Jak bych si přál, abych mohl smazati vzpomínku na ni! Kdyby se vědělo s jaké Hvězdy východní jsem spadl a jakou katastrofou!... Doba tajemná, muka, jež se zdála nad síly člověka. A ta léta opuštěnosti, nevěrnosti, hanby, dostavivši se po Oslnění!!! Stalo se mi — dosud vidím to místo, hned u Paříže, v osamělém domovním přístavku — že jsem bdíval v nocech překruté zimy a přerýval první kapitoly *Zoufalce* úpěními tak hrobovými, že se jich sousedé lékávali... Bůh, jenž chtěl této zkoušce, věděl, že mi bude nebezpečím k pádu a shroucení na dno propasti. Ale padal jsem před jeho Tváří zbrocenou krví a ani jeden den jsem jí nepřestal vidět. Tím bylo možno, aby byl napsán *Zoufalec*.

Jest prý to strašná kniha. Kdyby se vědělo!... Byl jsem zbaběle opuštěn davem přátel, více nebo méně mrzkých, více nebo méně jasnovidných. Rádo se svolovalo býti se mnou, jen když to nebylo příliš drahé, jen když to nepřekáželo... Potom, *abierunt tristes*...

Máme Srdce Ježíšovo, prchejme touto božskou branou. Pekař, řezník, uhlíř, domácí pán nás tam nebudou následovati. Vše se spořádá, přizraky zmizí. Po desetilet nežijeme jinak, moje žena a já. Nejsme-liž bohémy Ducha Svatého, tuláky Utěšitelovými.

29. — Kodaňská zastavárna bez slitování půjčuje jenom na tři měsíce a vymáhá úrokův skoro tak velikých jako pařížská zastavárna za celý rok. — Protestanti nás překonávají, pravil mi v 92hém jeden pařížský žid.

30. — Neděle. Hrubá. Spatřil jsem v našem kostele několik protestantův. Vedle mne dvě ženy, jež přišly bezpochyby ze zvědavosti, a jichž blízkost budí ve mně hnus, svírá mi srdce. Styk s protestanty stává se mi každým dnem odpornějším, dává mi o něco krutěji pocítiti moje vyhnanství, moje zajetí. Bylo by mi stokrát lépe mezi Židy, mezi mohamedány nebo mezi modláři. Ti aspoň zosobňují, každý po svém, ať už jakoukoliv žádost Absolutna. Ale prostřednost protestantská, šerednost, suchopárnost, nechutnost, plesnivina, pedantské trulanství a ochocholněná hloupost protestantismu, jaké to hrozné podněty hnusu! Všude jinde nenávisť ke Kráse, k Velikosti, k Pravdě, k Absolutnu bývají nanejvýš sklony. Zde to jest propast sama.

SRPEN

3. — Minulý týden zemřela v Perigordu jistá osoba, jež mi byla velmi drahá. Dnes v noci spal jsem tvrdě; v tom vymřel

mne z lůžka povyk u našich dveří, jako by si někdo velmi chvátaje žádal, by se mu otevřelo. Chvilí nerozhodnut, ano sevřen úzkostí, poslouchám, jak mi bije srdce. Pozoruje však, že nikdo mimo mne nebyl vyrušen ze spánku, chápu, že tento hluk byl *pro mne samotného*, a že mne volají trpící duše. Stalo se mi to již, a bývám povolný poslechnouti.

Kostel v hodinu Mše skorem prázdný. Jsme tam jenom my, tři řeholnice a půl tuctu chudých dětí. Vida to myslím zase na tuto vražednou dobu prázdnin, kdy chudí jsou tak opuštěni, a vidím jasně, že nejopuštěnějším ze všech jest Náš Pán Ježíš Kristus.

Suggesce smutná a jak hluboká. Nestačilo by shromáždit, spojit ve svazek, ve snop všechny bědy, všecnyskláčenosti chudých a všechna jejich utrpení? Dostali bychom Dějiny Boží.

Jsme celí pitomí z chůvy. Věčná historie s těmito stvůrami ve všech krajích světa. Jest moderní blud mysliti, že individua stvořená, by sloužila, možno pozdvihnouti nad jejich úroveň šetrnostmi, dobrotou, trpělivostí. Jest příliš jisto, že až do příchodu Ducha, jenž obnoví tvář země, jest nezbytno, by lidé vesměs byli ovládáni holí — ať jest tou holí obušek náčelníka tlupy nebo berla biskupská.

4. — Žádných listův, obecné mlčení. Trýzeň velmi zvláštní. V nádherném trůně bídy panuje nade mnou Mlčení.

Požehnání Velebnou Svátostí s německými písněmi, jež zpívají řeholnice v neobyčejném počtu deseti, vzhledem k době prázdnin, jež jim dopouští shromáždit se z rozličných míst Jutska a z Fúnska a konati zde jakási cvičení v samotě. Vše to jest velmi zbožné a velmi dojemné. Jest jenom na mně, bych se přenesl v mysl do starého chudičkého kláštera augustiniánek důlmenských.

5. — Dostávám zprávu, že ten ubohý de Groux jest tolik vychýlen z rovnováhy špinavou aférou Dreyfusovou, že namaloval hrozný obraz: „Zola v Urážkách III“ *De profundis*.

Spatřena dnes osoba bez originalnosti, které samo slovo *nadpřirozeno* nahání hrůzy. Tři století protestantismu tolik oslabila rozum v této zemi, že jest skoro nemožno potkati křesťana, schopného pojmouti křesťanství, není-li jen a jen lidské.

6. — „Láska Boží“. Slovo, jež zde nerozechvívá nic. *Láska Boží!* . . . Hle, rozplývám se v slzách. Nebe mne uchovej, bych nekazateloval, ale nemohu-liž říci, beze směšna nebo bez dotřavosti, že jest jisté zřídlo na prahu všech těch, kteří umírají žízni? Proč tito nešťastníci nepijí?

Jda na Velkou, střetl jsem se s lutheránem tváře sprosté a špinavé, který šel do kostela, drže v jedné ruce tlustou knihu se zlatou ořízkou a v druhé smradlavou dýmku, z níž kouřil bezpochyby „Před Tváří Boží“, jak to pravil, mluvě přímo se mnou ten grundtvigjiánský profesor Laurent Moltesen. Jsou protestantské kostely, v nichž se kouří z dýmek. Proč by tam lidé též nejedli? Proč by se tam lidé též nepřecpávali? atd. Všechny funkce by se vykonávaly před Tváří Boží. Bylo by to překrásné.

7. — Jedna z tří řeholnic, jež, do úpadu se drouce, učí zadarmo dítky, jež se jim milostivě svěřují, poučuje nás, že malá křesťanská obec koldinská jest považována za nejméně horlivou. Jest prý to dílo jisté rodiny, řečené katolické, jež prý kdysi šířila ohavné pomluvy na faráře Storpa a na sestry. Tolik se přičinila, že i po letech ubohým řeholnicím nemožno se zabývatí dětmi leč v navoněných rukavičkách a se šetrnostmi bez konce, pod trestem, že na sebe uvalí trpké výčitky, prudká obvinění. Takový jest, neustanu to opakovati, nejkrásnější květ

lutheránského ducha v Dánsku, ďábelská nedůtklivost, nedovolující Dánovi vymudrovati něco jiného než podezření.

Co se týče abbé Storpa, ať dělá co dělá, vždy bude haněn a rád mu odpouštím to průšáctví, jímž mne sužuje z nedostatku výchovy nebo ze slabosti ducha, když vidím, jak se mu odplácí nejhanebnějším nevděkem od chudých rodin, jež doslovně vytáhl z bláta.

Jest poblíž našeho kostela jakési kasino, nazvané Alhambra, a jakási veřejná zahrada, vyšňožená jménem Tivoli, jako v Kodani. Dánové jsou šilení do těchto pojmenování svých pajzlův. Přál bych si viděti rejkravický Alkazar nebo gronskou Folie-Méricourt.

8. — Hrozná tlachy, klepy o nás. Zloba a pokrytectví těchto lidí působí dojem společnosti démonův.

Mathematikovi:

Doufáte ode mne rad, pokynův o dobré četbě s hlediska náboženského. Jest to poněkud nesnadno, protože nevím nic o vašem intelektuálním vzdělání. Z vaší žádosti míti francouzskou Bibli usuzuji, že neumíte latinsky, jako de Groux.

To jest velká škoda. Latina jest *Jazyk Boží*, jazyk přikázání a modlitby. Právě hnojem Virgila, Horáce, Ovidaa Ciceronase Církví dostalo toho zázračného, dnes zvadlého květu, který se nazýval křesťanský Rozum. Jest nesporno, že národové, právě tak jako jednotlivci, mají hodnotu dle výše své latinské kultury. Přece však bývali Světcové, Velikáni Lásky, kteří nepotřebovali žádné mrvy. Jste možná z těchto.

Ale jsem málo schopen označiti vám francouzský překlad Bible, neboť jsem v něm nikdy nečítal. Na nábfěžích jest plno překladův protestantských, podepsaných Osterwaldem, jež třeba zahoditi jako neřády. Má větší cenu překlad jansenisty Lemaistrea de Sacy? Nevím, ale možno doufati, že jest lepší. Vše jest lepší než protestanté...

Vyznání svatého Augustina jsou dozajista knihou velmi dobrou, ale mýlíte se, když pravíte, že tehdejší světská společnost neměla nic, aby zdržovala takového genia. Zapomínáte zákonův perspektívy,

ó matematiku, a hledíte na tuto velikou osobnost, jako by byla přímo před vašimi očima, nebera v úvahu odlehlosti patnácti věkův. Nemáte pozor na transformace a na translace. Jež tohoto půl druhého tisíce let nezbytně vykonalo. Co se týče svůdnosti Pohanství, nemohu vám říci nic, leda že nejsa humanistou, neznáte toho zlatého Poháru, z něhož Démon napájel lidi čtyři tisíce let.

Hledáte jiných věcí na čtení? Nuže vrhněte se na Životy Svatých. Opijte se jimi, naspěte se jich. Zpolykejte zvláště to, co se vám bude zdát pitomým. A uvidíte! nemohl bych dáti moudřejší rady vlastnímu dítku...

Mluvíte mi o věcech vám temných, o „dogmatu pekla, o neodvolatelnosti zatracení, o předurčení a o zavržení, jichž dospějeme svobodným rozhodováním“. Všechny tyto články víry, ty i ony stejně *tridentinské*, poněvadž všechny je pevně stanovil koncil Tridentický, nejsou méně temny mně než vám, a odvažuji se říci, že jsou takovými každému. Ale nejsou nejasnější než kterýkoliv axiom elementární geometrie nebo jiné takové vědy, jaké si přejete. Když se řekne třeba, že „celek jest větší než část“, pomyslí-li v téže minutě na Eucharistii, ocitám se před nejnepornější *zřetelností*. Tak tomu jest se vším. Jsme ve tmě, a hle, čeho pýcha neptipouští. Jediná víra jest jasna, a právě proto Pýcha, kněžna Tmy, ji odmítá, hájíc si toho strašného požadavku, by sama byla považována za Světlo. Jediná Víra jest spolehlivá, nač potřebujeme něčeho jiného?

Přál byste si pochopiti, jak jest možno, aby Boží předvědoucnost se srovnávala s lidskou svobodou. Ach, mně to jest velmi prosté. Toť jako byste říkal, že nechápete, jak jest možno, by pojem počtu třiceti se *srovnával*¹ s pojmem počtu pěti násobeným počtem šesti, čehož já také nechápu. Vim, *aniž toho mohu pochopiti*, že Boží předvědoucnost a lidská svoboda nikterak nepotřebují, by byly srovnávány, poněvadž jsou exaktně, absolutně, esenciálně a substanciálně VĚCI TOUŽ...

Přál byste si pochopiti a považujete se za ctižádostivce!

Nevidíte, že jest lépe *věděti* než pochopiti. Studoval jste nevim jaké přírodní vědy, byste se dostal k úplné neznalosti slabikáře jediné Vědy! Kdysi, za dob Světcův, zvláště ve vznešeném Věku Třináctém, který byl vrcholem ducha lidského, ani děti neměly dovoleno nevěděti, že *jedinou*, neskonale slavnou úlohou Rozumu jest *věřiti* a že věřiti, toť věděti, *věděti* NAHOŘE. Ostatek vyplýval

¹ Franc. *se concilier* zn. srovnati se, ale též získati si, nabýti.

odtud, nejprostěji jak vůbec možno. A také nejobyčejnější slova lidí tehdejších nás oslňují, když je čteme v kronikách.

Dnes domýšlejší lidé, žerozum záležel ve vysvětlování pouček nebo v náležitém pořádku katalogů. Řekne se o někom, že jest *rozumný*, jako kurvy fíkalj o některém klientu, že jest *vážný*. My bychom již nedovedli býti ani dobrými otroky, tolik jsme zpitoměli. *Cor Jesu sacratissimum, miserere nobis*. O zdánlivém stětnutí obou svobod čtete 31. července 1894 v *Žebrdku*. Už mne mrzí psátí pořád tytéž věci.

Člověk intelligentní, nějaký inženýr, vysvětlí velmi dobře, že nemožno, by dvě rovnoběžky se protínaly v pravém úhlu. Někáký ubohý člověk, nemohoucí pochopiti zhora nic a neužívající než svého *rozumu*, BUDE VĚDĚTI, aniž toho bude uměti vysvětliti, že tomu tak jest a že bylo naprosto nezbytno, by se tyto dvě rovnoběžky setkaly, aby svět byl *spasen*. Nedokazuje se leč poměrné, a toto dokazování jest robotou otrokův. Nezbytného, to jest Absolutna, to jest Oslnění dokázati nelze. a přátelé Boží sedí v přibytích, kterých nemožno pochopiti, o jichž architekturu se nikdy nebudou starati, studující ji.

Hle, zde jest práh Modlitby. Právě tak jako Zázrak jest obnovením Řádu, právě tak oblažující harmonie má za východisko pokorné přijetí antinomí. „Skrze toto věčné Slovo, jež jest místem duchův a jež dává rozum inteligencím, odvažuju se vás prositi, pánové...“ fíkal Arnošt Hello.

... Jaká pomoc pro mne, kdybyste chtěl učiniti to, oč vás žádám! Považte, že když jsem až do tohoto dne a po třicet let asi dával kde komu tak, jak se sluší žebračkům, nalézám se, v samém jedenáctém lustru svého života, v tom postavení, že jsem skorem ničeho nedostal oplátkou. Ach, promiňte, dostal jsem několik mincí dvacetifrankových, ba, abych řekl všeco, jistý počet bankovek, kterých jsem použil tak neb onak. Ale vyjma několik velmi vzácných nešťastníkův, kdo pak mi dal almužny, již potřebuji, almužny *sebe sama*? Jinými slovy, kdo se chtěl za mne modliti? zpovídati se ze svých hříchův, káti se, přijímati za mne? plakati láskou před oltářem bez umění, vzpomínaje si na mne? jako já jsem činil za tolik jiných, kteří se mi odplatili pokořováním a trýzněmi.

Vy sám, který jste pfece, jak by se mysliło, člověk dobré vůle, který by dal, dobře to vidím, až i svůj chléb, vy neumíte mi toho dáti, a marně bych vám fíkal „Umírám“, nedal byste mi toho. Namítal byste mi sentimentalní názory, spekulace svého ducha! možná něja-

kou mizernou povídačku, a moje ubohé tělo by černalo v mukách, — za vašeho obdivování...

Bylo by třeba zapisovati výkřiky, notovati jako nějakou hudbu fevy duše! Jakže! budu trpěti dvě stě čtyřicet nebo tři sta měsíců vše, co možno vytrpěti, aby navždy nepochopitelní bídáci, prodavači Boha, uzení kupčiči s Ježíšem Kristem, měli pod zemí aspoň chudičké lože bez zlořečení, v němž by jim bylo dopřáno spáti bez zoufalství... a já nedosáhnu, ač jsem o to šíleně prosil, aby nějaký nešťastný čerchmant, jehož jsem koupil krvácejí, odměnil se mi nějakým nesmělým úsilím!

... Oč vlastně jde, aby člověk nebyl pítomcem nebo praselem? Prostě učiniti něco velikého, odhoditi všechny hlouposti delšího nebo kratšího života, rozhodnouti se, že se ukážeme směšnými třem domovníkům a jednomu notáři za to, že vstupujeme do služby Jasu. Tehdy se dovíte, co to jest býti přítelem Božím.

Přítelem Božím! Div nevzlykám, když na to pomyslím. Nevíme již na který špalek položití hlavu, nevíme již, kde jsme, nevíme již, kam třeba jíti. Přáli bychom si vyrvat srdce, tolik nám žhne, a nemůžeme se dívat na nějaké stvoření, bychom se netřásli láskou. Přáli bychom si vláčet se po kolenou z kostela do kostela, se shnilými rybami zavěšenými na krk, jak říkala vznešená Angela. A když vycházíme z těchto kostelův po hodinách, v nichž jsme mluvili k Bohu jako zamilovaný se zamilovanou, vidíme se takovými jako ti ubozí, tak špatně kreslení a tak špatně malovaní dobří křesťanští cest, chodící a gestikulující zbožně ve zlatých pozadích. Všechny myšlenky, jichž jsme nevěděli, uvězněné až do té doby veslujících srdce, přibíhají společně jako zmrzačené, slepé, vyhladovělé, nahé a vzlykající panny. Ach, zajisté, v takových chvílích vyvolilo by se nejkrutější ze všech mučeníctví — s jakým zánícením!...

11. — Žádných psaní. Jenom *Aurora*. Hle, moje jediné pouto s Francií. Jaké špinavé a hanebné pouto, ó Bože! Čtu v ní, že válečná rada renesská odhlasovala při zavřených dveřích vyšetřování *tajných* akt Polichinelly.¹ Třeba věřiti, že pojat záměr, protahovati proces do neurčita, to jest až do minuty nějakého státního převratu nebo nějaké potopy, kýžené obyčejně všem zločincům?

¹ *Polichinelle* jest šaškovská úloha v neapolské frašce; *secret de Polichinelle* znamená veřejné tajemství.

12. — Vallettovi, který jest nucen odmítnouti vydání *Obviňuji se...*, brožury ve formě deníku o Zolově románu *Plodnost* a jež se skončil zároveň s feuilletonem tohoto prasete:

Z vašeho zamítnutí jsem byl hodně pitomý, samo sebou se rozumí, ale chápu, že jste nemohl učiniti toho, oč jsem vás žádal, a pojalo mnetak málo hořkosti, že nepřestáváte býti jedním z mužův, na které myslím rád, to jest vlídně a vroucně ve své strašlivé sklíčenosti. Přece však myslím, že by moje brožura věru snadno byla „pochodní“, jak pravíte, a měla úspěch pochodně.

Viděl byste nějakou závaďu v tom, abyste uveřejnil v zářijovém *Merkuru* následující reklamu, řka si, že nemám jiných zdrojův výživy než milosrdenství svých převzácných přátel?

„Milý Vallette, uvědomte, prosím, svoje čtenáře, že Leon Bloy, bydlící zatím v Koldingu v Dánsku, hledá někoho dosti huňatého, by vydal brožuru o 150 neb 200 stránkách nadepsanou: *Obviňuji se...* Tento jakýsi pamflet — lpíte-li na tomto slově — v němž se mluví zvláště o Zolovi, pojednává vedle toho o Afféte, způsobem velmi nestranným, to jest tím způsobem, aby se sežehlo vše, čeho snad neobrátili v popel pohromy předchozí.“

Právě se dovolávají na nás 21 koruny na daně. Špinavci.

14. — Dojem s Křížové cesty. Při osmém zastavení, když Ježíš mluví k Dcerám jerusalemským, spatřuji hrozně malovaného muže, jenž bije Ježíše holí po hlavě ve chvíli, kdy mluví k těmto tvorům tonoucím v slzách, a tu vidím sám sebe v tomto muži. Všiml jsem si také při šestém zastavení, zastavení Veroníčinu, neobyčejného slova Missálu římského: *Deus, qui nos ad imaginem tuam SANGUINE PRETIOSO RENOVAS*. Kolikráte jsem myslil psáti Křížovou Cestu.

15. — Tento den, tak kdysi veliký, tak slavný ve světě katolickém, kterého Církev, skorem jako v Hod Boží Velikonoční nemá dosti radostných zpěvův a světel, by uctila Nanebevzetí Mariino; tento den, který vidím, který slyším dosud v dálce svého dětství; který se začínal salvami dělostřelectva, po nichž se roz-

hlaholilo ihned vznešené vyzvánění s naší staré kathedrály; který se mi zdál všecek pln květův, vůní, výkřikův veselí a který se končival v osvětleních a ve výbuších ohňostrojų; čím jest zde tento velikolepý den z mého ubohého dětství? Naprosto nic. *Celebratio translata* praví klidně *Ordo*. Bolestný dojem vyhnanství.

K večeru vše se zachmužuje. Výbuch mladé poběhlíce sloužilci u nás. Zakázal jsem si, aby její rodiče — ovce, jako ona, katolického stáda koldinžského a velezchytrali obžerové — již k nám nedocházeli. Urážka, jež nikdy nebude odpuštěna. Špinavá ta panna, vyšlá z jejich vyměšovacích ústrojí, nás odměňuje hanebným výstupem.

Veronika, osaměvši se mnou, vrhá se mi kolem krku a praví mi plačíc: — Tatínku, přála bych si umřít!

17. — Každého křesťana, který nemyslí o chudém bez rozdílu, že to může býti Ježíš Kristus, dlužno považovati za protestanta.

18. — Dovídám se, že Deman, vydavatel *Žebráka nevděčníka*, kterému jsem nabídl *Obviňuji se*, hned po zamítnutí Vallettově, právě odjíždí na to věčné venkovské bytování démonův, jež rok co rok, tři neb čtyři měsíce, ve všech krajích světa má za účel přiváděti v zoufalství chudé.

19. — Jsou křesťané, kteří by načisto snadno nešli v neděli na Mši, ale kteří by si činili svědomí, kdyby *účinně* pomohli nějakému chudému, — takže by se hrozně dělali a zdolávali nesnáze skoro nepřekonatelné, by propásli vhodnou chvíli k tomu. Mám belgické přátele, kteří jsou takoví.

20. — Pro duše silné jest velmi málo věcí nemožných. Pro lidi moderní, zvláště pro bohaté lidi moderní, nemožným jest vykonati nějakou věc, která by *tísnila*.

21. — Dnes v noci ke třetí hodině jsem probuzen zřetelně vysloveným svým jménem, probuzen úplně. Chápaje předběže, vstávám a modlím se růženec za nebožtíky, zvláště za jistou nebožku, jejíž hlas jsem, zdálo se mi, velmi neurčitě poznával.

Potkali jsme vycházejíce toho pitomce Kanaris-Kleina, jenž nás pozdravuje. Prázdniny se skončily a škola se zase začíná. Nastává znovu mechanický život. Polovice tohoto království bude dávat hodiny, druhá je bude přijímat. Takto den co den, až do zdechnutí. A jest to marno, navždy marno, věčně marno. Ani jedinkrát, byť jen omylem, nevpíchl se nějaká myšlenka, nějaký záblesk rozumu, způsobilý ozářiti na vteřinu toto automatické vyučování. Osvojí si cizí jazyky, budou uměti napaměť příručnice nebo katalogy, ale pitomci zůstanou pitomci na věky věkův, a talenty, jsou-li nějaké, zůstanou zahrabány pod touto vědou smrti.

22. — Joergensenovi:

... Opouštíte Dánsko, snad na dlouhou dobu, mne neviděv. Jsem-li pro vás tím, jak mi píšete, kterak to jest možno? Kterak to, že jste nemohl naléztí žádné možnosti, byste mne spalil v šesti měsících? Hle, čeho mi nelze a nelze pochopiti. Byl jsem tak blízko vás tak nešťasten, vevaš vlastní zemi! Želíte, že jste nemohl ničeho na moje osvobození. Ale, příteli, já nepotřebuji lidí. Po třicet nebo čtyřicet let nedostávalo se mi od nich než krutého trýznění a hrozných nespravedlností. Navykl jsem si tedy nikdy nespolehat ani na nejlepší, a žijeme, bez jakékoliv pomoci pozemské, jen a jen o tom evangelickém *Quaerite primum regnum Dei*, zvláště od té doby, co bydlíme v Dánsku. Co jste pro mne mohl učiniti neb o co se pokusiti, věděl jste. Já jsem vám to psal a moje žena vám to psala. Tento milosrdný skutek, byste nás navštívil, jistě byl možný, byť jenom na den nebo na dva, v dlouhé době šesti měsícův. Vykonav jej, byl byste měl podíl na těch slastných slovech: *Hospes eram et collegisti me; in carcere eram et venisti ad me*. Proč dlužno, abyste se byl zbavil této zásluhy, akdož to ví? takové útěchy? Neboť

konec koncův Bůh mne snad zavedl do Dánska, bych vám dal něco. Píšíte, že jsem nic neztratil, neviděv vás. Běda! což o tom víte? S Bohem tedy, milý Jene. Provázejž vás Ježíš a jeho Matka. Učinil jste bezpochyby pro *cizince a zajatce* to, co jste uměl učinit. Jsa člověk dobré vůle, jistě se dovíte jednoho dne — dejž Bůh, aby to nebylo v utrpeních! — že příměstí, pokora, čistota, víra, naděje, ano i láska jsou bez chutí, nesmísl-li se s nimi zrnko heroismu...

23. — Jest ujednáno, že zítřkem začneme devítidenní pobožnost za jistou ubohou protestantskou stařenu, zemřevší už dávno, kterou Johanna velmi milovala. Možnost, jako už tolikrát, podívovali se tajemství Obcování Svatých. Hle, nešťastný tvor, pohřbený v heresi před mnoha lety a který byl *zdánlivě* tolik ode mne vzdálen, jak by jen byla nějaká divoška kanadská nebo ze Země Ohňové. Nuže budu se ihned za ni modlití, jako bych se modlil za nějakou přibuznou, jež by mi byla bývala velmi drahou, a jistě s touž účinností. Proč to? Jsou tedy jistá duševní přibuzenstva nezávislá na žádném pokrevenství. Myslíval jsem na to velmi často a právě touto štěrbinou jsem zahlédl veliké varhany Života věčného...

S hořem zjišťuji, že už není ducha ve Francii, ba už ničeho. Ta pevnost v ulici chabrolské, ta blokáda *Anti-Žida*, ti parlamentáři atd. Jestli všichni ti kejklíři jednomyslně nelhou, jak se dohadují, co dělají s požárovými stříkačkami, jimiž by jeden bezbranný policejní komisař zatopil pokojně ty pitomé buřiče v jejich tvrzi, doháněje je utéci, promočené až na kost, zaplavené neskonalým směšnem.

24. — Ušlechtilá odpověď Joergensena, jenž píše, že můj list mu rozerval srdce, obviňuje se, že byl ničema, a ohlašuje mi svou návštěvu ještě dnes. Chvilí želíme své bídy, jež nám nedovoluje, bychom ho přijali, jak bychom si přáli. Ale jaká

zbytečná obava! Dozajista přijde za chvíli nějaká poukázka. Vždycky tomu tak bývá. Opravdu, dostávám 35 korun tři hodiny před příchodem našeho hosta.

Slast tohoto dne! Jak pochybovat o muži, který od všeho utíká, sám od sebe běží k vám na list, který by jistě pobouřil tolik jiných? Zdá se mi podivuhodným. Vše chápe, všeho se dohaduje, vždycky jest hotov se pokořiti. Proč třeba, aby mi byl takový přítel ukázán právě ve chvíli, kdy odjíždí z Dánska a bude bydlet v Římě, po šest měsíců, byv tam vyslán na studie dánskou vládou? Hodiny slastné a blahodárné! Hrouzím se do této duše jako do schlazujícího zřídla prostřed lesa. Pravím mu, jak očekávám zamilovaně Ducha Svatého, jak už dávno si jsem jist jeho blízkým Příštím, jak jsem neskonale syt lidí a nadpřirozeně nezapný v mrákotě tohoto světa...

Přisvědčuje mi s bolestí o neslýchané bídě dánských katolíkův, neschopných horlivosti, zbavených světla, sotva očištěných z bláta protestantismu, a o hnusném padoušství valné části obrácených dělníkův, stavších se katolíky ze zisku...

[Co se týče vnější, fyzické tvárnosti Joergensenovy viz dříve, 8. března, moji studii o něm a o katolickém hnutí v Dánsku.]

26. — Mám pocit jako bych jedl drobtý z nějakého kvasu. Nebyla-liž návštěva Joergensenova po lidsku jediným paprskem světla v našem bídném životě? Moje psaní na rozloučenou:

Jste mým hostem navždycky. Vaše ušlechtilost nás spojila poutem nejsilnějším. Prostor jest překonán. Ať se odeberete kamkoliv, budeme spolu. Modleme se *pozorně* druh za druhá. Stane se bezpochyby, že budete vzpomínati mé bolestné duše u Svatého Petra, u Svatého Jana Lateránského, u Svaté Marie Větší, v Lorettě nebo v jiné některé proslulé svatyni, zatím co já budu vzpomínati vaší duše ve skrovném kostelíku koldínzkém, kdež si snad přeje Bůh, bych ho ještě dlouho se slzami pokorně prosil. Přece však se odvažuji doufati, že mi brzo bude dopřáno opustiti tuto zemi,

nepřátelskou Vykoupení. Zatím moje zajetí jest stejně těsné jako tvrdé, a dlužno, by se mi pomáhalo. Vzpomeňte si na moje dcerušky, jež se za vás modlívaly ráno i večer, byl jste toho svědkem. Řekněte oplátkou svým neviňátkům, by se modlila za mne před hroby Svátých...

P. S. Právě se dovídám, že otec Jesuíta, jehož jste zde viděl, odejde zítra večer a že abbé Storp se vrátí až v pátek. Žádných Mšl po čtyři dni. Krutá země! Nemohli zde tohoto kněze nechati ještě čtyři dni? Umře-li některý křesťan, bude tedy třeba, aby se obyl bez svátostí a aby byl zahrabán jako mršina?

Mluvil jsem o lutheránském klekání? Jest to zvyk zvoniti při západu slunce a tuším při jeho východu. Zbytečno říkat, že to nesouvisí se žádnou modlitbou. Jest to prostě vyzývání poetických duší.

27. — Píší mi z Brusselu, že Deman, od něhož jsem stále očekával odpověď na svůj návrh, by vydal *Obviňuji se*, dal rozkaz, by za ním neposílali žádné pošty. Belgické zosíťení démonického bytování na venkově. Uniknutí, ztracení, zmizení úplné, absolutní. Jaká to hrůza!

Zběsilost do světlých toalet. Přece bude třeba, abych o tom mluvil. Jest to tak charakteristické Dánsku!

28. — Paže do kříže, gesta na zapuzení buržoův a démonův.

Psaní od Yvesa Berthou, který jest nešťasten, ale pln vroucnosti, netrpěliv, by zvěděl, co se se mnou děje, a táže se, co by mohl učiniti, by mi posloužil. Jest neobyčejně občerstvující a líbezna duše tohoto sprostného.

29. — Slova na svedení. — Nejsem a nechci býti ani dreyfusovcem ani antidreyfusovcem. Jsem prostě antisviňák a v tomto jméně nepřítel, zvracející kde koho skorem. Jsem, přejete-li si, ten nemožný člověk z Genese, „*manus cujus contra omnes et manus omnium contra eum*“, jehož ruka jest zdvižena proti všem

a proti němuž jest zdvižena ruka všech". Se mnou jste jisti, že se nebudete zastávat nikoho leda mne proti kde komu a že neprodleně stržíte výprask ode všech stran zároveň.

30. — Mluvil jsem o dánských řeznících, býval bych mohl mluvit o dánských ložích, totiž jak tam nikde nespátíti Manželského lůžka. Mluvil jsem také o dánských záchodech a o mnoha jiných znamenitých věcech. Bylo by podivno, abych neměl slůvka říci o Lutherovu chlebu. Nepřátelé Eucharistie nikdy nedovedou upéci chleba.

31. — Včera večer k desáté hodině Veronika usnuvši modlila se latinsky celý *Otčenáš*, aniž se probudila. Se srdcem tlukoucím, ani nedýchající naslouchali jsme tomu...

ZÁŘÍ

3. — Dnes ráno, právě když jsem vycházel z kostela, přetřesen mukou, viděv podávati Tělo Ježíše Krista padouchům, vjede do nás jakýsi bicyklista s takovou prudkostí, že se všecek polekám. Za vteřinu povalí malé dítko a zrychlí jízdu, aniž by jen obrátil hlavy. Bylo by rozkoší skoliti ho ranou z pušky.

Přišel domů, vidím velikou část kapucínských řech, jimiž jsem vysel naši zahrádku, od kohosi vytrháno, zlomyslně polámáno. Puká mi nad tím srdce. Mnoho jsem se napečoval o svoje ubohá kvítka, a byla mi útěchou. Hle, zase mne tedy jímá úplný a děsný smutek. Bůh smiluj se nade mnou!

Johanna vidouc mne tak sklíčena, píše jistému *oddanému* příteli, který by mne snadno mohl osvoboditi.

[Tento list, jeden z nejbolestnějších výkřikův, neměl ovšem žádného účinku.]

Budeme snad co nevidět dohnání prchati z Dánska o překot? *Lock-out*, což jest, dobře-li jsem pochopil, jakási stávka kapitalistů v odvetu na stávky dělnické, hrozí království blížkou zkázou. Ba praví se dokonce, že možná od zítřka účinkem nevím jakého rozhodnutí bude přerušen všechen obchod a život se stane nemožným. Jest asi pod tím pode vším nějaká neviditelná ruka, hrozná a ďábelská.

4. — Spě děle než obyčejně po špatné noci, jsem probuzen k páté hodině slovem, *Leone*, pronešeným s největší jasností. Ihned vstanu a modlím se officium za zemřelé.

6. — Uvědomuji mne, že de Groux, jenž mi už nepsává nikdy, má život z nejbídnějších. Jednak jej hubl aféra Dreyfusova, jednak ustavičná společnost zhýralcův, a nevidím žádné pomoci tomuto nešťastníku, ubljejícímu zůfivě svou vůli, by unikl zhořadění. Co se stalo již z jeho malířského talentu, který jsem r. 92. mohl považovati za geniální? Co s ním učinil? Poslední věci jež jsem viděl, byly ohavné.

Jakémusi vášnivci, jenž odjíždí do Veliké Kartouzy:

... Doufám, že mi vyličíte svoji výpravu. Ach, už napřed vidím, jak se nemálo zklamete. Odjíždíte, pokud mohu pochopiti, pátrat po *dekoru*, o němž píšu v *Zoufalci*. Nuže, *nenaleznete ho*, nejprve že Marchenoir navštívil Kartouzu prostřed zimy, potom že snad byl jinak připraven než vy. Lituju vás, že padnete do děsné vřavy turistův, jimiž v této chvíli roku bývá Veliká Kartouza špiněna, zasmraďována. Co si počnete? Já, jenž asi jsem více ozbrojen, nemohl bych toho snést ani dvě hodiny.

Jaká škoda, že jste se neporadil se mnou! Co nejrozhodněji bych vám byl řekl: Nechoďte v této době do Veliké Kartouzy, již ostatně už myslím není od *Zoufalce*. V oné již dávno době pracovala k smrti. Jděte raději na La Salettu. Přejda tam v prvních dnech září, budete skorem sám, a to, co si odnesete, jsa člověk dobré vůle, poslaný mnou, jest nevýslovné.

7. — Bizarní sny. 1. Nabízejí mi vydati *Obviňuji se*, a návrh přichází zrovna od Charpentiera, vydavatele Zolova; 2. Listonoš mi vyplácí 11.556 frankův a několik centimův. Zdá se mi, že dosud vidím ty číslice, a cítím dosud vzrušení z této blažené náhody. Tyto sny, podivné u člověka, kterému se tak zřídka co zdá jako mně, nepřinášejí radostného procitnutí. Budu rád, obdaří-li mne listonoš *Aurorou*.

9. — Věci spatřené u jistého dobrodince: 1. hrozný strach, by nebyl považován za lakomce; 2. málo tajená potřeba dokázat *nevděčnost* dlužníkovu; 3. velmi zřejmé přání skládati ode dneška na bedra jiných břímě, jež jest nepohodlné. Zdá se, že tyto věci se velmi dobře shodují. Co by odpověděl tento křesťan, kdyby některý apoštol, dejme tomu svatý Ondřej, přišed schválně z Ráje, řekl mu: — Jsi si zcela jist, že nemáš *povinností* nabídnouti Leonu Bloy vše, co máš, nepodržuje sobě ani centimu? Jsi si zcela jist, že není takové pravé určení, božské určení těchto peněz, jichž jsi ani nenabyl svou prací a jež ti padly s nebe?

11. — Ovoce ježdění na venkov. Výletníci budou si na zelených luzích osvěžovati dmychadla, dávše rozkaz pacholkům, by za nimi neposílali žádného vzkazu. Chudí, toť se ví, mohou je mítí rádi, a co se týče Andělův, o nichž mluví svatý Pavel, kteří někdy žádávají pohostinství v šatě chudých, ti budou čekati na obecný Soud neb na kteroukoliv jinou tak nejistou dobu.

12. — Známe mladého bohatce, kterému jest denně něco přes osmnáct let, ale našl důvěře v Boha jest stále patnáct.

15. — Dávám dále hodiny z francouzštiny faráři Storpovi, který se stále snaží jeviti se dobrákem, aniž však přece ustává býti rozhodně pitomcem. Mluví mi, jak jest krásné obecné Hlaso-

vání nebo aspoň, jak jest užitečno, káraje mne ostře z mého systému nedávati svého hlasu. Myšlenky Lva XIII. Naprostá nemožnost vpravití nějakou vyšší myšlenku do takových mozkův.

Největší část tohoto dne jsem se zabýval svou brožurou *Obviňuji se*, jež roste v knihu a kterou jest krušno dokončiti. Jestli tak nesnadno a tak odporně vázati, udržovati stále pospolu ten hanebný román a tu hanebnou Aféru!

16. — Včera dostalo se nám velmi hrubé rány. Dnes ničeho, co by zmírnilo naši trýzeň. Přece však jsme velmi klidni, skorem bez bolesti. Zcela nadpřirozený účinek jakéhosi života lepšího, jakési prudší dychtivosti po životě duchovním. Až *dáme svůj život* té myšlence, že nemáme čeho očekávati od lidí a že jest třeba, by nám dostačil Bůh, staneme se nepřístupnými jakékoliv starostlivosti, jakémukoliv utrpení.

Koloniálnímu úředníku, který se nazývá chudým a dokonce mrzákem. Požár mu spálil knihy a autografy, i přál by si svou zásobu obnoviti:

Pane, z vašeho psaní mohu usuzovati, že jste chud, a právě proto vám odpovídám. Kdybyste byl bohat, neodpověděl bych vám, leda bych na vás nahnul kleteb s nejurážlivějším ujištěním naprostého opovržení. Ale vy jste chud a nemocen. Proto nejen že vám píšu, ale ještě vás prosím, byste přijal mou poslední knihu. Možná, že jí neznáte.

Bydlím v Dánsku jakožto ztroskotanec, se svou ženou a svými dítkami, prostřed bludařův, nemaje možnosti uprchnouti. Můj život jest jakýmsi zázrakem. Mám „vášnivě obdivovatele“, kteří jsou bohatí a kteří by raději hodili svoje peníze do záchodů, než by mne na hodinu ušetřili utrpení. Proč? Jest to tajemství bohatství, od Ježíše tolik zatracovaného. Démoni jistě jsou bohatí. Ještě jednou, nabízím vám *Žebráka Nevděčníka*, kterého mám několik výtiskův. Dárek naprosto nezištný, věřte tomu prosím, od spisovatele proklínaného a proklínatele tohoto ohavného světa.

17. — Chci tu zaznamenati div dobré vůle a nábožnosti, na který nám denně skýtá podívané naše Magdalena, a čím dál tím více. Znamená se totiž často znamením kříže, ať při čemkoliv. Modlím-li se s Veronikou, přijde, klekne si vedle nás, sepne ručičky, pokouší se opakovati naše slova a jeví všechny známky nejvroucnější pozornosti. V kostele bývá načisto zticha, ať jest obřad sebe delší, třebaš na veliké Mši. Kolik ještě jiných rysů! Drahé dítko křesťanův, přišedší po tolika bolestech a jakých bolestech! Proč jest v této děsné zemi? Proč tento květek v těchto neřádech?

18. — De Grouxovi:

... Nepochopil jste už dávno, že nynější hanebné katolky není dovoleno posuzovati leč katolku jako jsem já? Vyslovíte-li tak či onak své rozhořčení proti této chamradi, dožlráte mne. By se zvraceli jak náleží, jest nezbytno napřed vyblít Zolu, později to pochopíte. A vaše vzteky proti mým vztekům budou se vám jevíti jakýmsi eucharistickým a bratrským rozněžněním... Nuže tedy co mi povídáte o „Neposkrvněném Početí a o Duchu Svatém, jiniž vás títo špinavci *mohou rozmrzeti*“? Myslil jste opravdu, že mně píšete? A od kdy hanebnost, třebaš celého davu, měla by moc změnit, vyhladiti Pravdu?...

20. — Právě nás upomínají ještě o 20 korun na naše daně. Tapíři!

22. — Mému poutníku do Kartouzy, jímž není nikdo jiný než matematik, kterému jsem už mnoho psal:

... Jaké to dětinství, když jste doufal, že zapálíte dno cisterny, vrhna do ní blaveň! Moderní církevníci s tvářemi muflonův nebo aligatorův, jak je možno pozorovati v nedělních defilacích u Svatého Sulpicia — jsouce studnami, ba někdy i hroby — mají na svém dně Pravdu, nezapomínejte toho. Nemíním *Pravdy absolutní*, kterou každý křesťan nosí ve svém srdci, nýbrž veškeru pravdu vědeckou: theologii, filosofii, historii, umění a literatury. Tudíž ne-

potřebují nikoho, ba ani Boha, a vrcholem šílenství jest zamýšletí je ať v čemkoliv napálití.

27. — Deman zamítá vydati brožuru o Zolovi. Toto zamítnutí dalo na sebe čekati, ale jest tak zřetelné, jak si jen možno přáti. Pišu jiným.

29. — Matematik mne opouští [a jde, jak mi donášejí, k jednomu pastorovi]. Bůh se smilujž nad touto duší!

ŘÍJEN

1. — Neděle růžencová a začátek nekonečné dánské zimy. Ó Spasiteli Ježíši, velebný Biskupe, potlč se krví, nehodláš nás odsud vytrhnouti?

8. — Zmínil jsem se už či nezmínil o bílých zástěrách řeznických? To si myslím vztekle zasluhuje povšimnutí. Tož dánští řezníci nosí kolem břicha bílé zástěry, široké jako sukně a s *krajkovými vložkami*. Stalo se mi, když jsem šel s očima upřenýma do země, že jsem se viděl naráz před jakousi kurvou obcházející na číhané. Když jsem se lépe podíval, byl jsem tváří v tvář s ubohým špindlrou, bafčícím svoji dýmku před kupou masa.

Román Zolův jest skončen a Aféra se zdá pohřbena. *Aurora* nebude mi už tedy mlíti nabídnouti než rouhání nebo sviňáctva, ani drobet zajímavá. Noviny smradlavé a nečitelné.

10. — Dověděl jsem se hrozné věci. Zdá se, že v Dánsku tolik se bojí, aby jich nezakopali za živa, že prořezávají krkavici mrtvým nebo domněle mrtvým, než je pohřbívají, když oni o to byli požádali. Marně by se namítalo, že potom zcela nezbytně jest třeba přijmouti zároveň ideu sebevraždy i ideu úkladné vraždy. Takové jsou fioretti protestantismu.

13. — Vyprávějí mi, že jsem v Koldingu považován za bratrance Dreyfusova!!! Přibíjím ty hvězdy svého vznešeného čela.

14. — Příšerný dojem. Dnes večer, když se setmělo, spatřil jsem v sousední uličce jakousi skupinu, skoro nezřetelnou. Stáli ve vratech chabě osvětleného průjezdu a přišli pro jakési tělo, jež měli zanést do protestantského chrámu, kde bude v pootevřené rakvi očekávat hodiny zahrabání. Stále ovšem ve tmě. Rodiny zplozené Lutherem nepodržují svých mrtvých ani na jediný den.

To se děje bez jakéhokoliv úkonu náboženského, bez čehokoliv, co by připomínalo, že jsou křesťany nebo jen lidmi. Hanebnost této věci jest nevýslovná. Nějaký divoch by myslel, že to jsou lidé z cestařského úřadu a že přišli vykonat nějakou nebezpečnou a zvláště smrdutou zdravotní práci. V čemž by se pramálo mýlil. Ve společnosti, kde se nekonají prosby za zemřelé, právě tak jako tam není pojmu o životě věčném, zesne-li nějaký předrahý příbuzný, nějaký výborný přítel, v minutě po jejich posledním vzdechu jsou trýznivými mršinami, jichž *rozum* v tom okamžení káže zapomenouti.

Zde vhodno promluvit o nesčetných krámech s rakvemi, na které jest Dánsko pyšno. Za každým krokem vystavuje se tento nábytek, ve všech cenách. Pro nevěstu lze koupiti zároveň piano, rakev a jídelnu, oboje poslední ze starého dubového dřeva, a vše to *na splátky*, jak smím věřit. Přirozeně by se myslelo, že tento lid jest velmi udaten před smrtí. Právě naopak. Scípalí strachy, ale že všickni umírají rodice se, jest to živnost znamenitá.

15. — Dvacátá první neděle po Svatém Duchu. Evangelium o dvou dlužnících. Smutek a malátnost při pomyslení, že jest nezbytno, by se prodloužil náš pobyt, na jak dlouho ještě?

Při Mši myslím na tu jinou nezbytnost, abych vyplnil svoje povolání, abych učinil, čeho si přeje Bůh ode mne, a prosím, by tato neznámá věc posléze přišla, poněvadž již stárnu. Jako vždycky v takové chvíli se mi zdá, že slyším nekonečný dav slabých, kteří jsou drceni... a přilvaly vojnův na pochodě...

Zaplatili jsme nájemné. Ostáváme zase bez haléře. Bylo toho třeba. Náš domácí zdá se již čekal. Dával tajná znamení a jistě by byl s námi naložil co nejpřísněji. Možno říci, že tenhle si dost málo dělá z Evangelia o dvou dlužnících. Jest to pořádné lutherské prase, nasládlé a krvežíznivé.

16. — Krise děsně, dusivě, smrtelně smutná, kdyby potrvávala déle. Vidím se žalářován v černém vězení, bez pomoci, bez útěchy, skoro bez Boha. Tak na mne působí začátek skandinávské zimy. Jest-li styk s protestantismem již v létě hrozný, co bude teprve za dnů černých a za nocí ledových? *Ne claudas ora canentium te, Domine.*

Poslal jsem jednomu belgickému vydavateli rukopis *Obviňuji se...* s hroznou obavou, aby si ho neponechal, aniž by mi ráčil odpovědět, *ut fert illorum consuetudo piratarum.*

20. — Ives Berthou, výborný přítel, jehož jsem prosil, by mi vyhledal nějakého vydavatele v Paříži, posílá mi dva zamltávě listy, jeden od Championa, druhý od Fasquella, *vydavatele Zolova*. Tento poslední list jest tuze zajímavý. Už psáti tomuto nepříteli bylo pořádným přehmátnutím, ale přec mne to uchvacuje, když vím, že Zola tak bude docela jistě uvědomen o paradoxálním roji kopancův do zadnice, jež mu strojím. Tato odpověď tedy, v níž Fasquelle ujišťuje svým *obdivem* ke mně — čemuž nechybí šprýmovnosti — jest mimo to údivná, postaví-li se proti odpovědi jeho kolegy Championa. Tenhle prohlašuje ještě rozhodněji svůj obdiv, ale nemohl by mne vydati, poněvadž „nikdy

nevydává kněh čistě literárních" a poněvadž „jeho závod má jistý odbor kněh", o nichž se tudíž právem lze dohadovati, že jsou tak daleky literatury jako čistoty. Fasquelle naopak nemůže mne vydati, že nezapadám „do *výlučné literárního* rámce publikací jeho závodu".

Bylo by málo spravedlivě zaplati, že vydavatelé všech odrůd jako jeden scípají obdivem Leona Bloy a hořem, že ho nemohou vydati, zrovna ve chvíli, kdy tento spisovatel sám jiným způsobem zápasí se smrtí. Zoufalství těchto poctivých duší až by „rozplakalo kamení", jak to praví s takovou původností náš rozkošný Blbec.

21. — Válka transvaalská. Celý svět prosí Boha, aby Angličané byli poraženi. Jest to myslím ponejprv, co se spatřila taková jednohlasnost. Nikdy se dosti nenadivím, že veliký muž skorem bez Boha, Napoleon, měl *prorockou* intuici, že se svět osvobodí pokořením nebo zkázou Anglie.

24. — Dnes ráno, když jsem přednášel svému faráři opravdu nelíbenou prosbu, by se za mne modlil, tento člověk jako by býval povolil nějakému vnitřnímu impulsu a prohlásil mi náhle, že bych si nikdy nevydělal na chleba svým pérem. Takto bylo třeba vymyslet si nit na krájení másla.

29. — Banální list jednoho pána, který praví, že jsem ohyzda, a který se rmoutí, dovídaje se, že jsem ještě na živu.

30. — Hrozný nečas. Plaveme v ledovém blátě. Věc velmi dánská. Ulice se dláždí velmi pečlivě a když je vydlážděná, nahází se na dlaždice spousta hlíny, by potom nebyli zkráceni o bláto. Dětky Lutherovy nemohou žít mimo bahno.

Mluvil jsem už o děsných, tak čistě význačných záchodech protestantismu. Ale zapomněl jsem na úžasnou nenávist k lázním, ještě význačnější. Neopovažte se hledati v Koldingu nějakého lázeňského zřízení. Mají sice cosi, co se tak nazývá, ale daleko za městem, jako býval kdysi ve Francii dům katův nebo dům malomocných. Mimo to jest prý toto *letní* zřízení takové, že bych nikdy nesměl do něho vkročiti. Báł bych se, abych z něho nevyšel pln všl a mnohem špinavější než jsem byl. Obecně, čím kdo jest umazanější, tím méně se myje u Luthera. Mám za to, že v předvečer sňatku nebo toho, co jej nahraňuje, panny nebo domnělé panny bývají *oškrabovány* od svých rodičův.

LISTOPAD

1. — Rozumí se samo sebou, že Slavnost Všech Svatých jest tu dnem podružným a že tohoto velikého svátku zde na-prosto není. Kdyby nevědomost luteránů byla méně hustá, méně kompaktní, méně neohrabaná, ráčili by pocítiti Přátele Boží trochu potup. Ale u těchto hovad vše pohaslo. Tma úplná. *Nevědí nic.* Nemyslím, že bych býval kdy pocítil takové hořkosti, takového hnusu ke zchátralosti a tuposti těchto odštěpencův.

Jak smutno v našem kostele, nikdy neslyšíme jediného zpěvu liturgického! Stále kdož ví jaké písně v řeči dánské. Abbé Storp, s nímž jsem o tom jednou mluvil, prohlásil mi, že není možno, aby se děti naučily třeba *Credo* zpívatí latinsky. Tvrzení neobyčejně zahanbující. Právě tak lze říci, že děti této země jsou idioti nebo že se faráři nechce s nimi dítí.

Návštěva jisté dámy, jež si přišla pohovořiti po francouzsku. Jaká to rozprávka! Zjišťuji, jako už tolikrát, že protestantismus žije jen a jen z obecných rčení domovníckých, tak mrzkých, že sami

sebe zvracíme, odpovídajce na ně: Inkvisice, zločiny papežův, nemravnost mnichův, *ne-svatost* Mariina, nesmyslnost kněžského coelibátu atd. Získal jsem si jakési zásluhy, že jsem zůstal trpěliv. Sl. T., naše návštěvnice, jest však přece osoba dobrá, nikoli bez intelligence, ba nechybí jí ani jistý důvtip, ale jest dcerou pastorem, a všecek soud, všechna logika padá...

2. — Komusi [zemřelému] o *Zapomenutí zemřelých*.

Ptáte se mne, co myslím o „Zapomenutí na zemřelé“ u křesťanův. Protestanté, kteří nevědí nic a nic nechápou, mají *Přítele*, který je vede, by vycítili, že toto zapomenutí jest bezpečným nástrojem na zabití. Opakuji to, nevědí proč, a všechno vysvětlování by bylo zbytečno. Dogma o Obcování Svatých, jako žádné jiné dogma, nemůže vniknouti do těchto hlav zazděných Lutherem. Na tom nezáleží, jsou zpraveni, že tu jest třeba cosi zničit, přísně tak, jako když slyší mluvit o Svaté Panně nebo o Mučenicích.

Neštěstí mého života mne dohnalo žít v sousedství s těmito smutnými živočichy a bylo mi možno podívat se jejich větření. Nevidí sice, kde jest *Tělo*, nejsouce *orly*, ale zdaleka neomylně čenichají jako psi. Přejete si vědět, co jest životního, zcela podstatného v Církvi Ježíše Krista? Všimněte si toho, co si protíví protestanté. Oh, aniž by si to uvědomovali, neboť Rozum u nich jest tak mrtev, že už nemohou ani rozeznati, co milují a co si oškliví. Vraždí Církev s neúhonnou jistotou ruky a s úžasnou neuvědoměností, jako nástroje hnané do jich dokonalosti.

Co se týče katolíkův, *ti vědí, co činí*. Katani Ježíšovi toho nevěděli, toť svědectví samé Oběti. Katolíci to VĚDÍ. Nejméně vzdělaní nemohou nevědět, že modlitba za zemřelé jest zároveň úžasným ziskem pro živé a pro vyvolené rozmnožením slávy. Ale co pravím a což to jest, uvážím-li náhodou, že Bůh sám potřebuje této modlitby? Všemohoucnost Boží opravdu přímo nemůže pro zemřelé nic. Jediné smrtelníci mají moc pomáhati zemřelým. Jest to jakési přenesení neproměnné Spravedlnosti na bojující Lásku.

Mluví se o Církvi trpící, aniž se ví, co znamenají tato divná slova. Církev, jež trpí, toť Třetí Osoba nevýslovné Trojice, sám Duch Svatý... Panna Maria!... jistým způsobem neskonale tajemným, že by na vysvětlení bylo třeba býti více než Andělem.

Duch Svatý toť klanění hodný Úpějící, Ten, který „očekává očekávaje“, Utěšitel, který odpočívá uprostřed zemfělých na kostech Světcův. To k němu jdou modlitby za nebožtíky a tolikéž se urychluje příchod jeho Království. Nemodlíme-li se za nebožtíky, proviňujeme se nejnesmírnějším zločinem nedbalosti. Tehdy se stává cosi, co načisto nemá jména:

Matka Vykupitelova byla korunována nadarmo a celá řada církevních slavností jest nadarmo. Narození Spasitelovo netýká se zemfělých. Obřezání a Zjevení Páně netýkají se zemfělých. Očišťování, Zvěstování, Utrpení Páně a Spoluutrpení Matky Boží netýkají se zemfělých. Veliký Pátek a Neděle Velikonoční netýkají se zemfělých. Nanebevstoupení, ba ani Svatý Duch, ó dīve, netýkají se zemfělých. Nejsvětější Trojice a Nejsvětější Svátost, ani Navštívení a Nanebevzetí, ani Narození Marie a Povýšení Kříže, ani Čtyřicet Neděl netýká se zemfělých. Taktéž ani Neposkvrněné Početí se netýká zemfělých!...

Bída nebožtíků ve století nemajícím víry jest arkanum bolesti, jež zmáhá rozum.

Stalo se mi, proč bych toho neřekl? Že jsem byl probuzen zemfělými, vyrván z lůžka od zemfělých — od zemfělých, jež jsem znal, i od zemfělých, jichž jsem neznal. Strašlivý soucit mne vrhal na kolena, udržoval, bych neumdlel, s pažema do kříže, v temnotách a se srdcem bušícím jako hluchý zvon volal jsem k Bohu za tyto duše...

— Kde jest, říkaly mi, svatý Petr, který neměl ani zlata ani stříbra, který však dal, co měl, šťastnému chromému u Krásných dveří chrámových? Kde jest Jedenácte ostatních, kteří mají s ním souditi zemi, sedíce společně na dvanácti překrásných stolcích? Kde jsou Mučenci a jejich tak rychlá utrpení, jež předobrazovala naše muka, jako radost Edenu předobrazila — s přísnou věrností — nepochopitelná Soužení Ježíše Krista? Kde jsou Vyznavači a Panny, kde jsou Kněží a ten dmoucí se přliv Oběti, jenž by měl hasiti naše děsné žáry? Nedostává-li se nám pomoci, kde jest tedy Radost věčného Otce?

Zdálo se mi, že vám mám říci mnoho jiných věcí, ale nad tou látkou by puklo kterékoliv srdce, a hle, tu přede mnou, na stole, na němž vám píšu, stojí obraz Naší Paní Sedmi Mečův, tak jak ji viděti na La Salette, nikoli už *stojící* jako v XXXIX. žalmu, nýbrž sedící na kameni a vzlykající.

4. — Píšu knihy, jež budou žít, ale jež nežijí.

Právě jsem promyslel dvě neb tři hodiny nad konceptem poštovního lístku. Neuvěřitelná, děsivá ochablost.

6. — Ve chvíli, kdy odcházím do kostela, jsem raněn ochrnutím. Záchvat jest slabý a mohu se ještě vléci, opíraje se o svoji ženu, ale nemaje valné rovnováhy a neschopen utvářeti myšlenky aniž je vyjadřovati.

[Nyní, když jsem úplně uzdraven, chci promluvit o podivné důvěře Johanině. Viděla můj neduh, ba viděla jej větším než byl. Mohla se domnívati, že cesta do kostela jest nebezpečná; byla toliko nesnadna milostí Boží, ale srdnatá žena přijímala vše, čelila všemu, abych nebyl zbaven *příjímání*, vědouc, že to jest jediný lék. 20. prosince rok potom.]

7. — Jistý lékař poručil mi naprostý odpočinek alespoň po osm dní. Toto ležení v posteli mi jest svrchovaně trapno. Vždy jsem si ošklivil postel. Můj neduh jest ostatně podivný. Zdá se mi, že mnou jen proběhl. Onemocněl jsem a počal se zotavovati takřka zároveň.

14. — Co záleží na překážkách? Chce-li Bůh užiti bohatců, by mne osvobodili, dozajista to může; ale dohánějí-li ho tyto nástroje, by je příliš zvracel, nepotřebuje z nich nikoho, toť nepochybno... Nikdy mi nechybělo toho, čeho mi bylo nezbytně potřebí. Když jsem potřeboval mnoho trpětí, Bůh mne zahrnul utrpeními. Když jsem potřeboval útěchy, Bůh rozpoutal nade mnou bouři útěchy. Každá věc přišla ve svém čase. Vše jest klanění hodno.

Komusi [jehož jména už nechci znáti]:

Slyšte, čeho jsem ještě nikdy nikomu nepověděl. Arnošt Hello byl přesvědčen, že Bůh ho potřebuje na vykonání jistého přetajem-

ného a převelikého záměru. V tomto smyslu byl v něm jakýsi prorok, kterého jsem já jediný poznal. Naplněn myšlenkou, že mu jest nezbytně potřebí druhá, a sně, že bych mohl býti tímto druhem, radil se jednoho dne, už tomu přes dvacet let, s Veronikou ze *Zoufalce*, jež dala tuto odpověď, označujíc mne: *Tenhle jediný má něco vykonati*. Nebylo možno z ní dobýti ani o slabiku více.

16. — Bůh může těžiti dobro ze zla bez našeho souhlasu. Ďábel může těžiti zlo z dobra, ale nikoli bez našeho souhlasu.

19. — Narozeníny mé ubohé ženy. Přináším jí vůni tohoto mocného květu: „Až do té doby, než přijdeme do plné a zjevné pravdy, jež nás učiní na věky šťastnými, každá pravda bude nám obrazem nějaké pravdy vnitřnější“, Bossuet, *Histoire des Variations*, kniha IV, 12.

29. — Jistému chudému, který hledá pro mne peněz:

Co vám říci, leda že dni tu váží jako světy a že můj smutek jest skorem nesnesitelný. Bůh jako by chtěl vyčerpati na mně moc, jakou má, zkouseti ty, kteří ho milují a kteří jsou na kolenou pro jeho slávu. Jsem smuten vida křesťanskou rodinu nad propastí; jsem smuten uvažuje, co vy se natrpíte pro mne; jsem více než smuten pozoruje svoji nemohoucnost...

Skládal jsem maličko naděje v pl. H., ne že bych byl myslil, aby snad jednala přímo sama, nýbrž skrze jiné, pořádajíc se dvěma nebo třemi přáteli, jež může míti, křížovou výpravičku, nikoliv *dobročinnou* — moderní křesťané příliš zasvinili toto slovo, — nýbrž *hrdinskou*. Nečiní ani toho, co slíbila. Což neví pl. H., že zklamaný Chudý jest nejobávanějším žalobcem?

30. — Svatého Ondřeje. Den hrozný. Musíme-li tu ještě zůstat, za chvíli umřeme. Vrátivše se z kostela, kde jsme volali na pomoc svého syna Ondřeje, zemřevšího r. 95, nenalézáme v domě naprosto nic nového. Žádného potěšujícího znamení, žádného přátelského slova. Hle, jsme zatopeni, zničeni. Má duše jest pohroužena v ohromnou černou řeku, která mne dusí, v které

zápasím se smrtí za neskonalých trýzní. Má ubohá Johanna jest nucena zakoušeti téhož mučení a takto přicházíme ke konci tohoto strašného dne vysílení, opilí utrpením. Ohyzdný list jedné bohačky, kterou jsme považovali za přítelkyni a která nabízí jen výsměšné a potupné rady, místo aby ušlechtilé pomohla, jak jsme jí prosili, toť vše. Jest uvěřitelné, že by náš nevinný Ondřej, jehož jsme viděli tak krutě umírat, nemohl nám nic vyprosití? Proč činí takto Bůh s těmi, kteří ho milují? Proč drtí chudé, kteří se tolik naplakali pro jeho Slávu?...

Potřebujete dobrých rad? Zkuste si vypůjčiti od některého přítele. Čím váš přítel bude bohatší, tím výbornější budou rady.

PROSINEC

1. — Nesu do kostela svůj přílišný smutek. Po přijímání příliš něhy, nával slz. Nepřichází žádná a žádná lidská pomoc.

2. — Jindřichu de Grouxovi:

Prosím vás, řekněte všem těm, kteří tvrdí, že mne milují, aby mi už neposílali svých *blahopřání* k mému osvobození!... Taková kratochvíle s člověkem zklamaným po tisíci a který umírá, jest spíše na smrt žalostná a neobyčejně se podobá pokusu o úkladnou vraždu. Tak tomu jest se mnou, že mi jest milejší mlčení Jiřího D., jehož jsem přivedl do Církve, jehož poslední dítko jest jednou z mých duchovních dcer a jenž raději lže, než aby mi poslal — věda, že jsem tak nešťasten! — jedno přátelské slovíčko, za tolik měsícův!

Přece však aby člověk burácel vztekem, pomyslí-li, že mezi tolika individui, jež se domnívají, že mne obdivují, a jež tvrdí, že mne něžně milují, nepotká se ani jedné bytosti vědoucí, mohoucí a chtějící...

Hle, kam jsme až dospěli! Osvobození nebo blízká smrt. Bezpochyby že není této přísné alternativy, že není možno,

by byla. Dlužno, abych dokonal celé svoje dílo. Ale cítíme takto a tato úzkost jest nám vlévána rukou plýtvajících.

3. — Úžasná zarytost cumploška vymeteného před třemi měsíci. Číhá na nás ráno co ráno a hledá, jak by se přilepil. Dnes měla odvahu přijít až k nám. Víme, že nás okrádala, že naše zásoby pro domácnost se stěhovaly k jejím hrozným rodičům a že často s *nábožností* přijímala. Můžeme se tudíž všeho dohadovati a všeho obávat.

Naši jedinou přítelkyni zdá se býti moje návštěvnice z 1. listopadu, jež přichází mluvit s námi po nábožensku, raditi se s námi a již *učím* vytrháváje z jejího záhrobce několik obecných rčení, jež bezpochyby vyrazí znovu. Jestsměšna a blahosklonna, alesnadno by obrátila na kyselo, kdybychom jí trvale předkládali Papeže a Svatou Pannu.

8. — Hrozná zima, že by duše zledovatila. Máme na štěstí trochu uhlí.

Bůh se vtělil, by byl viditeln. *Argumentum non apparentium. Visibilia ex invisibilibus.*

11. — Líbezný procitnutí dnešní noci. V mém pokojném spánku se mi zdálo, že vidím, viděl jsem určitě očima duše přízrak, který mi připomínal jednu nešťastnou dívku, kterou jsem kdysi miloval a která umřela strašlivou smrtí. Byla skloněna ke mně a marně jsem se jí snažil uchopiti. Posléze jsem ucítil v ruce jakýsi tlak ruky, tlak neobyčejně slastný a daleký, trvajících až do mého procitnutí, které, jak se domnívám, způsobil. Ale než jsem procítl, přízrak byv otázan po jméně, jako by byl položil hlavu na moje rámě a pronesl zřetelně: *Bertha*. Tu jsem se naráz probudil, jist, že jsem právě slyšel prosbu vyšedší z hloubi propasti nářkův neslyšených a utrpení, jichž nemožno pochopiti,

slabou a přeřuchlivou výzvu, která potřebovala *patnácti let*, by vystoupila až ke mně, a která posléze tímto způsobem ke mně přicházela ... Nemohu vypovědět slasti, čistoty toho pocitu!

14. — Dnes dul v noci veliký sněhový vítr. Vše jest vrchovatě zaváto. Jest to pravá skandinávská zima. Přece však jdeme do našeho ubohého kostelíka, nikdy nevytápěného, v němž jako by modlitba měla zimou na okraji rtův. Bůh posilniž naši odvahy!

Začátek evoluce jednoho belgického přítele, z kterého jistě bude přítel sranda. Začíná se to emfasi a *tajemstvím*. Aby hrom do toho! Dostačují mi tajemství Vlry, nemám co činiti s tajemstvími přátelství.

15. — Nesmírná útěcha, velmi neočekávaná. Objevujeme *Mystické město* Marie Agredské, až dosud zanedbávané, zapomínané v koutě mé knihovny v domněnčí, jež jsem si učinil již dávno, že se nemáme od něho nadíti valného ovoce. Neomluvitelné přezírání mých náboženských dojmů z doby před dvaceti pěti lety. Nuže jest tomu právě naopak. To sama Matka Boží nám dává tuto podporu, a hle, jsme nevýslovně posilněni.

16. — Zima se zdvojnásobuje a stává se skorem nesnesitelnou.

Vše se připravuje na ohavné luteránské Vánoce, na den, kdy Maria ze všech dní roku bývá nejvíce urážena, v posměch vydávána. Všude jinde by si bylo nesnadno pomyslet koledy, v kterých by nebyla jmenována Matka Ježíškova. Nuže přísně to děje se tady. Strach, aby nepoctili Marie, jest takový u těchto odštěpencův, že jí nevěnují ani té vážnosti neb pozornosti, jaké by se dostalo nejobyčejnější ženě.

18. — Vydavateli Chamuelovi, nabízejí mu *Obviňuji se*:

... Zajímavost této nehorázně švandy jest mimo to stupňována a osvěžována časem několika líbezně kynickými úvahami o aféře Zoly s Dreyfusem, jež rozvíjí vedle feuilletu a nad ním svoje jalové a smradlavé peripetie. Myslím, že říznost a vytrvalost zasíbiřského sarkasmu, který proudí rozhovoru se po celé čtyři tisíce řádkův, získá mi alespoň souhlas několika převzácných rabelaisovcův.

Zvláště dobře uvažte, příteli Chamuelli, že to jest pamflet *jen a jen literární* a že si houby dělám z politiky, tím spíše, že jsem už po drahná léta ubytován na intelektuálním útesu, odkud jest hemžení soudobé havěti sotva rozeznatí.

Vedu prostě boj s rouhačem Boha, s zuřivým a nízkým odpůrcem všeho duchovního a velikého, jakým jest p. Zola, a snažím se vyjádřiti bolestné ohromení, do něhož mne hrouží zvrhlost naší vlasti, kdysi korunované blesky, schopné dnes padnouti na tvář do výkalů tohoto hovada. Zamýšlel jsem konati práci křesťana, umělce, Francouze, protestuje celou svou holotírnou proti této děsivé hanbě, a poněvadž doufám, že se nerozcházíte s mým míněním, odvažuji se věřiti, že neodmítnete přitakati ...

20. — Jednomu belgickému básníkovi:

... Četl jste *Chudou Ženu, Žebráka Nevděčníka* ... Dnes, tak jako v době *Zoufalce*, nepotřebuji než vylítni něco sebe do knihy, by přetékala bolestí. Připomínám si dobře, že ihned po přečtení *Zoufalce*, chápane, že tato kniha není než srdce rozdírající autobiografii, jevílo se vám výsměšným, byste mi nabízel jen hospodárné a vyhladovující blahopřání k velikému umění trpěti pro pobavení amatérův. Učinil jste tehdy pro mne, co vám bylo možno, jak myslím ... Dnes jste mezi mocnými tohoto světa. Strpíte, aby ten, jehož jste kdysi ctil jako „velikého umělce“, strávil Vánoce ve sněžné díře jutské zůstaven zavrátí zoufalství? ...

[Bez odpovědi, samo sebou se rozumí.]

21. — Žádná pošta leda *Aurora* „s prsty ze ... sračky“. Jsou v ní dva listy Zolovy, který chce děj se co děj dokázati, že jeho

otec nebyl darebák, jako by to mohlo zajímat někoho na tváři obydlí světa.

Četl jsem s blahou rozkoší Marii Agredskou. Vztahuje se z těchto zjevení jakási božská ruka, kterou jsem pocítil kdysi, než jsem vstoupil do literární stoky, a jež mne dnes jímá silněji.

22. — Žádný list od nějakého smrtelníka. Nejsem s to, bych oželel tohoto mlčení. Neprojadřuji nářkův, ale v nitru jaký to řev!

Strojíme dětem pro potěšení vánoční stromek. Johanna mohla koupiti husu. Budeme se radovati, jak budeme moci.

Farář nechce sloužiti půlnoční Mše před šestou hodinou ranní, předstíraje tuším, že by na ni nikdo nepřišel. Byly by na ní sestry a já, možná i někdo jiný. Bůh zná pravý důvod, který jistě není vznešený. Nemluví s ním o tom. Namítal by mi Prusko, jako vždycky.

23. — Ví někdo ze sentimentalních prasat, jež se mní býti křesťany, že slzy bez modliteb *zemřelé zablýží*?

De Grouxovi:

„Žádné noviny, dobré noviny“, praví jedno věčné obecné rčení. Schvaluji nadšeně toto silné slovo. Přece však, znamená-li na příklad, když nemám novin o svém příteli Henry de Groux, že se mu vše dobře daří, jsem doháněn uzavíratí, že nějaká novina, i výborná, od tohoto malíře by dokazovala, že vše se hatí, a na více novin, ať dobrých či zlých, byl bych povinen se obávatí nějaké pohromy. Nic průhlednějšího. Ale přece jest to dětinské, neboť konec koncův nemohou-li noviny býti dobré leč s podmínkou, *by jich nebylo*, poněvadž se praví, že dobré noviny nemohou vzejíti leč z nicoty všech novin, není méně nesmyslné předstíratí špatné noviny, poněvadž tyto špatné by nebyly a nemohly býti *novinami* — kdyžť jest povahou, samou podstatou novin, jak se to do úpadu dokazuje, by nebyly dobrými, neboť tehdy by nepřekonatelně bylo třeba je zamlčeti; nebo aby nebyly špatnými, což by dohánělo prohlásiti je, věc přesně nemožná.

Pro více jasnosti dodávám, že z potůčků potokové se sbírají, že kdo jest v kutně, není ještě svatý, že jest proklatě daleko od zadku k pyskům a že nikdy není příliš pozdě, by se dobře činilo.

24. — Farář Storp vysvětluje nemožnost půlnoční mše nepřátelstvím koldinžské luzy, hotové, jak myslí, přijíti a stropiti vřavu u kostelních dveří, ba snad i v kostele, jak se jednou stalo. Vysvětlení, jež mi dostačuje, aniž zmenšuje mou hořkost.

25. — Vánoce smutné. Už to, že nedostávám žádného psaní, jest dosti, by mi ždímaló srdce, a potom počasi, jež se zmírnilo, teď zase přituhlo. Obklopen svou ubohou rodinou vidím se na ledové kře, uprostřed nepřátelského moře, pod nebem černým...

26. — Když čtu v dnešní epištole, že svatý Štěpán před soudem židovským *spatřil slávu Boží*, a poněvadž mám ducha plného nádhery Marie Agredské, jež vypravuje, že v této chvíli Svatá Panna osobně přispěla ku pomoci Prvomučeníku, přichází mi zase s přesností ta kdysi tak domácí myšlenka, že sláva Boží toť Maria. Tu sním zamilovaně, že úkol Mariin jest tajemstvím síly a skvělosti, o němž nic nemůže skytnouti pojmu, o kterém by žádný obraz ani tušení nemohl dáti; že Maria jest bytostí naprosto nevyzpytatelnou, nepochopitelnou, a že nejnejasnější, nejneurčitější ponětí o této propasti oslnění by nás usmrtilo. Dlužno si všimnouti toho slova Marie Agredské, svrchovaně hodného pozornosti a několikrát opakovaného rozličnými způsoby, že Duch Svatý nevyjevil tajemstev Mariiných prvním křesťanům proto, že se proti tomu stavěla Moudrost Boží, neboť nepřišla ještě chvíle, *non potestis portare modo*.

Jsem tím poněkud utěšen. Jest řečeno, že Ježíš přijde „v slávě svého Otce“. Co se bude tehdy dáti v Absolutnu? Přísne to, co se dalo ve chvíli Vtělení: FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.

Jaká to slast býti doma! Právě proto jest Ráj tak žádoucí.
Jediné v Ráji budeme doma.

27. — Bůh nedopouští milostivě, aby nás smutek zmohl.
Obchází toliko kolem nás.

28. — Náš kupec předkládá nám soupis účtů. Jsme mu
dlužni 500 korun, 700 frankův.

Jindřichu de Grouxovi v odpověď na list svrchovaně bolestný, který mi však občerstvuje srdce a upokojuje mne jako nějaký přátelský hlas:

Milý Jindřichu, psal jsem osmi osobám, z nichž se žádná nemohla slušně vymknouti z povinnosti, by odpověděla, potom jsem napsal deváté, kterouž jste vy, několik ztřeštěných řádek, nevymáhajících žádné oplátky, a vy jediný jste mi odpověděl... Přál bych si dnes rozumně s vámi promluvit, a nevím s kterého konce se chopiti vašeho listu, který přece není lejnový, ale přespříliš pln věcí, jež hulákají vidouce se pospolu... Jsem ochotnější, než si myslíte, nemíti důvěry v Belgičany. S hlediska ďábelského muflovství bohatí katolíci, jimiž jest okrášlena Belgie, zdají se mi nesnadno překonatelní. Přece však jsem poznal tento typ ve Francii, v Paříži i v provinciích; jest květem soudobého křesťanství a nemůže utrpěti paděláním, ba ani belgickým.

Dlužno jednou pro vždy, abyste si zvykl na moji řeč a hluboko si vštípl tu prostou ideu, že nenáležím ničemu a nikomu leč Bohu a jeho Církvi. Mním Církev *neviditelnou*. Viditelná, připouštím, ta stala se ohavnou, ačkoliv jsem neskonale dalek toho, bych dopřál havěti z titě Zolovy nebo Clémenceauovy přemrštěného práva, aby o tom dost málo rozsuzovala. Vše, co není jen a jen vášnivě katolické, nemá jiného práva než právo mlčeti, neboť to jest stěžl hodno vyplachovati nemocniční nočníky nebo oškřikovati přípečky v kasárenských záchodech německé infanterie.

Hanbu této Církve uviděl jsem již dávno, maje zázrakem očí, bych ji viděl, a vypravoval jsem ji nebo vyjadřoval, poněvadž jsem z malého počtu těch, kterým to jest dovoleno; a nepotřebuji, jsa člověkem vykoupeným Krví Ježíše Krista, ani kurevníkův ani kopancových pacholkův z nějakého denního časopisu, bych se do-

vídal, o čem mi jest mysliti toho neb onoho dne. List, který čtete, přiměl vás polknouti hroznou hloupost, kterou by byla chvílka úvahy nedovolila uchovati v žaludku. Jsou věci, kterých Papež, byť si byl obludou, *nemůže* učiniti. Co se týče tak pitomých jako nevyhnutelných *Vánoč* Adamových, ty vám ponechávám. Jsou kusem moderního Sviňstva a nejsou úhrnkem ani lepší ani horší než jakýs Wagner před Nejsvětější Svátostí Oltářní.

Když jsme spotádali tyto věci, nyní slovíčko o Con. de P. Nejprve mne těší, že jste vyslovil svoje opovržení tomu ze všech špinavých vrstevníkův, který mi napáchal nejvíce zlého. Všichni přátelé tak nečiní, víte to. Potom vám schvaluji, že jste se nevydal v nebezpečí ani nevím jaké ošklivé aféry a nenafezal tomuto bídákovi, neboť nevíte, až jak jest sprostý. Byl byste býval tloukl do mršiny, práce odporná, nebezpečná a jak marná! Už skoro věřím, že sám, kdybych náhodou potkal to individuum, mohl bych s ním cítiti jen útrpnost.

Vzpomínáte si na modlitbu Leopoldovu *proti* těm dvěma poběhlíci v *Chudé Ženě* a jak tato modlitba byla vyslyšena! Neřekl jsem vám, že tato epizoda byla vypravována věrně z mého života? Nuže, dověděl jsem se, že jedna z těch dvou ohav, ta, kterou dávám sežrati jejímu psu, jest opravdu mrtva, byvši *sežrána* přílišného roku rakovinou. Co se týče druhé, dočkal jsem se jen začátku její zkázy a nevím jakým děsným způsobem asi skončila. Buďte jist, že cosi takového čeká hanebného vraha, o němž mluvím. Mohl jsem ho dosti nebezpečně stíhati. Ale bývalo by to rušilo můj pokoj. Poslal jsem mu tedy své odpuštění — ostavuje ho Rukám Božím *způsobem prazvláštním*. Uvidí se.

Důležito jest ve vašem listě toto slovo: „Neskonalý stud, že jsem se nadál nějakého útočiště vně Boha“. Nenapsal jsem se vám toho dosti? Ti, kdo četli *Žebráka*, vědí. Jest bezpochyby blízek den, kdy tak toho pocítíte, že padnete na kolena a pláče zůstanete klečeti až do hodiny své smrti. Zvíte potom, co to jest Radost, a co to jest Opovržení, ale teprve tehdy to zvíte. Mnoho jste spolehlal na lidi, dobrý Jindřichu, ba věřil jste, že oškrabková holota, kterou já zvracím, může ukázati jen dostmálo heroismu, a díváte se, že ležíte na zemi uprostřed spousty hoven! Jest to příliš hloupé, přiznejte se k tomu.

Mluvíte o své bídě, jež jest krutá. Chcete srovnávati své postavení s mým? Jste ošálen všemi způsoby, do slova bez haléře a budoucnost jeví se vám ještě chmurnější než přítomnost. Takový

jest můj stav, s tím rozdílem, že já jsem věděl předem a už dávno, že se mi vše to přihodí, neb jsem si toho žádal. Z čehož přirozeně vyplývá, že hrůzy života mají pro mne jistý smysl, jakého nemohou mít pro vás. Vím alespoň, že trpě toto získávám ono...

Pokusil jsem se kdysi čísti Danta, v nejlepším překladě. Ba dal jsem se i do četby textu. Zdrtila mne nuda a nikdy bych se z ní nevybral. Vidím v něm imagiera často podivuhodného, ale myslitele žádného a duši novinářského theologa. Třeba býti děckem, by se pocítila ať jakákoliv hrůza při četbě jeho *pekla*, a ďábli, kteří prdíl, mne nebaví, tak chabě jako v Callotovi. Co se týče jeho *Očistce* a jeho *Ráje*, jenom ti, kdo studovali historii Umění ve škole Peladanově, mohou nevědět, že Dante dělí se s Rafelem, jehož zplodil, o slávu, že připravili sulpicianské Pámbičkářství. Nejproslulejší zpěvy *Božské Komédie* proti nejméně známým viděním Anny Kateřiny Emmerichové nebo Marie Agredské nebo padesáti jiných budí útrpnost. Kdykoliv předkládají Danta mé horlivosti, jako bych slyšel nejvražednějšího ze všech démonův, démona moderní hlouposti, jak našuškává, že tento Florenčan se svým lakovaným zbožím z prastarého Japonsu nahrazuje celkem velmi výhodně soudobým duším kolosální nádhery toho inspirovaného Zástupu, který zpíval tisíc let Slávu Boží v kostelích „s obloukem stlačeným“. Aby se fuklo vše, *Božská Komédie* jest anticipovaný dárek protestantismu.

Jest vypelichané obecné rčení říkati, že umění Primitivů bylo květem katolicismu a že Renaissance pohřbichu zkálela tento květ. Bylo by záhodno jednou pro vždy nechat této myšlenky Huysmansovi a Janu Lorrainovi. Jako by Umění, ať si jest od Primitivů nebo od umělců, jež nazývají kaňhalsky renaissančními, nebo i od p. Dufayela, jako by nebylo *zrcadlem, v kterém se sami zhlížíme*, jakmile bychom mohli rozzářiti všecka světla *Ráje*, patřice jediné na Boha.

Byste se pomstil za moje obecná rčení, smysliť jste si zakukliti se na prudkostech Dantových proti Bonifáci VIII. a králům Francie. Ó čtenáři *Aurory*, *Svobodného Slova* a jiných záchodových listův, což tu nevidíte ubohého ghibelinského žurnalisty, jehož všecka chytrost záleží v tom, že cpe svoje nepřátele, nebo lépe řečeno nepřátele svých patronův, do pekla? Bída stěžovaná hromadou školůvců, kteří podstoupili dřinu všech ďáblů — zde to věru lze říci, — by ho ospravedlnili.

Nuže, pohledte. Bonifác VIII. jest přesně nejvznešenější z Papežův. Nestal se Světcem, to uznávám nebo raději uznávám, že Církev ho nezafadila do počtu svatých, ale jest autorem Bully *Unam Sanctam*, — nejgrandiosnějšího slova, jaké bylo napsáno od svatého Jana, — kde se tvrdí, že Papež jest Hlavou, Pánem duchovním i časným celé země, největší a nejdůstojnější akt Papežství, jaký byl vykonán od svatého Petra. Co se týče Francie, ta jest královstvím Mariiným. *Regnum Galliae, regnum Mariae*, neboť království francouzské bylo dáno Matce Boží někým, jenž k tomu měl moc, a dáno jí na věky. Tudíž není důvodu k žádnému pohrdání, k žádnému opovržení, ani s výše noscův Lejna, byť i v nejkrásnějších verších světa, a Dante, zde tak jako pro Bonifáce, jest pitomec, s litoostí jest mi to říci. Tedy ať žije Feller, ať žije Crampon, a dolů se starým ochlastou!

Nuže hej, povězte přec, malíři, budete mne tedy nyní cpáti Drumontem. Vylévá-li smradlavé individuum takto označované ráno co ráno svůj noční hrnec do huby Viktorilny, plyne z toho, že dlužno mne s ním spodobovati, poněvadž asi po dvacet let veřejně hlásám, že jest nezbytno udělati konec s ohavným plemenem tohoto cumplocha? Napoleon neměl než tuto myšlenku, která nebyla již tak špatná na „nemahu“, že ano. Nikterak nepotřebuji Apokalypsy, bych poznal, že Anglie jest dokonale hodna nenávisťi a že čím více se utrácí Angličanův, tím více se jistě skvějí Serafini. Ti, kteří je utrácí a kteří snad nejsou lepší, budou též utraceni, až na ně dojde, takže ani na chvílku nebudeme bez radosti. Ale jest dlužno, aby Anglii bylo puštěno krkavici napřed. Taková jsou moje politická hlediska.

Kde už nechápu, ale už zhola nic, toť pravíte-li mi, že křesťanství stává se *nemožným* s tím obecným rčením, jež vešlo v přísloví: „Jest-li slovo stříbro, mlčení jest zlato“. Toť jako byste mi řekli, že jest nemožno neumřítí hladu, když máme pozvání na oběd ke spolehlivému příteli, jehož příbytek jest na dva kroky a jehož stůl jest nadbytečně zásoben. Já četl vždy toto: „Slovo, toť Ježíš, a Mlčení, toť Duch Svatý“. Doneste to svému domácímu pánovi...

31. — Myšlenka skandinávská a protestantská. Člověk se rozvíjí intelektuálně až do padesáti let. Potom zase mládne. Marně hledám ve svých nejvzdálenějších vzpomínkách něčeho

tak hloupého. Tolik se toho držl, že mladí romanopisci věrně dělají ze všech starcův pomatence dělající pod sebe.

Čteme Marii Agredskou. Dojmy vznešené. Kolem nás hanebné veselí protestantův, kteří oslavují petardami a vytím tento konec roku a začátek nového roku, chvíle to ostatně naprosto bez významnosti pro tyto živočichy, kteří nemohou mít na zřeteli, než aby jedli, pili a pářili se se svými příliš plodnými samicemi.

1900

LEDEN

1. — Jiřímu Rémondovi:

Pišete mi, jak vám Jiří D. tvrdil, že mi psal čtyřikrát. Váš předešlý list nezmiňoval se než o dvou psaních. Smůla tohoto hochy jest k zoufání. Jest odedneška nesporno, že pošta má na něho skřesáno a že čtyřicet jiných listův potkal by týž osud. Poproste ho tedy, by nehnal dále té zkušenosti. Řcete mu, že nemohu snéstí myšlenky, aby se pro mne zbytečně dřel. Což mi nepostačí, vím-li, že mám v něm nejpozornějšího, nejbedlivějšího, nejoddanějšího, nejúdivnějšího přítele?

2. — Jednomu nevďěčnému dobrodinci:

... Nikdy jsem vám neřekl, že by nebylo dovoleno, abyste si stěžoval. Sám si často stěžuji. Vytýkal jsem vám zvlášť, ba myslím samojedině to *tajemství*, jímž se zahalovalo vaše přátelství. Čtete mne znova.

Vůbec nalézám to málo hodným muže a v oněch okolnostech viděl jsem v tom špatné, nesnesitelné dětinství. Váš list chce býti hluboce pokorným, ale jest nasycen hořkostí, a dohaduji se, že jste mnoho bojoval, než se vám dostalo milosti, abyste mi napsal bez násilnosti — násilnosti, mimochodem řečeno, která by se mi nenelíbila. Co se mi snadno nelíbí, toť, chcete-li mermomocí, abych byl světcem a prorokem, a mluvíte-li ke mně podle toho. Tehdy, poněvadž mám z rodu neobyčejně ostrý cit *směšna*, neznám už jiné potřeby než tu, bych se hájil zbraněmi, jaké mi dal Bůh, a jest jisto, že se dostane jadrný výprask. Slovo „vzdávám se toho“, jež vám způsobilo tolik utrpení, bylo *podmínečné*, poněvadž je předcházela spojka JESTLIŽE, které jste přece nebyl povinen považovati za sedmý tón škály. Tedy nemáte proč úpěti nad hypothetickou „pohotovostí“, vymáhanou imaginárními okolnostmi. Vše to jest velmi nesmyslné a pošetilo. Ach, věru že bych se toho třeba vzdal a že bych se vás spustil a že bych vás nechal sedět a že bych vás ostavil na holičkách, kdyby naše vztahy měly býti bez *mužností*. Ale tak tomu není, není-liž pravda? Potom...!?

... Myslím, že vím, co to jest dávatí. Prožil jsem část svého života v dávání a bylo to někdy velmi čerchmantské. Mám tedy právo mluvit k vám, jak mluvím. Dvě slova, abych se stručně

vyjádřil. Bylo třeba buď neučinit, co jste učinil, nebo když jste to učinil, *neřkati toho*. Budu-li povinen, věda, že jste se polepšil, velmi vás milovati něco později, nebude to proto, že mi „dáte peníze“, byť za cenu nesmírných obětí, nýbrž proto, že mi je dáte z lásky. Jestliže text, který citujete ze *Žebrádka* str. 60., nezdá se vám přísne shodným s těmito posledními slovy, tím hůře pro vás. Myšlenka, že všechny moje řádky lze studovati, komentovati, rozbírat jako řádky posvátného Textu hluboce mne rozhořčuje a dohnala by mne, že bych si zošklivil svoje vlastní díla, *poněvadž* to jest příliš hloupé.

Nic není snazšího než „býti se mnou“. Receptem neomylným jest mlít, nepravím kus dobroty, nýbrž trochu *dobrdctví*, a neukládati mi postavení bonza, jež nalézám směšným, zmalichernujícím, nadarmo pokořujícím a jež mi nahání hrůzy. Nuže vy jste ssedlý v uctivé bázni. Třebato změnit. Jenom tehdy budemožno, abychom šli spolu. Žízním po tom, by se na mne hledělo jako na chudého muže, velmi osamělého a plného lásky. Po ničem více. Neznáte mé slabosti, mé nevědomosti ani mé mrzkosti ani mého démonského smutku a nevíte ničeho o Radosti, jaká jest v hloubi mé duše.

List knížete Uruzova, jenž mi oznamuje, že úplně ohluchl. Potěšuje se z toho se svou „duší prodavače starých kněh“. „Hudba, šumění listů, přizvuky sladkého hlasu lidského, rychlá výměna myšlenek... po všem tom veta.“ Moji přátelé se div neukřiči, volajíce na mne. Dodává k těmto smutným řádkům, „že nemá žádného náboženského přesvědčení a že žije (v očekávání kdož ví jaké hrozné smrti) jako hovado“. Ubohý nešťastník.

Píší mi, že Leon Deschamps, můj bývalý impressario z *La Plume*, byl pohřben v sobotu ráno 30. prosince. Týž los jaký stihl Rudolfa Salise. Scípají právě ve chvíli, kdy si myslí, že došli štěstí. Nač tolik sviňstva?

7.— *Nolite conformari huic saeculo*. Toto praví dnes Církev, na neděli v oktávě Zjevení Páně. Jaká by to byla zajímavá práce, skupiti rouhání navyklá mezi křesťany, to jest výslovná *usvědčení*

ze lži Ducha Svatého od lidí světa! Nahoře uvedený text bývá k tomu přecho často záminkou a jednou z nejděsnějších ukázek.

Moje myšlenky jsou černy. *Exagitat me spiritus nequam.*

9. — Komusi [jenž jest skryt a jenž zůstane na věky neznám]:

STOLETÍ MRCH

Dánsko, Kolding, 6. ledna 1900.

MILÝ PŘÍTELI.

Nemyslíte, že XIX. století, pojmenované vámi „Stoletím Mrtvých“, bylo by lépe a historičtěji označeno *Stoletím Mrch*?

Slovo SMRT honosí se jakousi silou a krásou, jež setuto nehodí. *Beati mortui*, bylo řečeno na Pathmu Hlasem, jenž křičel s nebe. Týž Duch Svatý, jenž prohlašuje tuto Blaženost zemřelých, chce také, bychom se za ně modlili, a to doporučuje se v Liturgii velmi strašlivé.

Jest co pro bytost lidskou tak důležitého jako býti mrtev? Existuje stav hodnější milování, roztomilejší, závidění hodnější, žádoucnější, vzácnější, výbornější, duchovnější, božstější, hroznější nad stav mrtvého, nad stav skutečného nebožtíka, jehož kladou do země a jenž se již objevil před Bohem, by byl souzen? Tehdy jest konec všem všedním nahodilostem, *povinnostem tohoto světa* a moudrosti pitomců.

Jde jen o to, bychom zvěděli, *umřel-li nebožtík v Pánu*. Jest pohlcen Absolutnem. Jest absolutně šťasten nebo absolutně nešťasten a ví to absolutně.

Co společného mezi takovým způsobem bytí, kde vše jest veliké, a bídnou chatrností moderních čachrů, v nichž se dlužno spřibuzňovati s tím, *co není*?

Ah! jak jméno *mrch* sluší lépe cestujícím XIX. století! a jak dobře toto století smrduté jest jejich korábem! Vzpomínáte si na děsný obraz, nalezený Edgarem Poeem, když oni ztroskotaní potkávají v širém Oceáně loď, jež jim kyne osvobozením, jejíž mužstvo však jest shnilo a jež zanechává po sobě mor? Nepraví se, zda

zemřeli tito v Pánu. O tom se ničeho neví; ba vzdáváme se jakékoliv domněnky.

Zetlelci XIX. století, kteří zadusí za sebou věk XX., ač-li nezakročí Oheň —, jsou méně anonymní než u démonického básníka. Každý z nás příliš poznal ony hrozné pocestné a nedostali bychom se nikdy ku konci, kdybychom vypravovali jejich příběhy.

A pak, nač by to bylo? Hle, již velmi dlouho, co srdce mé ochablo, i ptám se sebe, jaké podpory vám bude moci poskytnouti pouliční metař tak odstrašený. Věřil jsem asi před dvaceti lety, že by se mohlo něco, neodvážím se říci, vytříbiti, avšak aspoň očistiti. Hledám dnes s hořkostí ubohého obrazu Božího, jenž by se tak dokonale zklamal jako já. Upřímně řečeno jest příliš sviňstva, i na dva, i na dvě stě tisíc.

Přece však, milý příteli, chcete-li houževnatě, bychom kráčeli, tož budu kráčet s vámi. Byl by v tom čert, aby se mi nepodařilo někoho vykuchati. Jest jasno, že *Pohoršení* bylo by titulem směšným, kdybychom se spokojovali pro všecku povinnost přetáhnouti rukou laskající po zadku vrstevníků.

Přicházím k tomu slovu *mrch*, jehož ušlechtilost jest nejista a spanilost pochybná, a jehož se používá jen velmi zřídka v katolických salonech, jež však jediné vystihuje mou myšlenku. Ráčili byste mi říci, jakým jiným slovem si mohu posloužiti, bych označil a vyměřil dostatečně hanebnost, již tuto uvedu?

Malý počet duší živých, pro něž Krev Ježíšova trvá dosud v platnosti, ocitá se v přítomnosti davu nepochopitelného, který až dosud na mysl nevstoupil. Jest to „nekonečné stádo lidí, kteří zůstávají před trůnem v přítomnosti Beránkově, odění rouchy bílými a s palmami v rukou“. Tito lidé jsou moderní katolíci.

Do nekonečna defilují na travnatých lučinách, prostírajících se hned na zápraží nebes. Potom znenadání pozoruje se, že ptáci padají s oblaků, že květiny hynou, že všechno mře, kudy táhnou, posléze že zanechávají po sobě jako proud hniloby a dotkneme-li se jich, zdá se, že jsme navždy nakaženi jako Filoktet. Toť processí mrch. Ještě jednou, jaké jiné slovo?

Toto ošklivé divadlo, tato ohavnost přísluší XIX. století. V jiných dobách odpadlo se statečně. Byli upřímně a rozhodně apostaty. Přijímali tělo Kristovo, potom, aniž se rozpakovali, chodili je prodat, jako by se šlo pomoci chudému. To se vykonávalo celkem ušlechtilé, a byli jidáši nepokrytí. Dnes jest tomu zcela jinak.

Avšak dříve, než pokročíme dále, žádám vás a těch, kteří mne budou čísti, byste mi byli svými modlitbami nápomocní.

Od dvaceti let jsem o tom psát nepřestal. Nikdy nebylo nic tak ohavného, tak úplně šeredného, jako současný svět katolický — aspoň ve Francii a v Belgii — a vzdávám se otázky, co by mohlo jistěji volati po Ohni Nebes.

Jest-li co známého a nevysvětlitelného, tu jistě to, že *Bůh trpí vše*. Hle, čeho si třeba povšímnouti. Anž bychom již mluvili o Potu Krvavém, anž o kterém jiném Tajemství toho Umučení, o němž jsem se domníval, že jsem je viděl ve svém dětství, když stará příbuzná, uspávajíc mne na svých kolenou, pravila mi: „Nebudeš-li moudrý, Žid ti budou plivat do tváře“; anž bychom si připomínali jiné věci ze Strachu, jehož zakoušel v Gethsemaně, nezapomeňme na zázračný Výsměch, na neodpuštělné Rouhání, na nedostupnou Potupu, již špinavý apoštol klade na počátek božských muk: *Osculetur me osculo oris sui*.

V této vhodné chvíli a řečeno mimochodem, kdy pak přijde hermeneuta, vykladatel, jaký se nikdy nespátřil, jímž bychom se dověděli posléze, že Píseň písní jest prostě předběžným vypravováním Umučení, starším o třicet pokolení než čtyři Evangelia?

Tedy, ještě jednou, Bůh trpí vše — vyjma jedinou věc. *Non patietur vos tentari supra id quod potestis*. Vše ostatní, ale tohoto nikoliv. „Bůh nestrpí, abyste byli pokoušeni nad své síly.“ Nuže! mysliło by se, že se očiáme až na těch místech, a to již dlouhou dobu. Toť rozrušující.

Prohlašuju jménem velmi malé skupiny individuí milujících Boha a odhodlaných umřítí pro něho, když bude zapotřebí, že podívaná na moderní katolíky jest pokušením nad naše síly.

Co se mých týká, přiznávám se, že velmi ochably. Hle, jde mi již na padesátý čtvrtý rok, a třicet let aspoň vidím katolíky konati svištva a nestoudnosti. Rád se znám k tomu, že tato prasata jsou mými bratry, neb aspoň mými pokrevními bratránky, protože jsem jako oni katolík a nucen poslouchati téhož Pastýře, jenž jest bezpochyby *synem marnotratným*; avšak povězte, kterak se nevzpínati, kterak nevyrážeti v děsný křik!?

Žiju, nebo lépe řečeno, živořím bolestně a zázračně tady v Dánsku, nemoha odtud utéci, mezi protestanty nevyléčitelnými, jichž žádné světlo nenavštívilo od tří set let, kdy jejich národ po-

zdvihl se hromadně a nerozpakuje se ni jedné vteřiny na zavolání špindířského mnicha, by zapřel Ježíše Krista. Oslabení rozumu u těchto ubohých bytostí jest jedním z nejodstrašivějších zázraků Spravedlnosti. Co se týká jejich nevědomosti, ta předčí vše, co si můžeme pomyslet. Došli tak daleko, že nemohou utvořit ni jedné obecné idee a že žijí jen a jen z věkovitých obecných rčení, jež dědictvím odkazují svým dítkám jako novinky. Temnoty na hrobech.

Ale katolíci! Bytosti vzrostlé, vychované ve Světle! uvědomované každým okamžením o svém hrozném stavu privilegovaných; neschopné, nechť činí cokoli, potkali byť jen omyl, tolik společnost, v níž žijí, — nechť jakkoliv ztroskotaná — dovedla uchovati ještě božskou jednotu! Intelligence podobné číším Bohem pozvaných, do nichž není naléváno než silné víno Nauky bez příměsí! . . Tyto bytosti, pravím, sestoupí dobrovolně do Míst pochmurných, pod kacíře a nevěfci, s okrasami hodokvasu Svatbního, by tam líbaly zamilovaně odstrašující Modly!

Zbabělost, podlost, Lakota, Pltomost, Ukrutnost. Nemilovati, nedávati, neviděti, nechápati, a co jen možno, působiti utrpení a muky! Pravý opak *Nolite conformari huic saeculo*. Opovržení k tomuto Přikázání jest nepochybně ze všeho, co Váše lidská vykonala od hlásání Křesťanství, nejhroznějším a nejúplnějším.

Bylo by ostatně zajímavě sebrati zásady, přísloví, průpovědi, pořekadla, pravidla, nebo mravní sentence, nakupené za staletí křesťany proti Evangellu. Spadli by se, že není ani JEDNOHO slova Spasitelova, neb jeho Přátel, jemuž by se nedostávalo každého dne lidskou Opatrností nejvýsměšnějšího usvědčení ze lži; a naše pobožné osoby, rádi tak se domýšlíme, byly by šťastny, kdyby se dověděly, že mluví pokaždé jako démoni.

Tato užitečná práce mne *navnazuje*, řekl by Huysmans, jenž není apoštolem méně váženým než František Coppée nebo než svatý Pavel.

Nic mi není tak odporného, jako když mám mluvit o těchto zbídačelých bytostech, jež se přičiňují, by se zdálo malým UTRPENÍ Vykupitelovo, tolik se jeví schopnými *učiniti lépe* než kati Jerusalemsí.

Mnoho z mých stránek a nikoliv méně dobrých, směle tak pravím, bylo napsáno, bych se vydýchal ze své ošklivosti nad jich sviňstvy a nad jejich hloupostí. Stále jsem naléhal zvláště na tuto poslední, jež jest jakousi obludou v historii ducha lidského, a již

bych nemohl lépe přirovnati než k syfilitickému výrostku na překrásné tváři. Nad to všechny fečnické figury a kombinace podobností, o nichž byste se domnívali, že jsou schopny vyvoditi hnus, jsou nedostatečnosti více než užitečnější, když se pomýšlí třebaš na *katolickou literaturu*! . . . Společnost, která dospěla až k přesvědčení, že krása jest čímsi necudným a že otec Bailly jest spisovatelem, jest zřejmě utvořena Satanem, s andělskou pečlivostí a se strašnou zkušeností! . . .

Chcete, abychom mluvili o jejich chudých, o ničem, leda o *jejich* chudých, z nichž mám čest býti?

Potkal jsem jednoho dne v Paříži překrásnou smečku, příslušející ani nevím kterému špatnému apoštolu, jenž uměl prodati svého Mistra mnohem dražší než za třicet denárů. Mluvil jsem již o tom, nevím kde.

Byl jsem dohnán vysloviti vzpouru nesmírnou, pobouření hluboké, vzkypění nenávisti neskonale, již mi bylo zakusiti při pohledu na těchto šedesáte neb osmdesáte psů, kteří žrali denně chléb šedesáti nebo osmdesáti chudých.

V oné vzdálené době byl jsem velmi mlad, ale již často a velmi sčítal jsem hladem, a vzpomínám si velmi dobře, že jsem vyplýval mnoho, mnoho marných úsilí, bych pochopil trpělivost nuzných, jimž vrhali se ve tvář takové výzvy, a že jsem se vrátil se skřípěním zubů.

Ah! vím dobře, že bohatství jest nejstrašlivějším anathematem, že prokletci, kteří je mají v rukou na újmu bolestných údů Ježíše Krista, jsou zaslíbeni mukám nepochopitelným a že jest pro ně uchován Příbytek Vytrýsání a Hřůz.

Ano, bezpochyby, tato jistota evangelická občerstvuje ty, kdož trpí na tomto světě. Jakmile však, pomýšlejíce na reversibilitu bolesti, připomeneme si třebaš, že jest *nezbytno*, by malé dítě bylo trýzněno hladem, ve světnici ledové, jen aby nějaká křesťanka úchvatné krásy nebyla zbavena slasti výtečné hostiny při dobrém ohni; oh! tehdy, jak jest to čekání dlouhé! a jak chápu spravedlnost zoufalců!

Myslil jsem častokrát, že tato smečka, jejíž vzpomínka mne pronásleduje, byla jedním z těch bolestných obrazů, jež přelétají v hloubce snů tohoto života, a řekl jsem si, že toto stádo ukrutné bylo v jistém způsobu — a mnohem přesněji, než by se mohlo věřiti — na to, by *honilo Chudého*.

Děsná posedlost! Slyšíte tento koncert, v tomto slavnostně vyzdobeném paláci, tuto hudbu, tyto nástroje radosti a lásky, jež dovolují věřit lidem, že jejich ráj není ztracen! Nuže pro mne, toť stále fanfara k *štvanci*, signál k puštění psů. Jest to dnes na mne? Jest to na mého bratra? A kterak se tomu bránit?

Ale ti to ukrutníci, jichž veselostí chudák potíci se úzkostí, naslouchá, jsou přece katolíci, křesťané jak on! není-liž pravda? Proto vše, co nese známku Boha na zemi, kříže cest, posvátné obrazy starých dob, vlíčka pokorného kostelíka na obzoru, nebožtíci, uložení na hřbitově a kteří spínají ruce ve svých hrobech, ba i zvířata, žasnoucí nad zlobou lidí, a která jako by chtěla pohroužit Kajna do tichých jezer svých očí... vše zakročuje pro chudého, a vše zakročuje marně. Svatí, Andělé nemohou ničeho; ba i Panna jest odmrštěna, a lovec pronásleduje svou oběť, aniž by spatřil Spasitele v Krvi, jenž přikvapiv nabízí mu své Tělo!...

Bohatec jest hovado neúprosné, jehož jsme nuceni zadržeti kosou nebo celým kartáčovým nábojem do břicha.

Jsem nespokojen s takovou parabolou, jež napovídá špatně, co myslím, a zvláště co cítím. Ale co? Z absolutna, v němž jsem usídlen, jest mi nemožno vidět bohatce a zvláště bohatce katolického jinak než pronásledovatele a žrouta chudého. To Duch Svatý mluví tak o něm a právě k těmž vidění dospívá věda velmi nízká, pjiž ráčili pojmenovati olilickou ekonomikou.

Jest nesnesitelné rozumu, že jeden člověk rodí se přecpán statky a blahobytem, a že jiný rodí se na dně hnojné jámy. Slovo Boha přišlo do chléva, v nenávisti ke Světu, dítky to vědí, a všechna sofismata démonů nezmění ničeho v tomto *tajemství*, že radost bohatcova ŽIVÍ se, tyje z Bolestí chudého. Kdo toho nepochopí, jest hlupák pro čas i věčnost. — Hlupák pro věčnost!

Ah! kdyby moderní bohatci byli právoplatnými pohany, zjevnými modloslužebníky! nebylo by čeho říci. Jejich první povinností bylo by zřejmě rozdrtití slabé, a povinností slabých bylo by zase rozpárati bohatce, kdykoliv by se k tomu naskytla vhodná chvíle. Ale oni přece chtějí být katolíky a to katolíky obstojnými! Rádi by skryli své idoly až do Ran úctyhodných!...

A vy byste chtěl, abych jich nejmenoval mrchami!

Víte, že jsem měl vždycky podivuhodné postavení, bych viděl tyto zatracence, vždyť jsem „Žebrák nevďěčník“, ale v tomto okamžení přiznejte, že mému pozorovacímu stanovisku není rovného.

Snadno uhadnete, jaké asi jsou moje city a moje myšlenky, když uvážíte, že jsem opuštěn všemi vyjma dva nebo tři chudé, zajat bídou v zemi nepřátelské, kde není čeho se chopiti, ohrožen ustavičně vším, co může učiniti život nemožným, a nevěda, kdy se skončí toto trápení.

Jisté dny stává se, že si vzpomínám na sta listů horoucích, jimiž mi cizinci, zůstavši většinou cizinci, děkují za nesmírné štěstí, jehož jim moje knihy přinesly. Ba bylo by poněkud smušeno vyprávěti, až kam častokráte se dali v tomto nadšení unésti.

Bylo mi dopřáno útěchy, že jsem mohl vyléčiti dosti velký počet těchto nemocných.

— Vězte, psal jsem jim, že vše to jest velmi vážné a že jsem opravdu *chudý*.

V mžiku zapálenina zmizela.

Ba stala se na Montrouge ukrutná švanda k vůli mně a k vůli velmi vzácným prašivcům, kteří mi zůstali věrni.

V Dánsku psal jsem mnohem méně této chamradi a ostatně, škaredá fraška, bych strhoval škrabošky s kostry v hnílobném rozkladu, nebaví mne již.

Pozoruje však přece, že moje krajní stísněnost pobízí mne k poníženosti, psal jsem několik listů. Jisté odpovědi, jež chovám pečlivě, bych je uveřejnil s jinými ve své příští knize o *Penězích*, zdají se mi s hlediska buržoasní Hanebnosti málo nižšími než nejkrásnější zpěvy *Illiady*. Ale mlčení některých křesťanů, jichž nechci jmenovati, zasluhuje dozajista ještě více, by bylo rozjímáno.

Jeden z nich, ježž vy znáte snad, jest jakýsi druh básníka, o jenž se zmohl před dvanácti nebo čtrnácti roky jakž takž na jméno, a stal se prorokem ve své zemi, uveřejniv *pod svým jménem* dílo jiného, domnívaje se, že jest velmi neznámo. Požíval kromě toho pověsti, že jest sodomitou.

Když r. 1887 vyšel *Zoufalec*, byl jedním z prvních, kdož mi letěli vsíříc se svým obdivem. Ihned uvědoměn byv o mé bídě, neopustil mne okamžitě, jak by se snad myslelo, ale naopak nabídl mi skrovninké ubytování v Bruselu nebo v okolí, bych tam pracoval v jeho sousedství, a když jsem nechtěl, aby směl *volně v mém nábytku brakovati*, strčil mi několik stovek franků, pečlivě rozvržených, rozumí se, v ten způsob, bych jich mohl co nejméně ve svůj prospěch použiti. Myslím, že jest zbytečno dodávati, že neopominul strhnouti na sebe čest z této almužny, *již mu jiný pro mne svěřoval*.

Až později jsem odhalil, zároveň s touto poslední okolností, obě krásné věci výše zmíněné. Zatím mne došel a naplnil mne podivem list nadobýčej zajímavý, kde tento znova se rodící posílal mi *polibky*; a, neklam-li se, na tomto podivu vyjádřeném uvázly naše styky.

Pojal mne ten vrtoch, že jsem mu psal z Dánska minulého měsíce po deseti letech mlčení, liče mu svoje skoro smrtelné postavení. Věděl jsem, že se oženil a bohatě. — Snad přece, řekl jsem si, není již takovým člověkem. Proč ho zbaviti této vhodné chvíle, by učinil posléze něco kloudného?

Mému listu, myslím, nechybělo ani energie, ani krásy. Avšak by se naň odpovědělo, bylo třeba... toho, čeho chybí ženám k psaní překrásných veršů, jak pravil velký Corneille.

Vidíte, milý příteli, že jsem v krásném postavení, a suďte sám, jak se v takových poměrech bojuje. Uvažujte jen o síle člověka, jenž nečeká naprosto ničeho od lidí, ne-li děsný hnus a nejkruťší hořkost, a jehož srdce bylo pustošeno po dvacet let. Ať žije Bůh! a nechť se mrchy... rozmnožují na zemi. Spolehejte na mne.

Váš

LEON. BLOY.

10. — V *Mercur de France* údivný článek Viktora Charbonnela. Tento ohyzdný knězour se odvažuje našeptávati ba i říkati dosti jasně, že dokud ještě chodil v sutaně, všechny ženské běhaly za ním a že se potřeboval jen shýbnouti, by si vybral. Ta tvá tlama, Viktore, ta tvá tlama!

11. — Hledáme nového bytu. Moji vnukové, budu-li mítí jaké, nepochopí, že jejich nešťastný děd, když už tolik natržil výprasku v nějaké díře, umlíněně v ní setrval. Ale kterak utéci?

Lutheránský pohřeb. Dívali jsme se z okna na průvod. Zdá se, že to jest nějaký znamenitý švec, který byl nebo který by byl býval hrdinou za války. Vezou ho s hudbou vážnou, řekněme se *Smutečním pochodem* od Beethovena, a vrací se s valčíky a polkami. Už jsem to viděl, a zdá se, že to tak bývá

vždycky, ať nebožtík byl ševcem nebo komorním pánem, — dva způsoby žití ostatně oba málem stejně vznešené — ale stálo to za napsání.

12. — J. R—ovi:

Milý příteli, nemohu se dostat k tomu, bych vám odpověděl. Nerad bych k vám byl nezdvořilým a přece... nabízíte mi toto: Hlavně několika přátel vašich a de Grouxových, kteří podnikají sbírku s MÝMI PŘÁTELI, játku mými přáteli!!! na získání *Spdsy skrze Židy* již již hniící, jak pravíte, u vydavatele, který se dal na spravování záchodů, jak se slušelo. Účinkem tohoto výborného úsilí prodával by se zbylý náklad v můj prospěch. Resultát: 5 nebo 6 franků měsíčního důchodu autorovi ve dvou nebo třech letech. Bylo by lidské, R., abyste nečastoval tak hořkými žerty spisovatele, který má na bedrách péči o rodinu, který si nevzpomíná, že by vám byl kdy ublížil, a který už ničeho po nikom nežádá, jsa šťasten, ví-li, že jeho přátelé jsou *ubezpečeni* o jeho osudu.

Přece však se nebojím, že by *Spdsá* shnila u našeho podnikatele olovářských prací. Tento člověk má příliš žádosti a naděje, by někdy výhodně prodal svůj *odvar*.¹

Co se týče obdivovatelů, o nichž mi mluvíte, prohlašuji důrazně, že *Spdsá skrze Židy* byla psána jen a jen pro duchy andělské a pro nepatrný počet křesťanů, nejvýše tři neb čtyři, nedočkavých, by byli opečeni do zlatova ve vroucím oleji. Ostatní, dilettanti, hudební amatéři mých myšlenek nebo hudby mých vět, kteří by mne dokonale nechali pojití bídou, ti mi nahánějí hrůzy a nemohu vůči nim projevit jiného milosrdenství než opovržení.

Tudíž nalézám zneuctivajícím mlti je za čtenáře a jest mi milejší, aby mé knihy zůstaly mezi kohoutky a hygienickými aparáty. Až zbohatnu, do čehož jistě není daleko při takových pochvalných hlasech, koupím zbytek *Spdsy* sám a budu dávat tuto knihu některým lidem. Ostatek shnije *u mne*.

Vše, čeho se možno dohadovati s nejzazší blahovolností, jest, že vaši přátelé začali jakési zachraňování. Tu by bylo apoštolským říci jim, že by se slušelo, aby se především pomohlo autoru na jeho poukázce — arcif nejsou-li fariseové nebo proklatci.

¹ Fr. bouillon zn. odvar, polévku, ale též neprodanou knihu. Boire, avaler un bouillon zn. prospekulovati mnoho peněz.

Ale nemluvil jste mi o Millerandovi? . . . nebyl jsem připraven na potupu, bych byl „žádán“ tímto republikánem. Ó sladká smrti, ó miléný hřbitove!

Po tomto listě zázračná návštěva našeho faráře, přinášejícího mi 100 korun od jakéhosi cizince, který se nechce prozradit.

16. — Sjednucuji se, jak mohu, se svatým Marcelem, podivuhodným papežem, odsouzeným po dvakráte od Maxencia, by žil ve chlěvě s dobyt看, a který tam posléze umřel. Osud symbolický a načisto překvapující. Znali jsme jednoho nešťastníka, který se jmenoval Marcel a který takhle umřel, ale nikoliv pro Ježíše Krista.

21. — Cítíme Liturgii jako jisté dojmům přístupné bytosti cítí změny ovzduší.

22. — Jednomu dlaždiči pekla:

Pane, nemiluji frouňovství. Dnes ráno, když jsem nebyl doma, moje žena vidí, jak přichází váš list rekomandován a *převázán!!!* Listonoš nalézáje ji zcela bez obrany žádá po ní *dvou* podpisův, jež ona dává s radostí, dohadujíc se nějaké sumy, které nám jest svrchovaně potřebí a kterou očekáváme každého dne od Prozřetelnosti. Zklamání bylo více než trapné, a tážu se sebe, zda jest mnoho zločinů, které by bylo možno přirovnati k ďábelské krutosti, s jakou se tím vysmíváte chudým . . .

Vy jste už, zdá se, zvyklý sehrávatí takové truchlivé frašky. Vzpomínám si, že v únoru minulého roku jste nám stropil podobný kousek. Račte naléztí zde ujištění o mém vzteku.

P. S. Ať, listonoš přichází opět s papíry. Jest to posléze ono tak žádoucí poslání? Jest to *totéž*, co ráno, TOTÉŽ, dále táž surová švanda. Žena se podepsala na pravo, místo aby se podepsala na levo. Perune!

Hledaje čehosi nahmátnu knihu Pavla Févala *Étapy obracení*. Úchvatná četba tohoto libezného autobiografického románu, tak francouzského, tak katolického a tak špatně oblečeného. Pravím si s hořkostí, že jsem učinil příliš málo pro tohoto ubo-

hého muže, který mne miloval a jehož obraz skorem seřfený mi dojmá srdce. Zároveň co se mi vrací pochmurná vzpomínka na jeho poslední dny, myslím na ty romanopisce s nesčetnými svazky, kolem nichž pluje za jejich života a zvláště v hodině smrti tak strašlivá armáda přízrakův; vyskytují se mezi nimi tací, kteří zabíjeli duše. Jaká to děsná myšlenka!

Nalezeno opět toto:

Moderní revue, číslo 51, 10. února 1888. *List Leona Bloy Karlu Buetovi*. Ptece ti musím napsati o tvé knize. Není to snadno. Velmi jsem miloval Févala, jehož dobré srdce bylo jakýmsi divem uprostřed literárních rošťáků a banditů, mezi nimiž žil. Miloval jsem a dosud miluji jeho talent tak vzdálený od našeho soudobého umění a od našich nervůs. Tento romanopisec dle mého soudu velmi povýšený nad Alexandry Dumase nebo Souliéy své doby, byl pln dobromyslnosti a rozmaru, odedneška navždy vyhynulých a jeho duch se podobal těm autentickým skvostům ze starého zlata a ze starého stříbra, uchovávaným v rodinách, před kterými se rdí všechna nynější *pozldtka*.

Co se mi třebas nelíbí, jest diluviální překypování jeho kalamáře, výstřední produkce feuilletonová, průjem to ustavičné prósy, pouštěné na papír žurnálů v záchodech lidové zvědavosti.

Co mi ještě mnohem méně milo, jest antiliterární zběsilost předělávati, přištipkovati po katolicku úplně nevinná díla, jež by bylo třeba nechat tak jak byla a nečiní si starostí, by sytil četbou tak žalostně sestrouhanou katolické kroužky nebo farní knihovny.

Jest pravda, že peníze vydělané pracemi, tak zhoubnými jeho slávě, Féval propouštěl ihned do rukou chudých. Já vím o tom něco! Nepoznal jsem nikdy almuženky tak královsky otevřené jako jeho, a jeho nevalně jasnovidná, ale neskonale útlocitná soustrast měla podpěrou pokoru tak opravdovou, tak dojemnou, že mi jest posílněním vzpomenouti si na to.

Dlužno povážiti, že tento muž, jehož proslulost byla veliká, jistě obětoval Bohu nejen tuto proslulost, nejen nesmírnou mzdu za svoje práce feuilletonisty, nýbrž také a zvláště jediné obecnostvo, jež bylo s to, by pochopilo a s potleskem uvítalo pravého umělce, který v něm byl.

Viděl se dohnán sestoupiti až k slabým a úzkostlivým moz-kům katolickým, pro něž každé umělecké dílo jest pohoršením.

Bylo se mu denně podrobovatí radám nebo rozkladům kněží a kramářův úžasně proti němu nízkých, a on přijal tento nesmírný přemet s prostotou, by se ztrestal za to, že nemiloval vždycky Ježíše Krista z celého srdce.

Víme však přece, že tím trpěl. — Ach, synáčku, pravil mi jednou vycházeje z krámu Palméova, co to pokofení! Proste našeho Spasitele, by mi dal síly.

Listy, jež uveřejňuješ, podávají povahu Pavla Févala s jeho příměsí mystické vroucnosti a nezkalitelné veselosti. Jest mi chloubou, že zabírám tak rozsáhlé místo v tvé knize.

28. — Jindřichu de Grouxovi:

Milý Jindřichu, Myslím, že nemůžete pochybovatí o mých citech k vám. Objímám vás tedy bratrsky a s láskou, prose vás mírně, bez nejmenší příměsí hořkosti, byste strpěl *jako člověk*, ať vám řeknu toto:

Ve vašem posledním tak prudkém psaní, v němž *se z ničeho neobviňujete*, pozoruji zvláště výčitku „hlouposti“, výčitku naprosto zarážející, rozum matoucí a zhovadující od umělce, který asi po osmnáct měsíců *sedá na lep* nejpodlejšímu, nejsmradlavějšímu, nejpitoměšímu ze soudobých muflů.

Toť vše. Nyní vás prosím, byste se nepoddával hněvu, ale opravdově a hluboce přemýšlel.

29. — Dávám se zase do *Syna Ludvíka XVI.*, opuštěného po tolik měsíců. Nikdy mi práce nebyla tak krušná.

Kus listu Johannina jedné osobě zbavené rovnováhy: „... Muž není povinen vydávati počet ze svých hříchů *leč Bohu*. Žena nemá tam ničeho viděti, *ničeho*. To odsuzuje již předem všecku žárlivost, která jest jen potřebou osobovatí si to, co náleží samému Bohu.“

ÚNOR

1. — Bída a smutek. Proč by se náš život, tak výjimečně bolestný, neskončil tímto božským tvrzením: „Nežádal jsem po vás *leč jedné* věci, milé dívky, abyste neupadly v zoufalství?“

3. — Nešťastnému dlaždiči, o němž byla řeč:

... Kdybyste byl křesfan — čehož nevidím z vašich listů — nikdy by vám bylo neptášlo učiniti krok, který se mi tolik nelíbil... Viděl jsem to po celý svůj život spisovatelský: Obdivovatelé, kteří nebyli křesfané a kteří si mysleli, že mne čtou, nebo což jest horší, obdivovatelé, kteří mi rozuměli lépe, než sobě rozumím sám, a kteří litovali, že nalézají tak málo *rozumu* u autora *tak genialního* atd.

Ach, jak bych vás býval měl rád, milý pane, kdybyste mi byl napsal: — Ano, neučinil jsem dobře, můj krok byl hloupý a nepovážlivý a prosím vás, byste mi jej prominul, uváže moji touhu, bych vám byl prospěšným. Právě toto by bylo bývalo „kus ryzího zlata, kus diamantu... posléze cosi málo banálního“! A býval bych ve vás uviděl křesfana. Ale kdož pak jest dnes schopen pokoriti se?

Ve vašem předešlém listě, tak neblaze doporučeném, jste mluvil o dědictví. Nedostalo se mi nikdy než jediné, dědictví po mé matce, asi tři tisíce franků, jež jsem ihned dal, ještě než jsem spatřil ty groše, jistému méně chudému, který myslil a dosud po dvaceti letech myslí, že jsem ho nadělil z přebytku své svatby. Nuže bylo mi utrhnouti si na svém zcela suchém chlebě, bych *vyplatil* ten dárek. Tož ani chvíli jsem nemyslel a nebudu nikdy mysliti, že jsem dával diamanty. Konal jsem prostě první a *nej-snazší* ze všech skutků, jichž požaduje Bůh na křesfanu.

5. — Válka jihoafrická. Přemýšlím, že by toto bylo lze říci: — Proti všemu rozumu a předstihující nejbláznivější naději svých nepřátel, Angličané udeřili na Boery Natalem, to jest se strany, jak jim to mohlo býti nejnepříznivější. Tedy vše nasvědčuje, že vražedná Anglie nechá v těchto horách své pluky, své drahé miliony a všecku svoji slávu. Proč? Protože jest na dva kroky Zululand a že je volá jich oběť Napoleon IV.

8. — Kdo mi přispěje, bych zničil Luthera? Moderní a zvláště soudobí katolíci jsou jak se sluší hrozní, dosti jsem se toho naříkal, ale aspoň jest u nich Mše, jest u nich Eucharistie... Zde jest

peklo zcela samotno, peklo vlažné a dobře vychované, v očekávání toho druhého. Coś jako hovno, jež by dal smažit.

9. — Boll mne v krku. Čtu Paskala, jehož černý skepticism a utajená prostřednost mne valně nepotěšují.

10. — Město zaplavují venkované, kteří si přišli rozebrat 175.000 korun (asi 250.000 franků). Peníze jsou rozděleny v proslulém ústavě, kde se zabíjejí v nekonečném počtu prasata. Tento ústav sráží několik haléřů na každé libře masa a koncem roku se to vydává a v příslušném poměru rozvrhuje. 175.000 korun těmhle pěstitelům prasat! Veliký svátek dnes u přístavních děvek.

Nicota mne proniká. Jsem postupně rozmrzen Tacitem i Paskalem.

13. — Doktor, zavolaný ke mně, praví, že mám angínu, aniž označuje sebe menší lék, a nepřichází po druhé. Zdá se, že lékaři jsou už takoví v Dánsku, kde jest pravidlem, že se nikdo neudře. Kolikolem vzato, proč by byli lékaři těla pečlivější než domnělí lékaři duše, kteří jsou jistě individua, jež se nejméně potrhají ve všech zemích, kde se ještě ssaje utahaný prs Lutherův.

14. — Došly nám poslední peníze a začíná znovu krutá zima.

16. — Sněhová vichřice, jsme ohroženi zasypáním. Služba poštovní přetržena, neboť železnice nejedí.

17. — Lurdy. Jeden poutník mi posílá na pohledu Jeskyni. Cítím při tom, jako už tolikrát, ten jakýsi odpor, smutný, zdánlivě obludný a již dávý, k tomuto místu plnému tajemství, ježn se stalo ústředním jícnem soudobé *sentimentality*.

Žádám dvou věcí: 1. křesťana, který jde do Lúrd, by si tam vyprosil utrpení; 2. jiného bohatého křesťana, uzdraveného v Lúrddech nejnepochybnějším zázrakem a vracejícího se, by rozdál všecek statek chudým. Dokud neuzřím těchto dvou věcí, budu věřit, že Nepřítel úmyslně znesvětil komediantstvím nebo prostřednictvím jedinečného Místo, kde bylo POTVRŽENO to ze všech Tajemství, jež si jest povinen nejvíce oškliviti: Neposkvřené Početí. Zde snad jest jeho největší bitva a až do dneška jeho největší vítězství: Jindřich Lasserre a Otcové z Nanebevzetí.

Vzpomínám si na podivuhodnou odpověď jedné staré poběhlice, jejíž nemocná dcera byla v Lúrddech: — Byla vaše dcera uzdravena? — Och, *udělalo jí to moc dobře!*...

19. — Rád bych zachytil toto: Každého dne krátce po snídani Johanna uspává Magdalenu, a děje se to takto. Johanna na prahu své světnice začne potichoučku, skoro šeptem zpívati. Magdalena znepokojena nechává ihned hraček, dívá se a *přes moc*, jako okouzlené ptáče, jde drobnými krůčky k své matce, dávajíc najevo, že nechce spáti, ale nemůže už vyváznouti. V tom Veronika stojící na číhané zavře náhle dvéře. Tehdy se často odehrává malá plačtivá scéna, po níž brzo usíná. Později, až se na to budu dívat z vzdálenosti několika let, doufám, že lépe vyličím tento vzácný výjev.

21. — Lopotím se dále se *Synem Ludvíka XVI.*

22. — Farář Storp. Nemožno vpraviti mu do hlavy ať to cokoliv. Právě mi mezi jinými věcmi, že Umění jest nesrovnatelné s literární formou *Žebráka Nevděčníka*, to jest, že věty malého rozsahu nemohou míti žádné krásy. Tato prušácká myšlenka mne poráží. Vlastně soudí, že jsem hoden trestu, poněvadž nepíšu sviňstev, abych vyživil ženu a děti.

Syn Ludvíka XVI. Vycházím z povšechných úvah začátečních, nezbytnost vkročití do dějin Ludvíka XVII. mne ochromuje.

23. — Návštěva domácího pána s nějakým muflmanem, který by si rád najal náš byt. Znova se mi naskytá zjistiti skandinavské špindlrství. Nikdy žádná ta stvůra nevyjme ze zobáku své dýmky nebo svého doutníku, když někam vejde, byť i k nemocným.

24. — Svatého Matěje, Apoštola Ducha Svatého, Apoštola *osamoceného* od ostatních v mešním kanonu, toho ze všech, který se myslím nejméně vzývá, který se nejméně vzývá v Církvi. Jest to jeden ze svatých, k němuž se už dávno utíkám. Prosim ho, jak mohu, s velikou smutnou slastí a s nejpevnější nadějí. Po dvacet let tolik jsem se navolal Utěšitele!

Posílají nám z Belgie blbou brožuru o pouti (?) k Naší Paní Pellevoisinské, pobožnost nová, pobožnost *zdnovní*, řekl by Huysmans. Toto se děje ovšem u bohatcův, kteří jsou, samo sebou se rozumí, křesťany dokonalými, — v očekávání zlořečení a prokletí. *Vae divitibus.*

26. — Masopustní úterý. Dívka, kterou zaměstnáváme, ukazuje nám cosi stříbrného, škrabačku *na rybu*, kterou vyhrála.

Zde dává se odměna, cena ctnosti *za nejkrásnější larvu*, za nejpodařenější přestrojení. O tuto odměnu se dává hlasovati hned v putyce, kam se chodí stavět na odív panny města, Bůh ví v jakých tretkách! Nevýslovná bída morální na tu druhou bídu. Třeba-li si hnusiti bídu a zvracet ji, tož tehdy, ukazuje-li se při nějaké veřejné maškarádě. Díváme se na ubohou tlačhubu této nešťastnice. Co jsou asi ty ostatní? Jest si všimnouti, mimochodem podotčeno, že protestanti nemají žádného práva na Karneval, který jest svištvem jen a jen katolickým.

28. — Rozstonala se nám Magdalena. Osýpky, prý nijak nebezpečné, ale jsme tak smutni, vidouce trpěti toto dítě! Tak smutni ze všeho, od tak dlouhé doby!

BŘEZEN

1. — Noc krutá. Naše ubohé robátko si naříká, že *nevidí*. Pozorujeme sice, že to zcela pomlživé stopy jeho neduhu, přece však tento dojem jest strašlivý.

5. — Magdalena, o níž jsme myslili, že jest už zdráva, poleká nás až ke zděšení. Právě v této úzkosti jsem napsal *Vévodkyni Kain*, IX. kapitolu *Syna Ludvíka XVI*. Čtenáři nevědí, jak někdy ubozí spisovatelé platívají za jejich potěšení.

7. — Den hrozný. Lékař omrzelý houževnatostí malé hořečky, které nikterak nerozumí, předepíše medecínu. Tu, hle, ocitáme se rovnou nohou u Boha, v jeho strašlivé předsíni. Hned po prvním doušku ubohé dítě se svlíní v náručí matčině, potom upadá do neobyčejné skleslosti, jest v posledním tažení, umírá... Ruce, nohy mu ledovatí, chropí, vidíme je ve smrtelném zápasení. Jednu chvíli nevíňátko pohlédne na veliký kříž a spouštějíc hlavu k nám, otevře oči znovu, aniž nás spatří. Okamžení hrozná!...

Naše drahé robátko jest nám vráceno. Za jakou cenu? To ví Bůh.

[Tvrdím s důrazem, aby moje dítky někdy našly zde toto svědectví, že událost právě vyličená jest bez jakékoliv pochyby řádu nadpřirozeného, že uzdravení Magdalenino bylo pravým zázrakem a že na výsloyný rozkaz Marie bez poskvrny *kdosi*

opustil naše dítko, když jsme skloněni nad ním očekávali jeho posledního vydechnutí.]

8. — Píšu dále *Syna Ludvíka XVI.*, děj se co děj. „Pane Ježíši, smiluj se nad ubohými lampami, jež se stravují před tvou bolestnou Tvář!“

13. — Farář Storp soudí, že nemám dosti spravedlnosti a lásky, když mluvím o luteránech. Jemu všichni ti protestanté jsou plni nejlepších úmyslů. Ostatně darmo bych cokoliv mluvil nebo psal, účinek byl by týž. On rozhodl se pevně. Francouz myslí se vždycky. Hluboká bláda tohoto kněze, kterým prý všichni zlomyslní protestanté zde pohrdají.

14. — Budím veliký podiv, když si mírním bolení hlavy obkladem namočeným v utišující vodě, lék všední, jaký kdy jen byl, ale tak úplně neznámý v Dánsku, jako by to byla nějaká pravda náboženská.

15. — Zlomek listu Johannesu Joergensenovi, výbornému katolickému básníku.

[Tento list byl uveřejněn dánsky v *Tilskuerenu*, důležité revui kodaňské.]

...Řekl jsem vám již, že sestra Anna Kateřina Emmerichová, stigmatizovaná Jasnovidkyně důlmenská, jest v mých očích největším ze všech básníků bez výjimky! Tak veliká a taková básníka, že když pomyslím na ni, vše mizí.

Jaká to vzpomínka, když jsem ponejprv četl *Přehořké Umučeni*! Bylo to rok nebo dvě léta před krutou válkou francouzsko-německou. Byl jsem velmi mlád a již tak chud, že i zdi smrdutého podzemí, v němž jsem přebýval, jako by byly přede mnou ustupovaly! Předchozí nájemník dal se na útěk, přemožen pavouky, stonožkami a štěnicemi. Vlhko bylo tolik, že mi na slovnících rostly houby pohřichu nepožitelné.

Stála tam železná postel, která by byla dolekala i pobudu, kuchyňský stůl, který míval kdysi rovnováhu za Hřůzovlády, a starý pult s ulámanými nohama, který dosud uctivě schraňuji. Pelech můj zdál se nesmírným, tolik tam bylo nepřátelských koutů, do nichž nikdy nepronikalo světlo.

Zde stonaje četl jsem jednoho dne v Posti po prvé tuto neobyčejnou knihu. Nebylo mi mnoho přes dvacet let a nevzpomínám si už na nic, leda že to byl jakýsi proud slasti, jakýsi děš slz. Spatřil jsem se plnoplně na svém místě, v tom prachu a neřádu, a pocítil jsem, že pluje přese mne Krása božská!...

19. — Svatého Josefa. Svátek neobyčejně tvrdý pro mne! Kolik bolestných vzpomínek! Dvacet hlubokých ran se otvírá znovu jako zřídla. A moje modlitba zdá se mi tak marnou, tak nemohoucnou! Prosil jsem ovšem, bych byl vytržen z tohoto Egypta. Ale prosil jsem o to bez víry, bez naděje, bez lásky, když se mi dostávalo po dvacet let tak krutého zklamání! Necítím v sobě nic než v hlubinách, do nichž se neodvažuji sestoupit, jakési chmurné jezero bolestí, jehož zběsilé vlny mne snad potopí v hodinu mé agonie.

20. — Farář Storp mi ukazuje, co si koupil nového: *Dobré Utrpení* od Coppého. Tento neřád jistě se mu líbí, neboť byl napsán *pro něho*. Jest opravdu zajímavá ta přesnost, s jakou tento člověk myslí *ne*, sotvaže řeknu *ano*, nechť si při čemkoliv. Kdybych mu řekl, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých, jeho prvním hnutím by bylo, by na mne hleděl jako na bludaře.

Dospívám šťastně ke konci své knihy, ale jaké to přemáhání a jaká muka! Dlužno býti Bohem umělcův a Vykupitelem spisovatelův, by se vědělo, jak zaplatili za svá díla.

22. — Dostávám duchovní almužnu od ubohé polské služby, zemřevší v nemocnici a kterou farář zaopatřoval. Tento žalostný tvor, který ani neumí dánsky, jako by byl ukázkou dokonalé

nouze a opuštěnosti. Jdu na její pohřeb a cítím opravdovou útěchu, sladkou a hlubokou, jako by tato bídná mezi chudáskami byla duší blízkou mé duši, označenou, by mi pomáhala.

23. — Jednou z příčin mé nejdychtivější touhy uprchnouti jest, že náš farář výslovně odpírá zabývatí se Veronikou, nechť je jí ani zpovídati ani učití. Propast duše teutonské. Možná že se bojí, aby se nezpronevěřil svému císaři.

25. — Zvěstování a neděle *Lactare*. List od mladého muže, který pocítil potřebu vypravovati zajatému, jak cestuje pro svoje potěšení. Tento list, v němž se ani na minutku nevyskytuje domněnka, že bych snad trpěl *usque ad mortem*, vnuká myšlenku k povídce. Jacísi ztroskotanci na voru dospěli až tam, že se požírají, když tu jim přichází v láhvi jakási zvěst. Pomoc zázračná, posila neočekávaná, přišedší od veselého buržoy nacpaného zlatem, který byl tak inspirován, že svěřil nestálým vlnám *líčení* libezného výletu zpříjemněného několika žranicemi atd.

27. — Nevýzpytná hloupost faráře Storpa, který nalézá, že v mé žádosti vzítí nohy na ramena jest málo lásky. Nemám pravdu, že nemiluji něžně protestantův, a nemám pravdu, že se zabývám Ludvíkem XVII. Ať žije pan Ubu! Ať žije Cambronne! Ať žije všecko, vyjma Prusko, a potom bij, hromel

31. — Nemohu už prosití než o jedinou věc: abych mohl utéci. Dánsko mne zabíjí.

DUBEN

4. — Všecky kroky jsou marny, jsme bez krejcaru, a já ne a ne se pozdraviti z velmi zlého kataru. Jsem tak smuten, až se mi zdá, že bych snadno z toho umřel.

5. — *Syn Ludvíka XVI.*, posléze dokončený, poslán Friedrichsovi.

Milý příteli, zde jest ta věc. Nemyslím, že bych byl kdy napsal něco důležitějšího od té doby, co píšu, a můj slib jest posléze splněn. Spoléhám na vás, že učiníte potřebné kroky ... Co se týče pí. B. . . , připomeňte si, že si naprosto nepřeju, by četla mou knihu, než bude uveřejněna. Tato dáma jest na to, by dávala peníze, poněvadž jich má příliš mnoho; ale její miliony, neznámo odkud se vzavší, neudělují jí žádné kompetence v umění ani žádné pravomoci nad umělcem, kterému nevýslovnou poctou směla přinésti neskonale malý díleček svého obrovského nadbytku.

Nemohu zapomenouti na slib, který mi kdysi dal F., že bude naléhati na řečenou osobu, aby se ujala nákladu tiskářského. To by byl začátek mzdy za moji práci, která jest nesmírná, ne-li objemem, tož aspoň *intensitou*, jako theologické peklo svatého Tomáše v posledních hodinách světa. Znalci to uvidí ...

8. — Květná neděle. Počasí hrozné. Jsou narozeniny pitomého krále Kristiana a celé Dánsko oslavuje. Jeho hanebný zeť, princ Waleský, jest v Kodani, uniknuv ráně vrahově na Severním nádraží v Paříži. Jakýsi mladý Belgičan vystřelil na toto prase a chybil se ho. Obvyčejně je zapichují. Jest to jistější a lepší na jelito.

13. — Veliký Pátek. Poslední veliký pátek století jest *třináctka*.

Čtu, že Huysmans právě vzal na se novické roucho svatého Benedikta, v Ligugé, 18. března, po prvních nešporách svatého Josefa. Jak bych nepocítoval v sobě hořkosti, vzpomínaje si na nesmírnou nespravedlivost tohoto křesťana, zradivšího mne způsobem nejzločinnějším, ještě než mne nejšpinavěji opustil, když byl tolik ode mne dostal! Neboť konec koncův, stal-li se křesťanem, tedy proto, že Bůh mu poslal mne, že jsem se za něho modlil, nejedenkrát s násilím, že jsem bral na sebe utrpení

za něho, a všeho toho nemůže úplně nevědět, ať si jest sebe zaslepenější. Věřím pevně, že se tomuto člověku dostalo *obětovnou laskouněkolika duší* milosti neobyčejných a že nešťastník učinil svou VOLBU. Kéž se Bůh smiluje nad námi nade všemi! Jest tento ubohý Huysmans odsouzen rozmnožit počet prostředních řeholníků a psát vážené knihy o archeologii, ikonografii, estetice nebo tretkách katolicismu?

Obřady na tento den, uctívání Kříže v našem kostele. Zavedl jsem tam Veroniku. Vracím se odtud nesmírně smuten městem jako vymřelým. Proč mají luteráni v úctě Veliký Pátek, který by jim bylo tak proklínati, poněvadž to jest den Vykoupení? Z hloubi své zanedbnutosti a svého mrzáctví poslouchají ještě Církve tímto způsobem, ale já pláču a volám z hlubokosti.

19. — Velikonoční čtvrtek. Stěhujeme se. Jest to doba, den označený v dánských kalendářích: *Flyttedag*. Ve všech městech nevidět než vozy naložené nábytkem a lidí s rukama umazanými, ale snad méně omrzelé než já. Od naší svatby to jest deváté stěhování. Jaký to výsměch, když jsme dohnáni měnit byt v tomto kbelíku, než abychom prchali k Francii, jejíž sladký hlas zdá se mi slyšám v tichu noci, hlas tak smutný a tak vzdálený, který mi vyčítá, že se nevracím!

Milý list od Redonnela, ředitele „Domu umění“. Oznamuje mi, že hodlá vydati *Obviňuji se*...

21. — Neobyčejný sen. Byl jsem s Pavlem Bourgetem, který se stal zase mým přítelem (!), a s povýšeného místa hleděli jsme spolu na veliký hvozd. Nic nebylo krásnějšího nad tento hvozd. Jenom že koruny stromů hynuly, an celičký les byl otráven z kořenův. Byla to CÍRKEV. Privil jsem tehdy svému společníku: „Pamatujte si, že vás беру za svědka, vzpomeňte si, že jsem to ohlašoval již před deseti lety.“ Podivil jsem se, když

jsem procítl, že již nenalézám *vzrušení* z tohoto snu, jež bylo mohutné a líbezné — nevýslovně.

22. — První Přijímání v našem kostele. Chuděrek malých komunikantův jest sotva deset, z nichž dobrá třetina už byla u Stolu Páně. Byl bych se nadál davu rodičův a divákův. Přišlo pramálo lidí. Jest k pláči, jak Krev Ježíše Krista ledovatí, čím dále jdeme k severu.

29. — Osobnost, jež si myslí, že jest katolík, a již byl Friedrichs nucen světit rukopis *Syna Ludvíka XVI.*, vyčítá mi, že mluvím nešetrně o protestantismu, ač jsem před tím bral „protestantské peníze“. Jsem tedy na prodej jako prase? *Protestantské peníze!* Mám sto chuť na to odpovědět, že protestanté nemají než to, co pokradli katolíkům. Existuje-li v dějinách jaký axiom, jest to tento. Vše se ve mně bouří a zachmužuje, když na to pomyslím.

KVĚTEN

1. — Farář Storp mi praví prostosrdečně, že když nějaký německý učenec o něčem pojednal, jest to odbyto na vždycky. Netřeba se k tomu již vracet.

Pronásledování. Cumplošek zaměstnaný námi minulého roku, s nímž jsme byli nuceni vyraziti dveře, začíná se mstít a pošťívá na nás své známé špindíry. Dnes večer jako úvodem do měsíce Mariina bylo nám vytrpěti nejohavnější urážky. Jakýsi starý dělník, bydlící pod střechem, statečně si to vzal na péči. Když se setmělo, tento bídák úplně zpitý sestoupil dolů, by se na nás osopil, nebo spíše, by se osopil na Johannu, jež mu klidně odpovídala skrze dveře, zavřené na závoru, neboť bandita se po-

kusil vzniknouti dovnitř, ví Bůh proč. Vztek jeho se projevoval děsným vytím a řevem. Nemoha se nijak domluvit s tímto zuřícím darebákem, který se nezdál schopen rozuměti nějaké lidské řeči, co jsem mohl učiniti? Třesa se za dveřmi, byl jsem přistrojen udeřiti, kdyby se mu je snad podařilo vypáčiti, ale nemohl jsem vyraziti a zmlátiti tohoto letitého ožralu, abych se nevydal v šanc nejostřejší přísnosti dánských zákonů, jež by proti Francouzi byly neúprosny. Ta krásná láska Dánska k Francii jest bytnou částí pokrytectví v tomto národě. Nemohl jsem si o tom činiti nejmenších illusí.

3. — Nalezení svatého Kříže a chrlení neřádův na naše hlavy. Nový výmysl cumploška, který se tak hezky spikl se sympathickým ožralou z podkrovní. Pronásledování nesnesitelné a pošetilo doufati ať v jakoukoliv ochranu policie, nejste-li domácmi pány a zvláště jste-li Francouzi.

5. — Jarmareční slavnost. Boudy a kejklři. Jest to na vlas totéž obžerství jako všude. Obcházejím tento trh a jako bych se viděl na některém předměstí pařížském, v Montrouge nebo Saint-Denis, s tím rozdílem, že uličnictví jest, zdá se, ještě hroznější v řeči dánské. Možná že i předměstské kurevnictví jest předstíženo. Ty ženské jsou hrozné a jest jich bez počtu.

6. — Joergensen, vrátivší se posléze z Italie, oznamuje mi, že se minulý týden o mně mluvilo v Kodani na schůzi katolického studentstva a že mám zuřivého nepřtele v mladém popu, jenž býval vikářem ve Fredericii a nyní jest sekretářem Apoštolského Vikáře. Tento špatný kněz, jakýsi Gamel, namluvil o mně, co mohl nejhoršího, ale byl jsem hájen velmi statně p. Mogenssem Ballinem, obráceným Židem, který se mi podívuje a šifí mne — ač i on ujišťuje, že mne nenávidí pro jednu stránku v které

mé knize, jež jej zdá se osobně urazila. Bizarlní postavení. Ocítám se mezi dvěma nepřáteli, z nichž jeden na mne útočí a druhý mne hájí.

Prvního viděl jsem dvakrát v Koldingu u faráře Storpa. Byl mi nevalně sympatickým, což jsem se velmi chránil dát na jevo. Ale poněvadž mluvil francouzsky velmi plyně — měl jsem alespoň tu illusi poslouchaje ho vedle jeho spolubratra — vyvedl jsem tu hloupost, že jsem se ho tázal, není-li rodilý Francouz. Tak by se vysvětloval odpor tohoto sutanníka... Joergensen mi radí, bych se měl na pozoru. Jest pochybné, že by tento velbloud byl s to, aby mi škodil. Ale moje duševní tíseň jest děsná. Cítím, že se nám Dánsko stává rozhodně velmi zhoubným a že by bylo vrcholem zpozdílosti očekávati něčeho od lidí této země.

7. — Mogensu Ballinovi do Kodaně.

Pane, dovidám se lístkem od našeho přítele Johanna Joergensena, jak se mi dostalo té cti, že se mluvilo o mně na schůzi katolického studentstva, a jak vy, když jakési kněžské nedochůdce natlačalo o mně a o mých dílech mnoho zlého, šlechetně a zmužile jste mne hájili. Soudil bych, že jsem zcela na úrovni tohoto církevníka, kdybych vám nevyslovil své vděčnosti. Šlechetnost jest vždy vzácnější na tomto žalostném světě, v němž Francie jako by umírala, a jest to posílněním pro mne, jsem-li si jist alespoň dvěma přáteli v Dánsku, Joergensenem a *vámi*.

Urážky a pomluvy takového abbé Gamela, ačkoliv jich neznám, měly, přiznávám se, tu moc, by mi způsobily utrpení. Přece však by se očekávalo, že jsem velmi zvyklý na takovéhle protivenství. Ale jsem ve vyhnanství, hrozně daleko od své vlasti, naprosto sám v jakési díře, vydán nejhroznější bídě. Právě v tuto chvíli, jsa u konce s penězi a zbaven možnosti uprchnouti pro dluhy, které mi bylo učiniti, abych neumřel hladu, jsem dohnán snášením, až i ve svém domě, uličnické nadávky, bez útěchy, jež by mi zbývala ve Francii, že bych darebu za to zpraskal. Jsem hojně uvědomován, že se nemám nadíti v Dánsku žádné spravedlnosti, byť i cestou

zákonně obhajby, a že můj francouzský původ zvláště mě označuje potupám té obžerné sběři.

Ale co si potom mysliti o tom sprostém knězi, který vše toto ví, který by mne ctil, kdybych byl bohat, který by mi nohy lízal, kdybych byl mocný, který však, vida mne chudého, osamoceného v nepřátelském světě a mysle, že jsem načisto přemožen, ubíjí mne! Mravní ohyzdnost tohoto lškaroty, *o němž jednoho dne zvíte, že odpadl*, mne děsí.

Ostatně, ať se má na pozor. Jsem z těch přemožených, depťaných nohama, o kterých se myslí, že jsou mrtví, o kterých se myslí, že jsou hnůj, kteří však náhle povstávají a kteří rozhrýžou srdce přemožitelům.

Spoléhám na vás, pane Balline, že mi pošlete zprávy *podrobné*. Potřebuji věděti, z čeho mne obviňuje ten lotfik v mé nepřítomnosti, a vy se na to jistě rozpomenete, poněvadž jste na to odpovídal. Doufám, že mi neodepřete této informace.

Znám toho Gamela jen ze dvou setkání. Představil mi jej koldínzský farář a zdál se mi prostředním jak duchem tak i tvář. Jednou se mne otázal, nečet ničeho ode mne, co míním tím „Spása skrze Židy“, *ex quibus est Christus*, jak pravil svatý Pavel. Zastrášen již předem nevládností individua, uviděl jsem brzy, že jsem nucen vzdáti se vysvětlování. Přece však jsem neukázal opovržení. Když jsem ho viděl naposled, s barbarským taktem si ulevoval z velikého pohrdání Francií. Býval bych mohl snadno pokofiti tohoto posvěceného idiota. Neučinil jsem toho. Proč mne tedy nenávidí, ne-li proto, že jsem Francouz, umělec, hrdý a chudý? Duše pacholků jsou neusmílitelný.

Dobře hádáte, že neopustím Dánska bez několika poznámek. Mám už svazek úplně věnovaný tomuto urozenému lidu, který mi prokazoval tolik cti a zahrnoval mne takovým štěstím. Dána Gamela a katolických missí tam nebude zapomenuto.

Johannesu Joergensenovi:

Příteli, prosím vás, zalepte sám přiložený list Ballinovi a odevzdejte mu jej, sám se přimlouvaje, bude-li potřebl. Velmi záleží mi na zprávách, o něž ho žádám. Nevraživá zuřivost Gamelova dotkla se mne tvrdě. Jakkoliv jsem zvyklý na sprostoty, nemohl jsem se ubrániti hroznému smutku. Jest to bezpochyby tím, že jsem velmi nešťasten, zvláště však tou okolností, že tupitelem jest mladý kněz, jenž uráží *uprostřed země protestantské* francouzského

katolického spisovatele ve vyhnanství a v nouzi, jehož věk a práce měly by mu vnukati aspoň trochu úcty. Jaké jiné slovo než zrada na označení takového činu? Mimo to byl jsem poněkud zaražen. Gamel zdál se mi pacholkem a hlupcem hodně ochocholněným, ale nevěděl jsem, že by byl zlomyslný. Daleko dojde. Přísluší k oné legii hrozných kněží, jichž údivným typem jsou ve Francii Augustiniáni z Nanebevzetí, kteří se tolik nahanobili Církev po dvacet let...

9. — Veliká bouře dnes ráno. Vítr žene s největší prudkostí vody fjordu na rovinu, zatopenou a plnou mořských vývržků. Neskonaly smutek.

11. — (*In Dania in foro: Annunt. B. M. V.*) Den bizarrní. Nazývají jej dánsky *Store Bededag* (Viz předchozího roku 28. dubna.) Jest opravdu zvláštní, že byl zvolen tento den na slavení svátku Zvěstování. Církev nebo spíše apoštolský vikář, dávající Marii do vleku protestantů, toť cosi tak obludného, že jsem z toho zkamenělý hrůzou. Zdá se, že jest velmi důležitou, by se položilo Zvěstování na jeden den s velkou skandinávskou chlastanicí.

12. — Dobrá novina posléze! *Co nevidět nám bude možno odjetí.* Jeden podivuhodný přítel mi shledal největší část potřebných peněz. Ostatní doufám, že seženu tady.

Ztřeštěný list Jindřicha de Grouxa. Jakýmsi zázrakem píše mi tři stránky, aby mi neřekl Nic, leda že jeho život jest *tajemný*. K večeru jiný list, ještě pomatenější od jedné osoby až do nedávna zmltané a jež nyní dává lekce z křesťanské rovnováhy...

Jaký sen tento život!

13. — Bída má to dobrého do sebe, že nás vtiskuje *jako hřeby* do Ruky Ježíše Krista.

Odpověď Ballinova. Líčí mi ten výjev. Měl nadšenou přednášku o mém nazírání na Umění a na opovržení moderních katolíků ke Kráse. Nejprve protest jednoho otce jesuity (?), potom bouřlivý útok Gamelův, který prohlašuje, že nezná ani Verlaina ani Hella a že jsem se provinil *čtyřiceti* kacířstvy! atd. atd. Byv vyzván, aby pověděl ta kacířstva, přiznává se, že jich neví, a praví, že jistý přítel je sebral a že co nejdříve mu pošle ten seznam.

Zprvu žene mne to psátí tomuto škůdnému oslu nebo jeho biskupovi. Ale ihned uvažujeme, že nic nevíme, jakou moc mají ti neb oni bídníci, by nám uškodili, a že bude lépe jednat až z Paříže. Mluvit o tom s farářem Storpem nic by nepomohlo. Nejprve a především byl by proti mně, bych i tisíckrát měl pravdu. Potom, jak se silně podobá, jest on tím přítelem se čtyřiceti bludařstvy.

Abych se vrátil k Gamelovi, reprezentativní jednotce hustého zástupu, hle tedy, jak jsem čten lidmi, kteří uměl špatně francouzsky nebo kteří umějíce skorem naprosto nemají pravého ducha jazyka francouzského. Těmto kritikům zaujatým na prvním místě žádostí nalézati vady na spisovateli, o němž se míní, že není pacholek, a belhajícím se kolik milionův mil za myšlenkou spisovatelovou, podařil se ovšem objeviti texty více či méně sporné, jichž oni ihned buď ze zloby nebo z hlouposti zle užívají. Taci jsou misijnáři, kteří jsou povinni vrátiti Církvi skandinávské národy.

14. — De Grouxovi:

Nejprve vám oznamuju, že co nevidět bude nám možno vrátiti se do Francie. Nebude to příliš skvělé, ale konec koncův nebudeme již ve vyhnanství... Jakého přijetí mohu nyní od vás očekávati? Změnil jste se tolik, že nevím už. Váš poslední list jest děsný. Tři stránky, byste mi řekl, že váš život jest neproniknutelným tajemstvím a že se jasněji vyjádříte v některém listě pozdějším! Hle,

třikrát za sebou mne tím obsluhujete. Jenom že dvakrát zprvu to bylo jako několikařádkové postscriptum; tentokrát jest toho na tři strany. Kdybych já vám napsal takové věci, *věda, že jste nešťasten*, co byste si myslil, ne-li že jsem padouch nebo pomatenec?

Odpověď na moji otázku byla přece přamálo nesnadná: „Zde jsou zprávy, jichž si přežete.“ Těchto devět slabik, provázených nepatrným počtem jiných, bylo by mne úplně uspokojilo.

Abych nabyl těchto tak potřebných zpráv, dovolával jsem se našeho desetiletého přátelství, tolika hlubokých svazků, jež jsou mezi námi. Po čekání skoro čtrnáctidenním domohu se posléze toho, že zvím, jak váš život jest *hádkovitý*, nevyzkoumatelný a jak vaše oddanost ke mně jest stále táž. *Ale* nepravíte mi ani slova o kroku, o něž jsem vás snažně prosil. *Ani SLOVA!* Toť zázračné... Služba, o níž jsem vás žádal z hloubi své tísně, byla tak prostá, tak snadná, a očekával jsem jí s takovou úzkostí! Proč mi jí odpíráte? Co mi máte vyčítati? Moje knihy jsou plny vás od osmi let, a v den, kdy jste mne žádal, bych obětoval svůj chléb i chléb své rodiny pro jistého špinavce, učinil jsem to. Oplátkou 23. března, když jsem vám, *o nic nežádaje*, poodhalil hluboké přání svého srdce, mlčení, odmítnutí nezdolné. Dnes žádám vás o věc velmi prostou, velmi důležitou pro mne, která by od vás nevymáhala žádné oběti, a vy mně jí dáti nechcete! Co si mám pomysliť a co mám učiniti? Toto nové odmítnutí jest tak obludné, že se tážu sebe, jste-li ještě mým přítelem.

Ballinovi. Oznamuji mu několika řádky, že přijdu brzo do Kodaně, než opustím Dánsko, kde mi už nelze žíti:

...Co se týče Gamela, nic se nedivím, dovídaje se, jak byl hloupý a směšný. Ježto počet pitomcův jest „neskonalý“, jak pravil Duch Svátý, bylo by snad záhodno ukázati se milosrdným, ale myslím, že ten lotfík jest zlomyslný. Toť vážnější. Dychtím poznati přítele se čtyřiceti bludařstvy. Tuším poněkud, ale dovím se o něm v Kodani. Jací to missionáři, jací apoštolé!

15. — Friedrichsovi, bych skoncoval jednu korespondenci:

...Dvě slova ještě, bych vám řekl, že mlčí-li F., mnoho se za tím netají. Valette, jehož vidím jako muže naprosto pravdo-

mluvného a jenž kromě toho jest přítel, neřekl mi nic, leda že „p. B. si žádá aspoň 50 výtiskův *Syna Ludvíka XVI.* pro p. B.“ Toť vše. Co se týče slov „násilných a nečistých“, jež rmoutí našeho přítele F., budou zmírněna nebo škrtnuta, pokud možno. Vůbec uvidíte, že budu velmi povolným, ale jsem nucen hájiti se a někdy, jak jste pochopil, neústupně holotiti.

Přiznávám se, že mi není dost jasno, jak p. B. rozdává svým kulohlavcům 50 výtiskův knihy, v níž víte, co jest. Nezdá se vám, že toto dobrodružství dává za pravdu skeptikům, *z nichž nejsem*, pro něž život na tomto světě jest řadou švand. Ale vrcholem by bylo, aby tak p. B. zbožňovala moji knihu, což jest konec konců možno. Samečci jsou na to, by se líbili samičkám. Co se týče *předěldvky* řečené knihy, jak se zdá z listu F-ova, že by si toho přáli, věřte mi, to jest sen. Žádný vyzvědač neuzřel kartáčových otisků, za to vám ručím.

17. — Cesta do Kodaně. Fredericia, Malý Belt, Fůnsko, Veliký Belt, Seeland, posléze dobrá tvář Joergensenova, který nás očekával. „Kodaň, *to jste vy*“, pravil jsem mu. Ostatek mohl mne zajímati kdysi. Tomu jest konec. Jiní cestovatelé dosti mluvili o tomto hlavním městě skandinávského světa. Budiž mi dovoleno mlčeti po všech těchto poctivých duších.

19. — Strávil jsem odpoledne dívaje se, jak padá sněh. Melancholie obchází kolem mne, ale nesmí se do mne zakousnouti. Přece však cítím její hroznou přítomnost.

Odpověď Ballinova, neobyčejná. Hle, člověk, který mne nechával v domnění, že jest mým přítelem a který se naráz prohlašuje mým nepřitelem, obviňuje mne, že jsem mu mnoho ublížil. Marné pátrání, nenalézám nic. [Bylo třeba odhalení pozdějšího. Jistá stránka proti Židům proklála toto srdce.]

Koupil jsem si dnes ráno na vesterbrogadském nádraží *Figaro* a *Gaulois*. Obaty časopisy po 15 centimech, určené pro cizinu po 0-20 fr., platí se v Kodani 0-35 K, to jest 0-50 fr. Pirátství hodné zaznamenání.

20. — Pátá neděle po Velikonocích. Mše v nádherném kostele jezuitském. Jako vždy a všude má tento Řád, zdá se, na zřeteli jen Svět, *huic saeculo conformamini*, výslovné usvědčování Posvátného Textu ze lži, rouhání a zapření děsné. Ba i ideál Chudoby zastarává. Zplývají velmi dobře na veliké Mši, ale jest to jakás hudba určená, by se líbila ženám světa, ženám, jež se dekolují každého večera a jež *konají svoje spasení* polounahy. *Kyrie eleison* a *Credo* mizí, zmírají v jakémsi operním kontrastu a přistihují se, že teskním po chudičkém kostele koldinžském.

21. — Jdeme s Joergensenem procházkou do milé osady, založené na místě bývalých kodaňských hradeb. Hovoříme od srdce o bídném postavení spisovatelův opravdu katolických v této nevyhlášené hodině dějin ubohého světa.

Při návratu jsme se nesmírně polekali. Magdalena div že se nezabila. Vražedník hledá našich dítek. Drahá dceruška se skotálela s černého schodiště pod podlahou jednoho krámu a utržila si — byvši zázračně ochráněna svým andělem — jen nějakou pohmožděninu. Jakýsi dobrák lékař nás upokojuje. Ale jaké sevření srdce! Joergensen, jehož soustrastné výkřiky dosud slyším, zůstává dlouho s námi a neodchází, leč až se rozptýlily všechny obavy.

23. — Kolding. Setkal jsem se v našem kostele s dánským či německým knězem, nevím už, bývalým farářem v Rejkjavíku na Islandu, v jedné z nejohroženějších missií, jaké jsou. Byl nucen vzdáti se úřadu a jde umřít do kteréhosi města německého. Mohl jsem promluvit několik slov s tímto „dobrým služebníkem“, který opravdu dal život svůj a jehož bolestná fysionomie jevila se mi velmi ušlechtilou. Jest ostatně potřebí tak málo duše

v tomto národě hyžděném po čtyři století, by dodala krásy nějaké lidské tváři.

Ballínovi:

...Joergensen mi neřekl nic o vašem smýšlení o mně, leda že chováte pro mne silné literární nadšení, a až do chvíle, kdy jsem dostal váš list v Kodani, minulou sobotu, mohl jsem věřit, že jste tím, čím jste se jevil býti, totiž *přítelem*... Naráz mne uvědomujete, že tomu jest zrovna naopak, že jsem vám krutě ublížil a že bych „musil vámi opovrhovati, kdybyste byl schopen zapomenouti *člověka* pro spisovatele“. Taková jsou vaše slova, jichž nemožno pochopiti leč jedním způsobem: *člověk ten jest padouch*, mínění všech žurnalistů v Paříži asi od patnácti let. Ze začátku jsem nechápal tázaje se sebe, co jsem vám jen asi učinil. Praví mi, že jistá stránka z *Žebráka nevděčníka* vám zůstala v žaludku. Tu chápu čím dál tím méně. Proč si osobujete býti „obdivovatelem mých děl“, *když jich nečtete*? Jsem autorem knihy *Spása skrze Židy*, která jest jistě a nesporně tím, co bylo nejslechetnějšího a nejsilnějšího napsáno PRO Židy v křesťanském světě od XI. kapitoly Epištoly k Římanům, úsilí neslýchané, jehož nepozoroval žádný Žid. Ona stránka ze *Žebráka* jest jenom jakýmsi připamatováním této knihy. Úhrnkem tvrdím, že jest tak opovážливо dotknouti se Pokolení židovského jako Nejsvětější Svátosti... Ono místo vás zasáhlo tolik, že „se z toho odvoláváte k soudu Božímu“ (!), což se podobá šílení. Umru nepochopiv...

28. — Jindřichu de Grouxovi:

...Naše navrácení jest zajištěno. Přibudeme do Paříže na příští měsíc, bez jakékoliv viditelné nádhery. Odjedeme ihned, nečekajíce, až seženeme jistou summu peněz. Jel jsem nedávno do Kodaně v této naději. Vzácných kovů není nedostatek v tomto nesmírném a zpupném městě, ale jsou jako v Paříži nebo jinde v rukou, které jest velmi nesnadno otevřít... V Dánsku už nelze děle vytrvati. Jsem tam trnem v oku několika katolíků, z nichž jeden jest kněz, a jsem zároveň hájen jinými. Bez skandinavských záchodů, jež jsou nejdokonalejší ohavností naší zeměkoule, snad by to ještě ušlo, ale týrá mne tento nevýslovný hnus, potom ta černá bída a posléze zuřivá potřeba Paříže, jediného místa, kde

možno bydletí francouzskému spisovateli. Tedy na cestu! Dorazím bez haléře.

Nemyslete, Jindřichu, že moje cesta do Dánska byla úplně nerozumná. Tato cesta byla *úmyslná*, z hlubokých důvodův. Zaplatil jsem to málem životem, tedy nebylo to obyčejné.

Transvaal pozbývá pro mne zajímavosti. Překocení Viktorie bylo by mne potěšilo z mnoha svízeliův. Ale byl to sen. Ti kalvíni tam dole jsou tak hodni nenávisti jako dobyvatelé jejich země a vrcholem pošetilosti by bylo doufatí v to velikolepé zoufalství, jež by snad mohlo zabít Anglii. Aby hrom do toho!

Ohlupují vás domácí pánové. Dobře tak. Tak hanebně lízal jste jim paty v osobě Blbcově! Máte nyní svou odměnu.

Dostal jsem od vás číslo *Journalu*, v němž Mirbeau psal prauboze o vraždě jedné stařeny. Tož poslyšte. Jakýsi Švéd vstoupí na loď, by se přeplavil z jednoho ostrova na jiný, v této části světa plné ostrovův a lodí. Zrovna v půl cestě náš cestující vyjme z kapsy rozličné zbraně a rukou tak hbitou jako jistou zavraždí kapitána, sprovedí dva neb tři námořníky, utratí ani nevím kolik žen a dítek, celou hromadu pasažerův a po tomto rekovství — posléze sám jediný! — dorazí v člunu na nejbližší souš. Podařilo se ho přiskřípnouti a žurnály kodaňské uveřejnily jeho *loučení s životem* ve formě listu jeho matce. Tento výborný luterán se kojí myšlenkou, že blízká poprava stařenu tu schvátí a že tak budou brzo spojení na „lepší světě“. Víte bezpochyby, že dle něžného protestantismu Bůh Mojžišův jest otcovský a nevýslovný bryndal, který otvírá náručí všem svým dětem bez rozdílu.

Člověk se cítí ničím, když to slyší.

ČERVEN

1. — Mogens Ballin mi posílá 600 korun (840 frankův) s listem, který lze shrnouti takto: „Nenávidím vás, takže nemohu na vás pomyslet, aby mnou nelomcovala zlost. Ale potřebujete 600 korun. Zde jsou. Mohu dát tuto summu a nemám ji práva odpřáti tak velikému umělci.“

[Tento Ballin, jemuž jsem napsal odpověď, kterou nemyslím, že by bylo třeba uveřejňovati, což nerozmnožuje toho už bo-

hatého seznamu lidí, kteří mi pomohli, aniž tomu chtěli, dohnání byvše jakousi tajemnou silou?]

3. — Hod Boží Svatodušní. Slyšel jsem naposledy to hrozné vyzvánění z protestantského kostela. Luteráni staví na odiv, že jim mnoho záleželo na této veliké slavnosti, která jest jim ostatně jenom záminkou k hýření. Tito kacíři uctívají tím Ducha Svatého, samo sebou se rozumí, mnohem lépe než my. Och, až je už ztratím s očl v několika dnech!...

11. — Blažený konec našeho vyhnanství. Vznešená poslední hodina ve vlaku, který nás unáší k německým hranicím, za jedné z těch krásných jasných nocí skandinávského léta — neboť samo nebe se slavně osvětluje, že nás zří odcházeti. Odedneška budeme trpěti ve Francii.

EPILOG

Budu-li spokojen se svými čtenáři, to jest nabude-li *Můj Deník* desetiny úspěchu nějaké špatné knihy, chovám v zásobě na brzké uveřejnění serií třetí pod tímto titulem:

ČTYŘI LÉTA ZAJETÍ v PRASEČÍM NA MARNĚ

Poněvadž kantonní hlavní město, takto velmi správně označené, jest jedním z nejhluupějších, nejodpornějších a nejnepřátelštějších buržoasních mravenišť, jaké jsem poznal ve Francii nebo v cizině, možno spoléhati na mne, že s vášnivou láskou připravím tento nový svazek.

Lagny, 8. dubna 1904.

DOBŘÉ DÍLO

pořádá

a s pomocí Boží a přátel Studia

vydává Zdeněk Černý.

Tento svazek 56.

~~opracoval Jaroslav Bendro a Dr. Sc.~~

natiskli Kryla a Scotti v Nov. Jičíně

léta Páně 1919.

LENN BLOY Mŭj Denny k